ΤΖΟΡΤΖ
ΜΑΚΝΤΟΝΑΛΝΤ

ΛΙΛΙΘ

ΑΙΟΛΟΣ

ΤΖΟΡΤΖ ΜΑΚΝΤΟΝΑΛΝΤ

ΛΙΛΙΘ

Μετάφραση: Φώντας Κονδύλης

πρόλογος: Μάκης Πανώριος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΙΟΛΟΣ

ΑΘΗΝΑ 1994

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΖΟΡΤΖ ΜΑΚΝΤΟΝΑΛΝΤ

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΛΙΛΙΘ ΚΑΙ ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
ΤΟΥ ΤΖΟΡΤΖ ΜΑΚΝΤΟΝΑΛΝΤ

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

1. Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
2. Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ
3. ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ
4. ΚΑΠΟΥ Η ΠΟΥΘΕΝΑ
5. Η ΠΑΛΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
6. Η ΚΑΛΥΒΑ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΘΑΦΤΗ
7. ΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ
8. ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ
9. ΜΕΤΑΝΟΩ
10. ΤΟ ΦΡΙΧΤΟ ΛΑΓΟΥΜΙ
11. ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ
12. ΦΙΛΟΙ ΚΙ ΕΧΘΡΟΙ
13. ΤΑ ΜΙΚΡΑ
14. ΜΙΑ ΚΡΙΣΙΜΗ ΣΤΙΓΜΗ
15. Η ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΟΙΚΟΔΕΣΠΟΙΝΑ
16. ΕΝΑΣ ΜΑΚΑΒΡΙΟΣ ΧΟΡΟΣ
17. ΜΙΑ ΑΛΛΟΚΟΤΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ
18. ΝΕΚΡΗ ΤΑΧΑ Η ΖΩΝΤΑΝΗ
19. Η ΑΣΠΡΗ ΒΔΕΛΛΑ
20. ΦΕΥΓΑΤΗ ΑΛΛΑ ΠΩΣ
21. Η ΦΕΥΓΑΤΗ ΜΑΝΑ
22. ΜΠΟΥΛΙΚΑ
23. ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΜΠΟΥΛΙΚΑ
24. Η ΑΣΠΡΗ ΛΕΟΠΑΡΔΑΛΗ

25. Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ
26. ΜΙΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΑΧΗ
27. Η ΣΙΩΠΗΛΗ ΣΤΕΡΝΑ
28. ΚΑΙ ΤΟΤΕ ΣΩΠΑΣΑ
29. Η ΠΕΡΣΙΚΗ ΓΑΤΑ
30. Ο ΑΔΑΜ ΕΞΗΓΕΙΤΑΙ
31. ΤΟ ΓΕΡΙΚΟ ΑΛΟΓΟ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΘΑΦΤΗ
32. Τ' ΑΞΙΟΛΑΤΡΕΥΤΑ ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΤΗΝΗ
33. Η ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΛΟΝΑΣ
34. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
35. ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΣΤΗΝ ΜΠΟΥΛΙΚΑ
36. ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΚΟΡΗ
37. Ο ΙΣΚΙΟΣ
38. ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΘΛΙΨΕΩΝ
39. ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΝΥΧΤΑ
40. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ
41. ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΣ
42. ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΥΠΝΟ ΒΥΘΙΖΟΜΑΙ
43. ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΠΟΥ ΗΡΘΑΝ
44. ΤΟ ΞΥΠΝΗΜΑ
45. ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΓΥΡΙΣΜΟΥ
46. Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ
47. ΤΟ "ΑΤΕΛΕΙΩΤΟ ΤΕΛΟΣ"

ΤΖΟΡΤΖ ΜΑΚΝΤΟΝΑΛΝΤ

Ο σκοτσέζος ποιητής, συγγραφέας, παραμυθάς και ιερέας Τζορτζ Μακντόναλντ γεννήθηκε στο Χάντλεϊ, δυτικά του Αμπερντιν, στις 10 Δεκεμβρίου 1824. Ο πατέρας του ονομαζόταν Τζορτζ Μακντόναλντ και η μητέρα του Έλεν Μακ Κει. Τελείωσε το δημοτικό σχολείο της γενέτειρας του και στη συνέχεια φοίτησε στο πανεπιστήμιο του Αμπερντιν από το 1840 μέχρι το 1845, όπου και διακρίθηκε στη Χημεία και τη φιλοσοφία της Φυσικής. Στα 1842 πέρασε μερικούς μήνες στη Βόρεια Σκοτία καταγράφοντας τα βιβλία της βιβλιοθήκης ενός μεγάλου οικήματος που δεν καθορίστηκε ποτέ. Το γεγονός αυτό ήταν καθοριστικής σημασίας για τη ζωή του Μακντόναλντ. Η εικόνα ενός τεράστιου σπιτιού, ιδωμένη κυρίως και πάντοτε μεσ' από τα μάτια ενός ξένου ή παρεπιδημούντος (ακόμη και ο κ. Βέιν, ο ήρωας-πρωταγωνιστής της Λίλιθ, δε φαίνεται ποτέ να αισθάνεται άνετα στη βιβλιοθήκη του σπιτιού του), στοιχεώνει τα βιβλία του. Είναι λογικό, λοιπόν, να υποθέσει κανείς ότι το «μεγάλο σπίτι στο Βορρά ήταν το σκηνικό κάποιας μεγάλης, κρίσιμης στιγμής ή μετεξέλιξης στη ζωή του. Ίσως εκεί να δέχτηκε για πρώτη φορά την επίδραση του γερμανικού ρομαντισμού.

Για τρία χρόνια μετά δίδαξε στο Λονδίνο κατόπιν συνέχισε τις σπουδές του στο Ανεξάρτητο Κολέγιο Χάιμπερι, που υπαγόταν στο υπουργείο θρησκευμάτων, παρακολουθώντας Σύστημα Αυτοδιοίκησης των Εκκλησιαστικών Κοινοτήτων (Congregationalist). Το 1850 διορίστηκε ιερέας στο Αρουντελ. Δύο χρόνια αργότερα, όμως, ήρθε σε ρήξη με τα μέλη του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου «επί αιρέσει» -η κατηγορία ήταν ότι είχε εκφράσει την πίστη του σ' ένα μελλοντικό καθεστώς δοκιμασίας των άθεων, και ότι «εμφορείτο» απ' τις αρχές της γερμανικής θεολογίας. Έμμεσα προσπάθησαν να τον αποπέμψουν μειώνοντας το μισθό του που ήταν μόνο 150 λίρες

το χρόνο. Έκαναν όμως λάθος. Ο Μακντόναλντ απάντησε ότι μπορούσε να ζήσει και με λιγότερα, πράγμα που συνέχισε να κάνει για λίγον καιρό, βοηθούμενος συχνά από τις προσφορές των φτωχότερων ενοριτών του, που δε συμμερίζονταν τις δογματικές απόψεις των εύπορων υπερσυντηρητικών μελών του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου. Η κατάσταση, όμως, έγινε ανυπόφορη, κι έτσι το 1853 αναγκάστηκε να παραιτηθεί και για να ζήσει άρχισε να κάνει διάφορες δουλειές -να δίνει διαλέξεις, να κάνει το δάσκαλο, να κηρύττει πότε πότε. Κάποια στιγμή πήγε στο Μάντσεστερ, αλλά επειδή είχε προβλήματα με την υγεία του κατέφυγε στο Αλγέρι λόγω του κλίματος του. Όταν επέστρεψε στην Αγγλία, αποφάσισε ν' ασχοληθεί επαγγελματικά πλέον με το γράψιμο. Την περίοδο αυτή προσχώρησε στην Αγγλικανική Εκκλησία. Το 1860 έγινε επίσημο μέλος της, αλλά όχι ως κληρικός. Συνέχισε, όμως, να κηρύττει και ως λαϊκός, όποτε του το επέτρεπαν οι άλλες ασχολίες του.

Στα γράμματα εμφανίζεται το 1855 με το φιλοσοφικό-λυρικό ποίημα Και μέσα και Έξω (Within and Without). Ακολούθησαν τα Ποιήματα (Poems) το 1857, και, η επίσης συλλογή ποιημάτων Φανταστικά Ποιήματα (Fantasies) το 1858. Το ιερατικό παρελθόν του, οι εμπειρίες και τα φιλοσοφικά βιώματα εκείνης της περιόδου ενυπάρχουν στο βάθος αυτής της λεπταίσθητης, αλληγορικής ποίησης. Ο στίχος του είναι κομψός, χαριτωμένος, μουσικός, συγκινητικός, και σχεδόν πάντα πλήρης αισθήματος. Η πνευματικότητα και μια απόχρωση υπερβατικής θρησκευτικότητας είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της ποίησης του. Στο ποίημα Το Ημερολόγιο μιας Γέρικης Ψυχής (The Diary of an Old Soul, 1880), ηχεί και μια νότα βαθύτερης σκέψης και βαθύτερης πίστης.

Από την εμφάνιση του στο λογοτεχνικό στερέωμα της πατρίδας του και σχεδόν μέχρι το θάνατο του, ο Μακντόναλντ παρέμεινε μια έντονη παρουσία, προκαλώντας πάντα την προσοχή και το ενδιαφέρον κριτικών και κοινού. Πάντως, η πρώτη πραγματική επιτυχία του ήρθε με τρία μυθιστορήματα, των οποίων το υλικό είχε αντληθεί από τη ζωή των σκοτσέζων

αγροτών. Η φύση και οι άνθρωποι που την κατοικούν και τη βιώνουν έχουν σχεδιαστεί με δεξιοτεχνία, και ο βαθύτερος ψυχισμός των προσώπων που, κατά κάποιον τρόπο, αποκρυπτογραφούσε την εσωτερική διάσταση των σκοτσέζων συμπατριωτών του, μίλησαν κατευθείαν στην καρδιά τους. Στα έργα αυτά είδαν τον εαυτό τους, εσωτερικό και εξωτερικό, καθώς επίσης και τη στάση τους απέναντι σε μια φύση μυστηριώδη αλλά και σαγηνευτική. Τα μυθιστορήματα αυτά είναι τα: Ντέιβιντ Έλτζινμπροντ (David Elginbrod, 1862), Αλεκ Φορμπς (Alec Forbes, 1865), και Ρόμπερτ Φάλκονερ (Robert Falconer, 1868).

Το 1868, έχοντας συνεχίσει παράλληλα τις σπουδές του, παίρνει το δίπλωμα του καθηγητή Φιλολογίας. Η λογοτεχνική του φήμη αυτή την περίοδο, προκαλεί την προσοχή της Λαίδης Μπάιρον η γνωριμία τους θα εξελιχθεί σε βαθιά φιλία. Στον κύκλο των γνωριμιών του πρέπει επίσης να προστεθούν ο Ράσκιν, ο Αρνολντ, ο Καρλάιλ, ο Τένισον, κ.α. Μια περιοδεία που έκανε στην Αμερική, το 1872, για να δώσει διαλέξεις μεγάλωσε τον αριθμό των πνευματικών φίλων του, στους οποίους συμπεριλαμβανόταν και ο πολύς Έμερσον. Ο Μακντόναλντ έκανε διαλέξεις κυρίως για τον Μπερνς. Του δόθηκε επίσης ένα σημαντικό ποσόν που συγκεντρώθηκε ύστερα από έρανο, προκειμένου να αποζημιωθεί, όταν διαπιστώθηκε ότι πολλά από τα έργα του, αν όχι όλα, είχαν κυκλοφορήσει στην Αμερική χωρίς να του πληρώσουν τα νόμιμα συγγραφικά δικαιώματα.

Ωστόσο, παρ' όλες αυτές τις οικονομικές ενισχύσεις, την επιτυχία των μυθιστορημάτων του και των χαριτωμένων παιδικών βιβλίων του, τα έσοδα του δεν έφταναν για να καλύψουν τις ανάγκες της οικογένειάς του -το ζεύγος Μακντόναλντ είχε έξι αγόρια και πέντε κορίτσια. Ένας από τους γιους του μάλιστα, ο Γκρέβιλ Μακντόναλντ, έγινε αργότερα κι αυτός συγγραφέας με κύριο έργο του τη βιογραφία του διάσημου πατέρα του. Τα οικονομικά τους βελτιώθηκαν κάπως, όταν με τη βοήθεια της βασίλισσας Βικτόριας ο Μακντόναλντ συνταξιοδοτήθηκε το 1877.

Η λιμοκτονία ήταν κάτι που το απόφευγε κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή, από τις διάφορες πρόσκαιρες, όπως ήδη ειπώθηκε, παροχές οι αγνωστικιστές το αποδίδουν στην τύχη και οι χριστιανοί στη θεία Πρόνοια. Είχε όμως, παρ' όλ' αυτά, μια θαυμάσια ψυχική ηρεμία. Και η παραίτησή του στη φτώχεια ήταν το εντελώς αντίθετο της στωικής παραίτησης, γιατί υπήρξε ένας χαρωπός και παιγνιώδης άνθρωπος, που εκτιμούσε βαθύτατα όλα τα ωραία και λεπτά πράγματα που μπορεί ν' αγοράσει κανείς με το χρήμα, δίχως αυτό να τον εμποδίζει να κάνει και χωρίς αυτά. Είναι ίσως σημαντικό -και ασφαλώς συγκινητικό-ότι η μόνη γνωστή αδυναμία του ήταν τα κοσμήματα και ότι σ' όλη του τη ζωή υπήρξε φιλόξενος όσο μονάχα οι φτωχοί μπορούν να είναι.

ΟΤζορτζ Μακντόναλντ ήταν φιλάσθενος άνθρωπος· είχε πάντα προβλήματα με την υγεία του και πάντα σ' όλη τη μακροχρόνια ζωή του ήταν υποχρεωμένος να τη φροντίζει και να την προσέχει. Διάφορα προβλήματα με την υγεία τους είχαν και τα παιδιά του. Μια από τις κόρες του χρειάστηκε να πάει στην Ιταλία το 1877 για τέτοιους λόγους· το ταξίδι της, όμως, τελείωσε με το θάνατο της, αλλά ο Μακντόναλντ διαπίστωσε ότι το κλίμα της Ιταλίας έκανε πάρα πολύ καλό στον ίδιο, κι έτσι αποφάσισε να περνά τη μεγαλύτερη περίοδο κάθε χρόνου, από το 1881 και μέχρι το 1901, στην Μπορντιγκέρα. Εκεί, με τη συνδρομή και τη βοήθεια των φίλων του, έχτισε ένα σπίτι που το ονόμασε συμβολικά Κάζα Κοράτζιο (Σπίτι Κουράγιο). Στη σύζυγο του Λουίζα δόθηκε η θέση της μουσικού στην Καθολική Εκκλησία της περιοχής και πολύ συχνά στο σπίτι τους έδιναν κονσέρτα εκκλησιαστικού αρμονίου για να ενισχύσουν τη μικρή ενορία τους. Στην Μπορντιγκέρα η οικογένεια Μακντόναλντ έζησε για ένα διάστημα μια ευτυχισμένη ζωή, γιατί ο Μακντόναλντ, παρόλο που είχε μέσα του μια φλέβα κέλτικης μελαγχολίας, ήταν βασικά ένας εύθυμος άνθρωπος που δημιουργούσε εύκολα φιλίες, γι' αυτό και στο σπίτι του ταχτικά έδιναν ερασιτεχνικές θεατρικές παραστάσεις ή οργάνωναν φιλολογικές συγκεντρώσεις όπου διαβάζονταν διάφορα έργα. Τα παιδιά του Μακντόναλντ ρουφούσαν

κυριολεκτικά, μπορεί να πει κανείς, τις ιστορίες του Λιούις Κάρολ που ήταν φίλος του πατέρα τους· κι αυτό το ενδιαφέρον των παιδιώνήταν ουσιαστικά που ώθησε τον Λιούις να δημοσιεύσει το αθάνατο έργο του Η Αλίκη στη Χώρα των θαυμάτων, όπως και άλλα έργα του.

Η γυναίκα του πέθανε ένα χρόνο μετά τη χρυσή επέτειο των γάμων τους, το 1902. Ο Μακντόναλντ την ακολούθησε τρία χρόνια αργότερα. Πέθανε, ύστερα από χρόνια ασθένεια, στο Αστεντ της Αγγλίας, στις 18 Σεπτεμβρίου του 1905. Η σορός του αποτεφρώθηκε και η στάχτη του θάφτηκε στην Μπορντιγκέρα, εκεί που ήταν ενταφιασμένη και η σύζυγος του.

Ο Τζορτζ Μακντόναλντ δημοσίευσε περισσότερα από πενήντα βιβλία ποίηση, μυθιστορήματα, διηγήματα, παιδικές φανταστικές ιστορίες, παραμύθια, ομιλίες, κηρύγματα και διάφορα άλλα. Στην πεζογραφία του πολλές φορές ενδίδει στις ανεξάντλητες εκρήξεις της φαντασίας, κι ένα σημαντικό μέρος της εργασίας του «πάσχει» από βερμπαλισμό. Υπάρχουν βέβαια και μέρη, όπου η σοφία και -θα τολμούσαμε να πούμε-η αγιοσύνη που ενυπάρχουν μέσα του, εξουδετερώνουν εντελώς τα πιο αδύναμα στοιχεία του ύφους του: η έκφραση τότε γίνεται ακριβής, αποκτά βαρύτητα, οικονομία και αιχμηρότητα. Και μπορεί ίσως να μην ανήκει στις λογοτεχνικές ιδιοφυΐες, αλλά διαθέτει αυτό που λέμε θείο χάρισμα, πνοή και ένα κάποιο αγγελικό ρίγος που προέρχεται από άλλες, ύψιστες σφαίρες. Τα παιδικά του έργα συγκαταλέγονται ανάμεσα στα κλασικά της παγκόσμιας νεανικής λογοτεχνίας.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΛΙΛΙΘ

Τα περισσότερα αλλά και τα βασικότερα στοιχεία της καταγωγής του μυθολογικού συμβόλου της Αίλιθ βρίσκονται στο Ζοχάρ, τη Βίβλο της Λαμπρότητας, ένα παλιό εβραϊκό καβαλιστικό έργο του δέκατου τρίτου αιώνα. Ωστόσο, με τα αρχέγονα χαρακτηριστικά του, τα χαρακτηριστικά δηλαδή του θηλυκού όμορφου δαίμονα με τα μακριά μαύρα μαλλιά, ενυπάρχει, έστω και εν σπέρματι, στη σουμεριακή, βαβυλωνιακή, ασσυριακή, περσική, αραβική, τευτονική και, φυσικά, εβραϊκή μυθολογία.
Στη Σουμερία, γύρω στην τρίτη χιλιετηρίδα π.Χ., αναφέρεται ως Λιλ, πνεύμα του αγέρα αλλά και καταστροφικός άνεμος. Στους Σημίτες της Μεσοποταμίας κατονομάζεται σαφώς ως Λίλιθ. Αργότερα η ονομασία αυτή θα συνενωθεί με την εβραϊκή λέξη Layil (Λαγίλ), που σημαίνει νύχτα, και θ' αποκτήσει τα οριστικά πλέον χαρακτηριστικά της. Γίνεται ο συγκεκριμένος προαναφερθείς θηλυκός δαίμονας της νύχτας, ο οποίος υποδουλώνει άντρες και γυναίκες που κοιμούνται μόνοι τους τους προκαλεί σεξουαλικά όνειρα, νυχτερινούς οργασμούς και βασανιστικές ονειρώξεις. Στη Συρία, τον όγδοο αιώνα π.Χ. περίπου, η Λίλιθ, που εδώ ονομάζεται σούκουμπους -θηλυκός δαίμονας πάντα, το αρσενικό του ονομάζεται ίνκουμπους ταυτίζεται με μια βρεφοκτόνο μάγισσα αποκτώντας και αυτό το χαρακτηριστικό.
Ο βασικός μύθος ωστόσο της Λίλιθ ξεκινά από τη Γραφή. Στη Γένεση Α 27 αναφέρεται: Καί έποίησεν ό θεός τον άνθρωπον, κατ' εικόνα θεού έποίησεν αυτόν, άρρεν καί θήλυ έποίησεν αυτούς. Όπως διαπιστώνει εύκολα κανείς, ο Αδάμ ή Ανθρωπος, αλλά και ο θεός επίσης, παρουσιάζονται εδώ ως ανδρόγυνοι. Γι' αυτό και οι καβαλιστές υποστηρίζουν πως την ώρα που ο Ευλογημένος δημιούργησε-έπλασε τον Αδάμ, τον πρώτο άνθρωπο, τον έπλασε ανδρόγυνο. Το πλάσμα αυτό είχε δύο φύλα και δύο όψεις, μία προς κάθε κατεύθυνση. Αργότερα ο

Ευλογημένος διαχώρισε τον Αδάμ σε δύο όντα, δίνοντας στο καθένα από μία πλάτη. Η Λίλιθ, είναι λοιπόν, το θηλυκό μέρος του Αδάμ ή Αδαμάχ, η θηλυκή εβραϊκή λέξη για τη γη και το χώμα, μια και το αρχικό αυτό πλάσμα φτιάχτηκε απ' αυτά τα υλικά.

Ο διαχωρισμός του ανδρόγυνου Αδάμ έγινε για να του δοθεί μία σύντροφος, γιατί η εμπειρία του από την ενστικτώδη συμπεριφορά των ζώων του Παραδείσου, δηλαδή τη συνεύρεση του καθενός με το ταίρι του, τον έκαναν να συνειδητοποιήσει τη μοναξιά του. Έτσι, ο θεός απέσπασε από τον Αδάμ το θηλυκό μέρος του για να του γίνει η σύντροφος του. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, και αφού είχε πραγματοποιηθεί ο διαχωρισμός, το ατελές προς ώρας πλάσμα Λίλιθ δέχτηκε την εωσφορική, δαιμονική επίδραση του Σατανά, με αποτέλεσμα τα όντα που γεννούσε στη συνέχεια η Λίλιθ, μετά την ένωση της με τον Αδάμ, να είναι διαβολικά-τερατόμορφα. Στο Ζοχάρ πάντα ο ραβίνος Συμεών δηλώνει: «Βρήκα γραμμένο σ' ένα παλιό βιβλίο πως αυτό το θηλυκό δεν ήταν άλλο από την αρχική Λίλιθ που έμεινε μαζί του και συνέλαβε απ' αυτόν». (Ζοχάρ Ι, 34Β)

Στη συνέχεια, κάποια στιγμή η Λίλιθ εγκατέλειψε τον Αδάμ και κατέφυγε στις ερημιές της Ερυθράς θάλασσας κι εκεί παντρεύτηκε με το Διάβολο. Και τότε ο Ιεχωβά δημιούργησε, με το γνωστό τρόπο, δηλαδή απ' την πλευρά του Αδάμ, τη δεύτερη σύζυγο του, την υποτακτική Εύα. «Ή Λίλιθ, για να εκδικηθεί την ανθρώπινη σύζυγο του Αδάμ, παρότρυνε την Εύα να δοκιμάσει τον απαγορευμένο καρπό και να συλλάβει τον Κάιν, αδερφό και φονιά του Αβελ», σημειώνει ο Μπόρχες. Ο θεός την τιμώρησε για την εξαπάτηση της αθώας Εύας κόβοντας τα πόδια του ερπετού, τη μορφή του οποίου είχε πάρει. Γι' αυτό, κατά μία εκδοχή, η Λίλιθ δεν έχει χέρια και πόδια για περιπτύξεις και εναγκαλισμούς.

Μετά το αρχέγονο μυθολογικό της σχήμα, η μορφή της ποικίλλει. Μια πρώτη εκδοχή την παρουσιάζει με σώμα ερεθιστικά όμορφης γυναίκας από το κεφάλι μέχρι τη μέση, αλλά από κει και κάτω είναι πύρινη φλόγα. Μια άλλη εκδοχή, η

συνηθέστερη, τη θέλει από τη μέση και πάνω πάντα σαγηνευτική, προκλητική και ακαταμάχητη γυναίκα και από τη μέση και κάτω ερπετό. Στο Μεσαίωνα θα συναντηθεί ως Λίλι ή Λίλου δεν είναι πλέον φίδι αλλά φάντασμα της νύχτας ή τέρας ή δαίμονας «που ρίχνεται σ' αυτούς που κοιμούνται μονάχοι ή περπατούν στους έρημους δρόμους».

Η πιο διαδεδομένη παραλλαγή της είναι της γυναίκας με την υπνωτιστική ομορφιά, της οποίας όμως τα πόδια, παρόλο που είναι καλλίγραμμα, σκεπάζονται με πυκνές, σκληρές τρίχες, ιδιομορφία για την οποία ντρέπεται ιδιαιτέρως. Γι' αυτό και δεν τα εκθέτει ποτέ σε κοινή θέα. Όταν, όμως, κάποιος άντρας τα δει κατά τύχη, είναι πλέον πολύ αργά γι' αυτόν.

Όπως διαφαίνεται, ουσιαστικά η Λίλιθ είναι το πρωταρχικό, αρχέγονο πρότυπο του μετέπειτα βρικόλακα, του οποίου το μολυσμένο θανατηφόρο δάγκωμα ταξιδεύει ανάμεσα στους αιώνες. Εκτός από την επιθυμία του αίματος, η Λίλιθ έχει ακόμη την αρρωστημένη, ανίερη συνήθεια να παρακολουθεί αόρατη ζευγάρια που συνευρίσκονται κατά τη διάρκεια της νύχτας, με την πρόθεση να κλέψει σπέρμα απ' αυτά προκειμένου να δημιουργήσει νέους δαίμονες. Μισεί βαθύτατα τα παιδιά των ανθρώπων και τις μητέρες τους, επειδή τα δικά της είναι αποκρουστικά και τερατόμορφα, γι' αυτό και προσπαθεί με κάθε τρόπο να επέμβει στο μέλλον τους ή ακόμη να τα καταστρέψει.

Ο εβραϊκός μύθος της Λίλιθ παραπέμπει στον αρχαιοελληνικό μύθο του ανδρόγυνου · επίσης δεν είναι ίσως και άσχετος με το δαίμονα ’λην των Ελλήνων της Καπαδοκίας ή με τις πανάρχαιες εκείνες δοξασίες που θεωρούν γενικά τον ερμαφροδιτισμό ως πρώτη μορφή του ανθρώπου. Μεταγενέστερες ιουδαϊκές παραδόσεις ονομάζουν Λίλιν δαίμονες της νύχτας, πλάσματα αντίστοιχα με την ελληνική στρίγκλα, λάμια, μορμώ, αελλώ και άλλα ανάλογα σκοτεινά μυθικά όντα.

Πλήθος μελετητών, συγγραφέων και ποιητών έχουν εμπνευστεί από το θρύλο της Λίλιθ. Ενδεικτικά αξίζει ν' αναφερθούν : Τζον Έρσκιν (1508-1591), που έγραψε το Αδάμ και

Εύα (Adam and Eve), ο Ρόμπερτ Μπράουνινγκ (1812-1889), το Αδάμ, Λίλιθ και Εύα (Adam, Lilith and Eve), ο Ντάντε Γκάμπριελ Ροσέτι (1828-1882), που έγραψε το ποίημα Το Μπουντουάρ της Εύας (Eden Bower), σύμφωνα με το οποίο η Λίλιθ-Φίδι, γέννησε στον Αδάμ, Όντα που κουλουριάζονταν σε δάση και νερά Γιους που αστραποβολούν, κόρες που φωσφορίζουν, ο Ανατόλ Φρανς (1844-1924), το Η Κόρη της Λίλιθ (The Daughter of Lilith), ο Τζορτζ Μπέρναρντ Σο (1856-1950), το Επιστροφή στο Μαθουσάλα (Back to Methuselah), η Μαρία Κορέλι (1864-1924), το Η Ψυχή της Λίλιθ (The Soul of Lilith).

Η ΛΙΛΙΘ ΚΑΙ ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΟΥ ΤΖΟΡΤΖ ΜΑΚΝΤΟΝΑΛΝΤ

Ο Τζορτζ Μακντόναλντ προσεγγίζει τη δική του Λίλιθ μέσα από το αρχέγονο σχήμα της. Είναι ωραία και ελκυστική, σαγηνευτική και επικίνδυνη. Είναι η αιμοπότρα βασίλισσα της νύχτας, ημπεριέχουσα ωστόσο το θεϊκό σπέρμα μια και προέρχεται από το αρχικό θεϊκό πλάσμα που έπλασε ο Δημιουργός. Στοιχειώνει το σύμπαν και σφραγίζει τη ζωή και τη μοίρα του ήρωα για να χαθεί στο τέλος μέσα στο μύθο που τη γέννησε. Οι προοπτικές όμως της επανεμφάνισής της, παρ' όλη την επιφανειακή της λύτρωση, παραμένουν. Ο αρχαίος Όφις με τη μορφή του φόβου συνεχίζει να κατοικεί μέσα της, διότι ο Παράδεισος είναι ένα φευγαλέο όνειρο, ενώ η γήινη Κόλαση μια απτή πραγματικότητα. Και η Κόλαση είναι κατοικημένη μόνο από τη Λίλιθ. Σ' αυτή την Κόλαση θα προσπαθήσει να μην ξαναεισέλθει ο ήρωας, κι ας έχει μεταμορφωθεί σε Κήπο της Εδέμ, γιατί ξέρει ότι υπάρχει πάντα η πιθανότητα της μοιραίας συνάντησης, στην οποία θα ενδώσει. Έτσι, παραμένει στη βιβλιοθήκη του σε αναμονή, περιμένοντας ίσως να ξανακούσει το κάλεσμα. Πράγμα που συνέβη όταν, έχοντας κληρονομήσει το αρχαίο σπίτι,

ανακαλύπτει σ' αυτό τη λαβυρινθώδη βιβλιοθήκη, της οποίας μια πόρτα-είσοδος τον καλεί σ' έναν άλλο κόσμο.
Αυτή η Είσοδος-Πύλη, που είναι και η είσοδος του αναγνώστη στο μυθιστόρημα, μας προδιαθέτει, όσο απροσδιόριστο κι αν φαίνεται στην αρχή, για το επερχόμενο «Κάτι», για το «Μεγάλο Συμβάν» που πρόκειται να επακολουθήσει. Διότι η Βιβλιοθήκη στην οποία εισερχόμεθα, προεικάζει, τουλάχιστον σαν χώρος, το απρόοπτο -μια βιβλιοθήκη, έτσι κι αλλιώς, εμπεριέχει την αποκάλυψη. Έτσι, και η αναφερόμενη εδώ, με τη διαρρύθμιση της και μόνοπροκαλεί, ερεθίζει και προετοιμάζει για τον επόμενο χώρο-σύμπαν: «Η κύρια αίθουσά της ήταν μεγάλη και οι τοίχοι της είχαν καλυφθεί σχεδόν ως το ταβάνι με βιβλία· τα δωμάτια στα οποία είχε επεκταθεί ήταν διαφόρων σχημάτων και μεγεθών και επικοινωνούσαν με εξίσου διάφορους τρόπους -με πόρτες, με ανοιχτές αψίδες, με στενά περάσματα, με σκαλοπάτια που οδηγούσαν απάνω και με σκαλοπάτια που οδηγούσαν κάτω».
Και ήδη η ανησυχητική υποψία επαληθεύεται · το φάντασμα ενός ψιλόλιγνου γέροντα κάνει την εμφάνιση του. Το στοιχείο αυτό διαφοροποιεί το χώρο, υπονομεύει την πραγματικότητα και προαναγγέλλει το «ρήγμα»: η πραγματικότητα δεν είναι αυτή που φαίνεται. Πίσω και κάτω από την επιφάνεια ανοίγεται το άπειρο μέσα στο οποίο τα πάντα είναι πιθανά. Έτσι, οι γνώσεις για τον κόσμο και το σύμπαν είναι σχετικές, κι όσο το μυστήριο της δημιουργίας αρχίζει να εμφανίζεται, τόσο και πιο βαθύ παρουσιάζεται. Ζούμεσ' έναν ακατανόητο κόσμο, του οποίου ακόμη και τα απλά, υλικά αντικείμενα μπορούν κάποια στιγμή να συμπεριφερθούν «αφύσικα», διότι εμπεριέχουν το μυστήριο της καταγωγής του, η οποία πάντα και αιωνίως θα μας διαφεύγει. Απόδειξη: Ένας καθρέφτης γίνεται ξαφνικά η πύλη-πέρασμα σε μια άλλη διάσταση. Ο Κάρολ Λιούις με τον Καθρέφτη της Αλίκης του και ο Έντγκαρ 'Αλαν Πόε με το Κοράκι του συνεπικουρούν στην επαναδημιουργία του κόσμου στις διαστάσεις της φαντασίας. Από δω και πέρα τίποτε δεν μπορεί να προβλεφθεί, και είναι αυτό ακριβώς το στοιχείο που θα καλλιεργήσει τη

συναρπαστικότητα του έργου. Ο συγγραφέας έχει παγιδέψει τον αναγνώστη του. Κι αυτός ο τελευταίος θ' ακολουθήσει τον ήρωα και, θα μπορούσα να πω, θα ταυτιστεί μαζί του συνοδοιπορώντας και συμπάσχοντας.
Η πρώτη υπαρξιακή αγωνία του -ο κόσμος δεν είναι αυτός που φαίνεται, άρα κι εγώ δεν είμαι-γίνεται δική του αγωνία' και δε θ' απαλλαχτεί απ' αυτήν ούτε μετά το «τέλος» του βιβλίου. Αντίθετα, τότε, ίσως, θ' αρχίσει να τον απασχολεί περισσότερο. Διότι οι ασύλληπτες πραγματικότητες οι οποίες έχουν εκπορθήσει οριστικά το τρωτό κάστρο του ορθολογισμούτου υπάρχουν εκεί, δυο βήματα μπρος ή πάνω ή κάτω ή πέρα απ' το χέρι του. Δεν μπορεί πλέον να τις αγνοήσει, και, έχοντας ήδη γευτεί μια πρώτη επαφή μαζί τους, ξέρει πια, έχει βεβαιωθεί ότι οφείλει να είναι προετοιμασμένος για την οποιαδήποτε «επίσκεψη».
Με αυτές τις προδιαγραφές, ολόκληρο το έργο λειτουργεί σαν ένας εφιάλτης με φιλοσοφικό υπόστρωμα και προεκτάσεις. Το κοσμικό μυστήριο που περιβάλλει τον άνθρωπο και που στη συνέχεια θα διαπιστώσει ότι ενυπάρχει και μέσα του, παρουσιάζεται και εκδηλώνεται με τη μορφή σκοτεινών τεράτων, σκελετών, φαντασμάτων, φοβερών ερπετών, άνυδρων εκτάσεων, σιωπηλών στοιχειωμένων δασών, ξεραμένων ποταμών, εκτάσεων απόλυτου σκότους. (Στοιχεία-σύμβολα που αργότερα θα αποτελέσουν το υλικό πάνω στο οποίο θα στηριχτεί η φανταστική λογοτεχνία πολλά δε απ' αυτά θα χρησιμοποιηθούν «βελτιωμένα» και πιο εξελιγμένα από διάφορους συγγραφείς του είδους -κυρίως απ' τον Λάβκραφτ, η καταγωγή του εφιαλτικού Κθούλου του μπορεί να αναζητηθεί εδώ.) Μέσα σ' αυτό το εξωκοσμικό, τρομαχτικό τοπίο, ο άνθρωπος αναζητά τον εαυτό του, τρόπους να ξεπεράσει και να νικήσει τους τρόμους του, μια χαραμάδα που θα τον οδηγήσει σε κάποιο φως, λυτρώνοντάς τον από μια ακατανόητη κόλαση και μια ανεξήγητη πορεία στα σπλάχνα ενός κοσμικού τέρατος, στο τέλος της οποίας καραδοκεί, όχι ακριβώς το «τέλος» ήη λύτρωση αλλά μια άλλη «είσοδος», προς ένα άλλο ακατανόητο σύμπαν. Βέβαια η «κόλαση» αυτή δεν

είναι ένα εγκεφαλικό κατασκεύασμα, είναι σαφώς «οι άλλοι», όπως θα 'λεγε και ο Σαρτρ, δηλαδή η ανθρωπότητα, ιδωμένη μεσ' από έναν συμβολικά παραμορφωτικό καθρέφτη, που επιστρέφει την πραγματικότητα με σύμβολα και παραβολές-ο ιερέας-συγγραφέας δεν μπορεί εύκολα ν' απαλλαγεί από τον «επαγγελματία» εαυτό του -που σκοπό έχουν να την αποκρυπτογραφήσουν, να την κριτικάρουν και να της υποδείξουν το σωστό δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει.
Τα αθώα, αγγελόμορφα Μικρά Παιδιά, οι υπερφίαλοι, ζωώδεις Γίγαντες (που θ' αποτελέσουν τα πρότυπα των Ελοϊ και Μόρλοκ, του Χ.Τζ. Ουέλς), ο χορός των σκελετών (που θυμίζουν τη σαρκαστική φρίκη των έργων του Μινχ και τη Μάσκα του Κόκκινου θανάτου, του Πόε), οι άνυδρες εκτάσεις, βουνά, λαγκάδια, ξεραμένες κοίτες ποταμών, γυμνά όρη, σιωπηλοί ουρανοί, πλάσματα της νύχτας και της ημέρας, όλα είναι παραμορφωμένες αντανακλάσεις μιας πραγματικότητας που κοιτάζει περίτρομη τον διαστρεβλωμένο και κατακερματισμένο εαυτό της σ' ένα απρόβλεπτο, τρομαχτικό κάτοπτρο.
Η ύπαρξη της Λίλιθ με τα αρχέγονα χαρακτηριστικά της είναι, επομένως, φυσική σ' έναν τέτοιο κόσμο. Ο Παράδεισος δεν υπάρχει πια, ούτε και η ανάμνησή του, και το καινούριο περιβάλλον με τους ατελείς κατοίκους του δημιουργεί όλες τις προϋποθέσεις συντήρησης και επαναβίωσής της. Έτσι, η Λίλιθ, σύμβολο του άλλου εαυτού, ο θηλυκός κύριος Χάιντ, αναδύεται μέσα από το θρύλο της, φαντασίωση και υλική, απτή πραγματικότητα, επιθυμητή και απωθητική, άγγελος και δαίμονας, ωραία και τέρας, για να διεκδικήσει τον εαυτό της και τη θέση της στη ζωή. Και για να το κατορθώσει αυτό πρέπει, είναι υποχρεωμένη, να αντλήσει ζωή απ' τη ζωή, δηλαδή να τραφεί με το κύριο συστατικό της, δηλαδή το αίμα. Έτσι η Λίλιθ είναι ο πρώτος βρικόλακας -αυτός ο άλλος εαυτός για να επικρατήσει, επιβιώσει, υπάρξει, ζήσει, πρέπει να ρουφήξει τον πρώτο, να τον καταβροχθίσει κυριολεκτικά, ειδαλλιώς είναι καταδικασμένος να χαθεί, να σβήσει, να πάψει να υφίσταται-που η συνειδητοποίηση του εαυτού του τον οδηγεί μοιραία και αναπόφευκτα στην πράξη. Έτσι η Λίλιθ

είναι πάντα σύμφωνη με τον εαυτό της. Και σύμφωνο μ' αυτόν τον τρομαχτικό εαυτό είναι και το σκηνικό μέσα στο οποίο θα κινηθεί. Το δηλώνει απερίφραστα έχοντας επίγνωση της δημιουργίας της. «Όχι, δε θα πάψω», απάντησε εκείνη, «θα είμαι ο εαυτός μου και όχι κάποιος άλλος». Αυτή η επίγνωση, ωστόσο, αυτή η αποδοχή της πραγματικής, της δοσμένης ή δημιουργημένης φύσης, δεν την απαλλάσσει από το βάσανο της αυτογνωσίας. «Το μαρτύριο της είναι ότι είναι αυτή που είναι». Απ αυτή την άποψη η Λίλιθ είναι ο σύγχρονος, συνειδησιακά υπαρξιακός άνθρωπος, του οποίου η αγωνιώδης κραυγή προσπαθεί να εκπορθήσει το μυστήριο και το ακατανόητο της δημιουργίας της: «Γιατί Εκείνος να με πλάσει έτσι;» Και αμέσως κάνει τις πικρές, τραγικές διαπιστώσεις της, «Συνειδησιακά με έπλασε έτσι που να το ξέρω και να είμαι δυστυχισμένη». Και είναι δυστυχισμένη -ο άνθρωπος είναι δυστυχισμένος, κι όσο πιο ευτυχισμένος φαντάζεται πως είναι, τόσο πιο δυστυχισμένος είναι στο βάθος-γιατί ξέρει ότι δεν υπάρχει λύτρωση, δεν υπάρχει έλεος, δεν υπάρχει τίποτε άλλο εκτός από αυτό που είναι· θα παραμείνει στον αιώνα τον άπαντα ο δημιουργημένος εαυτός του, χώμα και νερό, που θα ξαναγυρίσουν και τα δύο σε μια ακατανόητη Γη. «Δεν ξαναπλάθομαι εγώ!» κραυγάζει μάταια συνειδητοποιώντας το τρωτό, φθαρτό που τον χαρακτηρίζει, την απέραντη δυστυχία του, διότι πρέπει «να βιώνει το θάνατο ως την αιωνιότητα».

Στη συνέχεια, βέβαια, του έργου, το αγγελικό σύμπαν που οραματίζεται ο χριστιανός Μακντόναλντ και που έχει κάτι απ' την εκ του άμβωνος ομιλία, με σχεδόν παραληρηματικές εικόνες, καταφεύγοντας στη θεϊκή «αγάπη» και συγνώμη, δεν είναι τίποτε παραπάνω από το όνειρο ενός ονείρου που το γεννά ο εφιάλτης της προαναφερθείσας πραγματικότητας.

Ωστόσο, και ανεξάρτητα από την ηθικολογία ή χριστιανολογία του Μακντόναλντ, εκείνο που έχει σημασία είναι ο μύθος και τα σύμβολα που τον εκθέτουν, δημιουργώντας ένα συναρπαστικό, περιπετειώδες ταξίδι μύησης, κι απ' αυτή την άποψη η Λίλιθ του είναι ένα μοναδικό μυθιστόρημα που συγγενεύει με την Ε.Φ., μια Ε.Φ. που διανθίζεται με στοιχεία

τρόμου, φάνταζι και ηρωικής φαντασίας. Βασίζεται, όπως ίσως διαφάνηκε, στην παραδοχή ότι ένας άπειρος αριθμός τρισδιάστατων συμπάντων μπορεί να υπάρξει σ' ένα τρισδιάστατο πλαίσιο. Αντλεί πληροφορίες και γενικά στοιχεία από το εβραϊκό Ταλμούδ για να συγκροτήσει την αινιγματική του ιστορία και να περιγράψει την αναζήτηση του «Εγώ-Εαυτού». Κι αυτό το κάνει μ' ένα λαμπερό μύθο, γεμάτο πλούσιες περιγραφές, γνήσιο αίσθημα και πραγματική συγκίνηση.

Ο Τζορτζ Μακντόναλντ σίγουρα δε βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της αγγλικής λογοτεχνικής παράδοσης, διότι η γραφή του ενίοτε είναι κάπως συγκεχυμένη, όπως σημειώνει και ο Κλάιβ Στέιπς Λιούις· δεν αποφεύγει το κήρυγμα -φυσικό είναι- ούτε τη φλυαρία, την περίτεχνη φράση ή μια υπερβολική γλυκερότητα που εκπηγάζει απ' τον Νοβάλις. Η εκρηκτική του φαντασία, όμως, που κινείται ανάμεσα στην αλληγορία και το μυθοποιητικό, αποζημιώνει πλήρως τον αναγνώστη του. «Οι περισσότεροι μύθοι», συνεχίζει ο Λιούις, "δημιουργήθηκαν σε προϊστορικούς καιρούς και, υποθέτει κανείς, όχι συνειδητά. Συμβαίνει, όμως, πότε πότε να εμφανίζεται στο σύγχρονο κόσμο μας μια ιδιοφυΐα -ένας Κάφκα ή ένας Νοβάλις-που μπορούν να πλάθουν μια τέτοια ιστορία. Κι απ' αυτή την άποψη, ο Μακντόναλντ ανήκει πράγματι στην πρώτη γραμμή αυτού του είδους τέχνης». Η τέχνη αυτή δημιουργεί έργα που χαρίζουν τόση γοητεία και τόση σοφία και δύναμη όσο και τα έργα των μεγαλύτερων ποιητών. (Σ' αυτήν αναμφισβήτητα συγκαταλέγεται και ο Τζορτζ Μακντόναλντ.) Αυτή η μορφή λογοτεχνίας, κατά κάποιον τρόπο, συγγενεύει περισσότερο με τη μουσική παρά με την ποίηση, γι' αυτό και ο λόγος του Μακντόναλντ ρέει και εκτυλίσσεται-κυλάει μουσικά, στοιχείο που τονίζεται με γοητευτική έμφαση στην εμπνευσμένη μετάφραση του Φώντα Κονδύλη.

Ειπώθηκε λίγο πριν ότι ο Μακντόναλντ δε διεκδικεί μια πρώτη θέση στην αγγλική λογοτεχνία, ωστόσο η συμβολή του και η επιρροή του υπήρξαν καθοριστικές στην πορεία της φανταστικής λογοτεχνίας. Ο Μπραμ Στόουκερ του οφείλει

πολλά, ο Σέρινταν Λε Φανού επίσης, το ίδιο και ο Φραντς Κάφκα, κυρίως όμως ο Χάουαρντ Φίλιπς Λάβκραφτ, κι από τους νεότερους ο επίσης σπουδαίος Μπόρχες -οι λαβυρινθώδεις βιβλιοθήκες του από δω ξεκινούν. Το έργο του μπορεί να μην υπήρξε σταθμός αλλά, κατά ένα μαγικό τρόπο, ενυπάρχει με τα σύμβολα του μέσω άλλων μέχρι σήμερα. Κι αυτό, ίσως, είναι η καλύτερη δικαίωση για ένα συγγραφέα.
Μάκης Πανώριος

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΕΞΩ (Within and Without, 1855)
2. ΠΟΙΗΜΑΤΑ (Poems, 1857)
3. ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (Fantasies, 1858)
4. ΝΤΕΙΒΙΝΤ ΕΛΤΖΙΝΜΠΡΟΝΤ (David Elginbrod, 1862)
5. ΑΛΕΚ ΦΟΡΜΠΣ (Alee Forbes, 1865)
6. ΡΟΜΠΕΡΤ ΦΑΛΚΟΝΕΡ (Robert Falconer, 1868)
7. ΑΝΤΕΛΑ ΚΑΘΚΑΡΤ (Adela Cathcart, 1864)
8. Ο ΟΙΩΝΟΣ (The Portent, 1864)
9. ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΝΕΡΑΙΔΕΣ (Dealings with the Fairies, 1867)
10. ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΙ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ, 10 τόμοι (Works of Fancy and Imagination, 1871)
11.
12. Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΟ ΞΩΤΙΚΟ (The Princess and the Goblin, 1872)
13. Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΚΑΙ Ο ΣΓΟΥΡΟΜΑΛΛΗΣ (The Princess and Curdi, 1873)
14. Η ΣΟΦΗ ΓΥΝΑΙΚΑ -ΜΙΑ ΔΙΠΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΡΟΖΑ-ΜΟΥΝΔΗ -Η ΧΑΜΕΝΗ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ (The Wise Woman - A Double Story: Princess Rosamund - The Lost Princess, 1875)
15. ΜΑΛΚΟΛΜ (Malcolm, 1875)
16. Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΤΗΣ ΛΟΣΙ (The Marquis of Lossie, 1877)
17. ΣΕΡ ΓΚΙΜΠΙ (Sir Gibbie, 1879)
18. ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΟΥ ΓΟΥΟΡΛΟΚ (Castle Warlock, 1882)
19. ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑ (Poetical Works, 1893)
20. ΛΙΛΙΘ(Lilith, 1895)
21. ΠΑΡΑΜΥΘΕΝΙΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ (Fairy Tales, 1920)
22. Η ΛΑΜΠΕΡΗ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ (The Light Princess, 1961)
23. ΕΒΕΝΟΡ (Evenor, 1972)

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

1. Stanley J Kumtz - Howard Haycraft BRITISH AUTHORS OF THE NINE TEENTH CENTURY, New York 1936
2. Brian Aldiss Billion Years Spree, London 1973
3. Franz Rottensteiner The Science Fiction Book, London 1975
4. Franz Rottensteiner The Fantasy Book, New York 1978
5. Science Fiction Encyclopedia, Canada 1979
6. Michael Page - Robert Ingpen Encyclopedia of Things that never were, New York 1985
7. Barbara Black Koltur "Λιλιθ Η σκοτεινή θηλυκή αρχη» (The Book of Lilith, 1986), μτφ Θεόδωρος Σιαφαρικας, ΙΑΜΒΛΙΧΟΣ, Αθήνα 1991
8. Jorge LUIS Borges "Το Βιβλίο των Φανταστικών Όντων" (El libro de los imaginarios, 1957), μτφ Γιώργος Βεης, LIBRO, Αθήνα 1991
9. ΝΕΩΤΕΡΟΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ "ΗΛΙΟΥ", Τόμος ΙΒ Αθήνα

1. Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μόλις είχα τελειώσει τις σπουδές μου στην Οξφόρδη και είχα πάρει μια σύντομη άδεια απ' την εργασία μου πριν αναλάβω οριστικά τη διαχείριση του κτήματος. Οπατέρας μου πέθανε όταν ήμουν μικρός ακόμη-η μητέρα μου τον ακολούθησε μέσα σ' ένα χρόνο κι ένιωθα τόσο μόνος όσο δε θα μπορούσε να βρεθεί άλλος άνθρωπος στον κόσμο.

Δεν ήξερα πολύ καλά το ιστορικό των προγόνων μου. Το μόνο σχεδόν που ήξερα σχετικά μ' αυτούς ήταν ότι ένας σημαντικός αριθμός απ' τους προγόνους μου είχε επιδοθεί στις μελέτες. Είχα κι εγώ κληρονομήσει μέχρι τώρα την τάση αυτή ώστε ν' αφιερώσω πάρα πολύ απ' το χρόνο μου στις φυσικές επιστήμες, αν και, ομολογώ, με κάποιον ακατάστατο τρόπο. Αυτό που προπαντός με τραβούσε ήταν το μυστήριο που ξυπνούσαν μέσα μου. Έβλεπα συνεχώς ότι υπήρχαν, εξωτερικά, παράξενες αναλογίες, όχι μόνον ανάμεσα στα δεδομένα διαφορετικών επιστημών της ίδιας κατηγορίας, ή ανάμεσα σε φυσικά και μεταφυσικά δεδομένα, αλλά κι ανάμεσα σε φυσικές υποθέσεις και υπαινιγμούς που αχνοφέγγιζαν απ' τα μεταφυσικά όνειρα που έβλεπα συνήθως. Ήμουν συνάμα ολόψυχα δοσμένος σε μια πρώιμη παρόρμηση να μετατρέπω την υπόθεση σε θεωρία. Για τις πνευματικές ιδιορρυθμίες μου δεν υπάρχει λόγος να πω περισσότερα.

Το σπίτι, καθώς και οι ένοικοί του, ανάγονταν σε κάποια πολύ παλιά εποχή, μα δε χρειάζεται καμιά περιγραφή του για την κατανόηση της αφήγησης μου. Είχε μέσα μια υπέροχη βιβλιοθήκη, που άρχισε να στήνεται πριν απ' την ανακάλυψη της τυπογραφίας και συνέχιζε ως τη δική μουεποχή και επηρεαζόταν, φυσικά, σε μεγάλο βαθμό, από τις αλλαγές στα γούστα και τις τάσεις. Τίποτε βέβαια δεν μπορεί περισσότερο ν' αποτυπώσει σ'έναν άνθρωπο το μεταβατικό χαρακτήρα της κτήσης από τη διαδοχή του σε μια παλιά περιουσία! Όπως ένα

κινούμενο πανόραμα, η δική μου έχει περάσει μπροστά από πλείστα όσα μάτια· κι αυτή τη στιγμή, σιγά σιγά, περνά και φεύγει μπροστά απ' τα δικά μου.
Η βιβλιοθήκη, αν και καλά διατηρημένη στις πάμπολλες αλλοιώσεις του σπιτιού και στις προσθήκες που του έγιναν, είχε, εντούτοις, σαν κράτος επεκτατικό, απορροφήσει το ένα δωμάτιο μετά το άλλο ωσότου κατέλαβε το μεγαλύτερο τμήμα του ισογείου. Η κύρια αίθουσα της ήταν μεγάλη και οιτοίχοι της είχαν καλυφθεί σχεδόν ως το ταβάνι με βιβλία· τα δωμάτια στα οποία είχε επεκταθεί ήταν διαφόρων σχημάτων και μεγεθών και επικοινωνούσαν με εξίσου διάφορους τρόπους - με πόρτες, με ανοιχτές αψίδες, με στενά περάσματα, με σκαλοπάτια που οδηγούσαν απάνω και με σκαλοπάτια που οδηγούσαν κάτω.
Μες στη μεγάλη αίθουσα περνούσα τον περισσότερο καιρό μου διαβάζοντας επιστημονικά βιβλία, παλιά όσο και καινούρια· γιατί αυτό που κυρίως με ενδιέφερε ήταν η ιστορία του ανθρώπινου πνεύματος σε σχέση με την υποτιθέμενη γνώση. Ο Πτολεμαίος, ο Ντάντε, οι δύο Μπέικον και ο Μπόιλ ήταν για μένα κάτι περισσότερο απ' τον Δαρβίνο ή τον Μάξγουελ, μιας και ήταν τόσο κοντινότερο το χαμένο όχημα που διατρυπά το σκοτάδι της άγνοιας.
Το σούρουπο μιας σκυθρωπής αυγουστιάτικης μέρας καθόμουν στη συνηθισμένη μου θέση, με την πλάτη σ' ένα παράθυρο, διαβάζοντας. Είχε βρέξει όλο σχεδόν το πρωί και το απόγευμα, αλλά την ώρα ακριβώς που έδυε ο ήλιος, τα σύννεφα τραβήχτηκαν και τον άφησαν να φωτίσει άπλετα το δωμάτιο. Σηκώθηκα και κοίταξα έξω απ' το παράθυρο. Στη μέση της μεγάλης πρασιάς, η φτερωτή κορυφή της στήλης του συντριβανιού είχε γεμίσει με την κόκκινη λάμψη του. Γύρισα για να ξανακαθίσω στη θέση μου, όταν τη ματιά μου αιχμαλώτισε η ίδια λάμψη στον ένα και μοναδικό πίνακα της αίθουσας -ένα πορτρέτο, μέσα σε κάτι σαν κόγχη ή σαν μικρό βωμό, κρυμμένο μέσα στο χώρο με τα ξέχειλα ράφια. Το ήξερα σαν την προσωπογραφία ενός προγόνου μου, αλλά ποτέ δεν είχα αναρωτηθεί γιατί κρεμόταν εκεί πέρα μόνη της και όχι

στην πινακοθήκη ή σε ένα απ' τα μεγάλα δωμάτια, ανάμεσα στα υπόλοιπα οικογενειακά πορτρέτα. Ο ήλιος, που έπεφτε κατευθείαν απάνω του, αναδείκνυε εξαίσια τη ζωγραφική · μου φαινόταν ότι το αντίκριζα για πρώτη φορά, και για πρώτη φορά ο πίνακας φαινόταν ν' ανταποκρίνεται στο βλέμμα μου. Με τα μάτια μου γεμάτα απ' το φως που αντανακλούσε, άξαφνα κάτι, δεν μπορώ να πω τι, μ' έκανε να γυρίσω και να ρίξω μια ματιά στην πέρα άκρη του δωματίου, όταν είδα, ή μου φάνηκε πως είδα, μια ψιλόλιγνη σιλουέτα να σηκώνει ένα χέρι για να φτάσει κάποιο βιβλίο σ' ένα ράφι. Την επόμενη στιγμή, τα μάτια μου, που προσαρμόστηκαν καθώς φαίνεται στο σχετικό μισοσκόταδο, δεν είδαν κανέναν, κι έβγαλα το συμπέρασμα ότι τα οπτικά μου νεύρα είχαν προς στιγμήν επηρεαστεί "εκ των έσω".

Ξανάρχισα το διάβασμα και αναμφίβολα θα είχα ξεχάσει την αμυδρή, φευγαλέα εντύπωση, αν δε συνέβαινε, λίγο μετά που θέλησα να συμβουλευτώ κάποιο τόμο, να βρω ένα κενό στο ράφι όπου θα έπρεπε να υπάρχει· την ίδια στιγμή θημήθηκα ότι εκεί πέρα ακριβώς είχα δει, ή φαντάστηκα πως είχα δει, το γέροντα που έψαχνε να βρει ένα βιβλίο. Κοίταξα ολόγυρα σ' εκείνο το σημείο αλλά του κάκου. Ωστόσο, την άλλη μέρα το πρωί, βρισκόταν εκεί ακριβώς που νόμιζα πως θα το έβρισκα! Ήξερα ότι κανένας μες στο σπίτι δεν υπήρχε πιθανότητα να ενδιαφέρεται για ένα τέτοιο βιβλίο.

Μετά από τρεις μέρες, συνέβη κάτι ακόμα πιο παράξενο. Στον έναν απ' τους τοίχους βρισκόταν η χαμηλή, στενή πόρτα ενός μικρού δωματίου, όπου υπήρχαν μερικά απ' τα πιο παλιά κι απ' τα πιο σπάνια βιβλία. Ήταν μια πολύ χοντρή πόρτα, μ' ένα προτεταμένο πλαίσιο, όπου κάποιος πρόγονος είχε τη φαεινή ιδέα να τη διαγραμμίσει με αβαθή ράφια, γεμάτα μόνο με ράχες βιβλίων. Το αθώο τέχνασμα μπορεί ίσως να εξηγηθεί από το γεγονός ότι οιτίτλοι στις ψεύτικες ράχες ήταν είτε διασκεδαστικά πρωτότυποι είτε δεν υπήρχε καμιά ελπίδα να βρεθούν εκείνα τα βιβλία. Η καμουφλαρισμένη πόρτα μου προκάλεσε ζωηρή περιέργεια.

Για να ολοκληρώσει την ψευδαίσθηση της, κάποιος ευφάνταστος εργάτης φαίνεται πως είχε στριμώξει στην κορυφή του ενός από τα ράφια ένα μέρος από έναν τόμο αρκετά λεπτό ώστε να χωρέσει ανάμεσα σ' αυτό και στον πάτο του επόμενου ραφιού: κόβοντας διαγώνια ένα μεγάλο κομμάτι, είχε στερεώσει το υπόλοιπο με μια από τις ανοιχτές γωνίες του να εξέχουν πέρα απ' τις ράχες των βιβλίων. Το δέσιμο του ακρωτηριασμένου τόμου ήταν από μαλακό δέρμα και θα μπορούσε κανείς ν' ανοίξει κάμποσο τη γωνία ώστε να δει ότι ήταν χειρόγραφο πάνω σε περγαμηνή.

Καθώς διάβαζα, έτυχε σε μια στιγμή να σηκώσω τα μάτια μου απ' τη σελίδα, και το βλέμμα μου έπεσε πάνω σ' αυτή την πόρτα· αμέσως διαπίστωσα πως το βιβλίο που περιγράψαμε παραπάνω, αν μπορεί κανείς να το πει βιβλίο, είχε γίνει άφαντο. Πιοθυμωμένος απ' όσο άξιζε, χτύπησα το κουδούνι και παρουσιάστηκε ο μπάτλερ. Όταν τον ρώτησα αν ήξερε τι είχε απογίνει το βιβλίο, εκείνος χλόμιασε και με διαβεβαίωσε πως δε γνώριζε. Περισσότερο θα μπορούσα ν' αμφιβάλλω για τα μάτια μου παρά για τα λόγια του, γιατί ο άνθρωπος αυτός είχε περάσει όλη του τη ζωή μέσα σ' εκείνο το σπίτι, και δεν υπήρξε ποτέ πιστότερος υπηρέτης απ' αυτόν. Μου άφησε εντούτοις την εντύπωση πως θα μπορούσε ίσως να μου έλεγε κάτι περισσότερο.

Το απόγευμα, βρέθηκα πάλι να διαβάζω στη βιβλιοθήκη και, φτάνοντας σ' ένα σημείο που απαιτούσε σκέψη, χαμήλωσα το βιβλίο κι άφησα τα μάτια μου να περιπλανηθούν ολόγυρα. Την ίδια στιγμή διέκρινα την πλάτη ενός λιγνού γέροντα, μ' ένα μακρύ μαύρο πανωφόρι, γυαλιστερό γιατ' ήταν ίσως πολυφορεμένο, την ώρα που εξαφανιζόταν καθώς περνούσε μεσ' απ' την καμουφλαρισμένη πόρτα κι έμπαινε στο ιδιαίτερο γραφείο πιο κει. Σαν βέλος τινάχτηκα στην άλλη άκρη του δωματίου, βρήκα την πόρτα κλειστή, την τράβηξα ν' ανοίξει, κοίταξα μέσα στο δωματιάκι που δεν είχε άλλη έξοδο και, μη βλέποντας κανέναν, έβγαλα το συμπέρασμα, όχι χωρίς δυσφορία, πως είχε επαναληφθεί η προηγούμενη αυταπάτη μου, και ξαναστρώθηκα στο διάβασμα.

Ωστόσο, όπως ήταν φυσικό, ήταν αδύνατο να μη νιώθω κάποιον εκνευρισμό και, αμέσως, σηκώνοντας τα μάτια μου για να βεβαιωθώ πως ήμουν πραγματικά μόνος, τινάχτηκα πάλι όρθιος και πλησίασα τρέχοντας στην καμουφλαρισμένη πόρτα -γιατί ο ακρωτηριασμένος τόμος βρισκόταν και πάλι εκεί, στη θέση του! Απλωσα το χέρι μου, τον άρπαξα και τον τράβηξα: ήταν σταθερά τοποθετημένος όπως συνήθως!
Είχα μείνει άναυδος. Χτύπησα το κουδούνι· ήρθε ο μπάτλερ· του αφηγήθηκα όλα όσα είχα δει κι εκείνος μου είπε όλα όσα γνώριζε.
Είχε ελπίσει, είπε, ότι ο γέρος κύριος θα ξεχνιόταν κανείς, μου είπε, δεν τον είχε δει ποτέ στην πραγματικότητα εκτός από μένα. Είχε ακούσει ένα σωρό πράγματα γι' αυτόν όταν πρωτόρθε για να υπηρετήσει σ' αυτό το σπίτι, αλλά σιγά σιγά είχε πάψει ν' αναφέρεται τ' όνομα του, κι ο ίδιος ήταν πολύ προσεχτικός ώστε να μην κάνει λόγο γι' αυτόν.
-Το μέρος, λοιπόν, είναι στοιχειωμένο από ένα γέρο κύριο, έτσι δεν είναι; ρώτησα.
Εκείνος μου απάντησε ότι κάποτε αυτό πίστευαν όλοι, αλλά το γεγονός ότι ποτέ δεν είχα ακούσει γι' αυτό, φαινόταν να υπονοεί ότι το πράγμα είχε φτάσει σ' ένα τέλος και είχε ξεχαστεί.
Τον ρώτησα αν και κατά πόσο ο ίδιος είχε δει το γέρο κύριο.
Ποτέ δεν τον είχε δει, με βεβαίωσε, παρόλο που έμενε σ' αυτό το σπίτι απ' την ημέρα που ο πατέρας μου ήταν οχτάχρονο παιδάκι. Ο παππούς μου δε δεχόταν κουβέντα πάνω στο ζήτημα αυτό, δηλώνοντας ότι όποιος έκανε λόγο, θ' απολυόταν χωρίς καμιά δικαιολογία· το θέμα αυτό δεν ήταν τίποτ' άλλο παρά ένα πρόσχημα απ' τις υπηρέτριες, υποστήριζε, για να πέφτουν στην αγκαλιά των αντρών! Ο γηραιός κύριος Ραλφ δεν πίστευε σε τίποτε που δεν μπορούσε να δει ή ν' αγγίξει. Καμιά απ' τις υπηρέτριες δεν ανέφερε ποτέ πως είχε δει το φάντασμα, ένας υπηρέτης ωστόσο είχε χάσει τη θέση του κι είχε φύγει απ' το σπίτι ακριβώς γι' αυτόν το λόγο.

Μια γριά απ' το χωριό του είχε διηγηθεί ένα θρύλο σχετικά μ' έναν κύριο Ρέιβεν, πολλά χρόνια βιβλιοθηκάριο σ' "εκείνο τον Κύριο Απάνω, που το πορτρέτο του κρέμεται εκεί ανάμεσα στα βιβλία". Ο Κύριος Απάνω ήταν μέγας βιβλιοφάγος, έλεγε η γριά -όχι μόνο βιβλίων που είναι χρήσιμο το διάβασμα τους απ' τους ανθρώπους, αλλά και παράξενων, απαγορευμένων βιβλίων του κακού και σ' αυτό τον ενθάρρυνε ο κ. Ρέιβεν, που ήταν ίσως ο διάβολος ο ίδιος. Ξαφνικά, χάθηκαν και οι δύο, και κανείς πια δεν ξανάδε ούτε κι άκουσε τίποτε για τον Κύριο Απάνω. Οκ. Ρέιβεν όμως συνέχιζε να παρουσιάζεται σε ακανόνιστα διαστήματα στη βιβλιοθήκη. Υπήρχαν κάποιοι που πίστευαν ότι δεν είχε πεθάνει. Όμως τόσο ο ίδιος όσο και η γριά το θεωρούσαν φυσικότερο να πιστεύουν ότι ένας νεκρός μπορεί να επισκέπτεται και πάλι τον κόσμο που άφησε, παρά κάποιος να συνέχιζε να ζει χιλιάδες χρόνια και να θεωρείται άνθρωπος.
Δεν είχε ακούσει ποτέ ότι ο κ. Ρέιβεν ανακατεύτηκε με οτιδήποτε στο σπίτι, μα θα μπορούσε ίσως να θεωρήσει τον εαυτό του προνομιούχο ως προς τα βιβλία. Το πώς η γριά είχε μάθει τόσα πολλά γι' αυτόν δεν ήξερε να πει· αλλά η περιγραφή που του έκανε, ανταποκρινόταν απόλυτα με τη σιλουέτα που μόλις είχα αντικρίσει.
-Εγώ νομίζω πως ήταν απλώς μια φιλική επίσκεψη εκ μέρους του γηραιού κυρίου! κατέληξε εκείνος μ' ένα βεβιασμένο χαμόγελο.
Του είπα ότι δεν είχα αντίρρηση για τις επισκέψεις του κ. Ρέιβεν, καλό θα ήταν όμως να κρατήσει το στόμα του κλειστό και να μην πει τίποτε γι' αυτόν στους υπηρέτες. Μετά τον ρώτησα αν είχε δει ποτέ βγαλμένο από τη θέση του τον ακρωτηριασμένο τόμο· μου απάντησε όχι, ποτέ, κι ότι πάντα πίστευε πως ήταν ένα ενιαίο εξάρτημα. Λέγοντας αυτά, πήγε κοντά και τον τράβηξε· έδειχνε αμετακίνητος.

2. Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ

Τίποτε άλλο δεν έγινε για μερικές μέρες. Νομίζω πως ήταν μια βδομάδα μετά, όταν συνέβη αυτό που θα αφηγηθώ τώρα.
Συχνά περνούσε απ' το μυαλό μου εκείνο το κομμάτι του χειρογράφου και πολλές φορές δοκίμασα να βρω κάποιον τρόπο για να το αποσπάσω, αλλά του κάκου· δεν μπορούσα ν' ανακαλύψω τι το κρατούσε τόσο γερά.
Όμως, καιρό τώρα σκόπευα να κάνω μια πλήρη και προσεκτική εξέταση των βιβλίων που υπήρχαν στο δωματιάκι, γιατί η ατμόσφαιρα μέσα κει μου προξενούσε ανησυχία για την κατάσταση τους. Ξάφνου μια μέρα, ο σκοπός έγινε απόφαση· κι ενώ ετοιμαζόμουν να σηκωθώ απ' το κάθισμα μου για ν' αρχίσω, είδα το γέρο βιβλιοθηκάριο ν' απομακρύνεται απ' την πόρτα του μικρού δωματίου προς το άλλο άκρο της αίθουσας. θα έπρεπε μάλλον να πω ότι το μόνο που έπιασε η ματιά μου ήτανε μια φευγαλέα σκιά· μου έδωσε την εντύπωση ενός ψιλόλιγνου, σκυφτού ανθρώπου, που φορούσε μια παλιομοδίτικη ρεντιγκότα, η οποία του έφτανε σχεδόν ως τους αστράγαλους· οι ουρές της, καθώς άνοιγαν λίγο ενώ βάδιζε, αποκάλυπταν κάτι ισχνές γάμπες με μαύρες κάλτσες και πατούσες φαρδιές μέσα σε παπούτσια μεγάλα που έμοιαζαν με παντόφλες.
Αμέσως τον πήρα στο κατόπι· θα μπορούσα ίσως ν' ακολουθώ μια σκιά, αλλά ποτέ δεν αμφέβαλλα ότι έπαιρνα ξοπίσω κάτι. Ο γέρος βγήκε απ' τη βιβλιοθήκη στο χολ και προχώρησε ως στην άλλη άκρη, στη βάση της μεγάλης σκάλας, ύστερα ανεβαίνοντας τα σκαλιά έφτασε στο πρώτο πάτωμα, όπου βρίσκονταν τα κύρια δωμάτια. Τον ακολούθησα κατά πόδας, καθώς προσπέρασε τα δωμάτια αυτά, κι ύστερα συνέχισε το δρόμο του μεσ' από ένα φαρδύ διάδρομο ώσπου έφτασε στη βάση μιας άλλης σκάλας, στενότερης, που έβγαζε στο δεύτερο πάτωμα.
Ανέβηκε και σ' εκείνο το πάτωμα κι όταν εγώ έφτασα στην κορυφή, όσο παράξενο κι αν μπορεί να φανεί, βρέθηκα σ' ένα

περιβάλλον που μου ήταν σχεδόν άγνωστο. Ποτέ μου δεν είχα αδερφό ή αδερφή για να τους παροτρύνω σε τέτοιες σκανταλιές σαν αυτές που κάνουν τα παιδιά για να εξοικειώνονται με κρύπτες και μυστικά περάσματα. Ήμουν παιδάκι ακόμα όταν με πήρε από δω ο κηδεμόνας μου και ποτέ δεν είχα ξαναδεί το σπίτι μέχρι που, πριν από ένα περίπου μήνα, ξαναγύρισα για να το κάνω δικό μου.

Περνώντας από διάδρομο σε διάδρομο, φτάσαμε σε μια πόρτα στη βάση μιας στριφογυριστής ξύλινης σκάλας, την οποία και ανεβήκαμε. Στο κάθε βήμα μου, η σκάλα έτριζε κάτω απ' την πατημασιά μου, απ' τα βήματα όμως του οδηγού μου δεν άκουγα κανέναν ήχο. Κάπου στη μέση της σκάλας, τον έχασα απ' τα μάτια μου· κι από την κορυφή της, το σκιώδες εκείνο σχήμα είχε γίνει άφαντο. Δεν μπορούσα μήτε καν να φανταστώ ότι τον είδα. Ο χώρος ήταν γεμάτος σκιές, αλλά καμιά σκιά δεν ήταν αυτός.

Βρισκόμουν στην κεντρική σοφίτα, με πελώρια δοκάρια πάνω από το κεφάλι μου, τεράστιους χώρους ολόγυρα μου, μια πόρτα εδώ κι εκεί που έπιανε το βλέμμα μου, μια μακρόστενη απλωσιά που το σκοτάδι της αραίωνε κάπως απ' το αμυδρό φως που έμπαινε από μερικά αραχνιασμένα παράθυρα απ' έξω. Κοίταζα μ' ένα παράξενο συναίσθημα δέους και χαράς-η πλατιά έκταση της σοφίτας ήταν καταδίκη μου και ανεξερεύνητη!

Στο κέντρο της σοφίτας ορθωνόταν κάτι σαν παράπηγμα από άβαφες, απλάνιστες σανίδες, που η πόρτα του ήταν μισάνοιχτη. Νομίζοντας ότι ο κ. Ρέιβεν θα μπορούσε να είναι μέσα, έσπρωξα την πόρτα και μπήκα.

Το καμαράκι ήταν γεμάτο φως, αλλά τέτοιο σαν αυτό που συναντούμε στα έρημα μέρη· είχε μια θαμπή, θλιβερή όψη, λες και το ίδιο έβρισκε πως ήταν άχρηστο και μετάνιωσε που είχε έρθει. Λίγες ακτίνες του ήλιου, κάπως αμυδρές, χαράζοντας την πορεία τους μεσ' απ' το σύννεφο των κόκκων σκόνης που είχε μόλις αναταραχτεί, έπεφταν πάνω σ' έναν ψηλό καθρέφτη με σκονισμένη επιφάνεια, παλιομοδίτικο και μάλλον στενόμακρο -εξωτερικά, ένα συνηθισμένο τζάμι. Είχε εβένινη

κορνίζα, στην κορυφή της οποίας υπήρχε ένας μαύρος αετός με ανοιγμένες φτερούγες, με μια χρυσή αλυσίδα στο ράμφος του, που απ' την άκρη της κρεμόταν μια χρυσή σφαίρα.
Κοίταζα μάλλον κατευθείαν μες στον καθρέφτη, όταν άξαφνα συνειδητοποίησα ότι δεν αντανακλούσε ούτε το δωμάτιο ούτε το πρόσωπο μου. Έχω την εντύπωση ότι είδα τον τοίχο να εξαφανίζεται, μαό,τι επακολούθησε είναι αρκετό για να εξηγήσει κάθε αβεβαιότητα· -θα μπορούσα τάχα να γελάστηκα και να πέρασα για καθρέφτη το γυαλί που προστάτευε έναν εξαίσιο πίνακα;
Έβλεπα μπροστά μου μια εξοχή, αγριωπή στη θέα, έρημη και χέρσα. Λόφοι θλιβεροί, όχι πολύ μεγάλοι μα κάπως παράξενοι στην όψη, καταλάμβαναν το κέντρο σε μεγάλη απόσταση. Πέρα μακριά στον ορίζοντα υψώνονταν οι κορυφές μιας πολύ μακρινής οροσειράς. Κοντύτερα σ' εμένα, υπήρχε μια χέρσα έκταση, επίπεδη και μελαγχολική.
Μύωψ καθώς ήμουν, πλησίασα πιο κοντά για να περιεργαστώ τη σύσταση μιας πέτρας σχεδόν εκεί μπροστά μου, κι ενώ το έκανα αυτό, είδα να με πλησιάζει χοροπηδώντας μ' επισημότητα, ένα μεγάλο και αιωνόβιο κοράκι, που το γυαλιστερό μαύρο χρώμα του αραίωνε εδώ κι εκεί παίρνοντας μια γκρίζα απόχρωση. Φαινόταν να ψάχνει για σκουλήκια καθώς ερχόταν. Έκπληκτος τώρα απ' την εμφάνιση ενός ζωντανού πλάσματος μέσα σ' ένα πίνακα, έκανα ακόμα ένα βήμα μπροστά για να το δω καλύτερα, σκόνταψα όμως σε κάτι -το δίχως άλλο στην κορνίζα του καθρέφτη-και στάθηκα πολύ κοντά, μύτη με ράμφος, με το πουλί· βρέθηκα στο ύπαιθρο, σ' ένα άστεγο χέρσο!

3. ΤΟ ΚΟΡΑΚΙ

Γύρισα και κοίταξα πίσω μου-τα πάντα ήταν θολά και αβέβαια, όπως όταν δεν μπορεί κανείς να διακρίνει ανάμεσα στην ομίχλη και στο χωράφι, ανάμεσα στο σύννεφο και στη βουνοπλαγιά. Ένα μονάχα γεγονός ήταν ξεκάθαρο -ότι δεν έβλεπα τίποτε απ' όσα ήξερα. Καθώς φανταζόμουν πως είχα εμπλακεί σε μια οφθαλμαπάτη και πως η αφή θα επανόρθωνε την όραση, άπλωσα τα χέρια μου για ν' αγγίξω κάτι γύρω μου, βαδίζοντας πότε προς τη μια και πότε προς την άλλη κατεύθυνση, υποθέτοντας ότι εκεί όπου δεν έβλεπα τίποτε, θα μπορούσα ίσως να έρθω σε επαφή με κάτι· αλλά η αναζήτηση μου ήταν μάταιη. Από ένστικτο, τότε, μιας και ήταν το μοναδικό ζωντανό πράγμα κοντά μου, γύρισα προς το κοράκι· στεκόταν λίγο παραπέρα και με κοίταζε με μια έκφραση γεμάτη σεβασμό και συνάμα αινιγματική. Και τότε, ο παραλογισμός του να ζητήσω συμβουλή από ένα τέτοιο πλάσμα μ' έκανε να συνέλθω και γύρισα πάλι, γεμάτος σύγχυση και ταραχή, όχι άμοιρη από φόβο. Να είχα άραγε βρεθεί σε μια περιοχή όπου τόσο οι υλικές όσο και οι φυσικές σχέσεις του κόσμου μας είχαν πάψει να ισχύουν; θα μπορούσε τάχα ένας άνθρωπος ανά πάσα στιγμή να κάνει ένα βήμα και να βρεθεί πέρα απ' το βασίλειο της τάξεως και να γίνει το παίγνιο του άμορφου χάους; Ωστόσο, έβλεπα το κοράκι, αισθανόμουν το έδαφος κάτω απ' τα πόδια μου και άκουγα έναν ήχο σαν να φυσούσε αέρας στα χαμόδεντρα ολόγυρα μου!

-Πώς ήρθα εδώ; είπα - μεγαλόφωνα προφανώς, γιατί η ερώτηση μου βρήκε αμέσως απάντηση.

-Ήρθες περνώντας μεσ' από την πόρτα, απάντησε μια αλλόκοτη, μάλλον βραχνή φωνή.

Κοίταξα πίσω μου, ύστερα ολόγυρα μου, αλλά δεν είδα κανένα ανθρώπινο πλάσμα. Τότε ένιωσα με φρίκη ότι η τρέλα θα μπορούσε να 'ναι κοντά. Μήπως έπρεπε, λοιπόν, από δω και πέρα να μην εμπιστεύομαι ούτε τις αισθήσεις μου ούτε τη συνείδηση μου; Την ίδια στιγμή ήξερα πως ήταν το κοράκι που

είχε μιλήσει, γιατί στεκόταν σηκώνοντας τα μάτια του σ' εμένα μ' ένα ύφος αναμονής. Ο ήλιος δεν έλαμπε, ωστόσο το πουλί φαινόταν να ρίχνει μια σκιά, και η σκιά έμοιαζε μέρος του εαυτού του.
Παρακαλώ τον αναγνώστη να με βοηθήσει στην προσπάθεια μου να γίνω κατανοητός -αν εδώ η κατανόηση μπορεί βέβαια να είναι δυνατή ανάμεσα μας. Βρισκόμουν μέσα σ' έναν κόσμο, ή ονομάστε το μια κατάσταση πραγμάτων ή μια οικονομία συνθηκών ή μια ιδέα ύπαρξης, που ανταποκρινόταν τόσο ελάχιστα στον τρόπο ζωής αυτού του κόσμου -που έχουμε την τάση να τον θεωρούμε ως το μοναδικό κόσμο-ώστε ακόμα και η καλύτερη επιλογή που μπορώ να κάνω σε μια λέξη ή σε μια φράση δεν είναι παρά μια σκιαγράφηση αυτού που θα ήθελα να μεταδώσω. Αρχίζω μάλιστα να φοβάμαι ότι έχω αναλάβει κάτι το ανέφικτο, έχω αναλάβει να πω κάτι που δεν μπορώ να πω, επειδή καμιά γλώσσα απ' όσες μπορώ να χρησιμοποιήσω δε θα ταιριάζει με τα σχήματα του νου μου. Ήδη έχω διατυπώσει ορισμένα πράγματα, που ευχαρίστως θα τα άλλαζα αν μπορούσα να τ' αντικαταστήσω με μια πειστικότερη έκφραση· όμως τόσο συχνά προσπαθώ να συνταιριάζω την πραγματικότητα με λέξεις όσο γίνεται πιο παραπλήσιες, ώστε ανακαλύπτω ότι κινδυνεύω να χάσω τα ίδια τα πράγματα· αισθάνομαι σαν κάποιος που αρχίζει να ξυπνάει από ένα όνειρο, και το πράγμα που φαινόταν οικείο, σταδιακά κι ωστόσο γρήγορα, αλλάζει μεσ' από μια διαδοχή σχημάτων και μορφών ωσότου πια να μην μπορεί ν' αναγνωριστεί η ίδια του η φύση.
Μου πέρασε η σκέψη ότι ένα πουλί ικανό ν' απευθύνεται σ' έναν άνθρωπο, πρέπει να έχει και τοδικαίωμα ενός ανθρώπου ν' ακούσει μια ευγενική απάντηση· ίσως, μάλιστα, σαν πουλί που είναι, να έχει και μεγαλύτερη αξίωση.
Μια τάση προς το κρώξιμο προκαλούσε στην ομιλία του μια κάποια τραχύτητα, η φωνή του όμως δεν ήταν δυσάρεστη, κι αυτά που έλεγε, αν και ελάχιστα διαφωτιστικά, δεν ηχούσαν βάναυσα.
-Δεν ήρθα μεσ' από καμιά πόρτα, απάντησα.

-Σε είδα να την περνάς! Σε είδα με τα αιωνόβια μάτια μου! βεβαίωσε το κοράκι αποφασιστικά μα όχι με αγένεια.
-Δεν είδα ποτέ μου καμιά πόρτα! επέμεινα.
-Φυσικά όχι! αποκρίθηκε ο κόρακας. Όλες οι πόρτες που έχεις δει μέχρι τώρα -και δεν έχεις δει πολλές ήταν πόρτες όπου έμπαινες· εδώ, βγήκες από μια πόρτα! Το παράξενο μ' εσένα, συνέχισε στοχαστικά, θα είναι ότι απ' όσες περισσότερες πόρτες θα βγαίνεις, τόσο πιο βαθιά θα μπαίνεις εκεί!
- Κάνε μου τη χάρη και πες μου που βρίσκομαι.
- Αυτό είν' αδύνατο. Δεν ξέρεις τίποτε για το πού βρίσκεσαι. Ο μόνος τρόπος για να μάθεις πού βρίσκεσαι, είναι ν' αρχίσεις να νιώθεις σαν στο σπίτι σου.
- Πώς θ' αρχίσω να το νιώθω αυτό σ' ένα μέρος όπου το καθετί είναι τόσο παράξενο;
- Κάνοντας κάτι.
- Τι;
- Οτιδήποτε! Κι όσο πιο σύντομα αρχίσεις, τόσο το καλύτερο! Γιατί μέχρι να νιώσεις σαν στο σπίτι σου, θα το βρεις τόσο δύσκολο να βγεις όσο και το να μπεις.
- Δυστυχώς, το βρήκα πολύ εύκολο να μπω· απ' τη στιγμή που βγήκα, δε θα ξαναπροσπαθήσω!
- Μπήκες μ' ένα βήμα εδώ μέσα και μπορείς ίσως μ' ένα βήμα να ξαναβγείς. Τώρα, αν δυστυχώς μπήκες, αυτό είναι κάτι που θα το δούμε.
- Εσείς ποτέ δε βγαίνετε έξω, κύριε;
- Αν έχω τη διάθεση, ναι. Αλλά όχι συχνά, ή κάνω πολύ καιρό. Ο κόσμος σας είναι τόσο στεγνό μέρος! Τόσο παιδιάστικος και συνάμα τόσο αυτάρεσκος! Ναι, καθόλου αναπτυγμένος για ένα γέρικο κοράκι... Στη δική σου υπηρεσία!
- Κάνω λάθος, λοιπόν, πιστεύοντας πως ένας άνθρωπος είναι ανώτερος από ένα πουλί;
- Δεν αποκλείεται. Εμείς δε σπαταλάμε το μυαλό μας σε γενικεύσεις, μα παίρνουμε τον άνθρωπο ή το πουλί όπως είναι. Νομίζω όμως πως τώρα είναι η σειρά μου να σου κάνω μια ερώτηση!

- Έχετε κάθε δικαίωμα, αποκρίθηκα, μιας και μπορείτε να το κάνετε!
- Σωστή απάντηση, είπε. Πες μου, λοιπόν, ποιος είσαι -αν συμβαίνει να το ξέρεις.
- Δεν το ξέρω, λέτε; Μα, που να πάρει η ευχή, είμαι ο εαυτός μου, βέβαια!
- Αν λοιπόν, ξέρεις ότι είσαι ο εαυτός σου, ξέρεις κι ότι δεν είσαι κάποιος άλλος· αλλά ξέρεις πράγματι ότι είσαι ο εαυτός σου; Είσαι βέβαιος ότι δεν είσαι ο πατέρας σου; -ή, με το συμπάθειο, ο γελωτοποιός σου; Ποιος είσαι, παρακαλώ;
Συνειδητοποίησα αμέσως ότι δεν μπορούσα να του πω ποιος ήμουν. Κι αλήθεια, ποιος ήμουν τάχα; Δε θα του απαντούσα αν του έλεγα ποιος! Τότε κατάλαβα ότι δεν ήξερα τον εαυτό μου, δεν ήξερα τι ήμουν, δε βασιζόμουν πουθενά για ν' αποφασίσω ότι ήμουν ο ένας κι όχι ο άλλος. Όσο για το όνομα με το οποίο ζούσα στον κόσμο μου, το είχα ξεχάσει και δε μ' ενδιέφερε να το θυμηθώ, γιατί δε σήμαινε τίποτε, και το ποιο θα μπορούσε να είναι ήταν φανερό ότι εδώ δεν είχε καμιά σημασία. Στην πραγματικότητα, είχα σχεδόν ξεχάσει ότι ήταν συνήθεια στον κόσμο μου να έχουν όλοι ένα όνομα! Έτσι, διατήρησα την ηρεμία μου, κι αυτό ήταν σοφό από μέρους μου· γιατί τι θα μπορούσα να πω σ' ένα πλάσμα σαν ετούτο το κοράκι, που έβλεπε ως τα κατάβαθα της ύπαρξης;
-Κοίταξε με, είπε, και πες μου ποιος είμ' εγώ. Μιλώντας, γύρισε την πλάτη του κι αμέσως τον αναγνώρισα. Δεν ήταν πια κοράκι, μα ένας άνθρωπος πάνω απ' το κανονικό μπόι, σκυφτός, πολύ αδύνατος, και φορούσε μια μακριά μαύρη ρεντιγκότα με ψαλιδωτή ουρά. Ξαναγύρισε και τότε τον είδα πάλι σαν κόρακα.
- Σας έχω δει κι άλλη φορά, κύριε, είπα, νιώθοντας μάλλον ανόητος παρά έκπληκτος.
- Πώς μπορείς να το λες αυτό βλέποντας με από πίσω; είπε εκείνος. Είδες εσύ ποτέ τον εαυτό σου από πίσω; Έχεις δει καν τον εαυτό σου απ' έξω; Πες μου τώρα, λοιπόν, ποιος είμαι.

- Σας ζητώ ταπεινά συγνώμη, του απάντησα, αλλά νομίζω πως ήσασταν κάποτε ο βιβλιοθηκάριος του σπιτιού μας, ποιος όμως, δεν το ξέρω.
- Γιατί μου ζητάς συγνώμη;
- Γιατί σας πέρασα για κοράκι, είπα, βλέποντας τον μπροστά μου ολοφάνερα σαν κοράκι, όπως θα φαινόταν ένα πουλί ή ένας άνθρωπος.
- Δε με αδίκησες, απάντησε αυτός. Αποκαλώντας με κοράκι, ή περνώντας με για κοράκι, μου χορήγησες μια ύπαρξη, κι αυτό είν' όλο κι όλο που αξιώνει κάποιο πλάσμα απ' τα υπόλοιπα πλάσματα. Σε ανταπόδοση, λοιπόν, θα σου κάνω κι εγώ ένα μάθημα· κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι είναι ο εαυτός του, αν πρώτα δε μάθει ότι πράγματι είναι και μετά τι ακριβώς είναι. Στην πραγματικότητα, κανείς δεν είναι ο εαυτός του, κι ο εαυτός του είναι κανείς. Υπάρχει σ' αυτό κάτι περισσότερο απ' όσο μπορείς να δεις αυτή τη στιγμή, μα όχι περισσότερο απ' όσο χρειάζεται να δεις. Φοβάμαι ότι μπήκες σ' αυτή την περιοχή πολύ νωρίς, εντούτοις πρέπει να τη συνηθίσεις, να τη νιώσεις σαν σπίτι σου· γιατί το σπίτι, όπως ίσως ξέρεις, ή ίσως και να μην ξέρεις, είναι το μόνο μέρος όπου μπορείς άνετα να μπαίνεις και να βγαίνεις. Υπάρχουν μέρη όπου μπορείς να μπαίνεις και μέρη απ' όπου μπορείς να βγαίνεις· αλλά το μοναδικό μέρος, αν όμως καταφέρεις να το βρεις, που μπορείς να μπαίνεις και συγχρόνως να βγαίνεις, είναι το σπίτι.
Γύρισε να φύγει κι εγώ είδα για μια φορά ακόμα το βιβλιοθηκάριο. Δε φαινόταν να έχει αλλάξει, αλλά απλώς να έχει απορροφήσει τη σκιά του. Ξέρω ότι αυτό μοιάζει ανόητο, μα δεν μπορώ να το διατυπώσω αλλιώς.
Τον παρακολούθησα με το βλέμμα μου μέχρι που χάθηκε απ' τα μάτια μου· δεν μπορώ όμως να πω κατά πόσον τον ρούφηξε η απόσταση, ή κατά πόσον εξαφανίστηκε ανάμεσα στα ρείκια.
θα μπορούσα μήπως να είμαι νεκρός, σκεφτόμουν, και να μην το ξέρω; Να βρισκόμουν άραγε μέσα σ' αυτό που ονομάζουμε συνήθως "πέραν του τάφου", και να έπρεπε να περιπλανιέμαι αναζητώντας τη θέση μου; Πώς θα μου φαινόταν, αλήθεια, να βρεθώ κάπου και να νιώσω σαν στο σπίτι μου; Το κοράκι είπε

ότι θα έπρεπε να κάνω κάτι" τι, όμως, θα μπορούσα να κάνω εδώ; Κι αυτό το κάτι, άραγε, θα μ' έκανε κάποιον; Γιατί τώρα, αλίμονο, δεν ήμουν κανένας!
Ακολούθησα το δρόμο που είχε πάρει ο κ. Ρέιβεν περπατώντας με βήματα αργά. Σε λίγο αντίκρισα ένα δάσος από ψηλόλιγνα πεύκα και στράφηκα κατά κει. Προχωρώντας, ένιωσα τη μοσκοβολιά του και τάχυνα το βήμα μου για να χωθώ μέσα.
Αφού βυθίστηκα τελικά στο μισοσκόταδο του, το μάτι μου έπεσε σε κάτι λαμπερό μπροστά μου, που ήταν όρθιο ανάμεσα σε δυο κορμούς δέντρων. Δεν είχε χρώμαέμοιαζε όμως με το διάφανο τρέμουλο του ζεστού αέρα που σηκώνεται ένα εκτυφλωτικό καλοκαιριάτικο μεσημέρι απ' το ηλιοψημένο έδαφος, και πάλλεται σαν τις χορδές που χτυπά κανείς σ' ένα μουσικό όργανο. Μα όσοπερισσότερο πλησίαζα, τόσο περισσότερο χανόταν, ωσότου, όταν έφτασα κοντά, έπαψα να το βλέπω μόνο το σχήμα και το χρώμα των δέντρων, πέρα μακριά, φάνταζαν παράξενα ακαθόριστα. Περνούσα ανάμεσα στους κορμούς των δέντρων, όταν δέχτηκα ένα ελαφρό χτύπημα σκόνταψα κι έπεσα. Όταν σηκώθηκα, αντίκρισα μπροστά μου τον ξύλινο τοίχο του παραπήγματος της σοφίτας. Γύρισα να δω και... να τος ο καθρέφτης! Στην κορυφή του, ο μαύρος αετός φαινόταν να έχει κουρνιάσει μόλις εκείνη τη στιγμή.
Ανατριχιάζοντας από φρίκη το 'βαλα στα πόδια. Έξω απ' το σπιτάκι, οι ανοιχτοί χώροι της σοφίτας είχαν μια μυστηριώδη όψη. Έδειχναν να περιμένουν κάτι πολύν καιρό τώρα αυτό είχε έρθει, αλλά συνέχιζαν να περιμένουν! Ρίγος με διαπέρασε όταν άρχισα να κατεβαίνω τη στριφογυριστή σκάλα το σπίτι έδειχνε παράξενο στα μάτια μου! Λες και κάτι ετοιμαζόταν να μου ριχτεί από πίσω! Όρμησα κάτω στα ελικοειδή σκαλοπάτια, χτύπησα σ' έναν τοίχο, έπεσα, σηκώθηκα κι έφυγα τρέχοντας. Στο παρακάτω πάτωμα έχασα το δρόμο μου και διέσχισα ένα σωρό διαδρόμους για δεύτερη φορά προτού να βρω το κεφαλόσκαλο. Στην κορυφή της μεγάλης σκάλας, είχα κάπως συνέλθει και, μετά από λίγες στιγμές, βρέθηκα να κάθομαι στη βιβλιοθήκη προσπαθώντας να ξελαχανιάσω.

Τίποτε δε θα μ' έκανε να ξανανέβω σ' εκείνη τη φοβερή τελευταία σκάλα! Η σοφίτα στην κορυφή της διαπερνούσε ολόκληρο το σπίτι! Καθόταν πάνω του, απειλώντας να με συντρίψει και να με πετάξει έξω! Ο σατανικός εγκέφαλος του κτίσματος ήταν γεμάτος μυστηριώδεις ένοικους -ο ένας ή ο άλλος απ' αυτούς θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να παρουσιαστεί στη βιβλιοθήκη όπου καθόμουν! Δεν ήμουν πουθενά ασφαλής! θα το παραχωρούσα, θα φρόντιζα να πουλήσω το φοβερό αυτό μέρος, όπου μια φασματική πύλη του έμενε διαρκώς ανοιχτή σε πλάσματα που ηζωή τους κάθε άλλο παρά ανθρώπινη ήταν! θ' αγόραζα έναν απόκρημνο βράχο στην Ελβετία κι εκεί απάνω θα έχτιζα μια ξύλινη μονώροφη φωλιά δίχως σοφίτα από πάνω· θα τη φύλαγε μόνο κάποια μεγαλόπρεπη κορυφή που δε θα 'στελνε κάτω τίποτε χειρότερο από μερικούς τόνους βράχια να κατρακυλήσουν!

Ήξερα ανά πάσα στιγμή ότι η σκέψη μου ήταν ανόητη, είχα μάλιστα και την επίγνωση ότι υπέβοσκε κάποια περιφρονητική διάθεση σ' αυτήν άξαφνα όμως σταμάτησα να σκέφτομαι, γιατί μου φάνηκε ότι ξανάκουσα το κρώξιμο του κόρακα.

"Αν δεν ξέρω τίποτε για τη σοφίτα μου, σκέφτηκα, πώς μπορώ, άραγε, και με ποιον τρόπο να προφυλαχτώ απ' το μυαλό μου; Μπορώ, άραγε, να υποθέσω και το τι γεννά αυτή τη στιγμή; Τι σκέψη, αλήθεια, μπορεί να μας παρουσιάσει την άλλη στιγμή, τον άλλο μήνα, ήσ' ένα χρόνο από τώρα; Τι βρίσκεται τάχα στον πυρήνα του εγκεφάλου μου; Τι υπάρχει πίσω απ' τη σκέψη μου; Υπάρχω, άραγε, εγώ καθόλου; Ποιος; Τι είμαι;"

Δεν μπορούσα ν' απαντήσω στην ερώτηση αυτήν τη στιγμή περισσότερο από τότε που το κοράκι μουτην έκανε στο... στη... "Σε ποιο μέρος; Σε ποια χώρα;" αναρωτήθηκα, αλλά εγκατέλειψα την προσπάθεια, μια και δεν ήξερα τίποτε για τον εαυτό μου ή για το σύμπαν.

Τινάχτηκα πάνω, έτρεξα στην άλλη άκρη της βιβλιοθήκης, στην καμουφλαρισμένη πόρτα, όπου ο ακρωτηριασμένος τόμος, προβάλλοντας απ' τις ράχες των άψυχων, ασώματων, ανύπαρκτων βιβλίων, έμοιαζε να μου γνέφει. Έπεσα στα γόνατα και τον άνοιξα όσο μου επέτρεπε η θέση του, αλλά δεν

μπόρεσα να δωτίποτε. Ξανασηκώθηκα, άναψα ένα κερί και κοιτάζοντας σαν να κοιτούσα μέσα σε δυο ανοιχτά σαγόνια, είδα ότι το χειρόγραφο ήταν γραμμένο σε στίχους. Παραπέρα δεν μπορούσα να εξερευνήσω. Έβλεπα στίχους που άρχιζαν στην αριστερή σελίδα και στίχους που τελείωναν στην άλλη· αλλά δεν μπορούσα, φυσικά, να ολοκληρώσω την αρχή και το τέλος μιας αράδας, όπως δεν μπορούσα, απ' ό,τι διάβαζα, να βγάλω και κανένα νόημα. Ωστόσο, οι λέξεις, αυτές καθεαυτές, ξύπνησαν μέσα μου αισθήματα, που για να τα περιγράψω, καθότι παράξενα, μου ήταν αδύνατο. Μερικά όνειρα, μερικά ποιήματα, μερικές μουσικές φράσεις, ορισμένοι πίνακες ξυπνούν αισθήματα τέτοια που ποτέ πριν δεν τα ένιωσε κανείς, νέα σε χρώμα και σε σχήμα -πνευματικές αισθήσεις, θα τις ονόμαζε κανείς, αναπόδεικτες μέχρι τώρα· εδώ, κάποιες από τις φράσεις, μερικές απ' τις ακατανόητες μισές αράδες, κάποιες μάλιστα λέξεις ξεχωριστά, με επηρέασαν κατά παρόμοιο τρόπο -θαρρείς με το άρωμα μιας ιδέας, που προξενούσε μέσα μου μια μεγάλη λαχτάρα να μάθω τι θα μπορούσε το ποίημα, ή τα ποιήματα, ακόμα και στα λίγα σπαράγματα τους, να εκφράζουν ή να υποδηλώνουν.

Αντέγραψα μερικά απ' τα μεγαλύτερα κομμάτια που μπόρεσα κι έκανα μεγάλη προσπάθεια να συμπληρώσω μερικούς στίχους, δίχως όμως την παραμικρή επιτυχία. Το μόνο πράγμα που αποκόμισα απ' την προσπάθεια ήταν μια κούραση τόσο μεγάλη ώστε, όταν έπεσα στο κρεβάτι, με πήρε αμέσως ο ύπνος και αποκοιμήθηκα βαθιά.

Το πρωί, όλη εκείνη η φρίκη απ' τους άδειους χώρους της σοφίτας με είχε εγκαταλείψει.

4. ΚΑΠΟΥ Ή ΠΟΥΘΕΝΑ

Ο ήλιος φώτιζε λαμπρός, όμως αμφέβαλλα αν η καλοκαιρία θα κρατούσε για πολύ και κοίταξα μες στο γαλακτερό ζαφείρι που φορούσα για να δω αν ήταν καθαρό το αστέρι μέσα του. Ήταν πολύ πιο ακαθόριστο απ' όσο περίμενα. Σηκώθηκα απ' το τραπέζι πουέπαιρνα το πρόγευμα μου και πήγα στο παράθυρο για να ξανακοιτάξω το πετράδι. Είχε βρέξει πολύ τη νύχτα και, πάνω στην πρασιά, μια τσίχλα παρατηρούσε περίεργη ένα σαλιγκάρι.

Καθώς γύριζα το δαχτυλίδι μου για να πετύχω την αντανάκλαση του αστεριού από τον ήλιο, διέκρινα ένα διαπεραστικό μαύρο μάτι να με κοιτάζει μεσ' απ' το γαλατένιο, ομιχλώδες βάθος του πετραδιού. Αυτό που είδα με τάραξε τόσο πολύ ώστε το δαχτυλίδι μου 'φυγε από το χέρι κι έπεσε κάτω. Όταν το σήκωσα, το μάτι είχε χαθεί από μέσα του. Την ίδια στιγμή ο ήλιος κρύφτηκε· μια σκοτεινή καταχνιά τον σκέπασε και σ' ένα δυο λεπτά ολόκληρος ο ουρανός σκεπάστηκε από σύννεφα. Ο αέρας έγινε πνιγηρός και μια ριπή ανέμου με χτύπησε ξαφνικά. Ακολούθησε μια αστραπή, κι αμέσως μετά ένας εκκωφαντικός κεραυνός. Ύστερα η βροχή άρχισε να πέφτει σαν καταρράχτης.

Είχα ανοίξει το παράθυρο και στεκόμουν εκεί κοιτάζοντας έξω τη βροχή που έπεφτε δυνατά, όταν το μάτι μου πήρε ένα κοράκι να έρχεται προς το μέρος μου περπατώντας πάνω στο γρασίδι, με επίσημο βήμα, αψηφώντας ολότελα τον κατακλυσμό. Καθώς υποψιάστηκα ποιος ήταν, συγχάρηκα τον εαυτό μου για το γεγονός πως ήμουν ασφαλής στο ισόγειο. Παράλληλα είχα την πεποίθηση πως, αν δεν πρόσεχα, κάτι θα συνέβαινε.

Ο κόρακας πλησίαζε όλο και περισσότερο, έφτασε κοντά, έκανε μια βαθιά υπόκλιση και μ' ένα άξαφνο πήδημα με ανοιγμένα τα φτερά του ήρθε και στάθηκε στο περβάζι του παραθύρου.

Μετά, δρασκέλισε την προεξοχή, πήδησε μέσα στο δωμάτιο και κατευθύνθηκε προς την πόρτα. Νόμιζα πως πήγαινε κατευθείαν στη βιβλιοθήκη και τον ακολούθησα αποφασισμένος, αν άρχιζε ν' ανεβαίνει τη σκάλα, να μην κάνω ούτ' ένα βήμα ξοπίσω του. Ωστόσο δε στράφηκε ούτε προς τη βιβλιοθήκη ούτε προς τη σκάλα, αλλά σε μια πορτούλα που έβγαζε σε μια χορταριασμένη πρασιά μιας μικρής περιοχής που υπήρχε ανάμεσα σε δυο τμήματα του χωρισμένου στα δύο παλιού σπιτιού. Έτρεξα βιαστικά και του την άνοιξα. Το πουλί βγήκε στη βεράντα της, που ήταν σκεπασμένη με κληματσίδες, και στάθηκε κοιτάζοντας τη βροχή που έπεφτε σαν ένας πελώριος διάφανος καταρράκτης· στάθηκα κι εγώ στην πόρτα πλάι του. Μια δεύτερη αστραπή σπάθισε τον ουρανό, που τη συνόδεψε ένα πιο παρατεταμένο και πιο μακρινό μπουμπουνητό. Γύρισε το κεφάλι του και με κοίταξε σαν να μου έλεγε, "τ' ακούς αυτό;", μετά το επανέφερε στη θέση του κοιτάζοντας ξανά την καταιγίδα με φανερή επιδοκιμασία. Τόσο ανθρώπινη ήταν η συμπεριφορά, το ύφος του κι ο τρόπος που γύριζε συνέχεια το κεφάλι του, ώστε δεν κρατήθηκα και παρατήρησα αυθόρμητα:

-Καλός καιρός για τα σκουλήκια, κ. Ρέιβεν!

-Ναι, απάντησε αυτός, μ' εκείνη τη φωνή που έμοιαζε με κρώξιμο και που την είχα μάθει πια, το έδαφος τους προσφέρεται για να μπαινοβγαίνουν! θα είναι μεγαλειώδης η στιγμή στις στέπες τ' Ουρανού! πρόσθεσε μ' ένα βλέμμα προς το στερέωμα. Πιστεύω ότι βρέχει κι εκεί-έβρεχε όλη την περασμένη εβδομάδα!

-Και γιατί πρέπει να είναι μεγαλειώδης η στιγμή;

-Γιατί όλα τα πλάσματα εκεί ζουν μέσα σε λαγούμια, απάντησε εκείνος, ... όπως εδώ οι τυφλοπόντικες... θα υπάρχουν για πολλούς ακόμα αιώνες.

-Πώς τοξέρετε αυτό, αν μπορώ να πάρω το θάρρος να ρωτήσω; είπα.

-Όπως το ξέρει όποιος έζησε εκεί πέρα και είδε, αποκρίθηκε. Είναι μεγαλειώδες το θέαμα, μέχρι να το συνηθίσεις, όταν η γη εγκυμονεί και βγάζει ένα ζώο από μέσα της. θα μπορούσες να

το περάσεις για μαλλιαρό ελέφαντα ή για δεινόσαυρο -αλλά κανένα ζώοδεν είναι ίδιο μ' αυτά που έχουμε εδώ. Κι εγώ ο ίδιος σχεδόν τρόμαξα την πρώτη φορά που είδα τον όφι του ξεραμένου βάλτου να προβάλλει με τις κουλούρες του... τέτοιο κεφάλι και χαίτη! και τέτοια μάτια! Μα η νεροποντή σχεδόν σταμάτησε. θα σταματήσει τελείως αμέσως μετά τον επόμενο κεραυνό. Να τον!
Μια αστραπή έλαμψε σ' αυτά του τα λόγια και σε μισό λεπτό περίπου ακούστηκε το μπουμπουνητό. Τότε η βροχή σταμάτησε.
-Πρέπει τώρα να πηγαίνουμε! είπε ο κόρακας και προχώρησε στο μπροστινό μέρος της βεράντας.
-Να πάμε πού; ρώτησα.
-Εκεί όπου πρέπει να πάμε, απάντησε αυτός. Δεν πιστεύω βέβαια, να φαντάστηκες ότι γύρισες στο σπίτι! Σου είπα πως δεν υπάρχει "μέσα έξω" κατά βούληση, παρά μόνον αν βρίσκεσαι στο σπίτι!
-Εγώ όμως δε θέλω να φύγω, αντέδρασα.
-Έτσι νομίζεις, απάντησε. Ή τουλάχιστον έτσι θέλεις να νομίζεις. Ότι σου φτάνει. Από δω είν' ο δρόμος!
-Εμένα μου φτάνει και μου παραφτάνει εδώ που είμαι.
-Όχι! Δε σου φτάνει. Διότι δεν είσαι εκεί που πρέπει να είσαι.
Μ' ένα σάλτο βρέθηκε απ' τη βεράντα στο χορτάρι και γύρισε περιμένοντας.
-Δε θα φύγω απ' το σπίτι σήμερα, είπα με πείσμα.
-Βγες τουλάχιστον στον κήπο! απάντησε ο κόρακας.
-Μέχρι εκεί, ναι. Το δέχομαι, του είπα και απομακρύνθηκα απ' τη βεράντα.
Ο ήλιος έσκασε μύτη μεσ' απ' τα σύννεφα και οι σταγόνες της βροχής άστραψαν και σπινθήρισαν πάνω στο χορτάρι. Ο κόρακας τις πάτησε.
-θα βρέξεις τα πόδια σου! φώναξα.
-Και θα λερώσω το ράμφος μου, απάντησε αυτός και, βυθίζοντας το αμέσως στη λάσπη, έβγαλε έξω ένα μεγάλο σκουλήκι που στριφογύριζε νευρικά το σώμα του. Έγειρε πίσω το κεφάλι του και το τίναξε στον αέρα. Εκείνο άνοιξε τότε

μεγάλα φτερά, εξαίσια στην κόκκινη και μαύρη απόχρωση τους, και πέταξε ψηλά.
-Ελάτε τώρα, κ. Ρέιβεν, του φώναξα. Κάνετε λάθος· τα σκουλήκια δεν είναι νύμφες για πεταλούδες!
-Και τι πειράζει, έκρωξε εκείνος, να γίνουν για μια φορά! Δεν είμαι άνθρωπος του βιβλίου αυτή τη στιγμή μα νεκροθάφτης στο... σε κάποιο κοιμητήρι... νεκροταφείο καλύτερα... στην... στις... δεν έχει σημασία πού!
-Καταλαβαίνω! Σας είναι αδύνατο να κρατήσετε ήσυχο το φτυάρι σας· κι όταν δεν έχετε τίποτε να θάψετε, τότε πρέπει να ξεθάβετε κάτι! Μονάχα που θα πρέπει να σας ενδιαφέρει περί τίνος πρόκειται προτού το κάνετε να πετάξει! Κανένα πλάσμα δεν επιτρέπεται να ξεχνά από τι κι από πού προήλθε!
-Ο λόγος; ρώτησε ο κόρακας.
-Επειδή θα σηκώσει τη μύτη του ψηλά, θα γίνει φαντασμένο και θα πάψει ν' αναγνωρίζει τους ανωτέρους του.
Κανένας άνθρωπος δεν ξέρει πότε ακριβώς αρχίζει να λέει βλακείες.
-Από πού, λοιπόν, προέρχονται τα σκουλήκια; ρώτησε ο κόρακας λες και ξαφνικά τον έπιασε περιέργεια να μάθει.
-Πώς; Μα απ' τη γη, όπως είδατε τώρα δα! απάντησα.
-Καταλήγουν εκεί! αποκρίθηκε αυτός. Αλλά δεν είναι δυνατό να προέρχονται απ' τη γη στην αρχή... γιατί τούτο εδώ δε θα ξαναγυρίσει ποτέ στη γη! πρόσθεσε κοιτάζοντας ψηλά.
Κοίταξα κι εγώ ψηλά, αλλά δεν είδα τίποτε εκτός από ένα μαύρο συννεφάκι, που οι άκρες του ήταν κόκκινες απ' το φως του ηλιοβασιλέματος.
-Κόβω το κεφάλι μου πως ο ήλιος δεν κατεβαίνει! φώναξα κατάπληκτος.
-Α, όχι! αποκρίθηκε ο κόρακας. Εκείνο το κόκκινο ανήκει στο σκουλήκι.
-Βλέπετε τι συμβαίνει όταν κάνετε τα πλάσματα του θεού να ξεχνούν την προέλευση τους! ξαναφώναξα με κάποια θέρμη.
-Ναι, βέβαια, όταν είναι ν' ανεβούν ψηλότερα και να γίνουν μεγαλύτερα! αποκρίθηκε αυτός. Μα εγώ το μόνο που κάνω

στην πραγματικότητα, είναι να τα διδάσκω να το βρίσκουν αυτό!
-Και θα γεμίσετε τον αέρα σκουλήκια;
-Αυτό είναι δουλειά νεκροθάφτη. Μακάρι να το καταλάβαιναν και οι υπόλοιποι παπάδες! Ξαναβύθισε το ράμφος του στο μαλακό χορτάρι κι έβγαλε έξω ακόμα μια φορά ένα σκουλήκι που στριφογύριζε. Το τίναξε στον αέρα κι εκείνο πέταξε μακριά.
Κοίταξα πίσω μου κι έβγαλα μια τρομαγμένη κραυγή· μόλις πριν από μια στιγμή είχα δηλώσει με πείσμα ότι δε θ' άφηνα το σπίτι, και να τώρα που ήμουν κιόλας ένας ξένος σε μια χώρα ξένη!
-Με ποιο δικαίωμα με μεταχειρίζεστε έτσι, κ. Ρέιβεν; ρώτησα βαθιά προσβεβλημένος. Είμαι ή δεν είμαι ελεύθερο άτομο;
-Ένας άνθρωπος είναι τόσο ελεύθερος όσο ο ίδιος διαλέγει να γίνει· ποτέ πιο ελεύθερος απάντησε ο κόρακας.
-Δεν έχετε το δικαίωμα να με αναγκάζετε να κάνω πράγματα παρά τη θέληση μου!
-Όταν θ' αποκτήσεις θέληση, θ' ανακαλύψεις ότικανένας δεν μπορεί.
- Με ζημιώνετε ως τα κατάβαθα της ατομικότητας μου! επέμεινα εγώ.
- Αν είχες ατομικότητα, δε θα το μπορούσα· συνεπώς, δε σε ζημιώνω αυτή τη στιγμή. Δε βρίσκεσαι παρά μονάχα στην αρχή για ν' αποκτήσεις ατομικότητα.
Ολόγυρα μου απλωνόταν ένα πευκοδάσος, όπου τα μάτια μου έψαχναν κιόλας βαθιά με την ελπίδα μήπως κι ανακαλύψουν κάποιο ανεξήγητο αχνοφέγγισμα και βρουν έτσι το δρόμο μου για το σπίτι. Όμως, αλίμονο! Πώς μπορούσα πια να ονομάζω σπίτι αυτό το οίκημα, όπου η κάθε πόρτα, το κάθε παράθυρο ανοίγουν στο... Έξω; Ακόμα και τον κήπο δε θα μπορούσα να τον κρατήσω εσώκλειστο!
Φαντάζομαι πως φαινόμουν αποθαρρημένος.
-Μπορεί ίσως να παρηγορηθείς, είπε οκόρακας, αν σου πω πως δεν έχεις ακόμα εγκαταλείψει το σπίτι σου, κι ούτε το σπίτι σου

σ' έχει απαρνηθεί. Την ίδια στιγμή, ούτε αυτό μπορεί να σε περιέχει ούτε κι εσύ να το κατοικείς!
- Δε σε καταλαβαίνω, αποκρίθηκα. Πού είμαι;
- Στο χώρο των επτά διαστάσεων, απάντησε αυτός μ' ένα περίεργο γουργούρισμα στο λαιμότου και μ' ένα τρεμοπαίξιμο της ουράς του. Το καλύτερο που έχεις να κάνεις τώρα είναι να με ακολουθήσεις προσεχτικά για μια στιγμή για να μην κάνεις σε κάποιον κακό!
- Δεν υπάρχει κανένας για να του κάνω κακό εκτός από σας τον ίδιο, κ. Ρέιβεν! Ομολογώ πως ευχαρίστως θα σας έκανα κακό!
-Εκεί που νομίζεις ότι δε βλέπεις κανέναν, εκεί ακριβώς βρίσκεται και ο κίνδυνος. Αλλά για πες μουβλέπεις πραγματικά εκείνο το μεγάλο δέντρο στ' αριστερά σου, καμιά τριανταριά μέτρα μακριά;
-Φυσικά και το βλέπω· γιατί να μην το έβλεπα; απάντησα εκνευρισμένος.
-Πριν από δέκα λεπτά, όμως, δεν το έβλεπες, ούτε και τώρα ξέρεις σε ποιο σημείο ορθώνεται!
-Ξέρω.
-Λοιπόν, πού νομίζεις πως ορθώνεται;
-Μα... εκεί, όπου ξέρεις κι εσύ!
-Και πού βρίσκεται το εκεί;
-Με κουράζουν οι ανόητες ερωτήσεις σου, φώναξα. Αρχίζω να σε βαριέμαι.
-Εκείνο εκεί το δέντρο ορθώνεται πάνω στο τζάκι της κουζίνας σου, απάντησε, και βγαίνει ολόισια σχεδόν μεσ' απ' την καμινάδα του.
-Τώρα το ξέρω πως με κοροϊδεύεις! έκανα μ' ένα περιφρονη-τικό γέλιο.
-Σε κορόιδευα μήπως κι όταν με είδες να σε κοιτάζω χτες μες απ' το ζαφείρινο αστέρι σου;
-Αυτό έγινε πριν από μια ώρα -και ούτε!
-Πλαταίνω τον ορίζοντα σου περισσότερο από μιαν ώρα, κ. Βέιν δεν πειράζει όμως!
-θέλεις να πεις ότι με κοροϊδεύεις! είπα γυρίζοντας ν' απομακρυνθώ από κοντά του.

-Με συγχωρείς. Κανένας δεν μπορεί να το κάνει αυτό παρά μονάχα ο εαυτός σου!
-Κι εγώ αρνούμαι να το κάνω.
-Πέφτεις έξω.
-Πώς;
-Αρνούμενος ήδη να παραδεχτείς τον εαυτό σου. Κοροϊδεύεις τον εαυτό σου αρνούμενος αυτό που είναι αληθινό, και για τούτο θα τιμωρηθείς πολύ αυστηρά.
-Πώς, ακόμα μια φορά;
-Πιστεύοντας ό,τι δεν είναι αληθινό.
-Τότε, αν προχωρήσω και βγω στην άλλη μεριά εκείνου του δέντρου, θα περάσω μήπως μεσ' απ' το τζάκι της κουζίνας;
-Ασφαλώς. Πρώτα, ωστόσο, θα περνούσες μεσ' από την κυρία στο πιάνο που υπάρχει στο δωμάτιο του προγεύματος. Εκείνη η τριανταφυλλιά βρίσκεται πολύ κοντά της. θα την ξάφνιαζες τρομερά!
-Δεν υπάρχει κυρία στο σπίτι!
-Αλήθεια; Δεν είναι κυρία η οικονόμα του σπιτιού σου;
-Πάντως, δεν μπορεί να παίξει πιάνο!
-Μπορεί η ανιψιά της. Να την εκεί - μια πολύ μορφωμένη κοπέλα και εξαίρετη μουσικός.
-Με συγχωρείς, αλλά δεν μπορώ να μησ' το πω· μου φαίνεται πως λες καθαρές κουταμάρες!
-Μακάρι να μπορούσες ν' ακούσεις τη μουσική! Εκείνα τα μακρόστενα άνθη του άγριου υάκινθου βρίσκονται μέσα στο πιάνο, ανάμεσα στις χορδές του, και δίνουν αυτή την περίεργη γλυκύτητα στο παίξιμο της! Με συγχωρείς· ξέχασα ότι είσαι κουφός!
-Δυο αντικείμενα, είπα, δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν ταυτόχρονα στο ίδιο μέρος!
-Δεν μπορούν; Αυτό δεν το' ξερα!... θυμάμαι βέβαια ότι αυτό σας διδάσκουν. Πρόκειται για μεγάλο λάθος ένα από τα μεγαλύτερα που έκαναν ποτέ οι δοκησίσοφοι! Αυτό δε θα μπορούσε να το πει κανένας συμπαντικός άνθρωπος, παρά μονάχα ένας άνθρωπος του κόσμου τούτου!

-Εσύ, ένας βιβλιοθηκάριος, και να λες τέτοιες ανοησίες! φώναξα. Είναι φανερό πως δε διάβασες και πολλά απ' τα βιβλία που είχες υπ' ευθύνη σου!
-Α, βέβαια! Τα διάβασα όλα όσα υπάρχουν στη βιβλιοθήκη σου -εκείνο τον καιρό, και βγήκα από την άλλη μεριά όχι και τόσο σοφότερος. Ήμουν τότε ένα σκουλήκι των βιβλίων, μα όταν έφτασα πια να το μάθω, ξύπνησα και βρέθηκα ανάμεσα στις πεταλούδες. Έχω εγκαταλείψει βέβαια το διάβασμα εδώ και πολλά χρόνια -από τότε έγινα νεκροθάφτης. Μια στιγμή! Θαρρώ πως ακούω το Γαμήλιο Εμβατήριο, του Γκριγκ, στο τρεμούλιασμα εκείνων των ροδοπέταλων!
Πλησίασα τότε την τριανταφυλλιά και αφουγκράστηκα με πολλή προσοχή, αλλά δεν μπόρεσα ν' ακούσω την πιο αμυδρή υπόνοια ήχου· μύρισα μόνο κάτι που ποτέ μέχρι τότε δεν είχα μυρίσει σε κανένα τριαντάφυλλο. Ήταν πάντα μια μοσχοβολιά τριαντάφυλλου, αλλά με μια διαφορά, ότι την προκαλούσε, υποθέτω, το Γαμήλιο Εμβατήριο.
Όταν σήκωσα τα μάτια μου, αντίκρισα ένα πουλί στο πλάι μου.
-Κύριε Ρέιβεν, είπα, συγχωρέστε με που ήμουν τόσο ωμός· είχα ταραχτεί. Έχετε την καλοσύνη να μου δείξετε το δρόμο για το σπίτι μου; Πρέπει να πηγαίνω, γιατί έχω ένα ραντεβού με τον επιστάτη μου. Δεν πρέπει κανείς να χάνει την εμπιστοσύνη των υπηρετών του!
-Δεν μπορείς να χάσεις κάτι που έχει ήδη χαθεί μέρες τώρα! απάντησε αυτός.
-Δείξτε μουτο δρόμο, παρακάλεσα.
-Δεν μπορώ, αποκρίθηκε. Για να γυρίσεις πίσω, πρέπει να περάσεις μεσ' από τον εαυτό σου, κι αυτόν το
Του κάκου πήγαιναν οιικεσίες. Έπρεπε να αποδεχτώ τη μοίρα μου! Πώς όμως θα ζούσα τη ζωή μου μέσα σ' έναν κόσμο, του οποίου αγνοούσα όλους τους νόμους, κι έπρεπε να τους μάθω; θα ήταν, πάντως, μια περιπέτεια, κι ήταν παρηγορητικό αυτό· και, είτε έβρισκα είτε δεν έβρισκα το δρόμο για το σπίτι μου, θα είχα τουλάχιστον το σπάνιο προνόμιο ότι γνώρισα δυο κόσμους!

Ποτέ μέχρι τότε δεν είχα κάνει κάτι για να δικαιώσω την ύπαρξη μου. Ο προηγούμενος κόσμος μου δεν ήταν σε τίποτε καλύτερος για να μπορώ να μένω σ' αυτόν εδώ, ωστόσο, έπρεπε να κερδίζω ή, κατά κάποιον τρόπο, να βγάζω το ψωμί μου! Σκέφτηκα όμως ότι, μια και δεν έφταιγα εγώ που βρισκόμουν εδώ, θα μπορούσα ίσως να περιμένω ότι θα με φροντίζουν εδώ όσο με φρόντιζαν κι εκεί! Δεν είχα πια κανένα λόγο να ξαναμπώ στον κόσμο που είχα μόλις αφήσει, κι όπου είχα βρεθεί κληρονόμος μιας μεγάλης περιουσίας! Αν εκείνος ο κόσμος, όπως έβλεπα τώρα, είχε πάνω μου κάποια αξίωση, επειδή εκεί είχα φάει και μπορούσα να ξαναφάω, σε τούτο τον κόσμο είχα αξίωση εγώ, επειδή έπρεπε να φάω -οπότε θα είχε κι εκείνος με τη σειρά του αξίωση σ' εμένα!

-Δεν υπάρχει βιασύνη, είπε ο κόρακας, που στεκόταν κοιτάζοντας με. Εμείς εδώ δε συμβαδίζουμε και πολύ με το ρολόι. Πάντως, όσο πιο γρήγορα αρχίζει κανείς να κάνει ό,τι πρέπει να κάνει, τόσο το καλύτερο! Πάμε να γνωρίσεις τη γυναίκα μου.

-Ευχαριστώ! Ας πηγαίνουμε! απάντησα, κι αμέσως εκείνος προπορεύτηκε.

5. Η ΠΑΛΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τον ακολούθησα βαθιά μέσα στο πευκοδάσος. Κανείς από τους δυο μας δε μιλούσε πολύ όση ώρα μας έκλεινε από παντού ολόγυρα η ιερή σκοτεινιά του. Στο διάβα μας πλησιάζαμε μεγαλύτερα κι όλο και μεγαλύτερα δέντρα -πιο γέρικα, πιο ξεμοναχιασμένα, μερικά απ' αυτά αλλόκοτα λόγω ηλικίας. Μετά, το δάσος άρχισε ν' αραιώνει.

-Βλέπεις εκείνη τη λευκάκανθα; είπε στο τέλος ο οδηγός μου, δείχνοντας με το ράμφος του.

Κοίταξα εκεί όπου το δάσος αποψιλωνόταν στην άκρη ενός ανοιχτού χέρσου.

-Εγώ βλέπω ένα γέροντα, γεμάτο ρόζους, μ' ένα μεγάλο λευκό κεφάλι, απάντησα.

-Για ξανακοίταξε, είπε πάλι αυτός· είναι λευκάκανθα.

-Μοιάζει πραγματικά με γέρικη λευκάκανθα· μα δεν ανθίζουν αυτή την εποχή οι λευκάκανθες, παρατήρησα.

-Η εποχή για ν' ανθίζει η λευκάκανθα, αποκρίθηκε, είναι όταν ανθίζει η λευκάκανθα. Το δέντρο αυτό φυτρώνει μέσα στα ερείπια της εκκλησιάς που βρίσκεται στο αγρόκτημα σου. θα πήγαινες να δώσεις μερικές εντολές στον επιστάτη για το νεκροταφείο σου -ή όχι;-το πρωί με τον κεραυνό;

-θα πήγαινα να του πω πως ήθελα να το μετατρέψει σε ανοιχτωσιά για τριανταφυλλιές και πως το αλέτρι δεν έπρεπε ποτέ να το πλησιάσει πάνω από τρεις γιάρδες.

-Ακου! είπε οκόρακας, και κράτα την αναπνοή του. Αφουγκράστηκα με προσοχή και άκουσα... Ήταν, άραγε, ο στεναγμός κάποιου μακρινού μελωδικού ανέμου;... Ή μήπως το φάσμα μιας μουσικής που υπήρξε άλλοτε χαρωπή; Ή μήπως, πάλι, άκουγα κάτι ακαθόριστο;

-Πηγαίνουν εκεί σιωπηλοί, είπε ο κόρακας.

-Ποιος πηγαίνει εκεί; Και πού ακριβώς πηγαίνουν; ρώτησα.

-Κάποιοι άνθρωποι που προσεύχονταν συνήθως εκεί, πηγαίνουν σιωπηλοί στα ερείπια, αποκρίθηκε αυτός. Μα δε θα πηγαίνουν για πολύ ακόμα, νομίζω.
-Τι τους κάνει και πηγαίνουν αυτή την ώρα;
-Χρειάζονται βοήθεια ο ένας απ' τον άλλο για να συγκεντρώσουν τη σκέψη τους και να ζεστάνουν τα αισθήματα τους· έτσι, λοιπόν, μιλούν και ψάλλουν μαζί. Μετά, λένε, πλημμυρίζει και βγαίνει απ' τις καρδιές τους η μεγάλη σκέψη, σαν ένα μεγάλο πλοίο που βγαίνει απ' το ποτάμι με τη φουσκονεριά.
-Προσεύχονται και ψάλλουν συνάμα;
-Όχι έχουν διαπιστώσει πως ο καθένας μπορεί να προσευχηθεί καλύτερα μες στη δική του σιωπηλή καρδιά... Μερικοί λένε πάντοτε προσευχές. Κοίτα! Κοίτα! Να κάποια που ανεβαίνει!
Κι έδειξε με το ράμφος του ψηλά στον αέρα. Ένα χιονόλευκο περιστέρι πετούσε προς τα πάνω με γοργό και όλο πιο γοργό φτερούγισμα, στο αθέατο σπείρωμα μιας αιθέριας σκάλας. Το φως του ήλιου αστραποβολούσε τρεμάμενο πάνω στα φτερά του.
-Βλέπω ένα περιστέρι! είπα.
-Φυσικά και βλέπεις ένα περιστέρι, είπε ο κόρακας, γιατί υπάρχει το περιστέρι! Εγώ, όμως, βλέπω μια προσευχή ν' ανεβαίνει τα ουράνια... Αναρωτιέμαι αυτή τη στιγμή τι είναι τάχα η καρδιά της μάνας αυτού του περιστεριού! Κάποιος μπορεί να ήρθε ξυπνητός στο κοιμητήρι μου!
-Πώς μπορεί ένα περιστέρι να είναι προσευχή; ρώτησα. Καταλαβαίνω, φυσικά, πόσο ταιριαστό σύμβολο ή παρομοίωση μπορεί να είναι για μια προσευχή· αλλά να βγαίνει από μια καρδιά ένα περιστέρι ζωντανό!
-Αυτό πρέπει να σε κάνει να προβληματιστείς! Δε γίνεται διαφορετικά!
-Η προσευχή είναι σκέψη, κάτι πνευματικό! συνέχισα.
-Πολύ σωστά! Αν, όμως, καταλάβαινες κι έναν άλλο κόσμο εκτός απ' τον δικό σου, θα καταλάβαινες και τον δικό σου πολύ καλύτερα... Όταν μια καρδιά είναι πραγματικά ζωντανή, τότε μπορεί και σκέφτεται ζωντανά πράγματα. Υπάρχει μια

μοναδική καρδιά, που όλες οι σκέψεις της είναι ζωηρά, ευτυχισμένα πλάσματα, και που τα ίδια της τα όνειρα είναι ζωντανά. Όταν κάποιοι προσεύχονται, ανυψώνουν σκέψεις βαριές από το χώμα μόνο και μόνο για να τις ξαναρίξουν στο χώμα· άλλοι στέλνουν ψηλά τις προσευχές τους σε ζωντανά σχήματα, ετούτο ή εκείνο, σχεδόν πανομοιότυπα το ένα με το άλλο. Όλα τα ζωντανά πράγματα ήταν σκέψεις στην αρχή, και συνεπώς είν' έτοιμα να φανούν χρήσιμασ' αυτούς που σκέφτονται.

Όταν κάποιος λέει στο μεγάλο Στοχαστή: "Ιδού μια απ' τις σκέψεις σου: στην αναπέμπω!" αυτό είναι μια προσευχή, μια λέξη στη μεγάλη καρδιά από κάποια απ' τις μικρότερες καρδιές της. Κοίτα, να κι άλλη μία!

Αυτήν τη φορά, ο κόρακας έδειξε προς τα κάτω με το ράμφος του, σε κάτι που βρισκόταν στα ριζά ενός γρανιτένιου βράχου. Κοίταξα κι εγώ και είδα ένα λουλουδάκι. Ποτέ μου μέχρι τότε δεν είχα δει κάτι παρόμοιο και μου είναι αδύνατο να εκφράσω το αίσθημα που ξύπνησε μέσα μου με το χαριτωμένο, απλό σχήμα του, με το χρώμα του και με την ευωδιά του, λες κι έβλεπα κάτι απ' το νέο κόσμο που ωστόσο ήταν ο παλιός. Το μόνο που μπορώ να πω ήταν πως έδινε την αίσθηση μιας ανεμώνης, είχε μια απαλή ροδόχρωμη απόχρωση και μια χρυσή καρδιά στη μέση.

-Αυτό είναι ένα λουλούδι-προσευχή, είπε ο κόρακας.

-Ποτέ μου δεν έχω ξαναδεί τέτοιο λουλούδι! ξαναείπα.

-Δεν υπάρχει άλλο παρόμοιο. Ποτέ ένα λουδούδι-προσευχή δε μοιάζει με κάποιο άλλο, αποκρίθηκε αυτός.

-Πώς το ξέρετε ότι πρόκειται για λουλούδι-προσευχή;

-Από την έκφραση του, απάντησε. Περισσότερα δεν μπορώ να σου πω. Αν το ξέρεις, το ξέρεις· αν δεν το ξέρεις, δεν το ξέρεις.

-Δε θα μπορούσατε να με μάθετε να αναγνωρίζω ένα λουλούδι-προσευχή όταν το βλέπω; ρώτησα.

-Όχι, δε θα μπορούσα. Μα κι αν μπορούσα, πόσο καλύτερος θα γινόσουν; Δε θα το αναγνώριζες από μοναχός σου, ούτε απ' αυτό το ίδιο! Γιατί τάχα να ξέρεις το όνομα ενός πράγματος όταν το ίδιο το πράγμα δεν το ξέρεις; Τίνος δουλειά είναι, αν

όχι δική σου, ν' ανοίξεις τα μάτια σου; Μα είναι αλήθεια ότι δουλειά του σύμπαντος είναι να σε ξεγελά τόσο πολύ ώστε ν' αναγνωρίζεις σαν τέτοιο τον εαυτό σου, κι έτσι ν' αρχίσεις να γίνεσαι σοφός!

Εγώ όμως έβλεπα πως το λουλούδι ήταν διαφορετικό απ' οποιοδήποτε λουλούδι είχα αντικρίσει μέχρι τότε· ήξερα λοιπόν ότι έπρεπε να βλέπω σ' αυτό μια σκιά της προσευχής· κι ένα μεγάλο δέος με συνεπή ρε όταν αναλογίστηκα την καρδιά που αφουγκράζεται το λουλούδι.

6. Η ΚΑΛΥΒΑ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΘΑΦΤΗ

Βαδίσαμε για λίγη ώρα πάνω σε μια βραχώδη χέρσα έκταση γεμάτη ξεραμένα φυτά και βρύα, όταν διέκρινα πέρα μακριά ένα καλυβόσπιτο. Ο ήλιος δεν είχε γείρει ακόμα, αλλά ήταν τυλιγμένος σ' ένα γκρίζο σύννεφο. Το χέρσο φαινόταν σαν να μην είχε ποτέ ζεσταθεί κι ο άνεμος φυσούσε περίεργα ψυχρός, λες κι ερχόταν από κάποιο μέρος όπου βασίλευε πάντοτε νύχτα.

-Φτάνουμε επιτέλους! είπε ο κόρακας. Τι μακρύς που 'ναι οδρόμος! Στο μισό χρόνο, θα μπορούσα να 'χω πάει στον Παράδεισο και να δω τον αδερφό μου -αυτόν, θυμάσαι, που δεν ξαναγύρισε ποτέ στην Κιβωτό του Νώε!(1 .Στη Γένεση γράφει πως ο Νώε έστειλε ένα κοράκι για να δει αν είχαν κατακαθίσει τα νερά μετά τον Κατακλυσμό.)' Έλα, θεέ μου! Σχεδόν χειμώνιασε!

-Χειμώνιασε! φώναξα εγώ. Μα μου φαίνεται πως πέρασε μόνο μισή μέρα από τότε που φύγαμε απ' το σπίτι!

-Είναι γιατί βαδίζαμε πολύ γρήγορα, απάντησε ο κόρακας. Στο δικό σου κόσμο δεν μπορείτε να καταργήσετε το νήμα της στάθμης που ονομάζετε βαρύτητα, και ν' αφήσετε τον κόσμο να στροβιλιστεί κάτω απ' τα πόδια σας! Αλλά να το σπίτι της γυναίκας μου! Είναι πολύ καλή που μ' αφήνει να μένω μαζί της· τ' ονομάζει καλύβα του νεκροθάφτη!

-Μα πού είναι το νεκροταφείο σας, το κοιμητήρι σας, εκεί θέλω να πω που κάνετε τους τάφους σας, ρώτησα μη βλέποντας τίποτ' άλλο παρά το χέρσο πέρα ως πέρα.

Ο κόρακας τέντωσε το λαιμό του, κράτησε οριζόντια το ράμφος του, το γύρισε αργά αργά σε όλα τα σημεία της περιοχής και δεν είπε τίποτα.

Εγώ παρακολούθησα το ράμφος με τα μάτια μου και -κοίτα!- όλος ο τόπος, δίχως εκκλησία και δίχως μνήματα, ήταν ένα απέραντο νεκροταφείο! Όπου και να φυσούσε ο μονότονος αέρας, ήταν το νεκροταφείο του κόρακα! Ήταν νεκροθάφτης ο

κόρακας σε όλοτο χώρο που επόπτευε! Κύριος σε όσα απλώνονταν ολόγυρα! Στεκόμουν μες στο νεκροταφείο του σύμπαντος· έκταση του το ανοιχτό χέρσο, τοίχος του ο γκρίζος ορίζοντας, χαμηλός, χωρίς άστρα! Είχα αφήσει πίσω μου την άνοιξη και το καλοκαίρι, το φθινόπωρο και τη λιακάδα, και είχα έρθει στο χειμώνα που με περίμενε! Ξεκίνησα στο άνθος της νιότης μου και να που έφτασα κιόλας! Μα έκανα λάθος. Η μέρα σ' αυτή την περιοχή μπορούσε να τραβάει πολύ, γιατί περιλάβαινε μέσα της και τις τέσσερις εποχές. Εδώ κοιμόταν ο χειμώνας, όλη νύχτα, μέσα στο παγερό σεντόνι του· με παιδικό χαμόγελο, η άνοιξη ξυπνούσε την αυγή· το μεσημέρι, το καλοκαίρι έλαμπε πέρα ως πέρα με τη σπάταλη ομορφιά του· με τον ερχομό του απογεύματος, που άλλαζε σιγά σιγά, γλιστρούσε μέσα το γέρικο φθινόπωρο και πέθαινε με την πρώτη πνοή της υγρής, μουντής νύχτας.

Καθώς πλησιάζαμε στο καλυβόσπιτο, ο συννεφιασμένος ήλιος βιαζόταν να βασιλέψει πίσω απ' την πιο απόκρημνη πλαγιά στα δυτικά και χάθηκε ενώ ακόμαήμασταν λίγα μέτρα από την πόρτα. Την ίδια στιγμή με τύλιξε ένα ψύχος που μου φάνηκε σχεδόν σαν μια υλική παρουσία και πέρασα με προσπάθεια το κατώφλι σαν να ξέφευγα απ' τις αρπάγες ενός παγερού θανάτου. Ένας αέρας σηκώθηκε στο χέρσο και όρμησε στην πόρτα καθώς με δυκολία την έκλεινα πίσω μου. Μετά όλα ησύχασαν και κοίταξα ολόγυρα μου.

Ένα κερί έκαιγε πάνω σ' ένα ξύλινο τραπέζι στη μέση του δωματίου, και το πρώτο πράγμα που είδα ήταν το καπάκι ενός φέρετρου, όπως μου φάνηκε, στημένο όρθιο στον τοίχο· εκείνο όμως άνοιξε, γιατί ήταν πόρτα, και μπήκε μέσα μια γυναίκα. Φορούσε κάτασπρα -άσπρα σαν χιόνι που μόλις έχει πέσει· το πρόσωπο της ήταν άσπρο κι αυτό σαν το φουστάνι της, μα όχι άσπρο σαν χιόνι, γιατί αμέσως φανέρωσε μια θέρμη. Βρήκα τέλεια τα χαρακτηριστικά της, αλλά τα μάτια της μ' έκαναν να τα ξεχάσω. Όλη ηζωή του προσώπου της και της παρουσίας της ήταν συγκεντρωμένη στα μάτια της, απ' όπου ξεχυνόταν φως.

Μπορεί να ήταν ο επερχόμενος θάνατος που έκανε φεγγερό το πρόσωπο της, αλλά τα μάτια της είχαν μια απέραντη ζωή μέσα

τους - μεγάλα και σκούρα, με μια σκοτεινιά που βάθαινε καθώς τα κοιτούσα. Ένας ολάκερος νυχτερινός ουρανός συμπυκνωνόταν στην κάθε κόρη· κι όλα τ' αστέρια έλαμπαν στη σκοτεινιά του, ενώ ολόγυρα του, για ορίζοντας, έμενε τυλιγμένη μια ίρις απ' το αιώνιο λυκόφως. Τι είδους μάτι ειν' αυτό, μόνον ο θεός ξέρει· τα μάτια της πρέπει να προήλθαν κατευθείαν απ' τα δικά του! Το ήρεμο πρόσωπο έπρεπε να 'ναι μια αρχέγονη τελειότητα, τα ζωηρά μάτια μια διαρκής δημιουργία.

-Γυναίκα, από δω ο κ. Βέιν, με σύστησε ο κόρακας.

-Καλώς όρισε, απάντησε εκείνη με μια χαμηλή, πολυκύμαντη, απαλή φωνή. θησαυροί αθάνατων ήχων φαινόταν να κρύβονται στα κοιτάσματα της.

Την κοίταζα χωρίς να μπορώ να μιλήσω.

Εκείνη στεκόταν μπροστά στην πόρτα απ' όπου είχε μπει και δεν πλησίαζε περισσότερο.

-θα κοιμηθεί; ρώτησε.

-Όχι φοβάμαι, απάντησε αυτός. Δεν είναι κουρασμένος ούτε και νυστάζει.

-Τότε γιατί τον έφερες;

-Μπορεί οι φόβοι μου ν' αποδειχτούν βιαστικοί.

-Δε σας καταλαβαίνω καλά, είπα εγώ μ' ένα ανήσυχο προαίσθημα για το τι ήθελε να πει εκείνη, αλλά με μια αδιόρατη ελπίδα μήπως μπορέσω και διαφύγω. Ένας άνθρωπος πρέπει στα σίγουρα να τελειώνει πρώτα τη δουλειά της μέρας!

Κοίταζα κατάματα το άσπρο πρόσωπο της γυναίκας και η καρδιά μου φτερούγισε. Εκείνη μου ανταπέδωσε το βλέμμα σιωπηλά.

-Αφήστε με πρώτα να γυρίσω σπίτι μου, άρχισα πάλι να λέω, και θα επιστρέψω αφού θα έχω βρει, ή φτιάξει, ή επινοήσει , ή έστω ανακαλύψει κάτι!

-Δεν έχει μάθει ακόμα πως η μέρα ξεκινά με τον ύπνο! είπε Τη γυναίκα γυρίζοντας στον άντρα της. Πες του πως πρέπει πρώτα να ξεκουραστεί πριν μπορέσει να κάνει οτιδήποτε!

-Οι άνθρωποι, απάντησε αυτός, σκέφτονται τόσο πολύ αυτά που κάνουν, ώστε τους παίρνει ο ύπνος απ' την πολλή σκέψη.
Τα λόγια αυτά τράβηξαν τα μάτια μουαπ' τη γυναίκα στον κόρακα.
Δεν είδα τώρα κανέναν κόρακα, αλλά το βιβλιοθηκάριο -τον ίδιο ψιλόλιγνο ηλικιωμένο άντρα να φορά εκείνη την ξεθωριασμένη μαύρη ρεντιγκότα, φαρδιά στο σώμα και ψαλιδωτή πίσω στην ουρά. Μέχρι τότε είχα δει μόνο τη ράχη του· τώρα, για πρώτη φορά, έβλεπα το πρόσωπο του. Ήταν τόσο ισχνό ώστε φαινόντουσαν τα κόκαλα από κάτω, δίνοντας την εντύπωση κρανίου σαν αυτά με τα οποία πρέπει να τον είχε εξοικειώσει το επάγγελμα που ισχυρίστηκε πως έκανε την τελευταία φορά. Στην πραγματικότητα, όμως, ποτέ πριν δεν είχα δει ένα πρόσωπο τόσο ζωντανό, ή που να μοιάζει τόσο έξυπνο ή τόσο φιλικό σαν εκείνο μετ' ανοιχτόχρωμα γαλάζια μάτια του, που ωστόσο είχαν κάτι θαμπό μέσα τους σαν να είχαν κλάψει πολύ.
-Ήξερες ότι δεν ήμουν κοράκι! είπε αυτός μ' ένα χαμόγελο.
-Ήξερα ότι είστε ο κ. Ρέιβεν, αποκρίθηκα εγώ, αλλά σας πέρασα κατά κάποιον τρόπο και για πουλί!
-Τι σ' έκανε να με περάσεις για πουλί;
-Μοιάζατε με κοράκι και σας είδα να σκαλίζετε στο χώμα και να βγάζετε σκουλήκια με το ράμφος σας.
-Και μετά;
-Να τα τινάζετε στον αέρα.
-Και μετά;
-Εκείνα να γίνονται πεταλούδες και να φεύγουν πετώντας.
-Είδες ποτέ άλλοτε κοράκι να το κάνει αυτό; Σου είπα πως ήμουν νεκροθάφτης!
-Μήπως ένας νεκροθάφτης τινάζει σκουλήκια στον αέρα και τα μεταμορφώνει σε πεταλούδες;
-Ναι.
-Εγώ όμως δεν είδα ποτέ νεκροθάφτη να κάνει κάτι τέτοιο!
-Είδες εμένα να το κάνω! Μα εξακολουθώ να είμαι βιβλιοθηκάριος στο σπίτι σου, γιατί ποτέ δεν απολύθηκα και

ποτέ δεν εγκατέλειψα τα καθήκοντα μου. Κι εδώ που βρίσκομαι τώρα βιβλιοθηκάριος είμαι.
-Μα τώρα δα μου είπατε πως εδώ είσαστε νεκροθάφτης!
-Είμαι! Πρόκειται για το ίδιο ακριβώς επάγγελμα. Τα βιβλία δεν είναι, εκτός κι αν είσαι πραγματικός νεκροθάφτης, παρά σώματα νεκρά για σένα, και μια βιβλιοθήκη τίποτε άλλο παρά νεκρική κατακόμβη!
-Με κάνετε να ανατριχιάζω! -Έτσι πρέπει!
Έμεινε σιωπηλός για λίγες στιγμές. Ηγυναίκα, ασάλευτη σαν άγαλμα, έμενε σιωπηλή κι αυτή πλάι στην πόρτα-φέρετρο.
-Ανάλογα με την ευκαιρία, είπε στο τέλος ο νεκροθάφτης, είναι πιο βολικό να βγάζει κανείς προς τα έξω το εγώ από το κάθε ζώο που κουβαλά μέσα του. Όλοι μας, όπως πρέπει να ξέρετε, έχουμε ένα ζωώδες εγώ ένα εγώ πουλιού, κι ένα ανόητο εγώ ψαριού, ακόμα κι ένα εγώ ερπετού -που απαιτείται πολύς χρόνος για να το εξουδετερώσουμε. Στην πραγματικότητα, διαθέτουμε κι ένα εγώ δέντρου κι ένα κρυσταλλικό εγώ και δεν ξέρω πόσα ακόμα εγώ, που όλα μαζί εναρμονίζονται. Μπορείς να πεις τι είδους άνθρωπος είναι κάποιος από το πλάσμα που κουβαλάει μέσα του και που του βγαίνει πιο συχνά προς τα έξω.
Γύρισε προς τη γυναίκα του και τότε τον είδα πολύ καλύτερα. Ήταν ψηλότερος απ' το κανονικό και στεκόταν πιο στητός απ' ό,τι τον είδα την τελευταία φορά. Το πρόσωπο του ήταν, όπως και το πρόσωπο της γυναίκας του, πολύ ωχρό· η μύτη του έκλεινε όμορφα το ράμφος που είχε κρυφτεί μέσα της· τα χείλη του ήταν πολύ λεπτά, τελείως άχρωμα και ίσια, αλλά οι καμπύλες του ήταν όμορφες κι ολόγυρα τους παλλόταν ένα σκιώδες χαμόγελο που είχε χιούμορ μέσα του, αλλά και αγάπη και συμπόνια.
-Γυναίκα, θέλουμε κάτι να φάμε και να πιούμε, είπε. Έχουμε κάνει πολύ δρόμο.
-Αντρα μου, το ξέρεις, απάντησε εκείνη, δίνουμε μόνο σε όποιον το ζητάει.
Και γυρίζοντας προς εμένα το αμετάλλαχτο πρόσωπο της στήλωσε πάνω μου τα λαμπερά μάτια της.

-Σας παρακαλώ, κυρία Ρέιβεν, δώστε μου κάτι να φάω, είπα, και κάτι -ό,τι θέλετε-για να ξεδιψάσω.
Η δίψα σας πρέπει να είναι μεγαλύτερη πριν πιείτε κάτι που σας ξεδιψάσει, αποκρίθηκε εκείνη, μαό,τι μπορώ να σας προσφέρω, θα τοκάνω ευχαρίστως.
Πλησίασε σ' ένα ντουλάπι στον τοίχο, έβγαλε από μέσα ψωμίκαι κρασί και τ' απόθεσε στο τραπέζι.
Καθίσαμε να φάμε το λιτό γεύμα μας και, καθώς τρώγαμε, το ψωμί και το κρασί μου φαίνονταν πως ικανοποιούσαν κάτι βαθύτερο από την πείνα και τη δίψα. Η ανησυχία και η δυσφορία που ένιωθα χάθηκαν και τη θέση τους πήρε η προσδοκία.
Νύσταζα πάρα πολύ και τώρα αισθανόμουν για πρώτη φορά αποκαμωμένος.
-Δεν κέρδισα ούτε το φαγητό ούτε τον ύπνο, κυρία Ρέιβεν, είπα, αλλά εσείς που μου προσφέρατε τόσο απλόχερα το ένα, ελπίζω πως τώρα θα μου προσφέρετε και τοάλλο, γιατί το έχω φοβερά μεγάλη ανάγκη.
-Ο ύπνος είναι πάντοτε κάτι πολύ ωραίο για να μπορεί να κερδηθεί, είπε ο νεκροθάφτης. Πρέπει να προσφέρεται και να γίνεται δεκτός, γιατί είναι μια ανάγκη. Αλλά θα ήταν επικίνδυνο να χρησιμοποιήσεις αυτό το σπίτι μόνο σαν πρόσκαιρο κατάλυμα -θέλω να πω, για να περάσεις μόνο μια νύχτα.
Μια αγριωπή μαύρη γατούλα πήδηξε στα γόνατα του καθώς μιλούσε. Αυτός τη χάιδεψε σαν κάποιος που χαϊδεύει ένα παιδί για να το κανακέψει να πάει για ύπνο· μου δημιούργησε την εντύπωση ότι χάιδευε τη χλόη πάνω σ' ένα μνήμα -γιατί τη χάιδευε με αγάπη, μ' ένα ενδόμυχο νανούρισμα.
-Είν' ένα απ' τα γατάκια της Μάρας, είπε στη γυναίκα του. Δώσ' του κάτι σε παρακαλώ και βγάλ' το έξω. Μπορεί να το 'χει ανάγκη!
Η γυναίκα του το πήρε απαλά, του έδωσε ένα κομματάκι ψωμί και βγήκε έξω μαζί του, κλείνοντας πίσω της την πόρτα.
-Πώς, λοιπόν, θα κάνω χρήση της φιλοξενίας σας; ρώτησα.

-Με το να τη δεχτείς απόλυτα, απάντησε εκείνος.
-Δεν καταλαβαίνω.
-Στο σπίτι αυτό, κανένας δεν ξυπνάει από μόνος του.
-Γιατί;
-Γιατί κανείς και πουθενά δεν ξυπνάει ποτέ από μόνος του. Μπορείς να ξυπνήσεις από μόνος σου, όπως μπορείς και να πλαστείς από μόνος σου.
-Τότε, αν ίσως εσείς ή η κυρία Ρέιβεν είχατε την καλοσύνη, θα σας παρακαλούσα να με ξυπνήσετε το πρωί, είπα, χωρίς ωστόσο να καταλαβαίνω τίποτα, νιώθοντας και πάλι εκείνο το αόριστο προαίσθημα.
-Δεν μπορούμε.
-Τότε, λοιπόν, πώς να τολμήσω να πέσω για ύπνο; φώναξα.
-Σ' αυτό το σπίτι δεν πρέπει να νοιάζεστε για το ξύπνημα. Πρέπει να πηγαίνεις για ύπνο με όρεξη κι αμέσως μάλιστα. Ένιωσα την ψυχή μου να βουλιάζει μέσα μου. Ο νεκροθάφτης καθόταν κοιτάζοντας με κατάματα. Το βλέμμα του φαινόταν να λέει, "Δεν μου έχεις εμπιστοσύνη;" Του αντιγύρισα το βλέμμα και απάντησα.
-Ναι!
-Τότε, έλα, είπε. θα σουδείξω το κρεβάτι σου. Καθώς σηκωνόμασταν, μπήκε μέσα η γυναίκα. Σήκωσε απ' το τραπέζι το κερί, γύρισε προς την εσωτερική πόρτα και προπορεύτηκε. Την ακολούθησα ενώ πίσω μου ερχόταν ο νεκροθάφτης.

7. ΤΟΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

Καθώς περνούσα το κατώφλι, ο αέρας με χτύπησε σα να βγαίνε από 'να παγωμένο σπίτι. Η πόρτα έκλεισε με πάταγο πίσω μας. Ο νεκροθάφτης είπε κάτι στη γυναίκα του που την έκανε να γυρίσει προς το μέρος μας. Τι αλλαγή που είχε γίνει πάνω της! Ήταν λες και η λάμψη των ματιών της είχε γίνει εκτυφλωτική για να το αντέξουν και, καθώς βούλιαζε μες στη θωριά της, το έκανε ν' αστράφτει με μια ομορφιά σαν εκείνη της Βεατρίκης (Η ηρωίδα της θείας Κωμωδίας, του Δάντη.) με το λευκό ρόδο του λυτρωμένου. Η ίδια η ζωή, η αιώνια, η αθάνατη ζωή, ξέχυνε από κει μια αστραπή με αδιατάραχτη ροή. Ακόμα και τα χέρια της έλαμπαν με μια λευκή ακτινοβολία· ηομορφιά της ήταν συντριπτική· ανακουφίστηκα όταν την απόστρεψε από μένα.

Αλλά το φως του κεριού φώτιζε τόσο λίγο το δρόμο μας, που δεν μπορούσα στην αρχή να διακρίνω τίποτε απ' το μέρος. Σε λίγο, πάντως, έπεσε πάνω σε κάτι που γυάλιζε και που βρισκόταν λίγο μόνο πάνω απ' το έδαφος. Ήταν, άραγε, κρεβάτι; Μπορούσε τάχα ένα ζωντανό πλάσμα να κοιμηθεί μέσα σ' ένα τέτοιο θανατερό κρύο; Τότε στα σίγουρα δεν ήταν περίεργο που δε θα ξαναξυπνούσε. Πέρα από κει, φάνηκε μια αμυδρότερη λάμψη' κι ύστερα νόμιζα ότι διέκρινα ολόγυρα μας κι άλλες αβέβαιες λάμψεις.

Λίγα βήματα μας έφεραν στην πρώτη· ήταν ένα ανθρώπινο σχήμα κάτω από ένα σεντόνι, ξυλιασμένο και ασάλευτο - γυναίκα ή άντρας δεν μπορούσα να διακρίνω, γιατί το φως έδειχνε ν' αποφεύγει το πρόσωπο καθώς προσπερνούσαμε.

Σε λίγο κατάλαβα ότι βαδίζουμε κατά μήκος μιας σειράς από κρεβάτια, πάνω στα οποία, σε όλα σχεδόν, με το κεφάλι προς τα μέσα, κειτόταν κάτι κοιμισμένο ή πεθαμένο, σκεπασμένο μ' ένα σεντόνι άσπρο σαν χιόνι. Η ψυχή μου βουβάθηκε απ' την τρομάρα. Περνούσαμε τη μια σειρά μετά την άλλη, πλάι σε

αναρίθμητα κρεβάτια. Πολύ λίγα μόνον απ' αυτά μπορούσα να διακρίνω την ίδια στιγμή, γιατί μας έζωναν απ' όλες τις πλευρές και χάνονταν, όπως φαινόταν, στην απεραντοσύνη. Εδώ, τάχα, θα διάλεγα και το δικό μουκρεβάτι; θα έπρεπε, άραγε, να κοιμηθώ ανάμεσα στους ανεξύπνητους, δίχως κανείς να βρεθεί να με ξυπνήσει; Να ήταν, άραγε, όλο τούτο η βιβλιοθήκη του νεκροθάφτη; Να ήταν όλα τούτα τα βιβλία του; Αυτός ο θάλαμος των νεκρών δεν ήταν στ' αλήθεια το μεσοδρόμι για το σπίτι!

-Ένα απ' τα κελάρια όπου έχω τοποθετηθεί για ναφυλάω! παρατήρησε ο κ. Ρέιβεν χαμηλόφωνα, σαν να φοβόταν θαρρείς μην ενοχλήσει τους σιωπηλούς φιλοξενούμενους του. Πολύ κρασί έχει μπει εδώ για να ωριμάσει! Για έναν ξένο, όμως, είναι σκοτεινά! πρόσθεσε.

-Βγαίνει το φεγγάρι' σε λίγο θα το δούμε, είπε η γυναίκα του, και η κρυστάλλινη φωνή της, χαμηλή και γλυκιά, αντήχησε σαν αρχαίος αποχαιρετισμός που ειπώθηκε κάποτε πολύ παλιά.

Δεν είχε προλάβει να τελειώσει τα λόγια της και το φεγγάρι ξεπρόβαλε από ένα άνοιγμα στον τοίχο, και χιλιάδες αντικατοπτρισμοί του άσπρου ανταποκρίθηκαν στη λάμψη του. Ακόμαόμως δεν μπορούσα να διακρίνω ούτε αρχή ούτε τέλος σ' εκείνα τα κρεβάτια. Χάνονταν μακριά, πολύ μακριά, λες και ήταν εκεί για να κοιμηθεί πάνω τους όλος ο διάσπαρτος κόσμος. Γιατί, πέρα, πολύ πέρα στους στενούς διαδρόμους που έσβηναν στο χάος, το κάθε κρεβάτι ήταν μοναχό του και πάνω στο καθένα κοιμόταν μόνος του κάποιος. Πέρασα στην αρχή για θάνατο τον ύπνο τους, αλλά σε λίγο κατάλαβα πως ήταν κάτι βαθύτερο ακόμα -ένα κάτι που δεν ήξερα.

Το φεγγάρι σηκώθηκε ψηλότερα και έλαμπε μέσα κι από άλλα ανοίγματα, μα δεν μπορούσα πάντα να δω αρκετά όλον το χώρο για να ξέρω το σχήμα του ή το χαρακτήρα του· άλλοτε έμοιαζε με μακρόστενο νάρθηκα καθεδρικού ναού, κι άλλοτε με σιταποθήκη μεταμορφωμένη σε νεκροθάλαμο. Το φεγγάρι έμοιαζε πιο παγερό απ' οποιοδήποτε φεγγάρι της παγερότερης νύχτας του κόσμου· όπου έπεφτε κατευθείαν πάνω σ' εκείνα τα

κρεβάτια, έριχνε μια γαλαζωπή, ψυχρή ανταύγεια στ' άσπρα σεντόνια τους και στα ωχρά πρόσωπα -θα μπορούσαν στ' αλήθεια να είναι τα πρόσωπα που έκαναν το φεγγάρι τόσο παγερό!
Απ' ό,τι έβλεπα, όλα έμοιαζαν μεταξύ τους στην αδελφότητα του θανάτου, κι όλα διέφεραν στο χαρακτήρα και στο ιστορικό που είχε πάνω τους καταγραφεί. Εδώ κειτόταν ένας άντρας που είχε πεθάνει -γιατί, παρόλο που αυτό δεν ήταν θάνατος, δεν ξέρω πώς αλλιώς να το ονομάσω-στο άνθος της αντρικής του ρωμαλεότητας· η μαύρη γενειάδα του φαινόταν να ξεχύνεται σαν ελεύθερο ποτάμι απ' τη χιονοστιβάδα της παγωμένης όψης του το μέτωπο του ήταν απαλό σαν λειασμένο μάρμαρο· μια υπόνοια οδύνης πλανιόταν γύρω απ' τα χείλη του, αλλά μονάχα υπόνοια. Στο πιο πέρα κρεβάτι κειτόταν η μορφή μιας κοπέλας -πανέμορφη μου φάνηκε καθώς την προσπερνούσα. Η θλίψη που είχε απομείνει στο πρόσωπο της απ' το χωρισμό δεν είχε ακόμη απορροφηθεί στην απόλυτη γαλήνη, αλλά η τέλεια υποταγή κυριαρχούσε στα ήρεμα χαρακτηριστικά, που δεν έφεραν κανένα σημάδι μαρασμού, "φονικής αγωνίας ή θλίψη της καρδιάς"· αν είχε εκεί υπάρξει οδύνη, είχε καιρό τώρα αποκοιμηθεί σαν μαγεμένη και δεν επρόκειτο ποτέ να ξαναξυπνήσει. Πολλοί ήταν οιωραίοι απ' αυτούς που κείτονταν ασάλευτοι -κάποιοι απ' αυτούς ήταν παιδιά ακόμα, αλλά δεν είδα ούτ' ένα βρέφος. Η πιο ωραία απ' όλους ήταν μια γυναίκα, που τα άσπρα της μαλλιά, αυτά και μόνο, φανέρωναν την ηλικία της όταν πρωτοκοιμήθηκε. Στην επιβλητική θωριά της απόμενε κάτι... όχι υποταγή, αλλά μια αξιοπρεπής παραδοχή, μια συγκατάθεση, σταθερή όσοκαι τα θεμέλια του σύμπαντος, ότι όλα είναι όπως πρέπει να είναι. Σε ορισμένα πρόσωπα φαίνονταν ακόμα οι σχεδόν σβησμένες ουλές της πάλης, η αγωνία του ανέλπιδου χαμού, οι φθίνουσες σκιές των θλίψεων που είχαν φανεί απαρηγόρητες· η αυγή της ένδοξης μέρας δεν τις είχε ακόμα εξαφανίσει εντελώς. Αλλά τα πρόσωπα εκείνα ήταν λιγοστά και το καθένα απ' αυτά που έφερε ένα τέτοιο στίγμα οδύνης, έδειχνε να παρακαλεί, "Συχωράτε με· χτες μόλις πέθανα!" ή "Συχωράτε με πέθανα

πριν από ένα μόλις αιώνα!". Το ότι ορισμένοι είχαν πεθάνει εδώ κι αιώνες το ήξερα, όχι μονάχα απ' την άφατη ηρεμία τους μα κι από κάτι που δεν έχω ούτε λόγια ούτε σύμβολο για να το εκφράσω.
Φτάσαμε επιτέλους σε τρία αδειανά κρεβάτια που βρίσκονταν εκεί κοντά όπου ήταν ξαπλωμένη μια ωραία γυναίκα, λίγο μετά το άνθος της νιότης της. Το ένα χέρι της ήταν έξω απ' το σεντόνι με την παλάμη της ανεστραμμένη -στη μέση της παλάμης υπήρχε ένα μαύρο σημάδι. Πλάι της βρισκόταν η ρωμαλέα μορφή ενός μεσήλικα. Είχε κι αυτός το χέρι του έξω απ' το σεντόνι, με τη δυνατή παλάμη του σχεδόν κλειστή, λες και έσφιγγε τη λαβή ενός σπαθιού. Πίστεψα πως έπρεπε να είναι κάποιος βασιλιάς που είχε πεθάνει μαχόμενος για την αλήθεια.
-Γυναίκα, φέρνεις πιο κοντά σε παρακαλώ το κερί; ψιθύρισε ονεκροθάφτης, σκύβοντας να περιεργαστεί την παλάμη της γυναίκας.
-Επουλώνεται γρήγορα, μονολόγησε πάντα ψιθυριστά το καρφί δεν της βρήκε τίποτα για να το καταστρέψει. Στο τέλος τόλμησα να μιλήσω.
-Δεν είναι πεθαμένοι; ρώτησα κι εγώ χαμηλόφωνα.
-Δεν μπορώ να σου απαντήσω, αποκρίθηκε αυτός με βαθιά φωνή. Σχεδόν έχω ξεχάσει τι σημαίνει πεθαμένος στον παλιό κόσμο. Αν έλεγα ότι κάποιος είναι πεθαμένος, άλλο θα καταλάβαινε η γυναίκα μου κι άλλο θα φανταζόσουν εσύ. Αυτός δεν είναι παρά μονάχα ένας από τους θόλους των θησαυρών μου, συνέχισε να λέει, και όλοι μου οι ξένοι δεν κείτονται μέσα σε θόλους· έξω εκεί, πάνω στο χέρσο, κείτονται σωρός όπως τα φύλλα ενός δάσους μετά το πρώτο φύσημα του δικού σας χειμώνα -σωρός, ας μου επιτραπεί να πω, σαν να φυλλορόησε πάνω του το μεγάλο λευκό τριαντάφυλλο των ουρανών. Όλη νύχτα, το φεγγάρι διαβάζει τα πρόσωπα τους και χαμογελά.
-Γιατί όμως τους αφήνετε μέσα στο καταστροφικό φως του φεγγαριού, που τους φθείρει; ρώτησα.

-Το φεγγάρι μας, απάντησε, δεν είναι όπως το δικό σας -το κάλιο μισοκαμένο ξύλο ενός κόσμου που κατακάηκε· οι ακτίνες του ταριχεύουν τους νεκρούς, δεν τους φθείρουν. Εδώ, όπως μπορείς να δεις, ο νεκροθάφτης αποθέτει τους νεκρούς του πάνω στο χώμα" πολύ λίγους θάβει κάτω απ' το χώμα! Στο δικό σου κόσμο, τοποθετεί πελώριες πέτρες πάνω τους, σαν να θέλει, λες, να τους κρατήσει κάτω· προσέχω την ώρα που θα σημάνει η καμπάνα της ανάστασης και θα ξυπνήσει εκείνους που ακόμα κοιμούνται. Ο νεκροθάφτης σου κοιτάζει το ρολόι για να δει πότε πρέπει να σημάνει για να οδηγήσει στην εκκλησία τους ζωντανούς-νεκρούς· αφουγκράζομαι ν' ακούσω τον πετεινό στην κορυφή του καμπαναριού για να κράξω: Ξυπνήστε όσοικοιμάστε και εγερθείτε εκ νεκρών!
Αρχισα να καταλήγω στο συμπέρασμα πως ο αυτοδιορισμένος νεκροθάφτης ήταν στην πραγματικότητα ένας φρενοβλαβής παπάς· το όλο πράγμα ήταν παρανοϊκό! Πώς όμως θα ξεμπέρδευα; Ήμουν ανυπεράσπιστος! Σ' αυτό τον κόσμο των νεκρών, ο κόρακας και η γυναίκα του ήταν τα μόνα ζωντανά πλάσματα που είχα συναντήσει μέχρι τώρα· πού θα έπρεπε να αναζητήσω βοήθεια; Ήμουν χαμένος σ' ένα διάστημα πιο απέραντο κι από τη φαντασία' γιατί, αν εδώ δύοτέτοια πλάσματα, ή κάποια μέρη απ' αυτά, μπορούσαν να καταλαμβάνουν τον ίδιοχώρο, γιατί όχι και είκοσι ή δέκα χιλιάδες; Αλλά δεν τόλμησα να σκεφτώ παραπέρα προς αυτή την κατεύθυνση.
-Φαίνεται ότι εσείς, στους νεκρούς σας, βλέπετε διαφορές που εγώ δεν μπορώ ν' αντιληφθώ! τόλμησα να παρατηρήσω.
-Κανένας απ' αυτούς που βλέπεις εσύ, απάντησε, δεν είναι ακόμα ολότελα νεκρός· μερικοί μόλις έχουν αρχίσει να ζωντανεύουν και να πεθαίνουν. ΄λλοι είχαν αρχίσει να πεθαίνουν, δηλαδή να ζωντανεύουν, πολύ πριν έρθουν σ' εμάς· κι όταν αυτοί πεθάνουν πραγματικά, εκείνη τη στιγμή ξυπνούν και μας αφήνουν. Κάθε νύχτα σχεδόν μερικοί σηκώνονται και φεύγουν. Μα δε θα σου πω περισσότερα, γιατί διαπιστώνω ότι τα λόγια μου απλώς σε παραπλανούν! Αυτό είναι το κρεβάτι που σε περιμένει, κατέληξε, δείχνοντας το ένα απ' τα τρία.

-Και γιατί αυτό συγκεκριμένα; είπα αρχίζοντας να τρέμω, και πασχίζοντας με τη διαπραγμάτευση να καθυστερήσω.
-Για λόγους που κάποια μέρα θα τους μάθεις με πολλή ευχαρίστηση, απάντησε.
-Γιατί να μην τους μάθω τώρα;
-θα το μάθεις κι αυτό όταν ξυπνήσεις.
-Μα όλοι αυτοί είναι νεκροί κι εγώ είμαι ζωντανός! του αντέτεινα ανατριχιάζοντας.
-Όχι και τόσο, συνέχισε ο νεκροθάφτης μ' ένα χαμόγελο, όχι τόσο πολύ! Ας είναι ευλογημένη η πραγματική ζωή, που οι παύσεις ανάμεσα στους παλμούς της δεν είναι θάνατος!
-Το μέρος είναι πολύ ψυχρό για ν' αφήσετε κάποιον να κοιμηθεί! είπα.
-Το ίδιο τάχα νομίζουν και τούτοι; αποκρίθηκε. Κοιμούνται μια χαρά... ή σε λίγο θα κοιμούνται. Από κρύο δε νιώθουν ούτε μια πνοή' το κρύο επουλώνει τις πληγές τους. Μη δειλιάζεις, κ. Βέιν. Γύρνα την πλάτη στο στο φόβο, και τοπρόσωπο σου σε ό,τι μπορεί να 'ρθει. Παραδώσου στη νύχτα και τότε πραγματικά θ' αναπαυτείς. Το κακό δε θα 'ρθει να σε βρει, αλλά ένα καλό που δεν μπορείς να το ξέρεις από πριν.
Στεκόμουν μαζί με το νεκροθάφτη πλάι στο κρεβάτι, και η γυναίκα του, με το κερί στο χέρι, στο πόδια του κρεβατιού. Τα μάτια της ήταν γεμάτα φως, αλλά στο πρόσωπο της είχε απλωθεί και πάλι μια ασάλευτη λευκότητα -δεν ακτινοβολούσε πια.
-θα γίνει, λοιπόν, κρεβατοκάμαρα μου ένα οστεοφυλάκιο; φώναξα δυνατά. Όχι, δεν ξαπλώνω, θα ξαπλώσω στο ύπαιθρο· εκεί δεν κάνει τόσο κρύο!
-Πριν από λίγο σου είπα πως οινεκροί είναι κι εκεί, Σωρός σαν φύλλα φθινοπωρινά που γεμίζουν στη Βαλλομπρόζα τα ρυάκια. είπε ο βιβλιοθηκάριος.
-Δεν θα ξαπλώσω, ξαναφώναξα· και στο σκοτάδι που μας τύλιγε, οι δυο τους φωσφόριζαν σαν φαντάσματα που παράστεκαν τους πεθαμένους· κανείς από τους δυο δε μου απάντησε· στέκονταν κι οιδύο ασάλευτοι και λυπημένοι και κοίταζαν ο ένας τον άλλο.

-Μη στενοχωριέσαι· εμείς προσέχουμε το κοπάδι του μεγάλου ποιμένα, είπε ο νεκροθάφτης στη γυναίκα του. Υστερα στράφηκε σ' εμένα.
-Μήπως δε βρήκες καθαρό και απαλό τον αέρα όταν μπήκες σ' αυτό τον τόπο; ρώτησε.
-Ναι, μα τόσο, τόσο κρύο! απάντησα.
-Τότε μάθε, αποκρίθηκε, και η φωνή του ήταν αυστηρή, ότι,παρόλο που αποκαλείς τον εαυτό σου ζωντανό, έχεις κουβαλήσει στο χώρο αυτό τις οσμές του θανάτου, και ο αέρας του θα 'ναι βαρύς και ανθυγιεινός για όσους κοιμούνται εδώ μέχρι να τον εγκαταλείψεις!
Προχώρησαν πιο βαθιά μες στον πελώριο χώρο και μ' άφησαν ολομόναχο στο φεγγαρόφωτο μαζί με τους νεκρούς.
Έκανα στροφή κι έφυγα γρήγορα.
Πόσο μακρύς μου φάνηκε ο δρόμος του γυρισμού ανάμεσα στους νεκρούς! Στην αρχή, ήμουν πολύ θυμωμένος και δε φοβόμουν μα καθώς ξανάβρισκα την ηρεμία μου, οι ασάλευτες μορφές γίνηκαν τρομερές. Τελικά, αψηφώντας τη γαλήνια σιγή, το έβαλα στα πόδια τρέχοντας με θόρυβο σαν τρελός και, χιμώντας έξω, η πόρτα έκλεισε με πάταγο πίσω μου. Το κλείσιμο της ακολούθησε μια τρομερή σιωπή.
Βρέθηκα σ' ένα σκοτάδι πίσσα. Ψαύοντας ολόγυρα μου, βρήκα μια πόρτα, την άνοιξα και διέκρινα το αμυδρό φως μιας λάμπας. Βρέθηκα στη βιβλιοθήκη μου, με το χερούλι της καμουφλαρισμένης πόρτας στο χέρι μου.
Είχα τάχα συνέλθει από κάποιο όραμα; ή μήπως χάθηκα γυρίζοντας σε κάποιο; Ποια ήταν η πραγματικότητα; Αυτή που τώρα έβλεπα ή αυτή που μόλις είχα πάψει να βλέπω; Μπορούσαν, άραγε, και οι δυο να είναι αληθινές, να διεισδύουν ή μία μέσα στην άλλη, δίχως ωστόσο να συγχωνεύονται σε μια ενότητα;
Ρίχτηκα σ' έναν καναπέ και αποκοιμήθηκα.
Στ' ανατολικά της βιβλιοθήκης βρισκόταν ένα παραθυράκι μεσ' από το οποίο, αυτή την εποχή του χρόνου, οι πρώτες αχτίδες του ήλιου έπεφταν πάνω σ' έναν καθρέφτη κι απ' αυτόν αντανακλώνταν στη συνέχεια πάνω στην καμουφλαρισμένη

πόρτα· όταν ξύπνησα, εκεί ακριβώς έλαμπαν κι εκεί έπεσαν αμέσως τα μάτια μου. Με την αίσθηση ότι πίσω απ' αυτή την πόρτα έπρεπε ν' απλώνεται ο τεράστιος θάλαμος που είχα αφήσει περνώντας από μέσα της, τινάχτηκα πάνω και την άνοιξα. Το φως, σαν ένα ζωηρό κυνηγόσκυλο, με προσπέρασε θα 'λεγα, και χιμώντας μέσα στο δωμάτιο, λαμπύρισε πάνω στις χρυσοποίκιλτες άκρες ενός μεγάλου βιβλίου.

-Ποιος ηλίθιος, φώναξα, έβαλε σε λάθος θέση πάνω στο ράφι αυτό το βιβλίο;

Αλλά οι χρυσοποίκιλτες άκρες, συνεχίζοντας ν' αντανακλούν πάντα το φως του ήλιου, το εκσφενδόνισαν σε κάποια συρτάρια που βρίσκονταν σε μια σκοτεινή γωνιά, και είδα ότι το ένα απ' αυτά ήταν μισάνοιχτο.

-Κι άλλο μπέρδεμα! φώναξα πάλι και πλησίασα το συρτάρι.

Ήταν γεμάτο παλιοκαιρισμένα χαρτιά και ξέχειλο απ' αυτά, γιατί δεν έκλεινε καλά. Βγάζοντας έξω το πάνω-πάνω χαρτί, διαπίστωσα πως ήταν γραμμένο με το γραφικό χαρακτήρα του πατέρα μου και το κείμενο τραβούσε σε κάποιο μάκρος. Οι λέξεις πάνω στις οποίες πρωτόπεσαν τα μάτια μου, μου ξύπνησαν αμέσως την περιέργεια να μάθω περί τίνος επρόκειτο. Πήρα μαζί μου το χαρτί στη βιβλιοθήκη, κάθισα κοντά σ' ένα απ' τα παράθυρα που έβλεπαν στα δυτικά και διάβασα τα παρακάτω.

8. ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ

Δέος με συνεπαίρνει γι' αυτά που πρέπει να γράψω. Ο ήλιος λάμπει χρυσαφένιος πάνωθέ μου, η θάλασσα απλώνεται γαλανή κάτω απ' το βλέμμα του' ο ίδιος κόσμος στέλνει ψηλά προς τον ήλιο όσα πράγματα μεγαλώνουν πάνω του, και τα εξαπολύει στον αέρα που ανασαίνω από τότε που ήμουν μωρό' ξέρω όμως πως το διάχυτο αυτό μεγαλείο είναι μια εικόνα περαστική κι ότι μπορεί, από τη μια στιγμή στην άλλη, όπως το φόντο σε μια σκηνή θεάτρου, ν' ανυψωθεί για ν' αποκαλύψει κι άλλα εξαίσια πράγματα.

Λίγο μετά το θάνατο του πατέρα μου, καθόμουν ένα πρωί στη βιβλιοθήκη. Στεκόμουν και κοίταζα κάπως ανήσυχος το πορτρέτο που κρέμεται ανάμεσα στα βιβλία -ένα πορτρέτο που ήξερα ότι ανήκει σε κάποιον μακρινό πρόγονο- με την επιθυμία να μπορέσω να μάθω κάτι για την καταγωγή του. Μετά, πήρα ένα βιβλίο απ' τα ράφια και άρχισα να το διαβάζω.

Κάποια στιγμή, σηκώνοντας τα μάτια μου απ' το βιβλίο, είδα να πλησιάζει προς το μέρος μου -όχι ανάμεσα σ' εμένα και στην πόρ τα, αλλά ανάμεσα σ' εμένα και στο πορτρέτο, ένας ξερακιανός και χλομός άνθρωπος, ντυμένος με παλιά φθαρμένα ρούχα. Με κοίταζε έντονα με διαπεραστικό βλέμμα κι είχε μύτη πολύ μεγάλη μουθύμισε αμέσως μια κανάτα, που οι αδερφές μου την ονόμαζαν συνήθως ο κ. Κρόου.

"Επειδή βρίσκομαι στη γειτονιά σας, κ. Βέιν, σκέφτηκα να δώσω τη χαρά στον εαυτό μου να σας επισκεφθεί, είπε με μια παράξενη μα όχι δυσάρεστη φωνή. Ο εντιμότατος παππούς σας με μεταχειριζόταν αυτό μπορώ να το πω δίχως αναίδεια - σαν φίλο, μια και με γνώριζε, από τότε που ήταν παιδί ακόμα, ως βιβλιοθηκάριο του πατέρα του".

Εκείνη τη στιγμή, δε μου έκανε εντύπωση το γεγονός πόσο χρονών πρέπει να ήταν.

-Μπορώ να ρωτήσω πού μένετε τώρα, κ. Κρόου; είπα. Εκείνος χαμογέλασε μ' ένα εύθυμο χαμόγελο.
-Πετύχατε σχεδόν διάνα τ' όνομα μου, άρχισε πάλι να λέει, πράγμα που φανερώνει την οικογενειακή σας διαίσθηση. Μ' έχετε ξαναδεί αλλά μονάχα μια φορά, και δεν ήταν τότε δυνατόν να το έχετε ακούσει!
-Πότε έγινε αυτό; -Σ' αυτό εδώ το δωμάτιο. Τότε, βέβαια, ήσαστε πάρα πολύ μικρός!
Δεν μπορούσα να είμαι σίγουρος πως τον θυμόμουν, αλλά για μια στιγμή μου φάνηκε πως τον θυμήθηκα. Τον παρακάλεσα, λοιπόν, να με διορθώσει αν έπεφτα έξω ως προς τ' όνομα του.
-Συμβαίνει πράγματι να θυμηθεί κανείς κάποιον δίχως να τον αναγνωρίζει με τη μνήμη, παρατήρησε. Γιατί το όνομα μου -που το βρήκατε σχεδόν -είναι Ρέιβεν έτσι με φωνάζουν συνήθως.
Είχα ακούσει πράγματι αυτό το όνομα, γιατί μου έφερνε στο νου αλλόκοτες ιστορίες.
-Είναι πολύ ευγενικό εκ μέρους σας που ήρθατε να με δείτε, είπα. δε θα καθίσετε; Κάθισε χωρίς δεύτερη κουβέντα.
-Γνωρίζατε, λοιπόν, τον πατέρα μου;
-Τον γνώριζα, απάντησε εκείνος μ' ένα περίεργο χαμόγελο, αλλά δε φρόντισε κι αυτός να με γνωρίσει, κι έτσι δε συναντηθήκαμε ποτέ... Πάντως, ο άνθρωπος αυτός, πρόσθεσε δείχνοντας το πορτρέτο του, ο γηραιός Κύριος 'νωθεν, όπως τον φώναζαν οι άνθρωποι του, ήταν περισσότερο φίλος μου όταν ζούσε, παρά απ' όσο έγινε ποτέ ο παππούς σας.
Στο τέλος άρχισα να πιστεύω πως η συζήτηση μαζί του ήταν παράξενη. Και γινόταν ακόμα πιο παράξενη, μα την αλήθεια, απ' το γεγονός ότι ο επισκέπτης μου θυμόταν τον Κύριο 'νωθεν πιο πολύ απ' όσο υπήρξε βιβλιοθηκάριος του προπάππου μου!
-Του οφείλω πολλά, συνέχισε, γιατί, παρόλο που είχα διαβάσει πολλά περισσότερα βιβλία απ' ό,τι εκείνος, ωστόσο, μέσα απ' την ειδική κατεύθυνση των μελετών του, ήταν σε θέση να με ενημερώνει για ορισμένους τρόπους σκέψης που ποτέ δε θα είχα ανακαλύψει μοναχός μου και ούτε θα μπορούσα να τους μάθω από κάποιον άλλο.

-Θα σας πείραζε αν μου μιλούσατε γι' αυτό; είπα.
-Κάθε άλλο -τουλάχιστον στο μετρό που μπορώ' δεν υπάρχουν εσκεμμένα μυστικά, απάντησε, και συνέχισε. Σ' εκείνο το δωμάτιο υπήρχε η βιβλιοθήκη του, καμιά εκατοστή χειρόγραφα δηλαδή, γιατί τότε δεν είχε ακόμη εφευρεθεί η τυπογραφία. Ένα πρωινό, λοιπόν, καθόμουν εκεί, βελτιώνοντας τα, όταν πρόβαλε το κεφάλι του στην πόρτα και είπε: "Ελάτε". Ακούμπησα κάτω την πένα μου και τον ακολούθησα... ως πέρα στο μεγάλο προθάλαμο, κατεβαίνοντας μια απότομη σκάλα και προχωρώντας σ' έναν υπόγειο διάδρομο φτάσαμε στον πύργο που είχε χτίσει πρόσφατα' τον αποτελούσε μια σκάλα κι ένα δωμάτιο στην κορυφή του. Η πόρτα αυτού του δωματίου είχε μια τρομερά μεγάλη κλειδαριά, που την άνοιξε όμως με το μικρότερο κλειδί που είδα ποτέ μου. Δεν πρόλαβα να περάσω το κατώφλι ξοπίσω του, όταν αυτός, εκεί μπροστά στα μάτια μου, άρχισε να μαζεύει και να γίνεται ολοένα και πιο μικροσκοπικός. Κάτι σαν συναγερμός ήχησε μέσα μου καθώς τον έβλεπα ν' απομακρύνεται αστραπιαία από κοντά μου. Ύστερα από ένα λεπτό είχε γίνει μια ανεπαίσθητη κηλίδα κάπου μακριά, με τις κορυφές των γαλάζιων βουνών πέρα απ' αυτόν να διαγράφονται καθαρά πάνω σ' ένα πιο ανοιχτόχρωμο γαλάζιο. Αναγνώρισα την περιοχή, γιατί πολλές φορές είχα πάει κι είχα γυρίσει από κει, αν και για πρώτη φορά αντίκριζα αυτόν το δρόμο.
-Πολλά χρόνια κατόπιν, όταν ο πύργος είχε προ πολλού εξαφανιστεί, δίδαξα σ' έναν απόγονο του ό,τι μου είχε διδάξει ο Κύριος 'νωθεν και πότε-πότε, μέχρι σήμερα, χρησιμοποιώ το σπίτι σας σαν κοντινότερο δρόμο όποτε θέλω να πάω στο δικό μου. Είναι αλήθεια ότι θα πρέπει αυτήν τη στιγμή -χωρίς την άδεια σας, πράγμα για το οποίο σας ζητώ συγνώμη -να έχω δημιουργήσει έναν ίσιοδρόμο μεσ' απ' το σπίτι σας... όχι από μπρος προς τα πίσω, μα από κάτω προς τα πάνω!
-Αν καταλαβαίνω καλά, κ. Ρέιβεν, είπα, περνάτε μεσ' απ' το σπίτι μου για να μπείτε σ' έναν άλλο κόσμο, αδιαφορώντας για τον περιβάλλοντα χώρο;

-Το ότι περνώ μεσ' απ' αυτό, είναι μια αδιαφιλονίκητη αναγνώριση του χώρου, απάντησε ο γέρο-βιβλιοθηκάριος.
-Σας παρακαλώ, μην παίζετε με τις λέξεις, είπα. Σας παρακαλώ να εκλάβετε την ερώτηση μου όπως ακριβώς την εννοώ.
-Υπάρχει στο σπίτι σας μια πόρτα που με μεταφέρει, περνώντας το σκαλί της, σ' έναν κόσμο πολύ διαφορετικό απ' αυτόν εδώ.
-Καλύτερον;
-Όχι ολωσδιόλου- μα τόσο πολύ διαφορετικόν ώστε οι περισσότεροι απ' τους φυσικούς και πολλοί απ' τους πνευματικούς του νόμους είναι διαφορετικοί απ' τους νόμους του κόσμου τούτου. Όσο via τους ηθικούς νόμους, αυτοί πρέπει να είναι παντού βασικά οι ίδιοι.
-Δοκιμάζετε τη δύναμη της πίστης μου! είπα.
-Με περνάτε μήπως για τρελό;
-Δε φαίνεστε για τρελός.
-Για ψεύτη τότε;
-Δε μου δίνετε λαβή να σας θεωρήσω σαν τέτοιον.
-Απλώς δε με πιστεύετε;
-θα βγω μαζί σας απ' αυτή την πόρτα, αν το θέλετε. Σας πιστεύω αρκετά ώστε να ριψοκινδυνεύσω μια απόπειρα.
-Η ανοησία που κάνουν όλα μου τα παιδιά! μουρμούρισε. Η μόνη πόρτα που βγάζει προς τα έξω, είναι η πόρτα που ανοίγει προς τα μέσα!
'Αρχισα να πιστεύω πως είχα να κάνω με τρελό. Κάθισε αμίλητος για μια στιγμή, με το κεφάλι του στηριγμένο στην παλάμη του, με τον αγκώνα του στο τραπέζι, και με τα μάτια του στα βιβλία που υπήρχαν μπροστά του.
-Ένα βιβλίο, είπε πιο δυνατά, είναι μια πόρτα που ανοίγει προς τα μέσα, και συνεπώς μια πόρτα που βγάζει προς τα έξω... Βλέπω το γηραιό Κύριο 'νωθεν, συνέχισε κλείνοντας τα μάτια του, και η καρδιά μου πλημμυρίζει από αγάπη γι' αυτόν σε ποιον τάχα κόσμο να βρίσκεται;
-Στον κόσμοτης καρδιάς σας! αποκρίθηκα, θέλω να πω, η ιδέα του βρίσκεται εκεί.

-Να υπάρχει, λοιπόν, ένας τουλάχιστον κόσμος, στον οποίο να μην ανοίγει η πόρτα του προθαλάμουσας;
-Αυτό σας το εγγυώμαι' αλλά τα πράγματα σ' εκείνο τον κόσμοδεν είναι πράγματα που γίνονται δικά σου και τα διαφυλάττεις...
-Για σκεφθείτε λίγο παραπέρα, είπε εκείνος' μήπως αποκτήσατε ποτέ κάτι δικό σας, παρά μόνονόταν μπήκατε σ' εκείνο τον κόσμο; Ησκέψη, ωστόσο, σας ξεπερνά για την ώρα! Σας διαβεβαιώ ότι υπάρχουν περισσότεροι κόσμοι και περισσότερες πόρτες που βγάζουν απ' αυτούς, απ' όσο θα πιστέψετε σε αμέτρητα χρόνια!
Σηκώθηκε, βγήκε απ' τη βιβλιοθήκη, διέσχισε τον προθάλαμο και ανέβηκε κατευθείαν στη σοφίτα, που η κάθε στροφή της του ήταν προφανώς γνωστή. Εγώ τον ακολούθησα, με τα μάτια καρφωμένα στην πλάτη του. Τα μαλλιά του κρέμονταν μακριά και μαύρα, ολόισια και γυαλιστερά. Το πανωφόρι του ήταν φαρδύ κι έφτανε ως τις φτέρνες του. Τα παπούτσια του έμοιαζαν πολύ μεγάλα για το μέγεθος των ποδιών του.
Στη σοφίτα, ένα φως διαπερνούσε τις άκρες των μεγάλων σανίδων της οροφής και φώτιζε τα κενά τμήματα του πατώματος, όπου έπρεπε να πατάμε από δοκάρι σε δοκάρι· στη μέση ενός απ' αυτά ορθωνόταν ένα χώρισμα με μια πόρτα · μεσ' από κει ακολούθησα τον κ. Ρέιβεν σ' ένα σκοτεινό καμαράκι, που η κορυφή του στένευε όσο ανυψωνόταν και περνούσε πλαγιαστά μεσ' από την οροφή.
-Αυτή είν' η πόρτα που σας έλεγα, μου είπε, δείχνοντας ένα μακρόστενο καθρέφτη, όρθιο στο πάτωμα και στηριγμένο στον τοίχο. Μπήκα μέσα περνώντας από μπροστά του και είδα τις φιγούρες μας ν' αντανακλώνται αμυδρά πάνω στη σκονισμένη επιφάνεια του. Υπήρχε σ' αυτόν τον καθρέφτη κάτι παράξενο που μου προκαλούσε ανησυχία. Φαινόταν παλιομοδίτικος και παραμελημένος αλλά ο αετός, παρά τη συνηθισμένη του όψη, κουρνιασμένος στην κορυφή με ανοιχτές τις φτερούγες, έδειχνε απειλητικός.

-Ο καθρέφτης, είπε ο βιβλιοθηκάριος, έχει μαυρίσει με τα χρόνια, αλλ' αυτό δεν έχει σημασία· ο σχηματισμός της πόρτας του εξαρτάται απ' το φως.
-Απ' το φως! είπα. Μα εδώ δεν υπάρχει φως!
Αυτός δε μου απάντησε, μα άρχισε να τραβάει μια μικρή αλυσίδα στον αντικρινό τοίχο. 'κουσα ένα τρίξιμο και είδα την οροφή του μικρού δωματίου να γυρίζει αργά αργά. Ύστερα σταμάτησε το τράβηγμα, κοίταξε το ρολόι του κι άρχισε πάλι να το τραβάει.
-Φτάνουμε σχεδόν πάνω στην ώρα, είπε, μεσημέρι ακριβώς!
Η οροφή συνέχισε να περιστρέφεται τρίζοντας για ένα περίπου λεπτό. Μετά, αυτός τράβηξε δυο ακόμα αλυσίδες, πότε τη μια πότε την άλλη, και ξαναγύρισε στην πρώτη. Στη συνέχεια, το καμαράκι φωτίστηκε πολύ περισσότερο· ένα μέρος απ' το φως του ήλιου είχε πέσει πάνω σ' έναν καθρέφτη που βρισκόταν στον αντικρινό τοίχο, απέναντι στον οποίο στηριζόταν όρθιος ο άλλος, και πάνω στη σκόνη διέκρινα το μονοπάτι απ' τις αντανακλώμενες ακτίνες στον καθρέφτη στο πάτωμα. Μα απ' αυτόν τον τελευταίο, καμιά ακτίνα δεν φαίνονταν σαν όλες να τις έχει απορροφήσει· πουθενά μέσα στο καμαράκι δεν υπήρχε ένα δεύτερο φωτεινό μονοπάτι!
-Πού πήγαν οι ακτίνες του ήλιου; φώναξα.
-Αυτό δεν μπορώ να σας το πω, αποκρίθηκε ο κ. Ρέιβεν. Επέστρεψαν, ίσως, εκεί απ' όπου πρωτόρθαν. Αυτήν τη στιγμή ανήκουν, φαντάζομαι, σε μια αίσθηση που δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί μέσα μας.
συνέχεια μίλησε για τις σχέσεις του πνεύματος με την ύλη, των αισθήσεων με τις ιδιότητες, μ' έναν τρόπο που ελάχιστα μόνο μπόρεσα να καταλάβω· από κει κι ύστερα συνέχισε θίγοντας ακόμα πιο παράξενα πράγματα που δεν μπόρεσα διόλου να καταλάβω. Μίλησε πάρα πολύ για τις διαστάσεις, λέγοντας μουότι υπήρχαν πολύ περισσότερες από τρεις, μερικές απ' τις οποίες αφορούσαν στις δυνάμεις που κρύβονταν πράγματι μέσα μας, για τις οποίες όμως ακόμα δεν ξέραμε απολύτως τίποτε. Τα λόγια του, πάντως, 0μολογώ, μ' εντυπωσίασαν

ελάχιστα περισσότερο απ' όσο το φως του καθρέφτη, γιατί νόμιζα ότι δεν ήξερε τι έλεγε.
Αξαφνα συνειδητοποίησα ότι οι μορφές μας είχαν χαθεί απ' τον καθρέφτη, που τώρα φαινόταν γεμάτος από μια λευκή καταχνιά. Καθώς κοίταζα είδα να γίνονται ορατές σιγά σιγά, πέρα απ' την καταχνιά, οικορυφές μιας οροσειράς, που όσο περνούσε η ώρα φαίνονταν ολοένα και πιο καθαρές. Σε λίγο, η καταχνιά διαλύθηκε ολότελα, αποκαλύπτοντας την επιφάνεια μιας πλατιάς, χέρσας έκτασης, πάνω στην οποία απομακρυνόταν αστραπιαία η μορφή ενός ανθρώπου. Γύρισα να μιλήσω στον κ. Ρέιβεν δεν ήταν πια πλάι μου. Ξανακοίταξα τη μορφή μέσα στον καθρέφτη και αναγνώρισα το φαρδύ πανωφόρι ν' ανεμίζει, τα μαύρα μαλλιά να σηκώνονται μ' έναν άνεμο που εμένα δε μ' άγγιζε. Όρμησα έντρομος να φύγω από κει μέσα.

9. ΜΕΤΑΝΟΩ

Άφησα κάτω το χειρόγραφο, παρηγορημένος στη σκέψη πως ο πατέρας μου είχε διεισδύσει σ' εκείνον το μυστηριώδη κόσμο και πως γνώρισε τον κ. Ρέιβεν.
Τότε θυμήθηκα ότι ποτέ δεν έμαθα ούτε την αιτία ούτε τα πραγματικά γεγονότα απ' το θάνατο του πατέρα μου, κι έτσι τώρα άρχισα να πιστεύω ότι πρέπει τελικά να ακολούθησε τον κ. Ρέιβεν και να μην ξαναγύρισε· τότε, όμως, ένιωσα αμέσως ντροπή που είχα φύγει από κείνο το μέρος. Τι θαυμαστά συμβάντα δε θα μπορούσα τάχα ως αυτή τη στιγμή να έχω συγκεντρώσει αναφορικά με τη ζωή και το θάνατο, τι απέραντες εκτάσεις, ασύλληπτες για τον κοινό νου, δε θα είχα δει! Σίγουρα οι Ρέιβεν ήταν καλοί άνθρωποι, και μια νύχτα στο σπιτικό τους σε καμιά περίπτωση δε θα μ' έβλαπτε! Ήταν το δίχως άλλο παράξενοι, μα ήταν οι ικανότητες του ενός που τον έκαναν αλλόκοτο, και η ομορφιά της άλλης που την έκανε θεσπέσια! Κι εγώ δεν τους είχα πιστέψει! Τους είχα αντιμετωπίσει ως ανάξιους της εμπιστοσύνης μου, λες κι έκρυβαν κάποιο κακό σκοπό ενάντια μου! Όσο περισσότερο συλλογιζόμουν τη συμπεριφορά μου απέναντι τους, τόσο περισσότερο ελεεινολογούσα τον εαυτό μου. Γιατί τάχα να έχω φοβηθεί εκείνους τους νεκρούς; Είχα αποδειχτεί ανάξιος της τιμής να μοιραστώ την ιερή ανάπαυση τους! Τι κακό θα μπορούσαν να μου κάνουν εκείνος ο κοιμώμενος βασιλιάς ή εκείνη η γυναίκα με το τραύμα στην παλάμη της; Με νοσταλγία αναλογίστηκα τη γλυκιά και επιβλητική αταραξία των δύο μορφών τους, κι έκλαψα. Κλαίγοντας ξάπλωσα σ' έναν καναπέ και άξαφνα αποκοιμήθηκα.
Το ίδιο άξαφνα ξύπνησα, έχοντας την εντύπωση ότι με φώναξε κάποιος. Το σπίτι ήταν ήσυχο σαν αδειανή εκκλησία. Ένα μαυροπούλι κελαηδούσε στην πρασιά, "θα πάω και θα τους πω ότι ντρέπομαι", είπα μέσα μου, και θα κάνω οτιδήποτε μου

ζητήσουν! Σηκώθηκα και τράβηξα κατευθείαν για τη σκάλα που οδηγούσε στη σοφίτα.
Το ξύλινο καμαράκι ήταν ακριβώς όπως όταν το είδα για πρώτη φορά, με τον καθρέφτη ν' αντανακλά αμυδρά οτιδήποτε υπήρχε μπροστά του. Ήταν σχεδόν μεσημέρι, και ο ήλιος θα σηκωθεί λίγο ψηλότερα απ' όσο ήταν όταν πρωτομπήκα· να σηκώσω λίγο τη σκεπή και να τοποθετήσω ανάλογα τους καθρέφτες! Μακάρι να είχα μπει έγκαιρα ώστε να δω τον κ. Ρέιβεν να το κάνει!
Τράβηξα τις αλυσίδες και άφησα το φως να πέσει πάνω στον πρώτο καθρέφτη. Γύρισα τότε στον άλλο· υπήρχαν τα σχήματα του προηγούμενου οράματος... ορατά πάντα αλλά τρεμουλιαστά όπως ένα τοπίο σε μια λίμνη που τη ριπίζει ένα ανάλαφρο αεράκι! ΄γγιξα το γυαλί· ήταν αδιαπέραστο.
Υποπτευόμενος ότι το πράγμα απαιτούσε πόλωση, μετακινούσα συνέχεια τους καθρέφτες, αλλάζοντας τη σχέση τους, ώσπου στο τέλος, τυχαία ως ένα μεγάλο βαθμό, μες στην προσπάθεια μου, τα πράγματα πήραν τη σωστή θέση ανάμεσα τους, και αντίκρισα τα γαλάζια βουνά μέσα σ' ένα σταθερό κρυστάλλινο φως. Προχώρησα μπροστά και τα πόδια μου πάτησαν ανάμεσα στα ρείκια.
Το μόνοπου θυμόμουν όλο κι όλο για το δρόμο προς το καλυβόσπιτο ήταν το ότι είχαμε περάσει μεσ' από ένα πευκοδάσος. Διάβηκα μέσα από κάμποσους θάμνους κι από πάρα πολλά μικρά ελατόδεντρα, ενώ συνέχεια νόμιζα πως αναγνώριζα κάτι απ' την περιοχή· πευκοδάσος όμως δε συνάντησα και τώρα ο κόντευε να βασιλέψει κι ο αέρας είχε αρχίσει να γίνεται με την επερχόμενη χειμωνιά, όταν ενθουσιασμένος αντίκρισα ένα μαύρο πραματάκι να έρχεται προς το μέρος μου· ναι, ήταν το κοράκι! Βιάστηκα να πάω κοντά του.
-Ζητώ συγνώμη, κύριε, για τον απότομο τρόπο μου χτες βράδυ, είπα. θα με πάρετε τώρα μαζί σας; Παρόλο που ειλικρινά, ομολογώ, ότι δεν το αξίζω.
-Α! έκανε το κοράκι και κοίταξε ψηλά. Μετά, κι ύστερα από μια σύντομη παύση· η σύζυγος μου δε σε περιμένει απόψε, είπε.

Έχει μετανιώσει που σ' ενθαρρύναμε να μείνεις την περασμένη εβδομάδα.
-Οδηγήστε με στη γυναίκα σας για να της πω πόσο λυπάμαι, τον παρακάλεσα ταπεινά.
-Είναι ανώφελο, απάντησε. Η νύχτα σου τότε δεν είχε έρθει, αλλιώς δε θα μας άφηνες. Ούτε και τώρα θα 'ρθει, και δεν μπορώ να σου δείξω το δρόμο. Οι νεκροί χαίρονταν κάτω απ' τις μαργαρίτες τους -κείτονται όλοι ανάμεσα στις ρίζες των ουράνιων λουλουδιών-στη σκέψη της χαράς σου όταν ο χειμώνας θα περνούσε και θα ερχόταν το πρωινό με τα πουλιά του· πριν τους αφήσεις, αναρριγούσαν στα κρεβάτια τους. Όποτε φτάνει η άνοιξη του σύμπαντος... αλλ' αυτό δεν μπορεί να γίνει αιώνες τώρα! Πόσοι ακόμα θα περάσουν δεν το ξέρω... κι ούτε με νοιάζει να μάθω.
-Πείτε μου ένα πράγμα, σας παρακαλώ, κ. Ρέιβεν ο πατέρας μου είναι μαζί σας; Τον έχετε δει από τότε που άφησε τον κόσμο;
-Ναι, μαζί μας είναι. Κοιμάται βαθιά, θυμάσαι εκείνον που είδες με το χέρι του πάνω απ' το σκέπασμα και την παλάμη του μισόκλειστη; Αυτός ήταν! "
-Γιατί δε μου το είπατε; Να βρεθώ τόσο κοντά του και να μην το ξέρω!
-Και μάλιστα να του γυρίσεις την πλάτη! διόρθωσε το κοράκι.
-Θα ξάπλωνα αμέσως αν το ήξερα!
-Αμφιβάλλω γι' αυτό. Αν ήσουν προετοιμασμένος να ξαπλώσεις, θα τον είχες αναγνωρίσει!... Ο γηραιός Κύριος ’νωθεν, συνέχισε, και ο προπροπάππος σου βρίσκονται κι οιδυοεκεί ψηλά πολύν καιρό τώρα. Ο παππούς σου είναι μαζί μας πολλά χρόνια· θαρρώ ότι σε λίγο θ' αρχίσει ν' ανασαλεύει. Τον είδες χτες το βράδυ, αν και φυσικά δεν τον αναγνώρισες.
-Γιατί, φυσικά;
-Γιατί βρίσκεται πολύ πιο κοντά στο σημείο να ξυπνήσει απ' όσο εσύ. Κανείς ο οποίος δεν κοιμάται, δεν μπορεί ποτέ και να ξυπνήσει.
-Δε σας καταλαβαίνω καθόλου!
-Γύρισες ν' απομακρυνθείς και δεν κατάλαβες!

-Και ο παππούς μου... είναι κι αυτός μαζί σας; ρώτησα. -Όχι' είναι ακόμα στο Δάσος του Κακού, πολεμώντας τους νεκρούς.
-Που είναι το Δάσος του Κακού, για να μπορέσω να τον βρω;
-Δε θα τον βρεις· το δάσος, όμως, θα το βρεις εύκολα. Είναι το μέρος όπου, όσοι δεν κοιμούνται, σηκώνονται τη νύχτα για να σκοτώσουν τους νεκρούς τους και να τους θάψουν. -Μου είναι αδύνατο να σας καταλάβω! -Φυσικά και σου είναι αδύνατο. Ούτ' εγώ σε καταλαβαίνω· δεν μπορώ ούτε το πρόσωπο σου ούτε την καρδιά σου να διαβάσω. Όταν δεν μπορούμε η γυναίκα μου κι εγώ να καταλάβουμε τα παιδιά μας, είναι γιατί δεν υπάρχουν αρκετά για να γίνουν κατανοητά. Μόνον ο Θεός μπορεί να καταλάβει τη βλακεία. Τότε, απάντησα, νιώθοντας γυμνός και ταπεινωμένος, δείξτε μου, αν έχετε την καλοσύνη, τον κοντινότερο δρόμο για να γυρίσω σπίτι μου. Υπάρχουν πολλοί δρόμοι ως εκεί, το ξέρω, γιατί έχω κιόλας περάσει από δύο. -Υπάρχουν πράγματι πολλοί δρόμοι.
-Πείτε μου, σας παρακαλώ, πώς μπορώ ν' αναγνωρίζω τον κοντινότερο;
-Δεν μπορώ να σου πω, απάντησε το κοράκι. Εσύ κι εγώ χρησιμοποιούμε τα ίδια λόγια αλλά με διαφορετικά νοήματα. Συχνά, δεν έχουμε τη δύναμη να πούμε στους ανθρώπους ό,τι χρειάζεται να ξέρουν, επειδή θέλουν να μαθαίνουν κάτι άλλο, κι έτσι παρανοούν ό,τι λέμε. Το σπίτι βρίσκεται πάντα τόσο μακριά μες στην παλάμη του χεριού σου, και είν' ανώφελο να σου πω πώς να φτάσεις εκεί. Αλλά θα φτάσεις εκεί' πρέπει να φτάσεις εκεί· οφείλεις να φτάσεις εκεί. Όποιος δε βρίσκεται στο σπίτι του, οφείλει να πάει σπίτι του. Εσύ νόμιζες πως βρισκόσουν στο σπίτι σου εκεί που σε συνάντησα· αν ήταν το σπίτι σου δε θα μπορούσες να το εγκαταλείψεις. Κανείς δεν μπορεί να εγκαταλείψει το σπίτι του. Και κανείς ποτέ δεν ένιωσε ούτε θα νιώσει πως βρίσκεται στο σπίτι του, αν πρώτα δεν έχει πάει εκεί.
-Αίνιγμα πάνω σ' άλλο αίνιγμα! φώναξα. Δεν ήρθα εδώ για να μουβάζουν γρίφους.
-Όχι· εντούτοις ήρθες και να που βρήκες τους γρίφους να σε περιμένουν! Στην πραγματικότητα, ο μόνος γρίφος είσαι εσύ, ο

εαυτός σου. Ό,τι εσύ ονομάζεις γρίφους είναι αλήθειες και φαίνονται γρίφοι επειδή δεν είσαι αληθινός.
-Απ' το κακό πάμε στο χειρότερο! φώναξα.
-Εσύ πρέπει να λύσεις τους γρίφους! συνέχισε. Οι γρίφοι θα συνεχίζουν να γεννιούνται μέχρι που να καταλάβεις τον εαυτό σου. Το σύμπαν είναι ένας γρίφος που πασχίζει να βγει προς τα έξω, κι εσύ του κρατάς γερά κλεισμένη την πόρτα σου.
-Δε θα μου πείτε, έστω από οίκτο, τι να κάνω; Πού πρέπει να πάω;
-Πώς θα μπορούσα εγώ να σου πω τι να κάνεις, ή τον τρόπο για να το κάνεις;
-Αν δεν είναι να πάω σπίτι μου, τουλάχιστον οδηγήστε με σε μερικούς του είδους μου.
-Δεν ξέρω κανέναν. Τα περισσότερα πλάσματα σαν εσένα βρίσκονται προς εκείνη την κατεύθυνση.
Και έδειξε με το ράμφος του. Αλλά εκεί το μόνο που μπόρεσα να δω ήταν ο ήλιος που βασίλευε και με τύφλωνε.
-Ε, λοιπόν, είπα με πικρία, αισθάνομαι ότι μου φέρεστε πολύ άσκημα, έτσι μακριά που βρίσκομαι απ' το σπίτι μου, παρατημένος σ' έναν αφιλόξενο κόσμο, ενώ μου αρνείστε κάθε οδηγία για το πού πρέπει να πάω ή τι πρέπει να κάνω.
-Ξεχνάς, είπε το κοράκι, πως όταν σ' έφερα εδώ και αρνήθηκες τη φιλοξενία μου, έφτασες με ασφάλεια σ' αυτό που ονομάζεις σπίτι σου; Τώρα ήρθες μοναχός σου! Καληνύχτα!
Γύρισε και απομακρύνθηκε αργά αργά, με το ράμφος του προς το έδαφος. Εγώ στεκόμουν παραζαλισμένος. Ήταν αλήθεια πως είχα έρθει μοναχός μου, ή μήπως δεν είχα έρθει με σκοπό να εξιλεωθώ; Η καρδιά μου πονούσε, και το μυαλό μου είχε ορφανέψει από αναζήτηση και σκοπό, ελπίδα ή επιθυμία. Κοίταζα το κοράκι, και θα το είχα ακολουθήσει αν δεν ένιωθα πως ήταν ανώφελο.
Εκείνο τινάχτηκε άξαφνα σ' ένα σημείο, ρίχνοντας όλο το βάρος του κορμιού του στο ράμφος του, και για μερικές στιγμές άρχισε να σκάβει με μανία. Μετά, μ' ένα χτύπημα των φτερών του έριξε πίσω το κεφάλι του και κάτι εκσφενδονίστηκε απ' το ράμφος του ψηλά στον αέρα. Εκείνη τη στιγμή βασίλεψε ο

ήλιος, και η ατμόσφαιρα σκοτείνιασε πάρα πολύ μα εκείνο το κάτι όμως άνοιξε με μια απαλή ακτινοβολία και ήρθε παλλόμενο προς το μέρος μου σαν πυγολαμπίδα, αλλά μ' ένα πιο πλούσιο και πιο κίτρινο φως. Πέταξε πάνω απ' το κεφάλι μου. Γύρισα και το ακολούθησα.
Εδώ διακόπτω την αφήγηση μου για να παρατηρήσω ότι χρειάζεται αδιάκοπος αγώνας για να πεις ό,τι δεν μπορεί να ειπωθεί ακόμα και κατά προσέγγιση προς την ακρίβεια, μια και τα πράγματα που καταγράφονται διαφέρουν απίστευτα -τόσο στη φύση τους όσο και στη φύση των πλασμάτων αναφορικά με αυτά-από τυχόν πραγματικά γεγονότα, ώστε μπορώ να τα παρουσιάσω δίνοντας μόνο, με τις μορφές και τη γλώσσα της ζωής τούτου του κόσμου τους τρόπους με τους οποίους με επηρέαζαν όχι τα πράγματα καθεαυτό μα τα αισθήματα που ξυπνούσαν μέσα μου. Ακόμα κι αυτό, ωστόσο, το κάνω με μια συνεχή Και μόνιμη αίσθηση αποτυχίας, βρίσκοντας το αδύνατο να δώσω περισσότερες από μια φράση από μια πολυποίκιλα περίπλοκη σημασία, ή μια ομόκεντρη σφαίρα από ένα εξακτινώμενο σώμα. Ένα και μόνο πράγμα μοιάζει μερικές φορές να είναι και να σημαίνει πολλά πράγματα με μια αβέβαιη ταυτότητα στον πυρήνα τους που, όταν διατηρείται, αλλοιώνει συνεχώς την όψη τους. Στην πραγματικότητα, παρασύρομαι συχνά και διατυπώνω ό,τι ξέρω πως είναι απλώς και μόνο μια αδέξια και αμφίβολη απεικόνιση του απλού αισθήματος στο οποίο σκοπεύω, δίχως να μπορεί να το μεταδώσει κανένα από τα μέσα επικοινωνίας τούτου του κόσμου, στην περίεργη παραξενιά του, έστω και προσεγγίζοντας κάπως τη σαφήνεια ή τη βεβαιότητα. Δε θα είχα καμιά σιγουριά ότι μεταδίδω την αλήθεια της εμπειρίας μου απ' αυτήν, ακόμα και σε κάποιον που θα ήξερε αυτή την περιοχή καλύτερα από μένα τον ίδιο. Ενώ, δίχως να αμφιβάλλω, λό-γου χάρη, ότι ατένιζα πραγματικά μια σκηνή γεμάτη δράση, θα μπορούσα ίσως, την ίδια στιγμή, στη συνείδηση μου, να έχω επίγνωση ότι διάβαζα προσεχτικά ένα μεταφυσικό συλλογισμό.

10. ΤΟ ΦΡΙΧΤΟ ΛΑΓΟΥΜΙ

Καθώς σκοτείνιαζε η ατμόσφαιρα και ο χειμώνας μ' έκλεινε γοργά από παντού, η παλλόμενη φωτιά έλαμψε πιο φωτοβόλα και, σταματώντας την πτήση της, μετεωρίστηκε ψηλά περιμένοντας. Μόλις μπήκα μέσα στον κύκλο της ακτινοβολίας της, εκείνη μετακινήθηκε αργά αργά πιο πέρα ακόμα, χασομερώντας πότε πότε πάνω από σημεία όπου το έδαφος ήταν βραχώδες. Κάθε φορά που σήκωνα τα μάτια μου ψηλά, μου φαινόταν πως είχε γίνει μεγαλύτερη, και στο τέλος έστειλε μια σκιά να με ακολουθεί. Έμοιαζε καθαρά με γιγάντια πεταλούδα και πετούσε με κάτι σαν ψαλιδωτή ουρά χελιδονιού. Τα φτερά της ήταν πολύ μεγάλα, τετράγωνα σχεδόν, και αστραποβολούσαν μ' όλα τα χρώματα του ουράνιου τόξου. Αποθαυμάζοντας το μεγαλείο τους, απορροφήθηκα τόσο πολύ απ' την ομορφιά τους ώστε σκόνταψα σ' ένα μικρό βράχο και ζαλίστηκα. Όταν συνήλθα, το πλάσμα αυτό μετεωριζόταν πάνω απ' τοκεφάλι μου, ακτινοβολώντας ολόκληρο το τόξο του φωτός με άπειρες αποχρώσεις και ορισμένα είδη χρωμάτων που ποτέ μου δεν είχα ξαναδεί. Σηκώθηκα και προχώρησα μπροστά, αλλά, ανήμπορος ναπάρω τα μάτια μου απ' το λαμπερό αντικείμενο για να κοιτάζω πού πατώ, χτύπησα το πόδι μουπάνω σε μια πέτρα. Επειδή τότε φοβήθηκα μήπως ξαναπέσω, κάθισα καταγής για να κοιτάξω το μικρό εκείνο θαύμα, και μια μεγάλη επιθυμία να το κρατήσω στο χέρι μου με πλημμύρισε. Με άφατη κατάπληξη, το είδα να χαμηλώνει προς το μέρος μου. Στην αρχή χαμήλωνε αργά, ύστερα γρήγορα, ενώ καθώς πλησίαζε μεγάλωνε συνεχώς. Ένιωθα σαν να μου προσφερόταν ο θησαυρός του σύμπαντος -άπλωσα το χέρι μουκαι το 'πιασα. Τη στιγμή που το 'πιασα, όμως, το φως του έσβησε κι όλα βυθίστηκαν σ' ένα κατάμαυρο σκοτάδι. Μέσα στα χέρια μου κρατούσα ψυχρό και βαρύ ένα άψυχο βιβλίο με ανοιχτά τα χοντρά ξώφυλλά του. Το πέταξα στον αέρα...· μόνο και μόνο για να το ακούσω να πέφτει ανάμεσα

στα ρείκια. Σκέπασα το πρόσωπο μου με τα χέρια μου, κάθισα ασάλευτος και δυστυχισμένος.
Αλλά το κρύο έγινε τόσο αβάσταχτο που, απ' το φόβο μου μην ξεπαγιάσω, σηκώθηκα πάνω. Τη στιγμή που βρέθηκα όρθιος, μια αμυδρή αίσθηση φωτός ξύπνησε μέσα μου. "Να ξαναζωντανεύει τάχα;" φώναξα, κι ένα μεγάλο κύμα ελπίδας με πλημμύρισε. Αλίμονο, όχι! Ήταν η άκρη του φεγγαριού που πρόβαλλε με έντονο και διαπεραστικό φως πάνω από έναν επίπεδο ορίζοντα! Μου έφερνε φως... μα όχι καθοδήγηση! Το φεγγάρι αυτό δε θα μετεωριζόταν πάνω μου, δεν θα παράστεκε στα αβέβαια βήματα μου! Τίποτα άλλο δεν μπορούσε να μου προσφέρει παρά μια τυφλή επιλογή!
Ολόγιομο ανέτειλε κι άρχισα τότε να διακρίνω κάπως τα πράγματα ολόγυρα μου. Προς τα δυτικά του φεγγαριού, κι όχι μακριά από μένα, μια χαμηλή οροσειρά διασπούσε τη γραμμή του ορίζοντα· ξεκίνησα για κει.
Όμως, τι νύχτα θα περνούσα πριν φτάσω εκεί! Το φεγγάρι έδειχνε να ξέρει κάτι, γιατί με κοίταζε περίεργα. Η όψη του ήταν, ναι, παγερή, αλλά γεμάτη ενδιαφέρον ή, τουλάχιστον, περιέργεια. Δεν ήταν το ίδιο φεγγάρι μ' αυτό που γνώριζα στη γη η όψη του μου ήταν ξένη, και το φως του ακόμα πιο ξένο. Ίσως ερχόταν από κάποιον άγνωστο ήλιο! Κάθε φορά που κοίταζα ψηλά, το έβλεπα να με κοιτάζει με όλη του την ένταση! Στην αρχή δυσφόρησα, όπως θα γινόταν αν με κοίταζε βλοσυρά ένας συνάνθρωπος· αλλά σε λίγο είδα, ή μου φάνηκε πως είδα, οίκτο γεμάτον απορία στο βλέμμα του· γιατί τάχα είχα βγει να ξανοιχτώ στη δική του νύχτα; Τότε, για πρώτη φορά κατάλαβα τι τρομερό πράγμα ήταν να ξυπνάς μέσα στο σύμπαν -όπως είχα ξυπνήσει εγώ και δεν μπορούσα να το αποφύγω!
Καθώς προχωρούσα, τα πόδια μουέπαψαν πια να πατούν πάνω στα ρείκια, και βάδιζα σ' ένα γυμνό, σπογγώδες έδαφος, σε κάτι που έμοιαζε με ξερή, αμμουδερή τύρφη. Έντρομος ένιωσα για μια στιγμή να παραπατάω· αμέσως μετά, είδα κάτι που έμοιαζε Με ρωγμή σεισμούνα τρέχει μπρος μου, σαν σκιά στο χαμηλό φεγγάρι, και να χάνεται μακριά' ενώ όμως το κοίταζα,

σήκωθηκε ένα κύμα κι άρχισε να με πλησιάζει αργά. Έσπασε κάνα δυο μέτρα πιο πέρα και από μέσα του αναδύθηκε μ' ένα σάλτο ένα ζώο που έμοιαζε με τίγρη. Γύρω απ' το στόμα του και τ' αφτιά του κρέμονταν σβόλοι από πηλό' τα μάτια του πετάριζαν κι έβγαζαν φλόγες καθώς ορμούσε καταπάνω μου, δείχνοντας τ' άσπρα του δόντια μ' έναν άηχο γρυλισμό. Στεκόμουν εκεί αποσβολωμένος, χωρίς να νιώθω ούτε θάρρος ούτε φόβο. Εκείνο τότε έσκυψε το κεφάλι του στο έδαφος και το βύθισε στο χώμα.

"Αυτό το φεγγάρι κάνει το μυαλό μου να σαλεύει", είπα καθώς ξανάρχισα την οδοιπορία. "Τι μπορεί να 'ναι εδώ η ζωή αν όχι εκτοπλασματική... η ύλη απ' την οποία είναι φτιαγμένα τα όνειρα; Ναι, περπατώ μέσα σε μια ψεύτικη εικόνα".

Προσπάθησα έτσι να κρατήσω την καρδιά μου πάνω απ' τα νερά του φόβου, κι ούτε ήξερα πως το φεγγάρι, που απέναντι του δυσπιστούσα, με υπεράσπιζε στην πραγματικότητα απ' τις αλήθειες που έπαιρνα για εκτοπλάσματα· το φως του πειθαρχούσε τα τέρατα, διαφορετικά ούτε ένα βήμα δε θα είχα κάνει πάνω στο κακοτράχαλο έδαφος. "Δε θ' αφεθώ να με τρομοκρατήσει αυτό που απλά και μόνο φαίνεται πως είναι!" είπα μέσα μου, ωστόσο το ένιωθα σαν κάτι τρομερό να βαδίζω σε μια θάλασσα που τέτοια ψάρια διασκέδαζαν κάτω απ' τα κύματα της. Μ' αυτή τη σκέψη, είδα κάνα δυο βήματα πιο πέρα ένα σκουλήκι να βγάζει αργά αργά το κεφάλι του απ' τη γη, μεγάλο σαν το κεφάλι πολικής αρκούδας και σχεδόν όμοιο μ' εκείνο, με μιαν άσπρη χαίτη στον κόκκινο λαιμό του. Ήταν τρομερές οι συ στροφές που έκανε για ν' αποσπάσει από το χώμα το πελώριο σώμα του, ωστόσο δεν τόλμησα να γυρίσω αλλού τα μάτια μου απ' αυτό. Τη στιγμή που ελευθερώθηκε η ουρά του, έμεινε σαν εξουθενωμένο, αρχίζοντας σε λίγο την αδύναμη προσπάθεια του να ξανασκάψει άλλο λαγούμι.

"Να ζει, τάχα, απ' τους πεθαμένους", αναρωτήθηκα, "και να είν' ανίσχυρο να βλάψει τους ζωντανούς; Αν οσμίζονται το θήραμα τους και βγαίνουν έξω, γιατί δε με πειράζουν;"

Τώρα ξέρω πως το φεγγάρι ήταν αυτό που τους παρέλυε τη δύναμη.

Όλη νύχτα, καθώς περπατούσα, με απειλούσαν αποτρόπαια πλάσματα, πού ούτε ένα δεν έμοιαζε με το άλλο. Σε μερικά απ' αυτά η ομορφιά των χρωμάτων υπερέβαινε το φρικιαστικό σχήμα τους· ένα μεγάλο ερπετό ήταν σκεπασμένο απ' το κεφάλι μέχρι την ατέλειωτη ουρά του με φτέρωμα εξαίσιων αποχρώσεων.

Στο τέλος συνήθισα τόσο πολύ τις άβλαβες απειλές τους, ώστε άρχισα να διασκεδάζω με την εμφάνιση των τεράτων, δίχως ποτέ να υποψιαστώ ότι όφειλα κάθε στιγμή ζωής στο άγρυπνο φεγγάρι. Παρόλο που το φως του δεν είχε την αρχέγονη ακτινοβολία, εμπόδιζε τόσο πολύ το κακό ώστε βάδιζα με ασφάλεια. Γιατί το φως δεν παύει να είναι φως, έστω και το ελάχιστο από μια αμέτρητη σειρά αντανακλάσεων! Πόσο πιο γρήγορα τα πόδια μουθα με είχαν μεταφέρει πάνω στο κακοτράχαλο έδαφος αν το ήξερα αυτό -αν η λάμπα του φεγγαριού σταματούσε να φωτίζει το καταραμένο σημείο, μες στη δική τους ακτίνα καθώς θα ήμουν, θα βρισκόμουν εκείνη τη στιγμή στο έλεος ανελέητων πλασμάτων, στο κέντρο ενός συστρεφόμενου όγκου φρίκης, με αποτρόπαιο πια και όχι φαινομενικό όπως πριν το κάθε απαίσιο πλάσμα ξεχωριστά! Τρελός από άγνοια, έβλεπα το χαμήλωμα του κατάκοπου, αυστηρού, ανήσυχου φεγγαριού στον απέραντο θόλο από πάνω μου, με αγωνία όχι χειρότερη από τον τρόμο να χάσω το δρόμο μου -όπου ωστόσο δεν υπήρχε στ' αλήθεια περίπτωση να τον χάσω.

Πλησίαζα τώρα στους λόφους που είχα βάλει σκοπό να φτάσω, και το φεγγάρι δεν απείχε πολύ απ' τις κορυφογραμμές τους, όταν σταμάτησε το άηχο κύλισμα στη λάσπη. Αντίκρισα τότε, αργά αργά βαδίζοντας πάνω στο μαλακό έδαφος, τη μορφή μιας γυναίκας. Μια άσπρη ομίχλη την περιέβαλλε, άλλοτε παίρνοντας κι άλλοτε χάνοντας και ξαναπαίρνοντας το σχήμα ενός φορέματος καθώς σφιγγόταν πάνω στο κορμί της ή ανέμιζε από έναν αγέρα που ακολουθούσε τα βήματα της.

Ήταν όμορφη· το πρόσωπο της έδειχνε τέτοια περηφάνια και συνάμα τέτοια δυστυχία, που μου ήταν αδύνατο να πιστέψω ακόμα σε ό,τι έβλεπα. Περπατούσε πάνω κάτω, πασχίζοντας

του Κάκου να πιάσει την ομίχλη και να την τυλίξει γύρω της. Τα Μάτια στο ωραίο πρόσωπο της ήταν νεκρά, και στο αριστερό πλευρό της υπήρχε ένα μαύρο σημάδι, όπου κάθε τόσο έσφιγγε το χέρι της, σαν να 'θελε να πνίξει κάποιο πόνο ή αρρώστια. Τα μαλλιά της κρέμονταν σχεδόν ως τα πόδια της, και μερικές φορές ο άνεμος τα ανακάτευε τόσο πολύ με την ομίχλη ώστε δεν μπορούσα να ξεχωρίσω το ένα απ' το άλλο· όταν όμως ξανάπεφταν χυτά, έλαμπαν μ' ένα απαλό χρυσαφί στο φως του φεγγαριού.

’ξαφνα, πιάνοντας και με τα δυο χέρια το στήθος της, σωριάστηκε χάμω, και η ομίχλη σηκώθηκε απ' το σώμα της και διαλύθηκε στον αέρα. Έτρεξα κοντά της. Αλλά εκείνη άρχισε να συστρέφεται πονώντας, όπως φαίνεται, τόσο φριχτά, που έμεινα άναυδος. Μια στιγμή αργότερα, και τα πόδια της, φεύγοντας απ' το κορμί της, μεταμορφώθηκαν σε φίδια. Τα μπράτσα της τινάχτηκαν από τους ώμους της, τρομαγμένα, θαρρείς, φίδια κι αυτά. Ύστερα κάτι πετάχτηκε από πάνω της σαν νυχτερίδα και, όταν ξανακοίταξα, είχε εξαφανιστεί. Το έδαφος φούσκωσε σαν θάλασσα· φρίκη με συνεπήρε· γύρισα προς τους λόφους κι έφυγα τρέχοντας.

Βρισκόμουν κιόλας στους πρόποδες, όταν το φεγγάρι κρύφτηκε πίσω από μια κορυφή τους και μ' άφησε στη σκιά. Κάπου πίσω μου ακούστηκε μια ερημική, ανατριχιαστική κραυγή, σαν να θρηνούσε κάποιος καταπιεσμένος πόθος... ο μοναδικός ήχος που άκουγα μετά την πτώση της νεκρής πεταλούδας, και που έκανε την καρδιά μου να τρέμει σαν σημαία στον άνεμο. Γύρισα κι αντίκρισα χιλιάδες μαυριδερά πράγματα να ορμάνε ξοπίσω μου, και ορμώντας άρχισα να σκαρφαλώνω σε μια λοφοκορφή όπου έλαμπε ακόμα το φεγγάρι. Έδειχνε να καθυστερεί εκεί ώστε να μπορέσω να σώσω τον εαυτό μου. Σε λίγο είδα το φως του και ανέβηκα γρηγορότερα.

Περνώντας απ' τη σκιά ενός βράχου, άκουσα τα αποτρόπαια πλάσματα να λαχανιάζουν στο κατόπι μου. Μα καθώς πηδούσε πάνω μου αυτό που ήταν πιο κοντά μου, μ' ένα γρύλισμα απίστευτου μίσους, χυθήκαμε κι οι δυο μαζί μέσα στο φως του φεγγαριού. Εκείνο άστραψε μ' ένα οργισμένο φως, και

έπεσε από πάνω μου σαν ασπόνδυλο όν. Ξαναβρήκα τη δύναμη μου και στράφηκα προς τα υπόλοιπα. Αλλά καθώς ορμούσαν ένα ένα μέσα στο φως, σωριάζονταν κάτω μ' ένα ουρλιαχτό· και τότε είδα, ή φαντάστηκα πως είδα, ένα παράξενο χαμόγελο στο πρόσωπο του φεγγαριού ψηλά από πάνω μου.

Σκαρφάλωσα στην κορυφογραμμή· πέρα μακριά έλαμπε το φεγγάρι, καθώς βούλιαζε σ' ένα χαμηλό ορίζοντα. Ο αέρας φυσούσε καθαρός και δυνατός. Κατέβηκα λίγο πιο κάτω· εκεί φυσούσε πιο ζεστός, και κάθισα κατάχαμανα περιμένω την αυγή.

Το φεγγάρι χάθηκε και ο κόσμος ξαναβυθίστηκε στο σκοτάδι.

11. ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

Αποκοιμήθηκα γρήγορα και ξύπνησα όταν έβγαινε ο ήλιος. Ξανανέβηκα στην κορυφή και κοίταξα πίσω μου· η γούβα που είχα διασχίσει στο φως του φεγγαριού απλωνόταν δίχως σημείο ζωής. Ήταν, άραγε, δυνατόν η ήρεμη εκείνη έκταση μπροστά μου να βρίθει από πλάσματα που λυσσούσαν να με καταβροχθίσουν;

Γύρισα και κοίταξα πάνω από την περιοχή, μεσ' από την οποία έπρεπε να περνά ο δρόμος μου. Φαινόταν μια απέραντη έρημος, μ' ένα μπάλωμα διαφορετικού χρώματος μακριά, που θα μπορούσε να είναι δάσος. Σημάδι παρουσίας ανθρώπου ή ζώου δεν έβλεπα κανένα -ούτε καπνό ούτε σκόνη ούτε υποψία καλλιέργειας. Ούτ' ένα σύννεφο δεν πλανιόταν στον κρυστάλλινο ουρανό, ούτε η παραμικρότερη αχλύ δεν σκίαζε κάποιο μέρος του κυκλικού άκρου του.

Κατέβηκα και ξεκίνησα για το φανταστικό δάσος· κάτι ζωντανό θα υπήρχε εκεί' απ' την εδώ πλευρά του ήταν σίγουρο πως δεν υπήρχε τίποτε!

Όταν έφτασα στην κοιλάδα, τη βρήκα, μέχρι εκεί που έφτανε το μάτι μου, όλη από πέτρα, επίπεδη εδώ, ευθύγραμμη, με υψωματάκια πιο κει και εξογκώματα -ήταν προφανώς η πλατιά κοίτη ενός χαμένου ποταμού, σημαδεμένη από αναρίθμητες νεροσυρμές, δίχως ίχνος υγρασίας μέσα τους. Μερικά αυλάκια κρατούσαν ακόμα κάτι ξερά αγριόχορτα και μερικοί βράχοι λίγες λειχήνες σχεδόν τόσο σκληρές όσοκι οι ίδιοι. Ο αέρας, γεμάτος κάποτε "απ' το ευχάριστο φλίφλισμα των νερών", σώπαινε τώρα σαν πεθαμένος. Μουπήρε ολόκληρη τη μέρα για να φτάσω στο σκούρο εκείνον όγκο, που διαπίστωσα πως ήταν δάσος πραγματικά, μα ούτε ίχνος από ρυάκι δεν πέρασα! Και όμως, μεσ' απ' τη λάμψη του μεσημεριού, είχα την αίσθηση ότι με στοιχειώνε μια ακουστική αυταπάτη· άκουγα τόσο καθαρά τον ήχο από αναρίθμητα νερά που δεν μπορούσα να πιστέψω στην αντίθετη μαρτυρία των ματιών μου.

Ο ήλιος άγγιζε σχεδόν τον ορίζοντα όταν άφησα την κοίτη του ποταμού και μπήκα στο δάσος. Καθώς βούλιαζε κάτω απ' τις δεντροκορφές κι έστελνε τις αχτίδες του ανάμεσα στους κιονόμορφους κορμούς τους, αποκάλυψε έναν κόσμο από ευλογημένες σκιές που περίμεναν να με υποδεχτούν. Έλπιζα πως θα έβρισκα ένα πευκοδάσος, αλλά εδώ υπήρχαν δέντρα κάθε είδους -μερικά μοιάζοντας πολύ με δέντρα που ήξερα, άλλα με εξαίσιες διαφορές από κάποια που είχα δει άλλες φορές. Κάθισα κάτω απ' τα κλαριά ενός δέντρου που έμοιαζε με ανθισμένο ευκάλυπτο· τα άνθη του είχαν ένα σκληρό κάλυκα, όμοιο με κρανίο, που η κορυφή του ορθωνόταν σαν καπάκι για ν' αφήνει τον σε σχήμα αφρού ανθό τουνα ξεχειλίζει. Τα μάτια μου, κάτω απ' τα σπαθωτά φύλλα του, περιπλανήθηκαν βαθιά, πολύ βαθιά, μέσα στο δάσος.
Σε λίγο, πάντως, πόρτες του και παράθυρα του άρχισαν να κλείνουν, σφαλίζοντας πτέρυγα, διάδρομο και απλόχωρο ξέφωτο. Ένιωσα τη νύχτα ολόγυρα μου, κι ένα ξαφνικό, τσουχτερό κρύο. Τι νύχτα πάλι θα περνούσα! Πώς να κάνω τον αναγνώστη μου να μοιραστεί μαζί μου την άγρια φασματικότητά της;
Το δέντρο κάτω απ' το οποίο βρισκόμουν, χανόταν ψηλά προτού διακλαδωθεί, τα κλωνιά του όμως έσκυβαν τόσο χαμηλά που έδειχναν έτοιμα να με αιχμαλωτίσουν καθώς στηριζόμουν στον απαλό κορμό κι άφηνα τα μάτια μου να περιπλανηθούν μεσ' από το σύντομο σούρουπο του δάσους που χανόταν. Σε λίγο, μπρος στο ανήσυχα περιφερόμενο βλέμμα μου, τα ποικίλα περιγράμματα του πυκνού φυλλώματος άρχισαν να παίρνουν ή να μιμούνται -ας πω καλύτερα να υποδηλώνουν-σχήματα τελείως διαφορετικά απ' τα δικά τους. Ένας απαλός άνεμος άρχισε να φυσάει· έκανε τα κλωνιά ενός γειτονικού δέντρου να σαλεύουν, κι όλα μαζί τα κλαριά να σμίγουν το δικό του το καθένα ξεχωριστό ανασάλεμα με κάθε φύλλο και κλαράκι. Ανάμεσα στα φυλλώδη σχήματα του ήταν ένα κοπάδι λύκων που πάλευαν να σπάσουν μια μαγική αλυσίδα" ούτε λαγωνικά δε θα πάλευαν τόσο άγρια! Τα

κοίταζα μ' ένα ενδιαφέρον που μεγάλωνε καθώς δυνάμωνε ο αγέρας και ζωήρευαν οι κινήσεις τους.
Ένας άλλος όγκος από φυλλώματα, πιο μεγάλος και πιο πυκνός, φανέρωσε στη φαντασία μου ένα σύνολο από κεφάλια αλόγων που πρόβαλλαν καπιστρωμένα απ' τα παχνιά τους. Οι λαιμοί τους ανεβοκατέβαιναν συνέχεια με μια αδημονία που μεγάλωνε καθώς ο άνεμος που δυνάμωνε έσπαγε τον κάθετο ρυθμό τους μ' ένα βιαιότερο ανασάλεμα απ' τ' αριστερά στα δεξιά. Τι κεφάλια ήταν εκείνα! Πόσοισχνά και πόσο παράξενα! πολλά απ' αυτά σκέτα κρανία-ένα μάλιστα με το πετσί κολλημένο στα κόκαλα του! Ένα άλλο είχε χάσει την κάτω μασέλα και κρεμόταν χαμηλά, δείχνοντας ανείπωτα καταπονημένο -κάθε τόσο όμως σήκωνε το κεφάλι του ψηλά για να ανακουφιστεί θαρρείς απ' το καπίστρι. Πάνω από τα κεφάλια τους, στην άκρη ενός κλαδιού, στητή μετεωριζόταν η μορφή μιας γυναίκας, κουνώντας τα μπράτσα της με επιτακτικές χειρονομίες. Η καθαρότητα τόσο αυτών όσο και άλλων όγκων από φύλλα, στην αρχή με άφησε κατάπληκτο αλλά ύστερα με τάραξε· τι θα γινόταν αν καταδυνάστευαν το μυαλό μου με μια φαινομενική αλήθεια; Μετά το σούρουπο έγινε σκοτάδι· ο άνεμος κόπασε· το κάθε σχήμα αιχμαλωτίστηκε στη νύχτα· αποκοιμήθηκα.
Ήταν σκοτάδι ακόμα όταν άρχισα να συνειδητοποιώ έναν απόμακρο, μπερδεμένο, ακαθόριστο θόρυβο, ανάμεικτο μεαμυδρές κραυγές. Μεγάλωνε, ολοένα μεγάλωνε ωσότου γέμισε το δάσος μια αναταραχή σαν να συγκεντρώνονταν χιλιάδες πλάσματα μαζί. Συνάμα, οι θόρυβοι πλησίαζαν απ' όλες τις πλευρές· το σημείο όπου βρισκόμουν ήταν, φαίνεται, το επίκεντρο μιας οχλαγωγίας που απλωνόταν σ' ολόκληρο το δάσος. Δεν τολμούσα να σαλέψω ούτε το χέρι μου ούτε το πόδι μου για να μην προδώσω την παρουσία μου σε πλάσματα εχθρικά.
Το φεγγάρι στο τέλος πλησίασε στο δάσος και άρχισε αργάαργά να τρυπώνει μέσα του· με την πρώτη φεγγαραχτίδα, οιθόρυβοι μεγάλωσαν, έγιναν εκκωφαντικοί, και άρχισα να διακρίνω αμυδρά σχήματα ολόγυρα μου. Καθώς ανέβαινε και

γινόταν πιο λαμπερό, οι θόρυβοι γίνηκαν ακόμα δυνατότεροι και πιο ξεκάθαρα τα σχήματα. Μια λυσσασμένη μάχη μαινόταν ολόγυρα μου. Τ' αφτιά μου ξεκούφαιναν άγριες ιαχές και ξεφωνητά λύσσας, συγκρούσεις επίθεσης από μάχη που παρατεινόταν, όλα ανακατωμένα με ευδιάκριτα λόγια· κατάρες, βλαστήμιες, ουρλιαχτά, κοροϊδίες, γέλια, χλευασμοί, ονόματα ιερά και οιμωγές μίσους έρχονταν πλήθος ως την ακοή μου σε μια χαοτική αλληλοδιείσδυση. Σκελετοί και φαντάσματα πολεμούσαν με μια παράφορη σύγχυση. Σπαθιά τρυπούσαν τα φαντάσματα κι εκείνα απλώς αναριγούσαν. Ρόπαλα σύντριβαν τους σκελετούς, κομματιάζοντας τους φριχτά' ούτε ένας δεν έπεφτε ούτε σταματούσε να πολεμάει, όσο μια και μόνη κλείδωση κρατούσε δεμένα δυο κόκαλα μαζί. Σκορπισμένα εδώ κι εκεί, κι αλλού νακείτονται σωροί κόκαλα ανθρώπων και αλόγων, που τρίβονταν και γίνονταν σκόνη κάτω από πέλματα που μάχονταν τους σκελετούς. Από παντού ορμούσαν τα λιπόσαρκα άσπρα άλογα' από παντού, είτε καλπάζοντας είτε παρασυρμένα από τον άνεμο, θαμπά μέσα στα μάτια μουτα πολεμικά άλογα, ορμούσαν και ποδοπατούσαν τα άφθαρτα εκτοπλάσματα· όπλα και οπλές χτυπιούνταν μεταξύ τους και συντρίβονταν, ενώ μασέλες σκελετών και λαρύγγια φαντασμάτων εξόγκωναν την εκκωφαντική αναταραχή με την πολεμική κραυγή κάθε δοξασίας, καλής ή κακής, που είχε εκθρέψει τη σύγκρουση, την αδικία, τη σκληρότητα σε κάθε κόσμο. Τα πιο ιερά λόγια συμπορεύονταν με το πιο μισητό χτύπημα. Αλήθειες διαστρεβλωμένες απ' το ψέμα εκσφενδονίζονταν σαν ακόντια και οστά. Κάθε στιγμή, κάποιος στρεφόταν ενάντια στους συντρόφους του και πολεμούσε πιο άγρια από πριν, την Αλήθεια! την Αλήθεια! κραυγάζοντας. Πρόσεξα κάποιον που γύριζε πάντα σ' έναν κύκλο και χτυπούσε προς όλες τις μεριές. Είδα και δυο άλλους, αποκαμωμένους, να κάθονται για λίγο πλάι πλάι, κι ύστερα να σηκώνονται και να ξαναρχίζουν τη λυσσώδη μάχη. Κανείς δεν έσκυβε για να βοηθήσει τον πεσμένο, ούτε και παραμέριζε για να μην τον τσαλαπατήσει.

Το φεγγάρι έλαμπε μέχρι που ανάτειλε ο ήλιος· όλη τη νύχτα διέκρινα αμυδρά μια γυναίκα να κινείται ελεύθερα πάνω απ' το μαινόμενο πλήθος, πότε προς το ένα μέτωπο και πότε προς το άλλο, με το ένα μπράτσο τεντωμένο ενθαρρύνοντας τη μάχη, και μετ' άλλο να πιέζει το πλευρό της. "Εσείς άνθρωποι, σκοτώστε ο ένας τον άλλο!" κραύγαζε. Έβλεπα τα πεθαμένα μάτια της και το μαύρο σημάδι της και αναθυμόμουν τι είχα δει την προηγούμενη νύχτα.
Τέτοια ήταν η μάχη των νεκρών που είδα και άκουσα καθώς βρισκόμουν κάτω απ' το δέντρο.
Λίγο πριν ανατείλει ο ήλιος, ένας άνεμος διαπέρασε το δάσος και μια φωνή φώναξε δυνατά, "Τώρα οι νεκροί ας θάψουν τους νεκρούς τους"! Μ' αυτά τα λόγια, οι χιλιάδες μαχόμενοι σωριάστηκαν αθόρυβα, κι όταν ξεπρόβαλε ο ήλιος, δεν αντίκρισε ούτε ένα κόκαλο πουθενά παρά μονάχα εδώ κι εκεί ένα σπασμένο κλωνάρι.
Σηκώθηκα και ξαναπήρα το δρόμο, περνώντας μέσα από ένα ήρεμο δάσος τώρα σαν αυτά που φυτρώνουν πάντα στην ήρεμη γη. Γιατί ο άνεμος του πρωινού είχε κοπάσει όταν πρόβαλε ο ήλιος, και τα δέντρα σιωπούσαν. Ούτε ένα πουλί δεν κελαηδούσε, ούτ' ένας σκίουρος, ποντίκι ή κουνάβι δε φαινόταν, ούτ' ένα αργοπορημένο έντομο δεν περνούσε από μπροστά μου καθώς βάδιζα. Περπατώντας κοιτούσα συνέχεια μπρος μου το δρόμο· δεν τολμούσα ν' αφήσω τα μάτια μου να μείνουν για πολύ σε κάποιο σχήμα του δάσους. Όλη την ώρα, μου φαινόταν πως άκουγα ανεπαίσθητους ήχους από αξίνες, φτυάρια και κόκαλα που έσπαγαν κάθε στιγμή, τα μάτια μου θα μπορούσαν ν' αντικρίσουν πράγματα που δεν ήθελα να δω! Η φρόνηση της μέρας μουρμούριζε πως για να παρουσιαστούν, ίσως, δέκα χιλιάδες εκτοπλάσματα, περίμεναν απλώς τη συναινετική μου φαντασία.
Αργά το απομεσήμερο βγήκα απ' το δάσος και βρέθηκα μπροστά σε μια δεύτερη παράταξη από ξερά αυλάκια νερού. Σκέφτηκα στην αρχή πως είχα λοξοδρομήσει απ' την πορεία που είχα επιχειρήσει, και άλλαξα κατεύθυνση· σε λίγο όμως διαπίστωσα πως δεν ήταν έτσι, κι αμέσως έβγαλα το

συμπέρασμα πως είχα φτάσει σ' ένα άλλο παρακλάδι της ίδιας κοίτης ποταμού. 'ρχισα τότε να τη διασχίζω, αλλά όταν βασίλεψε ο ήλιος, εγώ βρισκόμουν ακόμη στην κοίτη ενός μεγάλου αύλακα.

Κάθισα κατάχαμα να περιμένω το φεγγάρι και, καθώς νύσταζα, ξάπλωσα πάνω στο χορτάρι. Τη στιγμή που ακουμπούσα το κεφάλι μου, άκουσα τον ήχο από ρυάκια που έτρεχαν -κάθε λογής γλυκούς υδάτινους θορύβους. Η μεταμφιεσμένη μελωδία της ρέουσας μουσικής μου τραγουδούσε μέσα σ' έναν χωρίς όνειρα ύπνο' όταν ξύπνησα, ο ήλιος ήταν κιόλας ψηλά κι η όλο πτυχές εξοχή ορατή πέρα ως πέρα. Διάσπαρτη με σκιές, απλωνόταν ραβδωτή και διάστικτη όπως το δέρμα κάποιου άγριου ζώου. Καθώς ο ήλιος ανέβαινε, οι σκιές μίκραιναν, και φαινόταν σάμπως τα βράχια ν' απορροφούσαν πάλι το σκοτάδι που τους είχε ρουφήξει στη διάρκεια της νύχτας.

Μέχρι τότε αγαπούσα την αραβική φοράδα μου και τα βιβλία μου πιο πολύ, φοβάμαι, απ' τους ζωντανούς ανθρώπους, άντρες ή γυναίκες' τώρα, όμως, η ψυχή μου διψούσε για μια ανθρώπινη παρουσία' επιθυμούσα να δω ακόμα κι εκείνους τους κατοίκους αυτού του αλλότριου κόσμου, τους οποίους το κοράκι τόσο αόριστα είχε περιγράψει, λέγοντας μουπως ήταν οι κοντινότεροι του είδους μου. Με βαριά καρδιά, κι ωστόσο γεμάτη ελπίδα, και με το νου μου στοιχειωμένο απ' την αμφιβολία κατά πόσον τραβούσα για κάπου, συνέχισα κουρασμένος την οδοιπορία βαδίζοντας "βορειοδυτικά και δια μέσου του νότου".

12. ΦΙΛΟΙ ΚΙ ΕΧΘΡΟΙ

Καθώς μπήκα σ' ένα αυλάκι και πλησίασα σε κάτι που έμοιαζε με θάμνο, το τελευταίο ορόσημο, όπως υπέθεσα, μιας στρατιάς άλλων από πίσω του, γονάτισα για να τον κοιτάξω καλύτερα. Είχε πάνω του ένα μικρό καρπό, που φοβήθηκα να τον κόψω και να τον φάω, μια και δεν μπορούσα να προσδιορίσω τι λογής ήταν. Ελάχιστα μου πέρασε απ' το μυαλό ότι πίσω απ' τα βράχια με παρακολουθούσαν εκατοντάδες μάτια με την άπληστη περιέργεια αν θα τονέκοβα ή όχι.

Ζύγωσα ένα άλλο φυτό, κάπως μεγαλύτερο, κι ύστερα κι ένα ακόμα πιο μεγάλο· στο τέλος έφτασα σε μια ολόκληρη συστάδα από παρόμοια φυτά, οπότε διαπίστωσα ότι δεν ήταν θάμνοι αλλά δέντρα-νάνοι. Προτού φτάσω στην όχθη αυτής της δεύτερης διακλάδωσης της κοίτης του ποταμού, βρήκα τόσο γεμάτα τα αυλάκια απ' τα δέντρα τούτα, ώστε με δυσκολία περνούσα ανάμεσα τους μια και δεν μπορούσα να πηδήξω. Σε κάποιο απ' αυτά, άκουσα μεγάλη φασαρία από ένα πλήθος πουλιά σε κάτι που έμοιαζε με τοίχο σκεπασμένο με κισσό, αλλά δεν είδα τίποτε.

Πλησίασα μετά σε μερικά μεγάλα οπωροφόρα δέντρα, αλλά τα φρούτα που είχαν ήταν άγουρα. Υψώνονταν στην άκρη μιας γούβας, που υπήρξε κάποτε, όπως ήταν φανερό, η λεκάνη μιας λίμνης. Από τ' αριστερά, ένα δάσος φαινόταν να κατεβαίνει και να την πλημμυρίζει· ενώ όμως τα δέντρα από πάνω ήταν δέντρα λογιών.

Κατηφόρισα λίγο πιο κάτω σε μια πλαγιά σκεπασμένη με χορτάρι ανακατεμένο με βρύα κι εκεί πάνω ξάπλωσα κατάκοπος. Ακόμη λίγο πιο κάτω, φύτρωνε ένα μικροσκοπικό δέντρο γεμάτο κατακόκκινα μήλα, όχι μεγαλύτερα από μικρά κεράσια, κι η κορυφή του έφτανε ως την παλάμη μου· έκοψα και έφαγα ένα απ' αυτά τα μήλα. Το βρήκα νόστιμο κι ετοιμαζόμουν να κόψω άλλο ένα, όταν ξαφνικές φωνές

παιδιών, ανακατεμένες με γέλια κρυστάλλινα και αρμονικά σαν ένα ρυάκι, με ξάφνιασαν ευχάριστα.
_ Του αρέσουν τα μήλα μας! Του αρέσουν τα μήλα μας! Είν' ένας καλόκαρδος γίγαντας! Είν' ένας καλόκαρδος γίγαντας! ακούστηκαν πολλές φωνούλες μαζί.
-Είναι όμως γίγαντας! παρατήρησε κάποιος.
-Και πολύ μεγάλος μάλιστα, συμφώνησε κάποιος άλλος, αλλά το να 'σαι μικροσκοπικός δεν είναι το παν! Αυτό δε σ' εμποδίζει να μεγαλώσεις και να γίνεις κουτός, εκτός κι αν προσέξεις!
Ανασηκώθηκα και κοίταξα. Πάνω από μένα και γύρω από μένα και κάτω από μένα στέκονταν πλήθος παιδιά, κάθε ηλικίας όπως έβλεπα, μερικά ίσα ίσα που μπορούσαν να τρέξουν μοναχά τους, και μερικά γύρω στα δώδεκα με δεκατρία. Τρία τέσσερα φαίνονταν μεγαλύτερα. Ένα σμάρι μικρό στέκονταν λίγο παράμερα, και ήταν λιγότερο ζωηρά απ' τα υπόλοιπα. Τα περισσότερα φλυαρούσαν όλα μαζί, ρητορεύοντας και φέρνοντας αντιρρήσεις, σαν ένα πλήθος μεγάλων σε μια πόλη, μόνο που αυτό το 'καναν με περισσότερη ευθυμία, καλύτερους τρόπους και πιο πολύ μυαλό.
Κατάλαβα ότι, πλησιάζοντας το χέρι μου να κόψω ένα δεύτερο μήλο, εκείνα αντιλήφθηκαν ότι μου άρεσε το πρώτο· πώς όμως απ' αυτό έβγαλαν το συμπέρασμα ότι ήμουν καλόκαρδος; Αυτό δεν το κατάλαβα, ούτε και παραξενεύτηκα για τ' ότι ένα απ' αυτά τουλάχιστον συνιστούσε προσοχή. Δεν άνοιξα το στόμα μου να μιλήσω, γιατί φοβήθηκα πως θα τα τρόμαζα, και σίγουρα θα μάθαινα περισσότερα ακούγοντας παρά κάνοντας ερωτήσεις. Γιατί καταλάβαινα όλα σχεδόν όσα έλεγαν, κι αυτό δε με παραξένεψε· το να καταλαβαίνεις είναι πιο όμορφο από το ν' αγαπάς.
Έγινε ανάμεσα τους μια μικρή αναταραχή, διαλύθηκαν για λίγο, κι αμέσως μετά ένα μικρό πλασματάκι, γλυκύτατο, με αθώα έκφραση κι αξιαγάπητα παιχνιδιάρικο, μου πρόσφερε ένα πελώριο πράσινο μήλο.
-Φα' το, καλόκαρδε γίγαντα, μου είπε το παιδάκι. Ανακάθισα, πήρα το μήλο, ευχαρίστησα μ' ένα χαμόγελο κι ετοιμάστηκα να το φάω, αλλά μόλις το δάγκωσα, το πέταξα πέρα.

Ακόμα μια φορά τα παιδιά ξεφώνισαν χαρούμενα' μετά ρίχτηκαν απάνω μου και παραλίγο να με σκάσουν με φιλούσαν στο πρόσωπο και στα χέρια, έπιαναν τις γάμπες μου, σκαρφάλωναν στα μπράτσα και στους ώμους μου, αγκαλιάζοντας το κεφάλι μου και το λαιμό μου. Στο τέλος, έπεσα κάτω, νικημένος απ' αυτά τα αξιαγάπητα διαβολάκια.
-Καλέ γίγαντα, καλέ γίγαντα! φώναζαν. Ξέραμε πως θα 'ρχόσουν! Ω, καλέ μας, αγαπημένε, δυνατέ γίγαντα!
Το τιτίβισμα απ' τις φωνούλες τους τινάχτηκε πάλι δροσερό και το χαρωπό ξεφωνητό τους ξεχυνόταν διαρκώς από εκατοντάδες μικρά λαρύγγια.
Η σιωπή έπεσε και πάλι ξαφνικά. Αυτά που ήταν γύρω μου οπισθοχώρησαν όσα ήταν ανεβασμένα πάνω μου ξεκόλλησαν κι άρχισαν να προσπαθούν να με στήσουν στα πόδια μου. Πάνω στα γλυκά πρόσωπα τους, η αγωνία είχε πάρει τη θέση της χαράς.
-Σήκω, καλέ μας γίγαντα! είπε ένα κοριτσάκι. Βιάσου! Κάνε γρήγορα! Σε είδε που πέταξες το μήλο του!
Προτού τελειώσει τα λόγια του, είχα σηκωθεί όρθιος. Το κοριτσάκι έδειχνε πάνω στην πλαγιά. Στο φρύδι της βρισκόταν ένας κακομούτσουνος τύπος, γελοίος στην όψη, λίγο πιο ψηλός από μένα. Έδειχνε εχθρικός, αλλά εγώ δεν έβλεπα το λόγο γιατί να τον φοβηθώ, επειδή δεν κρατούσε όπλο· όλοι οι μικροί μου φίλοι είχαν εξαφανιστεί.
Αυτός τότε άρχισε να κατεβαίνει, κι εγώ, με την ελπίδα να βρω καμιά καλύτερη θέση, ν' ανεβαίνω· αυτός γρύλισε σαν ζώο καθώς γύρισε προς το μέρος μου.
Φτάνοντας λίγο πιο πάνω, στάθηκα να τον περιμένω. Πλησιάζοντας εκείνος άπλωσε το χέρι του. θα το έσφιγγα φιλικά, αλλά ξαφνικά το τράβηξε πίσω, απείλησε να με χτυπήσει και το άπλωσε πάλι. Τότε κατάλαβα ότι ζητούσε το μήλο που είχα πετάξει πέρα, κι έκανα ένα μορφασμό αηδίας και μια περιφρονητική χειρονομία.
Αυτός απάντησε με ένα οργισμένο ουρλιαχτό, σαν να μου έλεγε, "Τολμάς να μου πεις ότι το μήλο μου δεν ήταν κατάλληλο για φάγωμα;"

_ Ένα κακό μήλο μπορεί να μεγαλώσει στο καλύτερο δέντρο, είπα εγώ.
Δεν ξέρω αν κατάλαβε το νόημα των λόγων μου, αλλά με ζύγωσε περισσότερο κι εγώ πήρα στάση αμυντική. Καθυστέρησε όμως να μου επιτεθεί, κι ένας δεύτερος γίγαντας, που του έμοιαζε πολύ και με γυρόφερνε από πίσω, πολύ κοντά μου, μου ρίχτηκε. Τον αντιμετώπισα με μια δυνατή γροθιά στο πρόσωπο, αλλά οάλλος με χτύπησε στο πίσω μέρος του κεφαλιού και, όπως ήταν φυσικό, ύστερ' από λίγο νικήθηκα.
Με έσυραν μέσα στο δάσος πάνω απ' το λιβάδι, όπου ζούσε η φυλή τους, μέσα σε άθλιες καλύβες, φτιαγμένες από πεσμένα κλαδιά και λίγες πέτρες. Μ' έσπρωξαν μέσα σε μια απ' αυτές, με πέταξαν καταγής και με κλότσησαν. Μια γυναίκα που ήταν μπροστά, κοιτούσε αδιάφορη.
Πρέπει εδώ να πω ότι στη διάρκεια της αιχμαλωσίας μου δεν μπόρεσα να μάθω να ξεχωρίζω τις γυναίκες απ' τους άντρες - διέφεραν πολύ λίγο μεταξύ τους! Συχνά αναρωτιόμουν μήπως είχα πέσει πάνω σε κάποιο είδος μυκητοειδών ανθρώπων, με τόσο μόνο μυαλό όσο τους έφτανε για να τους κάνει να κινούνται και να παίρνουν εκφράσεις θυμούκαι απληστίας. Η τροφή τους, που την αποτελούσαν βολβοί, γογγύλια και καρποί, μου ήταν απερίγραπτα αηδιαστική, αλλά τίποτε δεν τους εξόργιζε περισσότερο όσο το να τους δείξεις ότι δε σου αρέσει. Οι γυναίκες με χαστούκιζαν και οι άντρες με κλοτσούσαν επειδή δεν εννοούσα να φάω ούτε μια μπουκιά.
Ξάπλωσα κατάχαμα εκείνο το βράδυ, εντελώς ανήμπορος να σαλέψω, κοιμήθηκα πολύ όμως και ξύπνησα κάπως ανανεωμένος. Το πρωί, μ' έσυραν ξανά στο λιβάδι και, δένοντας τα πόδια μου μ' ένα μακρύ σκοινί σ' ένα δέντρο, μου 'δωσαν να κρατήσω με το αριστερό μου χέρι μια πλατιά πέτρα με πριονωτές άκρες. Εγώ τη μετατόπισα στο δεξί' εκείνοι με κλότσησαν και την έβαλαν πάλι στο αριστερό, δίνοντας μου να καταλάβω ότιέπρεπε να γδέρνω τη φλούδα από κάθε κλαδί που δεν είχε πάνω του καρπό' με κλότσησαν ακόμα μια φορά και έφυγαν.

’ρχισα το άχαρο έργο ελπίζοντας ότι, αν τους ικανοποιούσα, θα μ' άφηναν ολότελα στην ησυχία μου να κάνω τις παρατηρήσεις μου και να βρω την ώρα για να το σκάσω. Για καλή μου τύχη, κοντά μου φύτρωνε ένα δέντρο-νάνος, και κάθε τόσο έκοβα και έτρωγα ένα μικρό καρπό, που με τόνωνε θαυμάσια και με αναζωογονούσε.

13. ΤΑ ΜΙΚΡΑ

Δεν είχε περάσει πολλή ώρα που άρχισα τη δουλειά, όταν άκουσα φωνούλες κοντά μου, κι ύστερ' από λίγο τα Μικρά, όπως αμέσως έμαθα ότι φώναζαν μεταξύ τους το ένα το άλλο, παρουσιάστηκαν ξετρυπώνοντας ανάμεσα απ' τα μικροσκοπικά δέντρα που, όμοια με θάμνους, γέμιζαν τα κενά ανάμεσα στα μεγάλα. Την άλλη στιγμή, με περικύκλωσε ένα ολόκληρο πλήθος. Τους έκανα νοήματα ότι μόλις με είχαν αφήσει οι γίγαντες και δεν πρέπει να είχαν απομακρυνθεί πολύ' εκείνα όμως γέλασαν και μου είπαν πως ο άνεμος ήταν πολύ δροσερός.

-Είναι θεότυφλοι και δε μας βλέπουν, μου εξήγησαν, και το γέλιο τους ακούστηκε σαν να χτυπούσαν αμέτρητα κουδουνάκια προβάτων.

-Σ' αρέσει αυτό το σκοινί γύρω απ' τους αστραγάλους σου; ρώτησε κάποιο.

-θέλω να νομίζουν πως δεν μπορώ να το βγάλω, αποκρίθηκα.

-Αυτοί δεν μπορούν ούτε τα πόδια τους να δουν! είπε πάλι. Αν περπατάς με μικρά βήματα, θα νομίζουν πως είν' εντάξει το σκοινί.

Μιλώντας μου χοροπηδούσε ευτυχισμένο. Ένα απ' τα μεγαλύτερα κορίτσια γονάτισε για να λύσει τον αδέξιο κόμπο. Χαμογέλασα, γιατί σκέφτηκα ότι εκείνα τα λεπτά δακτυλάκια δε θα μπορούσαν να καταφέρουν τίποτα, σε λίγο 'ομως το σκοινί είχε λυθεί.

Τότε, τα μικρά μ' έβαλαν να καθίσω και με τάισαν με νόστιμο μικροσκοπικά φρούτα· μετά απ' αυτό, τα μικρότερα άρχισαν να παίζουν μαζί μου πολύ ζωηρά, με αποτέλεσμα να μην μπορώ να ξαναρχίσω τη δουλειά μου. Όταν τα πρώτα κουράζονταν, άλλα έπαιρναν τη θέση τους· αυτό συνεχίστηκε μέχρι που ο ήλιος άρχισε να βασιλεύει και τότε βήματα βαριά ακούστηκαν να πλησιάζουν. Το πλήθος των μικρών απομακρύνθηκε

ανήσυχο από μένα κι εγώ βιάστηκα να τοποθετήσω το σκοινί γύρω απ' τους αστραγάλους μου.
-Πρέπει να προσέχουμε, είπε το κορίτσι που με είχε ελευθερώσει, γιατί μπορούν να σκοτώσουν κάποιο από μας με τα απαίσια χοντροκομμένα ποδάρια τους.
-Δεν μπορούν, λοιπόν, να σας διακρίνουν όλα;
-Μπορούν ίσως να δούνε κάτι να κινείται· κι αν τα παιδιά ήταν σωρός σκαρφαλωμένα πάνω σου, όπως πριν από λίγο, θα ήταν τρομερό, γιατί μισούν καθετί ζωντανό εκτός από τον εαυτό τους. Όχι ότι οι ίδιοι είναι πολύ ζωντανοί.
Σφύριξε σαν πουλί. Την επόμενη στιγμή, όλα είχαν γίνει άφαντα κι ούτε ακούγονταν καθόλου, ενώ και το ίδιο το κορίτσι εξαφανίστηκε.
Είχε έρθει τ' αφεντικό μου, όπως το δίχως άλλο θα λογάριαζε τον εαυτό του, για να με πάει στο σπίτι του. Ελευθέρωσε τους αστραγάλους μου και μ' έσυρε μέχρι την πόρτα της καλύβας του-εκεί, με έριξε καταγής, μου έδεσε πάλι τα πόδια, μου έδωσε μια κλοτσιά και μ' άφησε.
θα μπορούσα τώρα να το 'χω σκάσει· αλλά σκέφτηκα πως είχα φίλους εδώ και μου ήταν αδιανόητο να τους εγκαταλείψω. Ήταν τόσο γοητευτικά πλάσματα, κι είχαν τόσο ελκυστικούς τρόπους, που έπρεπε να γνωρίσω ακόμη περισσότερα! Έπρεπε να τα γνωρίσω καλύτερα! "Αύριο!" είπα μέσα μου γεμάτος χαρά, "θα τα ξαναδώ!" Απ' τη στιγμήόμως που έγινε ησυχία στις καλύβες μέχρι που αποκοιμήθηκα, τα άκουγα να ψιθυρίζουν ολόγυρα μου και ήξερα ότι πολλά απ' αυτά τα πλασματάκια με παρακολουθούσαν με αγάπη. Μετά απ' αυτό, σκεφτόμουν ότι δε θα μ' άφηναν ούτε για μια στιγμή ολομόναχο.
Δεν είχα καταφέρει να γνωρίσω καθόλου τους γίγαντες, και νομίζω ότι απ' αυτούς δεν είχα τίποτε να μάθω. Δεν έδειχναν ποτέ ούτε τόση δα φιλικότητα και ήταν πολύ κουτοί για να σκαρφιστούν απανθρωπιές. Πολλές φορές αποφεύγοντας ένα άσκημο χτύπημα άρπαζα κάποιον απ' το πόδι και τον πετούσα χάμω. Ε, μετά απ' αυτό, δεν τολμούσε να το επαναλάβει.

Αλλά όλα εκείνα τα μικρά έκαναν κι έλεγαν διαρκώς πράγματα που μ' ευχαριστούσαν, πολλές φορές μάλιστα μ' αιφνιδίαζαν. Κάθε μέρα, γινόμουνόλο και πιο απρόθυμος να τα εγκαταλείψω. Ενώ εργαζόμουν, εκείνα πηγαινοέρχονταν συνεχώς, με διασκέδαζαν, μου 'διναν χαρά, με ανακούφιζαν απ' όλη τη δυστυχία και την αφάνταστη κούραση που μου δημιουργούσε η μονότονη αγγαρεία μου. Πολύ σύντομα, έφτασα στο σημείο να τα αγαπήσω περισσότερο απ' όσο μπορώ να πω. Δεν ήξεραν πολλά, μα ήταν πάνσοφα κι έδειχναν ικανά να μάθουν οτιδήποτε. Δεν είχα άλλο κρεβάτι εκτός από το πάτωμα, αλλά σχεδόν κάθε φορά που ξυπνούσα, βρισκόμουν μέσα σε μια φωλιά από παιδιά -κάνα δυο απ' αυτά στην αγκαλιά μου, αν και σπάνια το καταλάβαινα αυτό μέχρι να φέξει, γιατί τα είχαν κανονίσει μεταξύ τους να χώνονται εναλλάξ στην αγκαλιά μου. Όταν κάποιο χωνόταν στον κόρφο μου, ασυνείδητα εγώ το έσφιγγα εκεί, και τα υπόλοιπα ξάπλωναν γύρω μου και πολύ κοντά μου, τα μικρότερα ακόμα πιο κοντά. Δεν είν' ανάγκη να πω ότι δεν υπόφερα πολύ απ' το νυχτερινό αγιάζι! Το πρώτο πράγμα που έκαναν το πρωί, και το τελευταίο πριν απ' το ηλιοβασίλεμα, ήταν να φέρνουν άφθονη τροφή στον καλόκαρδο γίγαντα τους.

Ένα πρωί, μόλις ξύπνησα, ανακάλυψα έκπληκτος πως ήμουν ολομόναχος. Πάντως, καθώς έφευγε σιγά σιγά ο ύπνος, άκουσα πνιχτούς θορύβους να πλησιάζουν, και σε λίγο είδα να παρουσιάζεται απ' το δάσος η κοπελίτσα που ανάφερα παραπάνω, η πιο ψηλή και η πιοσοβαρή της κοινότητας, που τη θεωρούσαν όλοι σαν μητέρα τους· την ακολουθούσε ένα καταχαρούμενο πλήθος, σιωπηλό όμως για να μην ξυπνήσουν το γίγαντα που στην πόρτα του είχα ξαπλώσει. Κρατούσε ένα μωρουδάκι στην αγκαλιά της· μέχρι τώρα, το πιο μικρό απ' όλα ήταν ένα τοσοδούλι κοριτσάκι, κάπου ενός χρόνου όπως έδειχνε. Τρία απ' τα μεγαλύτερα κορίτσια ήταν οι παραμάνες του, αλλά μοιράζονταν το θησαυρό τους με όλα τα υπόλοιπα. Ανάμεσα στα Μικρά, οι κούκλες ήταν άγνωστες· τα μεγαλύτερα είχαν για κούκλες τα μικρότερα, και τα μικρότερα τα ακόμα πιο μικρά για να παίζουν.

Η Λόνα με πλησίασε και απόθεσε το βρέφος στην αγκαλιά μου. Το μωρό άνοιξε τα ματάκια του και με κοίταξε, τα ξανάκλεισε και αποκοιμήθηκε.
-Σ' αγάπησε κιόλας! είπε ηκοπελίτσα.
-Πού το βρήκες; ρώτησα.
-Στο δάσος, φυσικά, απάντησε εκείνη, με τα μάτια της να λάμπουν από ενθουσιασμό, εκεί όπου τα βρίσκουμε πάντα. Δεν είναι όμορφος; Είχαμε βγει όλη νύχτα και τον ψάχναμε. Μερικές φορές, δεν είναι εύκολο να βρίσκεις μωρά!
-Πώς ξέρετε όταν υπάρχει κάποιο για να το βρείτε; ρώτησα.
-Δεν μπορώ να σου πω, αποκρίθηκε. Ο ένας το λέει βιαστικά στον άλλο, αλλά ποτέ δε μαθαίνουμε ποιος το πρωτοείπε. Κάποτε κάποτε, νομίζω ότι κάποιος πρέπει να το λέει στον ύπνο του και κάποιος άλλος μισοκοιμισμένος να το ακούει. Όταν υπάρχει ένα μωρόστο δάσος, κανένας δεν μπορεί να σταματήσει τις ερωτήσεις που γίνονται, κι όταν πια το βρούμε, τότε είναι πολύ αργά.
-Απ' τα μωρά που έρχονται στο δάσος ποια είναι περισσότερα; Τ' αγόρια ή τα κορίτσια;
-Δεν έρχονται στο δάσος· εμείς πηγαίνουμε στο δάσος και τα βρίσκουμε.
-Και τώρα, ποια είναι τα περισσότερα από σας, τ' αγόρια ή τα κορίτσια; Είχα διαπιστώσει ότι όταν έκανα δυο φορές την ίδια ερώτηση, τα παιδιά ζάρωναν τα φρύδια τους.
-Δεν ξέρω, απάντησε η κοπελίτσα.
-Μπορείτε να τα μετρήσετε όμως, ε;
-Ποτέ δεν το κάνουμε αυτό. Δε μας αρέσει να μετράμε πόσα είμαστε.
-Γιατί;
-Δε θα 'ταν σωστό. Προτιμούμε να μην ξέρουμε.
-Από πού έρχονται τα μωρά στην αρχή;
-Από το δάσος πάντα. Δεν υπάρχει άλλο μέρος απ' όπου μπορούν να έρθουν. Ήξερε από πού ήρθαν τελευταία, και πίστευε πως δεν υπήρχε τίποτ' άλλο να μάθει για τον ερχομό τους.

-Πόσο συχνά βρίσκετε κάποιο μωρό;
-Ένα τέτοιο πράγμα μας κάνει και χαιρόμαστε τόσο πολύ, που ξεχνάμε την τελευταία φορά. Αλλά κι εσύ δε χαίρεσαι, καλέ μου γίγαντα, που το 'χεις στην αγκαλιά σου;
-Ναι, βέβαια, χαίρομαι, απάντησα. Πώς το ταΐζετε, όμως;
-θα σου δείξω, απάντησε η κοπελίτσα και απομακρύνθηκε... για να ξαναγυρίσει αμέσως με δυο τρία γινωμένα μικρά δαμάσκηνα' έβαλε το ένα στα χείλη του μωρού.
-Αν ήταν ξύπνιος, θα άνοιγε το στόμα του, είπε και τον πήρε στην αγκαλιά της.
Κρατώντας το φρούτο πάνω στα χείλη του μωρού, έστιψε το δαμάσκηνο, και το βρέφος, χωρίς να ξυπνήσει, άρχισε αμέσως να ρουφάει τη σταγόνα που έβγαλε ο καρπός. Η κοπελίτσα συνέχισε έτσι αργά αργά να στίβει το δαμάσκηνο μέχρι που πια δεν είχε απομείνει παρά η φλούδα και το κουκούτσι.
-Έτσι μπράβο! φώναξε μ' ένα τόνο μικρού θριάμβου. Τα μωρά δεν αγαπούν τον κόσμο με τους μεγάλους καρπούς! Έτσι δεν είναι, αγάπη μου; Τον αφήνουμε στους κακούς γίγαντες!
-Τι θα γινόταν όμως αν άφηνες το κουκούτσι στο στόμα του μωρού την ώρα που το τάιζες; ρώτησα.
-Καμιά μητέρα δε θα το έκανε αυτό, απάντησε εκείνη. Δεν θα 'μουνκατάλληλη να έχω μωρό!
Αναλογίστηκα τι ωραία γυναίκα που θα γινόταν. Αλλά τι γίνονταν όταν μεγάλωναν; Πού πήγαιναν; Αυτό μουξαναγέννησε το ερώτημα από πού έρχονταν για πρώτη φορά;
-θα μου πεις, σε παρακαλώ, πού ζούσες πριν; ρώτησα πάλι.
-Εδώ, αποκρίθηκε εκείνη.
-Δεν έζησες ποτέ κάπου αλλού; τόλμησα να πω.
-Ποτέ. Ήρθαμε όλοι από το δάσος. Μερικά παιδιά νομίζουν πως πέσαμε απ' τα δέντρα.
-Πώς γίνεται και υπάρχουν τόσα πολλά μικρά από σας;
-Δεν καταλαβαίνω. Μερικά είναι μικρότερα και μερικά είναι μεγαλύτερα. Εγώ είμαι πολύ μεγάλη.
-Το σώμα του μωρού θα γίνει μεγαλύτερο, δεν είν' έτσι;
-Φυσικά και θα γίνει!

-Αλλά και το δικό σου το σώμα θα μεγαλώσει, ε;
-Δε νομίζω. Κι ελπίζω πως όχι. Εγώ είμαι η πιο μεγάλη. Κι αυτό με φοβίζει μερικές φορές.
-Γιατί σε φοβίζει; Δε μου απάντησε.
-Πόσων χρόνων είσαι; την ξαναρώτησα.
-Δεν καταλαβαίνω τι θες να πεις. Όλα τα παιδιά είμαστε ακριβώς το ίδιο.
-Πόσο μεγάλο θα γίνει το μωρό;
-Πού να ξέρω! Μερικά, πρόσθεσε κάπως δύσκολα, αρχίζουν και μεγαλώνουν, ενώ εμείς πιστεύουμε πως έχουν σταματήσει. Αυτό είναι τρομερό πράγμα. Δε μιλάμε γι' αυτό!
-Τι το κάνει τρομερό;
Σώπασε για μια στιγμή, και ύστερα απάντησε.
-Ο φόβος μας μην τυχόν κι αρχίσουν να γίνονται γίγαντες.
-Γιατί το φοβάστε αυτό;
-Γιατί είναι τόσο φριχτό! Δε θέλω να μιλώ γι' αυτό!
Έσφιξε το μωρό στο στήθος της με μια τόσο ανήσυχη ματιά, ώστε δεν τόλμησα να της κάνω άλλη ερώτηση.
Προτού περάσει πολλή ώρα, άρχισα να διακρίνω σε δυο τρία απ' τα μικρότερα παιδιά κάποιες ενδείξεις απληστίας και εγωπάθειας· και πρόσεξα ότι τα μεγαλύτερα κορίτσια έριχναν σ' αυτά τα παιδιά συχνά ματιές ανησυχίας.
Κανένα απ' τα παιδιά δεν έβαζε χέρι στη δουλειά μου· δεν έκαναν τίποτε για τους γίγαντες! Ποτέ όμως δε σταματούσαν τις εκδηλώσεις αγάπης απέναντι μου. Μου τραγουδούσαν, το ένα μετά το άλλο, επί ώρες, σκαρφάλωναν στο δέντρο για να φτάσουν στο ύψος του προσώπου μου κι έριχναν φρούτα μες στο στόμα μου με τα ντελικάτα δαχτυλάκια τους, και δε σταματούσαν να παραφυλάνε μήπως και πλησιάσει κανένας γίγαντας.
Πότε πότε, κάθονταν και μου διηγούνταν ιστορίες -πολύ παιδιάστικες οι περισσότερες, που συχνά μου φαίνονταν χωρίς κανένα νόημα. Κάθε τόσο συγκαλούσαν γενική συνέλευση για να με διασκεδάσουν. Μια τέτοια φορά, ένα σκυθρωπό πλασματάκι μου είπε μουρμουριστά ένα παράξενο τραγούδι, του οποίου η επωδός ήταν τόσο συγκινητική ώστε, παρόλο που

δεν μπορούσα να το καταλάβω, έκανε τα δάκρυα να κυλήσουν στα μαγουλά μου. Το φαινόμενο αυτό έκανε όσους με έβλεπαν να με κοιτάξουν με κάποια απορία. Τότε σκέφτηκα για πρώτη φορά ότι ποτέ μέχρι τότε, σ' εκείνο τον κόσμο, δεν είχα αντικρίσει πουθενά νερό να πέφτει από κάπου, να λιμνάζει ή να τρέχει. Μπορεί να υπήρχε άφθονο σε κάποια μακρινή χαμένα εποχή -αυτό ήταν αρκετά φανερό- μα τα Μικρά ποτέ δεν είχαν δει νερό πριν δουν τα δάκρυα μου! Είχαν, ωστόσο, απ' ό,τι έδειχναν, κάποια αμυδρή, ενστικτώδη αντίληψη για την προέλευση τους· γιατί ένα πολύ μικρό παιδάκι ζύγωσε το παιδί που τραγουδούσε, κούνησε τη γροθιά του στο πρόσωπο του και είπε κάτι σαν αυτό: "Στίβεις και βγάζεις χυμό απ' τα μούτρα του καλού γίγαντα. Κακέ γίγαντα!"

-Πώς γίνεται, ρώτησα μια μέρα τη Λόνα καθώς καθόταν με το μωρό στην αγκαλιά της στη ρίζα του δέντρου μου, να μη βλέπω ποτέ ούτ' ένα παιδί ανάμεσα στους γίγαντες;

Εκείνη με κοίταξε για λίγο, λες κι αναζητούσε μάταια κάποιο νόημα στην ερώτηση· μετά απάντησε:

-Είναι γίγαντες· δεν υπάρχουν μικρά ανάμεσα τους.

-Δεν έχουν ποτέ παιδιά; ρώτησα.

-Όχι' ποτέ δεν υπάρχουν παιδιά στο δάσος γι' αυτούς. Δεν τ' αγαπούν. Αν έβλεπαν τα δικά μας, θα τα ποδοπατούσαν και θα τα έλιωναν.

-Υπάρχει, λοιπόν, ο ίδιος πάντα αριθμός γιγάντων; Νόμιζα, πριν μου δοθεί η ευκαιρία να μάθω καλύτερα, πως ήταν οι πατεράδες κι οι μητέρες σας. Εκείνη ξέσπασε σ' ένα χαρωπό γέλιο και είπε:

-Όχι, καλέ μουγίγαντα' εμείς είμαστε πρώτοι απ' αυτούς. Αλλά μόλις το είπε αυτό, η χαρωπή διάθεση έσβησε και έδειξε τρομοκρατημένη. Σταμάτησα τότε τη δουλειά και την κοίταξα κατάπληκτος.

-Πώς είναι δυνατόν αυτό; φώναξα.

-Δε μιλάω· δεν καταλαβαίνω, απάντησε. Το μόνο που ξέρω είναι ότι εμείς ήμασταν εδώ κι όχι αυτοί. Αυτοί προέρχονται από μας. Με συγχωρείς, αλλά εμείς δεν μπορούμε να το αποφύγουμε. Εκείνοι θα μπορούσαν να το έχουν αποφύγει.

-Πόσο καιρό είσαστε εδώ; ρώτησα όλο και πιο απορημένος, με την ελπίδα μήπως ριχτεί λίγο φως στην υπόθεση από έναν άλλο δρόμο.
-Από πάντα, νομίζω, αποκρίθηκε εκείνη. Πιστεύω ότι κάποιος μας έφτιαξε εδώ' πριν δεν υπήρχε τίποτε. Γύρισα στη δουλειά μου. Εκείνη είπε πως δεν κατάλαβα.
-Οι γίγαντες δεν ήταν φτιαγμένοι από πάντα, άρχισε πάλι
να λέει. Αν ένας Μικρός δεν προσέξει, γίνεται άπληστος, μετά τεμπέλης, μετά μεγαλόσωμος, υστέρας κουτός κι ύστερα κακός. Τα φθονερά αυτά πλάσματα δεν ξέρουν ότι προήλθαν από μας. Πολύ λίγοι απ' αυτούς πιστεύουν ότι ούτε καν υπάρχουμε. Λένε κουταμάρες! Κοίτα το μικρούλη τον Μπλάντι τρώει ένα από τα μήλα τους! Αυτό σημαίνει ότι πρόκειται να γίνει ένας απ' αυτούς! Αχ, σύντομα θα γίνει μεγαλόσωμος, κακός και άσκημος, και δεν το ξέρει!
Το παιδί στεκόταν μόνο του λίγο πιο πέρα, τρώγοντας ένα μήλο, σχεδόν μεγάλο όσο και το κεφάλι του. Συχνά μου 'χε περάσει απ' το μυαλό πως δε φαινόταν τόσο καλό όσο τα υπόλοιπα· τώρα μουφαινόταν αηδιαστικό.
-θα του πάρω το φριχτό αυτό πράμα! φώναξα.
-Είναι ανώφελο, απάντησε η κοπελίτσα μελαγχολικά. Κάνουμεό,τι μπορούμε, μα είναι κιόλας πολύ αργά! Φοβόμασταν ότι μεγάλωνε, γιατί δεν πίστευε τίποτε απ' όσα του λέγαμε' όταν όμως αρνήθηκε να μοιραστεί τα μούρα του και είπε πως τα είχε μαζέψει για τον εαυτό του, τότε το καταλάβαμε! Είν' ένας άπληστος, και δεν υπάρχει ελπίδα γι' αυτόν... Αρρωσταίνω που τον βλέπω να τρώει!
-Δε θα μπορούσαν τάχα μερικά αγόρια να τον παρακολουθούν και να μην τον αφήνουν ν' αγγίζει τα φαρμακερά αυτά φρούτα;
-Είναι ελεύθερος να τα κόψει άμα θέλει· είναι ο μόνος που μπορεί να τρώει τα μήλα και συνάμα να είναι ένα αγόρι που θα τα έτρωγε αν μπορούσε. Όχι! Πρέπει να πάει στους γίγαντες! Σ' αυτούς ανήκει. Μπορείς και μόνος σου να δεις πόσο πιο μεγάλος έχει γίνει από τότε που πρωτόρθες εδώ! Είναι μεγαλύτερος από χτες.

-Μοιάζει μ' εκείνο τον απαίσιο πράσινο όγκο στο χέρι του.
-Ταιριάζει μεό,τι κάνει ο ίδιος.
-Μπορεί, όπως κι αυτός, ν' αλλάζει θέσεις!
-Ναι, ίσως!
-Μήπως θέλει να γίνει γίγαντας;
-Τους γίγαντες τους μισεί, αλλά αυτό δεν τον εμποδίζει να γίνει ένας απ' αυτούς· του αρέσουν τα μήλα τους! Αχ, μωρό, μωρό! Ήταν τόσο αξιαγάπητο, όπως εσύ, όταν τον βρήκαμε!
_ θα γίνει πολύ δυστυχισμένος όταν διαπιστώσει πως έγινε γίγαντας;
-Α, όχι! θα του αρέσει πολύ! Κι αυτό είναι το χειρότερο απ' όλα.
-θα μισεί τα Μικρά;
-θα γίνει όπως και οι υπόλοιποι' δε θα μας θυμάται... το πιο πιθανό είναι να μην πιστεύει ότι υπάρχουν Μικρά. Δε θα τον νοιάζει' θα τρώει απλώς τα μήλα του.
-Πες μου, σε παρακαλώ, πώς θα γίνει αυτό; Καταλαβαίνω τόσο λίγο τον κόσμο σας! Εγώ προέρχομαι από έναν κόσμο όπου όλα είναι διαφορετικά.
-Δεν ξέρω τίποτε για κόσμο. Τι είν' αυτό; Τι περισσότερο είναι από μια λέξη που την προφέρει το όμορφο μεγάλο στόμα σου; Αυτό είναι που τον κάνει κάτι!
-Δεν έχει σημασία η λέξη· πες μου, τι θα συμβεί μετά στον Μπλάντι;
-θα ξυπνήσει ένα πρωί και θα διαπιστώσει πως είναι γίγαντας - όχι όπως εσύ, καλός γίγαντας, αλλά όπως όλοι οι άλλοι κακοί γίγαντες. Δε θα τον γνωρίζεις πια, αλλά εγώ θα σου πω ποιος είναι, θα νομίζει πως ήταν γίγαντας από πάντα, και δε θα σε γνωρίζει, ούτε και κανέναν από μας. Οι γίγαντες έχουν χάσει τον εαυτό τους, λέει η Παιωνία, και γι' αυτό ποτέ δε χαμογελούν. Αναρωτιέμαι μήπως δεν είναι χαρούμενοι επειδή είναι κακοί, ή είναι κακοί επειδή δεν είναι χαρούμενοι. Αλλά δεν είναι δυνατόν να είναι χαρούμενοι όταν δεν έχουν μωρά! Αναρωτιέμαι τι τάχα σημαίνει κακός, καλέ μου γίγαντα!
-Μακάρι να 'ξερά, γιατί δεν ξέρω περισσότερα από σένα! απάντησα. Αλλά εγώ προσπαθώ να 'μαι καλός, κι έχω σκοπό να προσπαθώ πάντα.

-Έτσι κι εγώ... και να πώς ξέρω ότι είσαι καλός. Ακολούθησε μεγάλη παύση.
-Ώστε δεν ξέρεις από πού προέρχονται τα παιδιά στο δάσος; ρώτησα κάνοντας ακόμα μια απόπειρα.
-Τίποτε δεν μπορείς να ξέρεις για κει, απάντησε. Βρίσκονταν στο δάσος· και μεγαλώνουν εκεί.
-Τότε πώς γίνεται και δε βρίσκεις ποτέ ένα πριν μεγαλώσει εντελώς; ρώτησα.
Εκείνη έσμιξε τα φρύδια της και σώπασε για λίγο.
-Υπάρχουν εκεί μέχρι που μεγαλώνουν, απάντησε.
-Είναι κρίμα που τα κουτά πλάσματα δεν μπορούν να μιλήσουν αν πρώτα δεν ξεχάσουν καθετί που έπρεπε να πουν! παρατήρησα.
-Η μικρή Τόλμα, η τελευταία πριν απ' αυτό το μωρό, έδειχνε σαν να είχε κάτι να πει όταν τη βρήκαμε κάτω από μια οξιά να βυζαίνει το δάχτυλο της, μα δεν το είπε. Μονάχα σήκωσε τα μάτια της και με κοίταξε... αχ, τόσο γλυκά! Αυτή ποτέ δε θα γίνει κακιά κι ούτε θα μεγαλώσει στο σώμα! Όταν αρχίζουν να μεγαλώνουν στο σώμα, δε νοιάζονται για τίποτα εκτός από το να 'χουν μεγάλο σώμα" κι όταν πια δεν μπορούν να πάνε παραπέρα, προσπαθούν να γίνονται ολοένα πιο χοντροί. Οι κακοί γίγαντες καμαρώνουν πολύ που είναι χοντροί.
-Το ίδιο καμαρώνουν και στο δικό μου κόσμο, είπα, μόνο που εκεί δε λέγονται χοντροί· λέγονται πλούσιοι.
-Σε κάποιο από τα σπίτια τους, συνέχισε η Λόνα, κάθεται ο πιο μεγαλόσωμος κι ο πιο χοντρός απ' αυτούς... καμαρώνει τόσο πολύ που κανένας δεν μπορεί να τον δει· οι γίγαντες πηγαίνουν στο σπίτι του μερικές φορές, του φωνάζουν, του λένε πόσο χοντρός είναι, και τον παρακαλούν να τους κάνει κι αυτούς δυνατούς για να τρώνε περισσότερο και να γίνουν χοντροί σαν αυτόν.
Στο τέλος, έφτασε στ' αφτιά μου η φήμη ότι ο Μπλάντι είχε εξαφανιστεί. Παρατήρησα μερικά σοβαρά πρόσωπα μεταξύ των μεγαλυτέρων, αλλά δεν έδειχναν να τους λείπει και πολύ.
Την άλλη μέρα το πρωί, με ζύγωσε η Λόνα και ψιθύρισε:

-Κοίτα! Κοίτα εκεί... σ' εκείνη την κυδωνιά. Να ο γίγαντας που ήταν κάποτε ο Μπλάντι! θα τον αναγνώριζες;
-Ποτέ! απάντησα. Μα τώρα που μου το λες, θα μπορούσα να φανταστώ πως είναι ο Μπλάντι αν τον έβλεπα μεσ' από μια καταχνιά! Μοιάζει πόλο κουτός!
-Τώρα πια, θα τρώει σ' όλη του τη ζωή εκείνα τα μήλα! είπε. Αυτό συμβαίνει με τα Μικρά που δε μένουν μικρά!
"Αυτό ονομάζεται ενηλικίωση στον κόσμο μου!" έκανα μέσα μου. "Μακάρι τούτη η κοπέλα να με μάθαινε να μεγαλώσω αντίθετα, και να γίνω Μικρός! θα μπορέσω άραγε ποτέ να γελάσω όπως αυτά;"
Μου είχε δοθεί η ευκαιρία και την είχα πετάξει! Ο Μπλάντι κι εγώ ήμαστε όμοιοι! Εκείνος δεν ήξερε πως είχε χαθεί, κι εγώ έπρεπε να διδαχθώ τη δική μου απώλεια!

14. ΜΙΑ ΚΡΙΣΙΜΗ ΣΤΙΓΜΗ

Για λίγο διάστημα, δεν είχα άλλη επιθυμία παρά να περάσω τη ζωή μου με τα Μικρά. Σύντομα, όμως, άλλες σκέψεις και άλλα αισθήματα άρχισαν να με επηρεάζουν. Πρώτα ξύπνησε η αόριστη αίσθηση πως θα 'πρεπε να κάνω κάτι και πως δεν είχα σκοπό να δουλεύω για να χοντραίνουν εκείνα τα κτήνη! Μετά σκέφτηκα ότι βρισκόμουν σ' έναν εξαίσιο κόσμο, που βέβαια δουλειά μου ήταν ν' ανακαλύψω τους νόμους και τα ήθη του και ότι, αν ήταν να κάνω κάτι για ν' ανταποδώσω την καλοσύνη των παιδιών, θα 'πρεπε να μάθω περισσότερα γι' αυτά απ' όσα μπορούσαν τα ίδια να μου πουν, και γι' αυτό το σκοπό έπρεπε ν' αποκτήσω την ελευθερία μου. Σίγουρα, σκεφτόμουν, καμιά αναστολή της ανάπτυξης τους δεν μπορεί να είναι ουσιαστική για την αξιαγάπητη χάρη τους, την αλήθεια τους και την αγνότητα τους! Σε κανέναν κόσμο δε θα ήταν δυνατόν να υπάρξει μια τέτοια δυσαρμονία ανάμεσα στην εξωτερική διάπλαση και στη φυσική της κατάληξη! Ζωή και νόμος δεν μπορούν να βρίσκονται σε τέτοια διάσταση ώστε να εμποδίζουν την εξέλιξη! Η ανάπτυξη των Μικρών όμως είχε σταματήσει! Κάτι είχε μεσολαβήσει· τι ήταν άραγε αυτό; Η Λόνα έδειχνε η μεγαλύτερη ανάμεσα τους, ωστόσο δεν ήταν παραπάνω από δεκαπέντε, κι είχε καιρό τώρα επωμισθεί την ευθύνη ενός πλήθους -σκέτα παιδιά σε εμφάνιση και συμπεριφορά-που τη θεωρούσαν για μητέρα τους! ’ραγε θα μεγάλωναν καθόλου; Αμφέβαλλα γι' αυτό. Για το χρόνο, δεν είχαν ιδέα· για την ηλικία τους, δεν ήξεραν τίποτε! Η ίδια η Λόνα πίστευε ότι ζούσε από πάντα! Γεμάτη σοφία αλλά άδεια από γνώση, ήταν την ίδια στιγμή η Αγάπη τους και ο Νόμος τους! Αλλά εκείνο που εμένα μου φαινόταν για άγνοια της, θα μπορούσε στ' αλήθεια να είναι δική μου έλλειψη διορατικότητας! Η μοναδική της ανησυχία ήταν προφανώς να

μη μεγαλώσουν τα Μικρά και μεταμορφωθούν σε κακούς γίγαντες! Ο "καλός γίγαντας" τους ήταν μοιραίο να κάνει γι' αυτά ό,τι καλύτερο μπορούσε· αλλά χωρίς να ξέρει περισσότερα για τη φύση τους και ξέροντας ελάχιστα για την ιστορία τους, δε γινόταν να κάνει τίποτε κι έπρεπε συνεπώς να τα εγκαταλείψει! Εκείνα, απλώς, θα συνέχιζαν τη ζωή τους όπως και πριν σε καμιά περίπτωση δεν είχαν στηριχτεί επάνω μου' εξακολουθούσαν να είναι αυτά οι προστάτες μου, και όχι βγω ο δικός τους προστάτης· η παρουσία μου άλλο δεν έκανε παρά να τα βάζει σε μεγαλύτερο κίνδυνο απέναντι στους ηλίθιους γείτονες τους! Λαχταρούσα να τα μάθωπολλά πράγματα· έπρεπε όμως πρώτα να καταλάβω περισσότερα από κείνα που θα δίδασκα! Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η γνώση έκανε τους κακούς χειρότερους, μα έπρεπε και να κάνει καλύτερους τους καλούς! Πίστευα πως έπρεπε να μάθουν μαθηματικά' δε θα μπορούσα επίσης να τα διδάξω πώς να καταγράφουν τις ωραίες μελωδίες που ψιθύριζαν και ξεχνούσαν;

Το συμπέρασμα ήταν ότι έπρεπε να σηκωθώ και να συνεχίσω τις περιπλανήσεις μου, με την ελπίδα ν' αποκτήσω κάποια φώτιση για τις τύχες και το πεπρωμένο των μαγευτικών εκείνων πλασμάτων.

Το σχέδιο μου, ωστόσο, δε θα γινόταν τόσο σύντομα πράξη αν δε γινόταν αυτό που έγινε τώρα.

Προκειμένου να τα προετοιμάσω για την πρόσκαιρη απουσία μου, μια μέρα τους, έλεγα ενώ δούλευα ότι καιρό τώρα θα είχα εγκαταλείψει τους κακούς γίγαντες, αλλά ότι αγαπούσα τόσο πολύ τα Μικρά... Οπότε, σαν να ήταν συνεννοημένα θαρρείς, όρμησαν και μ' έκλεισαν από παντού' σκαρφάλωναν το ένα πάνω στο άλλο κι όλα μαζί πάνω στο δέντρο, κι ύστερα έπεφταν στο κεφάλι μου -παραλίγο να με πνίξουν. Με τρία πολύ μικρά στην αγκαλιά μου, το ένα πάνω στον ένα ώμο μου και τ' άλλο στον άλλο, και με το τρίτο όρθιο στο κεφάλι μου, με τέσσερα πέντε να μου σφίγγουν τα πόδια, και με άλλα να μ' αρπάζουν απ' το κορμί και απ' τα μπράτσα, και μ' ένα πλήθος άλλα να σκαρφαλώνουν και να κατεβαίνουν πάνω τους,

βρέθηκα ανυπεράσπιστος και σαν εγκλωβισμένος μέσα σ' ένα κουκούλι. Απορροφημένα καθώς ήταν στο χαρούμενο πάλεμα, κανένα τους δεν είδε τον τύραννο μου να κοντοζυγώνει μέχρι που έπεσε σχεδόν απάνω μου. Ξεφωνίζοντας μόνο ένα, "Πρόσεχε, καλέ μας γίγαντα!", απομακρύνθηκαν τρέχοντας από κοντά μου σαν ποντίκια, τινάχτηκαν από πάνω μου σαν σκαντζοχοιράκια, πήδηξαν απ' το σώμα μου πάνω στο δέντρο σαν σκιουράκια και, την ίδια στιγμή, πρόβαλε απότομα πίσω απ' τον κορμό του δέντρου ο κακός γίγαντας και μου 'δώσε ένα τέτοιο χτύπημα μ' ένα ξύλο στο κεφάλι που έπεσα κατάχαμα. Τα παιδιά μου είπαν αργότερα ότι έριξαν καταπάνω του "τέτοια βροχή από μεγάλα μήλα και πέτρες", που αυτός τρόμαξε και έτρεξε παραπατώντας στο σπίτι του.
Όταν συνήλθα ήταν νύχτα. Πάνω απ' τοκεφάλι μου λαμπύριζαν λίγα χλομά αστέρια που περίμεναν το φεγγάρι. Σκέφτηκα πως ήμουν μόνος. Το κεφάλι μου πονούσε άσκημα κι ένιωθα να διψάω τρομερά.
Γύρισα καταπονημένος στο ένα πλευρό. Τη στιγμή που τ' αφτί μου άγγιζε το χώμα, άκουσα το φλίφλισμα και το κελάρυσμανερού' οι απαλοί θόρυβοι μ' έκαναν ν' αναστενάξω από λαχτάρα. Την άλλη στιγμή βρέθηκα μέσα σ' ένα πλήθος αμίλητα παιδιά και γευστικά μικρά φρούτα άρχισαν να φτάνουν ως τα χείλη μου. Τόσα πολλά, που στο τέλος ξεδίψασα.
΄ρχισα τότε ν' ακούω ήχους που ποτέ μέχρι τότε δεν είχα ακούσει εκεί· ο αέρας γέμισε μικρά αναφιλητά.
Προσπάθησα ν' ανασηκωθώ. Ένας σωρός από μικρά σώματα ρίχτηκε αμέσως πάνω στη ράχη μου. Ύστερα προσπάθησα να στηθώ και να σταθώ στα πόδια μου, με κάμποσα τραβολογήματα απ' την πλευρά των Μικρών, που είχαν ασυνήθιστη δύναμη για το μέγεθος τους.
-Πρέπει να φύγεις, καλέ μας γίγαντα, είπαν. Όταν σε δουν τραυματισμένο οι κακοί γίγαντες, θα σε ποδοπατήσουν.
-Νομίζω ότι πρέπει, απάντησα.
-Πήγαινε να γίνεις δυνατός και μετά ξαναγύρισε εδώ, είπαν.
-θα το κάνω, απάντησα και κάθισα καταγής.

-Πρέπει να φύγεις αμέσως! Τώρα! ψιθύρισε η Λόνα, που με υποβάσταζε και γονάτισε στο πλάι μου.
-Έστησα αφτί και αφουγκράστηκα στην πόρτα του, είπε κάποιο από τα μεγαλύτερα αγόρια, και άκουσα τον κακό γίγαντα να λέει στη γυναίκα του πως σε βρήκε να μη δουλεύεις παρά να μιλάς μ' ένα πλήθος τυφλοπόντικες και σκιουρακιά, και πως όταν σε χτύπησε, εκείνα προσπάθησαν να τον σκοτώσουν. Της είπε πως είσαι μάγος και πως έπρεπε να σε χτυπήσουν για να βρούνε την ησυχία τους.
-θα φύγω αμέσως, είπα, και θα ξαναγυρίσω μόλις ανακαλύψω τι χρειάζεται για να σας κάνω μεγαλύτερα και δυνατότερα.
-Δε θέλουμε να γίνουμε μεγαλύτερα, απάντησαν εκείνα, κοιτώντας με πολύ σοβαρά. Δε θέλουμε να γίνουμε κακοί γίγαντες! Είμαστε δυνατά τώρα, εσύ δεν ξέρεις πόσο πολύ δυνατά!
Ήταν ανώφελο να τους αποκαλύψω ένα σχέδιο που δεν τα γοήτευε καθόλου! Δεν είπα, λοιπόν, τίποτ' άλλο, αλλά σηκώθηκα και προχώρησα αργά αργά ανεβαίνοντας την ανηφοριά του λιβαδιού. Αμέσως, εκείνα σχημάτισαν μια μεγάλη πομπή -μερικά προπορεύτηκαν, μερικά συμβάδιζαν μαζί μου βοηθώντας με και τα υπόλοιπα ακολούθησαν. Με τάιζαν διαρκώς καθώς προχωρούσαμε.
-Έχεις ανοίξει, έλεγαν, κι έχει τρέξει πολύς κόκκινος χυμός από μέσα σου· βάλε λίγο.
Όταν φτάσαμε στην άκρη του λιβαδιού, το φεγγάρι μόλις ξεπρόβαλλε το κεφάλι του πάνω απ' το φρύδι του ορίζοντα.
-Έρχεται για να σε φροντίσει και να σου δείξει το δρόμο, είπε η Λόνα.
Ρώτησα τα παιδιά ολόγυρα μου καθώς βαδίζαμε, και έμαθα ότι υπήρχε ένα μεγάλο μέρος με μια γυναίκα γίγαντα για βασίλισσα. Όταν ρώτησα αν ήταν πολιτεία αυτό το μέρος, απάντησαν ότι δεν ήξεραν. Ούτε και μπορούσαν να πουν πόσο μακριά ήταν, ή σε ποια κατεύθυνση ήταν, ή ποιο ήταν το όνομα της κοπέλας-γίγαντα· ό,τι ήξεραν όλο κι όλο, ήταν ότι μισούσε τα Μικρά, και ήθελε να τα ξεκάνει, μόνο που δεν μπορούσε να τα βρει. Ρώτησα πώς το ήξεραν αυτό' η Λόνα απάντησε ότι

αυτό το ήξερε από πάντα. Αν η κοπέλα γίγαντας έβγαινε για να ψάξει να τα βρει, αυτά θα έπρεπε να κρυφτούν, να χαθούν, είπε. Όταν τους είπα πως θα πήγαινα και θα τη ρωτούσα γιατί τα μισούσε, εκείνα ξεφώνισαν:
-Όχι, όχι! θα σε σκοτώσει καλέ μας γίγαντα, θα σε σκοτώσει! Είναι μια τρομερή μάγισσα-γίγαντας!
Τα ρώτησα μετά προς τα πού θα 'πρεπε να τραβήξω. Μουείπαν ότι, πέρα απ' το δασάκι, πολύ πιο πέρα από κει που έβγαινε το φεγγάρι, απλωνόταν μια απαλή πράσινη εξοχή, ευχάριστη στα πέλματα των ποδιών, δίχως βράχια και δέντρα. Όταν όμως τα ρώτησα ποιος ήταν ο δρόμος που θα με οδηγούσε εκεί,
-Το φεγγάρι θα σου δείξει νομίζουμε, απάντησε.
Με ανέβαζαν τώρα στη δεύτερη διακλάδωση της κοίτης του ποταμού. Όταν είδαν πως το φεγγάρι είχε φτάσει μεσούρανα, σταμάτησαν για να ξαναγυρίσουν.
-Ποτέ μέχρι τώρα δεν απομακρυνθήκαμε απ' τα δέντρα μας τόσο πολύ, μου είπαν. Πρόσεξε τώρα πώς θα πας, για να μπορέσεις με τα βάθη των ματιών σου να δεις πώς θα ξαναγυρίσεις σ'εμάς.
-Και το νου σου στη γυναίκα-γίγαντα που ζει στην έρημο, είπε ένα από τα μεγαλύτερα κορίτσια καθώς γύριζαν. Φαντάζομαι να έχεις ακούσει γι' αυτήν.
-Όχι, απάντησα.
-Τότε πρόσεξε να μην πας κοντά της. Ονομάζεται η Γυναίκα-Γάτα. Είναι τρομερά άσκημη και γρατσουνάει.
Μόλις τα μεγαλύτερα σταμάτησαν, τα μικρότερα είχαν αρχίσει να γυρίζουν πίσω τρέχοντας. Τα άλλα τώρα με κοίταξαν σοβαρά για μια στιγμή και μετά απομακρύνθηκαν αργά αργά. Η Λόνα, που με άφησε τελευταία, σήκωσε το μωρόνα το φιλήσω, με κοίταξε κατάματα, ψιθύρισε, "Εσένα δε θα σε πειράξει η Γυναίκα Γάτα", κι έφυγε χωρίς άλλη κουβέντα. Στάθηκα για λίγο, κοιτάζοντας τα να απομακρύνονται μες στο φεγγαρόφωτο, ύστερα γύρισα και με βαριά καρδιά ξεκίνησα το μοναχικό μου ταξίδι. Σε λίγο, το γέλιο των Μικρών με νίκησε - αναρίθμητα κουδουνάκια προβάτων θαρρείς, που ριπίδιζαν τον αέρα και αντιλαλούσαν στα βράχια ολόγυρα μου. Γύρισα πάλι

και τα ξαναείδα που έφευγαν, χοροπηδώντας καθώς βάδιζαν, χωρίς ποτέ μια έγνοια να βασανίζει την τρυφερή ψυχή τους. Η Λόνα όμως βάδιζε μόνη μαζί με το μωρό της.
Καθώς προχωρούσα συλλογισμένος, θυμόμουν πολλά απ' τα χαρακτηριστικά των μικρών μου φίλων.
Μια φορά, είχα ρίξει την ιδέα να φύγουν απ' τη χώρα των κακών γιγάντων και να 'ρθουν μαζί μου να βρούμε μια άλλη, κι εκείνα απάντησαν, "Αυτό δε θα ταίριαζε σ' Εμάς!" -τόσο δυνατή ήταν μέσα τους η αγάπη για τον τόπο τους ώστε τους φαινόταν ουσιαστικός για την ίδια τη ζωή τους! Δίχως φιλοδοξίες ούτε φόβους, δυσφορία ή απληστία, δεν είχαν κανένα λόγο να επιζητήσουν μια αλλαγή· δεν ήξεραν τι θα πει στραβό' και, εκτός απ' τα μωρά τους, δεν είχαν ποτέ την ευκαιρία να βοηθήσουν κανέναν έξω από μένα· Πώς θα μεγάλωναν; Και πάλι, όμως, γιατί στ' αλήθεια να πρέπει να μεγαλώσουν; Προσπαθώντας να τους καλυτερέψω τη ζωή, δε θα μπορούσα τάχα να τους κάνω κακό, και μόνο κακό; Το να πλατύνω το μυαλό τους σύμφωνα με τις αντιλήψεις του δικού μου κόσμου... αυτό τάχα δε θα σήμαινε ότι τα διαστρέφω και τα αδυνατίζω; Ο φόβος τους μήπως τυχόν μεγαλώσουν, ως πιθανό ξεκίνημα για τη γιγάντωση, ήταν ίσως ενστικτώδης!
Ο ρόλος του φιλάνθρωπου είναι μα την αλήθεια επικίνδυνος· ο άνθρωπος που θέλει να κάνει καλό στον διπλανό του, πρέπει πρώτα να μελετάει πώς να μην του κάνει κακό, και οφείλει να κάνει την αρχή βγάζοντας το καρφί απ' το δικό του μάτι.

15. Η ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΟΙΚΟΔΕΣΠΟΙΝΑ

Το φεγγάρι με παράστεκε καθώς προχωρούσα μπροστά. Όπως πάντα, ήταν ολόγιομο -ποτέ δεν το είχα δει αλλιώτικο-και απόψε, καθώς χαμήλωνε, μου φάνηκε ότι διέκρινα κάτι σαν μειδίαμα στην όψη του.
Όταν η κάτω άκρη του βυθίστηκε λίγο στον ορίζοντα, παρουσιάστηκε στο κέντρο του δίσκου του, σαν να ήταν ζωγραφισμένο πάνω κει, ένα σπίτι· το ίδιο το φεγγάρι φώτιζε πια μεσ' απ' την ανοιχτή πόρτα του και τ' ανοιχτό παράθυρο του· μόλις το αντίκρισα, μου γεννήθηκε αμέσως η πεποίθηση ότι με περίμεναν εκεί. Την ίδια στιγμή το φεγγάρι χάθηκε, μαζί του και το σπίτι' η νύχτα σκοτείνιαζε γρήγορα, κι επειδή ο δρόμος μου περνούσε μεσ' από κάποια μικρά φαράγγια, αποφάσισα να μείνω εκεί που ήμουν και να περιμένω να ξημερώσει. Ξάπλωσα, λοιπόν, μέσα σ' ένα αμμουδερό βαθούλωμα, δείπνησα με τα φρούτα που μου είχαν δώσει τα παιδιά όταν χωρίζαμε, και σε λίγο αποκοιμήθηκα.
Ξύπνησα απότομα και είδα πάνω ψηλά στον ουρανό αστερισμούς άγνωστους στον προηγούμενο κόσμο μου· έμεινα για λίγο έτσι να τους κοιτάζω, όταν συνειδητοποίησα την παρουσία μιας μορφής που καθόταν κατάχαμα, λίγο πιο πέρα και πιο πάνω από κει που ήμουν εγώ. Ξαφνιάστηκα, όπως ξαφνιάζεται κανείς όταν ανακαλύπτει αιφνίδια ότι δεν είναι μόνος. Η μορφή καθόταν ανάμεσα σ' εμένα και στον ουρανό, κι έτσι διέκρινα καθαρά το περίγραμμα της. Από κει που βρισκόμουν, χαμηλά μέσα στο βαθούλωμα, φαινόταν μεγαλύτερη από έναν κανονικό άνθρωπο.
Κούνησε το κεφάλι της και τότε είδα για πρώτη φορά πως είχε στραμμένη τη ράχη της σ' εμένα.
-Δε θα 'ρθεις μαζί μου; είπε με γλυκιά, μελωδική φωνή, φωνή γυναίκας όπως διαπίστωσα αμέσως.

Θέλοντας να μάθω περισσότερα για την οικοδέσποινα μου, -Σας ευχαριστώ, απάντησα, αλλά καλά είμαι κι εδώ. Πού θέλετε να με πάτε; Μ' αρέσει να κοιμάμαι στο ύπαιθρο. -Τίποτε κακό στο να ζει κανείς στο ύπαιθρο, αποκρίθηκε εκείνη, αλλά τα πλάσματα που περιφέρονται τη νύχτα σε τούτα τα μέρη, δεν είναι τέτοια που θα 'θελε να τα 'χει ολόγυρα του κάποιος όταν κοιμάται.
-Δε μ' ενόχλησαν.
-Όχι, γιατί κάθομαι εγώ πλάι σου από την ώρα που ξάπλωσες.
-Πολύ ευγενικό εκ μέρους σας! Πώς μάθατε ότι βρίσκομαι εδώ; Γιατί μου δείχνετε τέτοια καλοσύνη;
-Σε είδα, απάντησε εκείνη, πάντα με τη ράχη της στραμμένη προς τα μένα, στο φως του φεγγαριού, τη στιγμή ακριβώς που άρχισε να χαμηλώνει. Βλέπω άσκημα την ημέρα, αλλά τη νύχτα τέλεια. Η σκιά του σπιτιού μου θα σε είχε κρύψει, μα ήταν ανοιχτές και οι δυο πόρτες του. Εγώ βρισκόμουν έξω στην ερημιά και σε είδα να μπαίνεις μέσα σ' αυτό το βαθούλωμα. Είχες αποκοιμηθεί πάντως μέχρι να 'ρθω κοντά σου, και δεν ήθελα να σ' ενοχλήσω. Ο κόσμος φοβάται όταν παρουσιάζομαι άξαφνα μπροστά του. Με φωνάζουν Γυναίκα-Γάτα, αλλά δεν είν' αυτό τ' όνομα μου.
θυμήθηκα τότε εκείνο που μου είχαν πει τα παιδιά' πως ήταν πολύ άσκημη και γρατσουνούσε. Η φωνή της όμως ήταν απαλή κι ο τόνος της κάπως απολογητικός· δε θα μπορούσε να είναι κακός γίγαντας!
-Δε θα τ' ακούσετε από μένα, απάντησα. Πείτε μου, σας παρακαλώ, πώς θέλετε να σας φωνάζω εγώ;
-Όταν με γνωρίσεις, να με φωνάζεις με το όνομα που σου φαίνεται πως μου ταιριάζει, αποκρίθηκε αυτή· αυτό θα με κάνει να καταλάβω τι λογής πλάσμα είσαι. Ο κόσμος δε μου δίνει συχνά το σωστό όνομα. Και χαίρομαι όταν πέφτουν έξω.
-Φαντάζομαι, κυρία μου, ότι μένετε στο εξοχικό που είδα στην καρδιά του φεγγαριού. Ή μήπως όχι;
-Ναι. Μένω μονάχη μουσ' αυτό, εκτός απ' όταν έχω επι-;. Είναι φτωχικό μέρος, μα κάνω το κατά δύναμη για τους ξένους μου, και μερικές φορές ο ύπνος τους εκεί τους φαίνεται γλυκός.

Η φωνή της έμπαινε μέσα μου και μ' έκανε να νιώθω περίεργα ήσυχος.
-θα 'ρθω μαζί σας, κυρία, είπα ενώ σηκωνόμουν.
Αμέσως σηκώθηκε κι εκείνη και, χωρίς να κοιτάξει πίσω της, προπορεύτηκε. Τώρα την έβλεπα αρκετά καλά, τόσο όσο μου έφτανε για να μπορώ να την ακολουθώ. Ήταν πιο ψηλή από μένα, μα όχι τόσο ψηλή όσο την είχα φανταστεί. Το ότι ποτέ δε γύριζε προς τα μένα το πρόσωπο της, μου ερέθιζε την περιέργεια -η φωνή της, καθόλου επίφοβη, ηχούσε πραγματική. Πώς όμως ήταν δυνατόν να της βρω ένα όνομα ταιριαστό, αφού δεν μπορούσα να τη δω; Προσπαθούσα να βαδίσω πλάι της, αλλά δεν τα κατάφερνα" όταν ετάχυνα το βήμα μου, τάχυνε κι εκείνη το δικό της και απομακρυνόταν εύκολα μπροστά από μένα. Στο τέλος, άρχισα, είν' αλήθεια, να φοβάμαι κάπως. Γιατί, άραγε, φρόντιζε τόσο πολύ ώστε να μην τη βλέπω; Αυτό ίσως να το εξηγούσε η υπερβολική ασκήμια· ίσως φοβόταν μη με τρομάξει! Αρχισε τότε να με κυριεύει η φρίκη μιας αδιανόητης τερατικής φυσιογνωμίας· ν' ακολουθούσα τάχα μες στο σκοτάδι καμιά ανήκουστη φρικαλεότητα; Σχεδόν μετάνιωσα που δέχτηκα τη φιλοξενία της.
Κανείς από τους δυο μας δε μιλούσε, κι η σιωπή έγινε ανυπόφορη. Έπρεπε λοιπόν να τη σπάσω!
-θέλω να βρω το δρόμο μου, είπα, για ένα μέρος που μου έχουν συστήσει, μα που ακόμα δεν έχω μάθει πώς το λένε. Ίσως εσείς μπορέσετε να μου το πείτε!
-Να μου το περιγράψεις τότε, κι εγώ θα σε κατευθύνω. Οι ηλίθιοι Φουσκόσακοι δεν ξέρουν τι τους γίνεται, και οι ανέμελοι μικροί Έρωτες ξεχνούν σχεδόν τα πάντα.
-Πού ζουν αυτοί που είπατε;
-Μα απ' αυτούς ακριβώς δεν έρχεσαι;
-Πρώτη μου φορά ακούω αυτά τα ονόματα!
-Ποτέ δε θ' ακούσεις να τους ονομάζουν έτσι. Ούτε οι μεν ούτε οι δε ξέρουν τ' όνομα τους!
-Παράξενο!

-Μπορεί! Μα δεν υπάρχει κανένας πουθενά που να ξέρει τ'όνομα του! Πολλοί αξιότιμοι κύριοι θα σε κοίταζαν με απορία αν τους φώναζες με το πραγματικό τους όνομα!
Διατήρησα την ψυχραιμία μου, αρχίζοντας ν' αναρωτιέμαι ποιο τάχα μπορεί να ήταν τ' όνομα μου.
-Ποιο τώρα νομίζεις πως είναι το δικό σου; συνέχισε αυτή, λες και μάντεψε τη σκέψη μου. Αλλά με συγχωρείς, αυτό είναι ένα θέμα χωρίς σημασία.
Είχα ανοίξει πραγματικά το στόμα μου να της απαντήσω, όταν ανακάλυψα ότι είχα ξεχάσει το όνομα μου. Δεν μπορούσα να θυμηθώ ούτε καν το πρώτο γράμμα του! Αυτή ήταν η δεύτερη φορά που μου ζητούσαν τ' όνομα μου και αδυνατούσα να το πω!
-Δεν πειράζει, είπε, δε χρειάζεται. Το πραγματικό σουόνομα, για να πω την αλήθεια, είναι γραμμένο πάνω στο μέτωπο σου, αλλά προς το παρόν στροβιλίζεται τόσο ακατάστατα ώστε κανείς δεν μπορεί να το διαβάσει. Εγώ θα προσπαθήσω να το ακινητοποιήσω. Σε λίγο το στροβίλισμα του θ' αρχίσει να κοπάζει και, ελπίζω, στο τέλος να ξεκαθαρίσει.
Αυτό με ξάφνιασε και σώπασα.
Είχαμε αφήσει τα αυλάκια και βαδίζαμε κάμποση ώρα, αλλά κανένα σημάδι απ' το σπιτάκι δεν είχε φανεί ακόμα.
-Τα Μικρά μου μίλησαν, είπα στο τέλος, για μια βελούδινη πράσινη εξοχή, που χαίρονται τα πόδια να την περπατούν.
-Ναι; απάντησε εκείνη.
-Μου μίλησαν για μια κοπέλα-γίγαντα που ήταν βασίλισσα κάπου· αυτή εδώ είναι η χώρα της;
-Ναι, υπάρχει μια πόλη σ' εκείνη την πράσινη χώρα, απάντησε αυτή, όπου πριγκίπισσα είναι μια γυναίκα. Η πόλη λέγεται Μπούλικα. Μα, σίγουρα, η πριγκίπισσα δεν είναι κοπέλα! Είναι πιο μεγάλη σε ηλικία κι από τούτο τον κόσμο και ήρθε σ' αυτόν απ' τον δικό σου -η ιστορία της είναι τρομερή και δεν έχει ακόμα τελειώσει. Είναι κακιά γυναίκα και κυβερνά τυραννικά μαζί με τον Πρίγκιπα της Εξουσίας των Αιθέρων. Ο λαός της Μπούλικα ήταν πριν άνθρωποι απλοί, που καλλιεργούσαν τη γη και έβοσκαν τα πρόβατα τους. Όταν εκείνη πήγε σ' αυτούς,

τη δέχτηκαν φιλόξενα. Τους έμαθε να σκάβουν και να εξορύσσουν διαμάντια και οπάλια και να τα πουλάν σε ξένους, τους έκανε να παρατήσουν την καλλιέργεια και τη βοσκή και να χτίσουν μια πόλη. Μια μέρα βρήκαν ένα πελώριο φίδι και το σκότωσαν αυτό την έκανε έξω φρενών, και μετά απ' αυτό ανακηρύχτηκε πριγκίπισσα τους και έγινε γι' αυτούς φοβερή και τρομερή. Το όνομα της χώρας εκείνο τον καιρό ήταν Η Γη των Νερών, γιατί τα ξερά παραπόταμα, που τόσα και τόσα πέρασες, ξεχείλιζαν τότε από παιχνιδιάρικα νερά' και το λιβάδι, όπου τώρα οι Φουσκόσακοι και οι Έρωτες έχουν τα οπωροφόρα δέντρα τους, ήταν μια λίμνη που δεχόταν τα περισσότερα απ' αυτά τα νερά. Μα η κακιά πριγκίπισσα συγκέντρωσε στην ποδιά της όσο μπορούσε περισσότερο νερό από ολόκληρη τη χώρα, το έκλεισε μέσα σ' ένα αβγό και το κουβάλησε μακριά. Η ποδιά της όμως δεν κράτησε περισσότερο απ' το μισό· και τη στιγμή που εκείνη έφευγε, όσο δεν είχε πάρει, κύλησε και χάθηκε κάτω απ' τη γη, αφήνοντας τη χώρα άνυδρη και ξερή και γεμάτη σκόνη σαν την καρδιά της. Αν δεν ήταν τα νερά κάτω απ' τη γη, κάθε ζωντανό πλάσμα θα είχε χαθεί προ πολλού. Γιατί, όπου δεν υπάρχει νερό, δεν πέφτει βροχή" κι όπου δεν πέφτει βροχή, καμιά άνοιξη δεν έρχεται. Από τότε, η πριγκίπισσα ζει στην Μπούλικα, κρατώντας τους κάτοικους σε αδιάκοπη τρομοκρατία, και κάνει ό,τι μπορεί για να τους εμποδίζει να πολλαπλασιάζονται. Εκείνοι ωστόσο καμαρώνουν και πιστεύουν πως ευημερούν -και ασφαλώς είναι ένας λαός αυτάρκης, καλός στις αγοραπωλησίες, στις συναλλαγές και στην απάτη, συσπειρωμένος για το κοινό συμφέρον και φοβερά άπιστος και προδοτικός όπου τα συμφέροντα του συγκρούονται, περήφανος για την πριγκίπισσα του και τη δύναμη της, ενώ δεν παύει να περιφρονεί καθέναν που είναι κατώτερος του σε ευμάρεια, δίχως ποτέ ν' αμφιβάλλει πως είναι ο περιούσιος λαός κι ο κάθε άνθρωπος σ' αυτόν να λογαριάζει τον εαυτό του καλύτερον από κάθε άλλον. Το βάθος της αναξιότητάς τους και το ύψος της ματαιοδοξίας τους δεν μπορεί να το καταλάβει κανείς, αν δεν έχει πάει εκεί να τους γνωρίσει, να γνωρίσει αυτά τα

δυστυχισμένα, κακά κυβερνημένα πλάσματα, τα γεμάτα αυταπάτες.
-Σας ευχαριστώ, κυρία. Και τώρα, σας παρακαλώ, πείτε μου κάτι για τα Μικρά... τους Έρωτες! Επιθυμώ με όλη την καρδιά μου να τους φανώ χρήσιμος. Ποιοι και τι ακριβώς είναι; Και πώς έγινε και βρέθηκαν εκεί; Εκείνα τα παιδιά είναι το μεγαλύτερο θαύμα που είδα σ' αυτό τον κόσμο των θαυμάτων.
-Στην Μπούλικα, ίσως κάπως να φωτιστείς στα θέματα αυτά. Υπάρχει ένα πανάρχαιο ποίημα στη βιβλιοθήκη του παλατιού, μου έχουν πει, που φυσικά κανένας εκεί πέρα δεν μπορεί να το διαβάσει, όπου περιγράφει καθαρά, ότι αφού οι Έρωτες περάσουν πρώτα από μεγάλα βάσανα και μάθουν τ' όνομα τους, θα πλημμυρίσουν τη χώρα και θα κάνουν τους γίγαντες σκλάβους τους.
-Μέχρι να 'ρθει εκείνη η ώρα, ασφαλώς θα μεγαλώσουν λίγο, δεν είν' έτσι;
-Ναι, θα μεγαλώσουν αλλά νομίζω κι ότι δε θα μεγαλώσουν. Είναι πιθανόν να μεγαλώσουν και να μη μεγαλώσουν, να μεγαλώσουν λίγο ή να μεγαλώσουν πολύ, ή και τα δυο μαζί... ναι, ναι, ακόμα και να μεγαλώσουν μη μεγαλώνοντας!
-Τα λόγια σας είναι παράξενα, κυρία! είπα. Μα έχω ακούσει να λένε ότι ορισμένα λόγια, επειδή ακριβώς σημαίνουν περισσότερα, μοιάζουν να σημαίνουν λιγότερα!
-Αυτό είν' αλήθεια, κι αυτά τα λόγια είναι που πρέπει να τα καταλαβαίνουμε, θα ήταν καλό για την πριγκίπισσα της Μπούλικα αν άκουγε τι λόγια στέλνει στ' αφτιά της φωνάζοντας όλη μέρα η ίδια η σιωπή της γης. Μα είναι πάρα πολύ έξυπνη για να επιτρέψει να καταλάβει οτιδήποτε.
-Φαντάζομαι, λοιπόν, ότι όταν μεγαλώσουν τα Μικρά, η γη τους θα ξαναποκτήσει νερό!
-Όχι ακριβώς έτσι· όταν διψάσουν αρκετά, θα βρουν νερό, και όταν βρουν νερό, θα μεγαλώσουν. Για να μεγαλώσουν, πρέπει να έχουν νερό. Και, κάτω απ' τη γη, το νερό κυλάει ακόμα.
-Έχω ακούσει δυο φορές εκείνο το νερό, είπα. Μια φορά όταν ξάπλωσα περιμένοντας το φεγγάρι· όταν ξύπνησα, ο ήλιος έλαμπε! Και μια φορά όταν σωριάστηκα καταγής, νεκρός

σχεδόν απ' τον κακό γίγαντα. Και τις δυο φορές, άκουσα τις φωνές του νερού κι αυτές μ' έκαναν καλά.
Η γυναίκα δε γύριζε ποτέ το κεφάλι της· διαρκώς προπορευόταν λίγο πιο μπροστά μου, αλλά άκουγα κάθε λέξη που πρόφεραν τα χείλη της· η φωνή της μου θύμιζε πολύ τη φωνή της γυναίκας στο σπίτι των νεκρών. Πολλά απ' όσα έλεγε δεν τα καταλάβαινα κι έτσι δεν μπορώ να τα θυμάμαι. Αλλά ξέχασα αν τη φοβήθηκα ποτέ.
Πηγαίναμε, όλο πηγαίναμε, και κάποτε περάσαμε ένα ακόμα φαρδύ αυλάκι από άμμο πριν φτάσουμε στο σπίτι. Τα θεμέλια του ήταν σκαμμένα βαθιά στην άμμο, είδα όμως πως ήταν από βράχο. Σε χαρακτήρα, το σπίτι έμοιαζε μ' εκείνο του νεκροθάφτη αλλά είχε πιο χοντρούς τοίχους. Η πόρτα, βαριά και γεροφτιαγμένη, άνοιγε αμέσως σ' ένα μεγάλο γυμνό δωμάτιο, που είχε δυο παραθυράκια αντικριστά μεταξύ τους, δίχως τζάμια. Η οικοδέσποινα μου προχώρησε μέσα, απ' την ανοιχτή πόρτα απ' όπου είχε φανεί το φεγγάρι, και προχωρώντας κατευθείαν στην πιο μακρινή γωνιά, σήκωσε απ' το πάτωμα ένα μακρύ λευκό ύφασμα και μ' αυτό τύλιξε το πρόσωπο και το κεφάλι της. Ύστερα έκλεισε την άλλη πόρτα, μεσ' από την οποία είχε τρυπώσει το φεγγάρι, άναψε ένα μικρό κοκάλινο φανάρι που βρισκόταν πάνω στο τζάκι και γύρισε για να με υποδεχθεί.
-Καλώς όρισες, κ. Βέιν! είπε· με αποκάλεσε με το όνομα που είχα ξεχάσει. Η περιποίηση σου θα είναι πενιχρή, αλλά, καθώς η νύχτα δεν έχει ακόμα προχωρήσει πολύ και η μέρα αργεί, είναι καλύτερα να έχεις μια στέγη πάνω απ' το κεφάλι σου. Εδώ μέσα θα είσαι ασφαλής, και μια μικρή στέρηση δεν είναι δα και μεγάλη δυστυχία.
-Σας ευχαριστώ από καρδιάς, κυρία, αποκρίθηκα. Βλέποντας όμως ότι γνωρίζετε το όνομα που δε θυμόμουν να σας πω, θα μπορούσα μήπως να μάθω το δικό σας;
-Λέγομαι Μάρα, απάντησε.
Τότε θυμήθηκα το νεκροθάφτη και τη μικρή μαύρη γάτα.
-Μερικοί άνθρωποι, συνέχισε, με περνούν για τη γυναίκα του Λοτ, που θρηνεί για τα Σόδομα· και μερικοί νομίζουν πως είμαι

η Ραχήλ, που κλαίει τα παιδιά της· αλλά δεν είμαι καμιά από τις δυο.
-Σ' ευχαριστώ και πάλι, Μάρα, είπα. Μήπως μπορώ να ξαπλώσω εδώ, στο πάτωμα, μέχρι το πρωί;
-Στην κορυφή αυτής της σκάλας, απάντησε, θα βρεις ένα κρεβάτι... Πάνω σ' αυτό, μερικοί κοιμήθηκαν καλύτερα απ' όσο περίμεναν, και μερικοί ξυπνούσαν όλη τη νύχτα για να κοιμηθούν όλη την άλλη μέρα. Δεν είναι πολύ μαλακό κρεβάτι, μα είναι καλύτερο από την άμμο... και δεν υπάρχουν ύαινες να σε μυρίζουν γύρω γύρω!
Η σκάλα, στενή και απότομη, οδηγούσε κατευθείαν απάνω, σε μια σοφίτα δίχως ταβάνι και μεσότοιχο, με ένα φαρδύ, χαμηλό φεγγίτη. Πολύ κοντά κάτω απ' τη γερτή στέγη βρισκόταν ένα στενοκρέβατο -η θέα του με το άσπρο κάλυμμα του μ' έκανε ν' ανατριχιάσω, γιατί μου θύμισε έντονα εκείνα τα κρεβάτια στο νεκροθάλαμο. Πάνω στο τραπέζι ήταν ένα ξερό καρβέλι, και πλάι του μια κούπα με κρύο νερό. Για μένα, που δεν είχα γευθεί τίποτ' άλλο για μήνες εκτός από φρούτα, θύμιζαν συμπόσιο.
-Πρέπει να μείνεις στα σκοτεινά, φώναξε η οικοδέσποινα μου απ' τη βάση της σκάλας. Ετούτο το φανάρι είναι το μοναδικό φως που έχω, και υπάρχουν πράγματα που πρέπει να κάνω απόψε.
-Δεν έχει σημασία, κυρία, σας ευχαριστώ, αποκρίθηκα. Το να φας και να πιεις, να ξαπλώσεις και να κοιμηθείς, αυτά είναι πράγματα που μπορούν να γίνουν στα σκοτεινά.
-Καλή ξεκούραση, λοιπόν, είπε εκείνη.
Έφαγα το καρβέλι, ήπια το νερό μέχρι την τελευταία σταγόνα και ξάπλωσα. Το κρεβάτι ήταν σκληρό, το σκέπασμα λεπτό και λειψό, κι η νύχτα κρύα· είδα στον ύπνο μου πως ήμουν ξαπλωμένος στο νεκροθάλαμο, ανάμεσα στον πολεμιστή και τη γυναίκα με το τραύμα.
Ξύπνησα τα μεσάνυχτα, νομίζοντας πως άκουγα αγρίμια να γρυλίζουν χαμηλόφωνα.
"Πλάσματα της ερήμου που οσμίστηκαν το χνάρι μου, φαντάζομαι!" είπα μέσα μου και, ξέροντας πως δεν κινδύνευα, ετοιμάστηκα να ξανακοιμηθώ. Αλλά εκείνη τη στιγμή, ένα

ρουθούνισμα που μετάλλαζε σε ουρλιαχτό υψώθηκε κάτω απ' το παράθυρο μου, που μ' έκανε να τιναχτώ απ' το κρεβάτι μου και να δω τι λογής ζώο ήταν αυτό που γρύλιζε έτσι.
Μπροστά στην πόρτα του σπιτιού, μες στη φωτοπλημμύρα του φεγγαριού, στεκόταν μια γυναίκα, ντυμένη στα λευκά, στραμμένη με τα νώτα προς εμένα. Έσκυβε πάνω από ένα μεγάλο άσπρο ζώοσαν πάνθηρα, χαϊδεύοντας το με το ένα χέρι, ενώ με το άλλο του έδειχνε το φεγγάρι που τώρα βρισκόταν στη μέση τ' ουρανού, κι ύστερα το κατέβασε χαράζοντας έτσι μια κατακόρυφη γραμμή στον ορίζοντα. Το ζώο τινάχτηκε στη στιγμή με εκπληκτική γρηγοράδα προς την κατεύθυνση που του έδειξε. Τα μάτια μουτο ακολούθησαν για λίγο, ύστερα αναζήτησαν τη γυναίκα, εκείνη όμως είχε χαθεί! Κι ακόμα δεν είχα δει το πρόσωπο της! Ακόμα μια φορά, παρακολούθησα το ζώο, μα κατά πόσον έβλεπα ή απλώς φανταζόμουν ένα άσπρο στίγμα μακριά, δεν μπορώ να το πω. Τι τάχα σήμαινε αυτό; Να ήταν άραγε μια γιγάντια γάτα που είχε σταλεί στο άπειρο; Ανατρίχιασα και ξαναγύρισα στο κρεβάτι μου. Τότε θυμήθηκε πως, όταν ξάπλωσα στο αμμουδερό βαθούλωμα εκεί έξω, το φεγγάρι έδυε· ωστόσο έλαμπε ακόμα, ύστερα από τόσες ώρες, με όλη του τη δόξα! "Τα πάντα εδώ είναι αβέβαια", είπα μέσα μου, "ακόμα και οι κινήσεις των ουράνιων σωμάτων!"
Έμαθα αργότερα ότι υπήρχαν πολλά φεγγάρια στη δούλεψη αυτού του κόσμου, αλλά αδυνατούσα ν' ανακαλύψω τους νόμους που έπρεπε να διέπουν τις χρονικές τους στιγμές και τις τροχιές τους.
Με πήρε πάλι ο ύπνος και κοιμήθηκα ανενόχλητος.
Όταν κατέβηκα το πρωί, βρήκα ψωμί και νερό να με περιμένουν -το καρβέλι ήταν τόσο μεγάλο, που έφαγα μόνο το μισό. Η οικοδέσποινα μου καθόταν καλυμμένη ως απάνω πλάι μου όση ώρα έτρωγα και, εκτός που με χαιρέτισε όταν μπήκα, δεν ξανάνοιξε ούτε για μια στιγμή το στόμα της μέχρι που τη ρώτησα να μου δείξει πώς θα πήγαινα στην Μπούλικα. Τότε μου είπε ν' ανηφορίσω την όχθη της κοίτης του ποταμούως εκεί που χανόταν ύστερα, να στρίψω δεξιά ώσπου να φτάσω σ' ένα

δάσος, όπου θα μπορούσα να περάσω τη νύχτα, αλλ' απ' όπου θα έπρεπε να φύγω κοιτάζοντας το φεγγάρι που θα ανέτελλε. Βαδίζοντας στην ίδια κατεύθυνση, είπε, θα έφτανα σ' ένα τρεχούμενο ποταμάκι, που θα 'πρεπε να το περάσω σε όρθιες γωνίες, και να προχωρήσω ολόισια ώσπου ν' αντικρίσω την πόλη στον ορίζοντα.
Την ευχαρίστησα, και βρήκα το θάρρος να παρατηρήσω ότι, κοιτάζοντας απ' το παράθυρο τη νύχτα, έκπληκτος είδα τον αγγελιαφόρο της να την καταλαβαίνει τόσο καλά και να φεύγει τόσο αστραπιαία και τόσο ολόισια στην κατεύθυνση που του είχε δείξει.
-Μακάρι να είχα αυτό το ζώο σας να με καθοδηγήσει... συνέχισα, ελπίζοντας να μάθω κάτι για την αποστολή του, αλλά εκείνη με διέκοψε λέγοντας:
-Στην Μπούλικα πήγαινε... απ' το συντομότερο δρόμο.
-Τι καταπληκτικά έξυπνη φαινόταν! είπα.
-Η Αστάρτη ξέρει τη δουλειά της αρκετά καλά ώστε να μπορώ να τη στέλνω να την κάνει, απάντησε.
-Έχετε πολλούς αγγελιαφόρους σαν αυτήν;
-Όσους ζητήσω.
-Είναι δύσκολο να τους διδάξει κανείς πράγματα;
-Δε χρειάζονται διδασκαλία. Όλα είναι κάποιας ράτσας, αλλά κανένα δεν είναι της ίδιας ράτσας μ' ένα άλλο. Η καταγωγή τους είναι τόσο φυσική, που θα σου φαινόταν απίστευτη.
-Δεν μπορώ τάχα να τη μάθω;
-Χθες βράδυ, ήρθε σ' εμένα ένα καινούριο... κατευθείαν απ' το μυαλό σου, την ώρα που κοιμόσουν. Γέλασα. "Τα πάντα σε τούτο τον κόσμο φαίνεται πως αγαπούν το μυστήριο!" είπα μέσα μου. "Κάποια τυχαία λέξη
μου έδωσε μια ιδέα... και μ' αυτή τη μορφή ενσαρκώνει το μικρό γεγονός!"
-Τότε, το πλάσμα αυτό είναι δικό μου! φώναξα.
-Καθόλου! απάντησε εκείνη. Δικό μας μπορεί να γίνεται μόνο σε όσων τη ζωή η βούληση έχει τον πρώτο ρόλο.
"Χα! Και μεταφυσική επί πλέον!" παρατήρησα ενδόμυχα και σώπασα.

-Μπορώ να πάρω μαζί μου το υπόλοιπο ψωμί; ρώτησα σε λίγο.
-Δε θα χρειαστείς άλλο για σήμερα, αποκρίθηκε.
-Μπορεί να χρειαστώ αύριο! ξαναείπα. Εκείνη σηκώθηκε και πήγε ως την πόρτα λέγοντας καθώς προχωρούσε,
-Το αύριο δεν έχει καμιά σχέση... αλλά μπορείς να το πάρεις άμα θέλεις.
’νοιξε την πόρτα και στάθηκε κρατώντας την. Εγώ σηκώθηκα, παίρνοντας το ψωμί... αλλά χασομερούσα, θέλοντας πολύ να δω το πρόσωπο της.
-Πρέπει να φεύγω, λοιπόν; ρώτησα.
-Κανένας δεν κοιμάται στο σπίτι μου δυο νύχτες στη σειρά! απάντησε.
-Σας ευχαριστώ τότε για τη φιλοξενία σας και σας χαιρετώ! είπα και γύρισα να φύγω.
-θα 'ρθει ένας καιρός που θα χρειαστεί να μείνεις μαζί μου στο σπίτι αυτό για πολλά μερόνυχτα, μουρμούρισε λυπημένα μεσ' από την καλύπτρα της.
-Μετά χαράς, απάντησα.
-Όχι, όχι μετά χαράς! αποκρίθηκε αυτή.
Είπα μέσα μου πως είχε δίκιο -δεν ήταν δυνατόν να γίνω ευχάριστα δεκτός στο σπίτι της για δεύτερη φορά! Αμέσως, όμως, η καρδιά μου με μάλωσε, και μόλις πέρασα το κατώφλι, ξαναγύρισα να δω.
Στεκόταν στη μέση του δωματίου, με τα άσπρα τούλια της σαν αφρισμένα κύματα στα πόδια της, κι ανάμεσα τους, ψηλά, μεσ' από τις πτυχώσεις, το πρόσωπο της· ήταν ωραίο σαν έναστρη νύχτα. Τα μεγάλα γκρίζα μάτια της κοίταζαν απάνω, τα ουράνια' δάκρυα κυλούσαν στα χλομά της μάγουλα. Μου θύμιζε αρκετά τη γυναίκα του νεκροθάφτη, παρόλο που η μια έδειχνε σα να είχε χιλιάδες χρόνια να κλάψει, και η άλλη σα να έκλαιγε αδιάκοπα πίσω απ' τα πέπλα που σκέπαζαν το όμορφο κεφάλι της. Ωστόσο, κάτι μέσα στα ίδια εκείνα μάτια που έκλαιγαν φαινόταν να λέει, "Το κλάμα μπορεί να κρατήσει μια νύχτα, μα το πρωί έρχεται η χαρά".
Για μια στιγμή έσκυψα το κεφάλι μου κι ετοιμαζόμουννα γονατίσω και να της ζητήσω συγχώρεση, όταν, σηκώνοντας τα

μάτια μου, βρέθηκα έξω από ένα σπίτι δίχως πόρτες. Το έφερα γύρω κάμποσες φορές, αλλά δεν μπόρεσα να βρω καμιά είσοδο.
Στάθηκα κάτω από ένα παράθυρο του, έτοιμος να φωνάξω δυνατά ότι μετανιώνω, όταν ένα ξαφνικό ουρλιαχτό ήχησε στ' αφτιά μου και η καρδιά μου σταμάτησε. Κάτι τινάχτηκε σαν ελατήριο απ' το παράθυρο πάνω απ' το κεφάλι μου και έφυγε μακριά. Γύρισα και είδα μια μεγάλη γκρίζα γάτα, με ανασηκωμένο το τρίχωμα της, να κατευθύνεται σαν αστραπή προς την κοίτη του ποταμού. Έπεσα μπρούμυτα πάνω στην άμμο, και μου φάνηκε πως άκουσα μες στο σπίτι το συγκρατημένο αναφιλητό κάποιου που υπόφερε αλλά δε μετανοούσε.

16. ΕΝΑΣ ΜΑΚΑΒΡΙΟΣ ΧΟΡΟΣ

Σηκώθηκα κι άρχισα πάλι την οδοιπορία, και περπάτησα μίλια πολλά σε μια έρημο. Πόσο λαχταρούσα να συναντήσω ένα βουνό, ακόμα κι ένα ψηλό βράχο, που απ' την κορυφή του θα μπορούσα ίσως να δω την πέρα άκρη αυτού του ζοφερού πλατώματος, ή των ξερών αυλακιών, σε κάποια γειτονική ελπίδα! Αλλά και πάλι! Σε τι θα μου χρησίμευε μια τέτοια θέα; Αυτό που βρίσκεται μέσα στον άνθρωπο κι όχι πέρα απ' την όραση του είναι ο κύριος παράγοντας σε ό,τι πρόκειται να του συμβεί' η επενέργεια πάνω του είναι το γεγονός. Προβλέπω δε σημαίνει καταλαβαίνω, διαφορετικά η προφητεία που λανθάνει ασφαλώς στον άνθρωπο θα έβγαινε συχνότερα στην επιφάνεια!

Ο ήλιος είχε γείρει πια πάνω απ' τον ορίζοντα, όταν αντίκρισα μπροστά μου μια κακοτράχαλη ανηφοριά' αλλά πριν φτάσω κοντά, η επιθυμία μου να την ανεβώ εξανεμίστηκε κι ένιωσα τη λαχτάρα να ξαπλώσω. Εκείνη την ώρα, ο ήλιος βασίλευε σχεδόν και η ατμόσφαιρα είχε αρχίσει να σκοτεινιάζει. Στα πόδια μου απλωνόταν ένας τάπητας από το απαλότερο, το πιο πράσινο γρασίδι, ανάκλιντρο για ένα βασιλιά' ξάπλωσα πάνω και η κούραση άρχισε αμέσως να υποχωρεί, καθώς, τη στιγμή που ακουμπούσα το κεφάλι μου, άκουσα για τρίτη φορά κάτω απ' το σώμα μουχιλιάδες νερά να παίζουν αιθέριες μελωδίες που διακόπτονταν απ' το παιχνίδισμα με τις πέτρες των θαμμένων τους αυλακιών. Ένα εξαίσιο χάος από μουσική έστελνε αδιάκοπα ως τ' αφτιά μου η υδάτινη εκείνη άρπα! Τι δε θα μπορούσε ένας Χέντελ να έχει κάνει μ' εκείνο το ατέρμονο κελάρυσμα και το μελωδικό φλίφλισμα!

Καθώς άκουγα με προσοχή, τα μάτια μου περιέτρεχαν πάνω κάτω τη βραχώδη πλαγιά που υψωνόταν απότομα από πάνω μου, διαβάζοντας στην επιφάνεια της το μυστικό πως εδώ κάτω, εδώ κι αιώνες έπεφτε ένας καταρράκτης, γεμίζοντας τα

αυλάκια που με είχαν οδηγήσει ως τα ριζά του. Η καρδιά μουφούσκωσε στη σκέψη της εξαίσιας ταραχής, όπου τα κύματα χόρευαν οργιαστικά σε μια ανέλπιστη πτώση, συγκεντρώνοντας τη μουσική τους στα έγκατα σ' ένα και μόνο βρυχηθμό σαν από αρμόνιο. Αλλά σε λίγο τα κρυμμένα ρυάκια με νανούρισαν ώσπου με αποκοίμισαν, και το νανούρισμα τους ανακατεύτηκε με τα όνειρα μου.

Ξύπνησα προτού να βγει ο ήλιος, και σκαρφάλωσα γεμάτος ζωντάνια να δω τι υπήρχε πέρα από κει. Αλίμονο! Τίποτε δεν υπήρχε εκτός από μια έρημο με την πιο λεπτή άμμο! Μήτε ένα χνάρι δεν είχε απομείνει απ' το ποτάμι που είχε κάποτε ανασκάψει το βράχο. Η μετατόπιση της σκόνης είχε γεμίσει την κοίτη του ως τη στάθμη της μονότονης ερήμου! Γύρισα και κοίταξα πίσω μου και είδα πως το ποτάμι είχε χωριστεί σε δυο διακλαδώσεις καθώς έπεφτε -την όχθη της μιας είχα τώρα ακολουθήσει ως τους πρόποδες της βραχώδους πλαγιάς, κι απ' αυτήν πέρασα για πρώτη φορά απ' το Δάσος του Κακού, το δάσος που βρισκόταν ανάμεσα στις δυο στο μακρινό ορίζοντα. Μπροστά μουκαι στ' αριστερά, η έρημος απλωνόταν ως εκεί που έφτανε το μάτι μου, μα πέρα μακριά, στα δεξιά, έβλεπα κάτι ν' ανυψώνεται στον ορίζοντα, δίνοντας μου ελπίδες για το δάσος προς το οποίο με είχε κατευθύνει η γυναίκα.

Κάθισα κατάχαμα και αναζήτησα στην τσέπη μου το μισό καρβέλι που είχα πάρει μαζί μου, και τότε για πρώτη φορά κατάλαβα τι εννοούσε η γυναίκα σχετικά μ' αυτό. Το ψωμί, πραγματικά, δεν ήταν για το αύριο· είχε φυράνει κι είχε γίνει σαν πέτρα σκληρό! Το πέταξα πέρα και ξεκίνησα ακόμα μια φορά.

Γύρω στο μεσημέρι πλησίασα σε κάτι φοινικόδεντρα και μερικούς κέδρους, κι αργότερα σε κάτι αχαμνά ελάτια. Καθώς συνέχιζα το δρόμο μου, συναπαντούσα πιο φουντωτά θαμνόδεντρα και πιο μεγάλα δέντρα, ώσπου τελικά βρέθηκα σ' ένα δάσος από πεύκα και άλλα δέντρα, ολόιδιο μ' αυτό όπου τα Μικρά έβρισκαν τα μωρά τους, και πίστεψα πως είχα ξαναγυρίσει σ' ένα πιο μακρινό μέρος του ίδιου αυτού δάσους. Αλλά τι σημασία είχε το πού, όταν το παντού ήταν ίδιο με το

πουθενά! Δεν ήμουν πλέον ζωντανός· απλώς ονειρευόμουν ότι ζούσα! Δεν ήμουν παρά μια συνείδηση μ' ένα εξωτερικό παρουσιαστικό! Για να 'μαι ειλικρινής, δεν είχα υπάρξει και τίποτε άλλο στον κόσμο που είχα αφήσει, τώρα όμως ήξερα το λόγο!

Σκεφτόμουν πως αν μέσα σ' αυτό το δάσος έπαιρνε το μάτι μου έστω και μια ανεπαίσθητη ανταύγεια του καθρέφτη, θα έκανα αμέσως μεταβολή και θ' απομακρυνόμουν για να μη με παγιδέψει ανυποψίαστο και με επιστρέψει στην παλιά μου ύπαρξη· εδώ, θα μπορούσα να μάθω να είμαι κάτι, κάνοντας κάτι! Δεν μπορούσα ν' αντέξω στη σκέψη ότι μπορεί να ξαναγύριζα πίσω· εκεί είχα κάνει τόσες και τόσες αρχές χωρίς όμως να καταφέρω να καταλήξω πουθενά. Τα Μικρά θα συναντούσαν ό,τι τους είχε ορίσει η μοίρα την τρομερή μάγισσα δε θα τη συναντούσα ποτέ· οι νεκροί θα ωρίμαζαν και θα σηκώνονταν δίχως εμένα· θα ξυπνούσα μόνο και μόνο για να μάθω πως είχα ονειρευτεί, κι ότι όλη μου η πορεία μ' έβγαζε στο μη παρέκει! θα προτιμούσα να συνεχίσω και να συνεχίζω παρά να φτάσω σ' ένα τέτοιο τέλος!

Μπήκα βαθύτερα στο δάσος· ήμουν κατάκοπος και θα ξάπλωνα εκεί για να ξαποστάσω.

Τα δέντρα ήταν τώρα μεγάλα και ορθώνονταν με κανονική, σχεδόν γεωμετρική τάξη, με ευρύχωρα κενά ανάμεσα τους. Υπήρχαν μερικοί θάμνοι κι έτσι έβλεπα σε μεγάλη έκταση προς κάθε κατεύθυνση. Το δάσος έμοιαζε με πελώριο ναό, αυστηρό, σιωπηλό και άδειο, γιατί εκείνη την ημέρα δε συνάντησα κανένα δίποδο ούτε τετράποδο. Πότε πότε, είν' αλήθεια, στο σημείο όπου τυχαία για μια στιγμή έπεφτε η ματιά μου, έβλεπα να περνά αστραπιαία κάποιο πλάσμα, ή κάποιο άλλο ον με βήμα αργό' αλλ' αυτό πάντα σε κάποια απόσταση, και το μόνο που έκανε ήταν να επιτείνει την αίσθηση της άπλας και της ευρυχωρίας. Ακουσα κάποια πουλιά και είδα αμέτρητες πεταλούδες, μερικές με εξαίσια φανταχτερά χρώματα και συνδυασμούς

Πλησιάζοντας ένα σημείο όπου τα πεύκα αραίωναν κι έκαναν χώρο σε ανθισμένους θάμνους, κι ελπίζοντας πως αυτό ήταν

σημάδι κάποιου σπιτιού εκεί κοντά, πήρα μια κατεύθυνση όπου συναντούσα ολοένα και περισσότερες τριανταφυλλιές ανθισμένες· λαχταρούσα τη φωνή και το πρόσωπο κάποιου απ' το δικό μου είδος, κάποιας ζωντανής ψυχής, είναι αλήθεια, ανθρώπινης ή όχι, που θα μπορούσα ίσως σε κάποιο βαθμό να την καταλάβω. Τι φρίκη και τι τρόμος είναι, συλλογιζόμουν, να περιπλανιέσαι μονάχος, μια γυμνή, απροστάτευτη ύπαρξη, που δε βγαίνει ποτέ απ' το καβούκι της, ποτέ δεν πλαταίνει τη ζωή της μεσ' από κάποιαν άλλη ύπαρξη, αλλά, δέσμια των δικών της άπλερων ιδιομορφιών, παραμένει αιώνια αιχμάλωτη μες στο μπουντρούμι του δικού της εγώ! 'ρχιζα να μαθαίνω πως ήταν αδύνατο να ζει μόνος του κανείς· ομαλά, ζούσε μόνο με την παρουσία άλλων -και τότε, αλίμονο, τρομερά πιθανό, το κακό προερχόταν μονάχα μεσ' απ' το καλό! Ο εγωισμός δεν ήταν παρά ένα παράσιτο πάνω στο δέντρο της ζωής! Στοδικό μουτον κόσμο, είχα το συνήθειο να τραγουδώ μοναχός μου· εδώ, μήτε καν ένα ανεπαίσθητο μουρμουρητό δεν έβγαινε ποτέ απ' τα χείλη μου! Εκεί, τραγουδούσα δίχως να σκέπτομαι· εδώ, σκεπτόμουν δίχως να τραγουδώ' εκεί, δεν είχα ποτέ έναν επιστήθιο φίλο· εδώ, ακόμα κι η αγάπη ενός ηλίθιου θα ήταν θείο δώρο! "Μακάρι να είχα ένα σκυλί να αγαπάω!" αναστέναξα... και έβλεπα με απορία τον περασμένο εαυτό μου, που προτιμούσε τη συντροφιά του βιβλίου ή της πένας από τη συντροφιά ενός ανθρώπου, άντρα ή γυναίκας -ακόμα κι αν εμφανιζόταν ο ίδιος ο συγγραφέας μιας ιστορίας που απολάμβανα διαβάζοντας, θα τον παρακαλούσα να φύγει για να μπορέσω να ξαναγυρίσω στην ιστορία του. Είχα επιλέξει τους νεκρούς από τους ζωντανούς, το νοούμενο απ' το νοητό! "Κάθε άνθρωπος", είπα τώρα, "είναι κάτι πολύ περισσότερο από τα σπουδαιότερα βιβλία!" Δεν είχα δείξει ενδιαφέρον για τα ζωντανά αδέρφια μου, και είχα απομείνει πια δίχως καν τους νεκρούς για να με παρηγορούν!

Το δάσος αραίωνε ακόμα περισσότερο, και τα πεύκα γίνονταν ακόμα μεγαλύτερα, υψώνοντας πανύψηλους πελώριους κορμούς, σαν κίονες θαρρείς για να υποβαστάξουν το θόλο τ' ουρανού. Κι άλλα δέντρα διαφορετικού είδους έκαναν την

εμφάνιση τους· το δάσος γινόταν πλουσιότερο! Οι τριανταφυλλιές ήταν τώρα δέντρα, και τα ρόδα τους εκπληκτικής ομορφιάς.
Ξαφνικά διέκρινα κάτι που φάνταξε στα μάτια μου σαν πελώριο οικοδόμημα ή κάστρο' μα ήταν τόσο παράξενες και ακαθόριστες οι γραμμές του, που δεν μπορούσα να είμαι σίγουρος ότι δεν ήταν απλώς ένας τυχαίος συνδυασμός δενδροσχημάτων.
Καθώς πλησίαζα πιο κοντά, οι γραμμές του συνέχιζαν να παραμένουν αμετάλλαχτες, αλλά ούτε οι γραμμές ούτε το σώμα του οικήματος γίνονταν πιο συγκεκριμένα· κι όταν στο τέλος στάθηκα μπροστά του, αμφέβαλλα το ίδιο όπως και πριν για το χαρακτήρα του. Κατοικήσιμο σπίτι ή κάστρο δεν ήταν ασφαλώς θα μπορούσε ίσως να είναι ένα ερείπιο, που το είχαν πνίξει ο κισσός κι οι τριανταφυλλιές! Από το κτίσμα ωστόσο που κρυβόταν μες στα φυλλώματα, ούτε το ελαχιστότερο απομεινάρι τοίχου δεν κατάφερνα να διακρίνω. Για πολλοστή φορά, πίστευα πως αντίκριζα ένα οίκημα, ό,τι, δηλαδή, φαινόταν να είναι, πάντα όμως χανόταν πριν να το περιεργαστώ προσεχτικότερα, θα μπορούσε τάχα, συλλογιζόμουν, να έχει αγκαλιάσει ο κισσός ένα πελώριο κτίσμα και να το έχει καταβροχθίσει, και τα πλεγμένα κλαδιά του να έχουν διατηρήσει τα σχήματα των τοιχωμάτων που αφομοίωσε; Με τίποτε δεν μπορούσα να είμαι σίγουρος σχετικά με την εμφάνιση του.
Μπροστά μου βρισκόταν ένα ορθογώνιο χάος -το φάντασμα μιας εισόδου δίχως πόρτα· πέρασα την είσοδο και βρέθηκα μέσα σ' έναν άδειο χώρο που έμοιαζε με μεγάλη αίθουσα. Το πάτωμα της ήταν σκεπασμένο με χορτάρι και λουλούδια, οι τοίχοι της κι η στέγη της σκεπασμένα με κλήμα και κισσό, μπλεγμένα με τριαντάφυλλα.
Δε θα μπορούσα να βρω καλύτερο μέρος για να περάσω τη νύχτα! Μάζεψα κάμποσα ξεραμένα φύλλα, τα στοίβαξα σε μια γωνιά και ξάπλωσα πάνω. Ένα κόκκινο ηλιοβασίλεμα πλημμύριζε το χώρο· η νύχτα ήταν ζεστή και η στρωμνή μου αναπαυτική· έμεινα έτσι, κοιτάζοντας ψηλά τη ζωντανή οροφή,

με καθαρό το διάγραμμα της από κλωνάρια και κλαδιά, με την πυκνή βλάστηση της και τα κενά εδώ κι εκεί μιας ψηλότερης στέγης. Τα μάτια μου περιφέρονταν εκεί μπλεγμένα θαρρείς μες στον κισσό της, ώσπου έδυσε ο ήλιος κι άρχισε να σκοτεινιάζει ο ουρανός. Τότε τα κόκκινα τριαντάφυλλα γίνηκαν μαύρα, και σε λίγο μόνο το κίτρινο και το λευκό ήταν ορατά. Όταν εξαφανίστηκαν κι αυτά, ήρθαν στη θέση τους τ' αστέρια, που κρεμάστηκαν στα φύλλα σαν ζωντανά τοπάζια, λάμποντας κι αστράφτοντας πολύχρωμα· μεσκέπαζε ένα δέντρο θαρρείς απ' τη σπηλιά του Αλαντίν!

Τότε ανακάλυψα πως ήταν γεμάτο φωλιές, απ' όπου διαρκώς, σχεδόν αθέατα μικροσκοπικά κεφαλάκια πρόβαλλαν μ' ένα δυο τερετίσματα και ξαναχάνονταν. Για λίγη ώρα δεν ακούγονταν τίποτ' άλλο από χαρχαλέματα και σουρσίματα και μικρές προ-σευχούλες· αλλά καθώς πύκνωνε το σκοτάδι, τα μικρά κεφαλάκια ησύχαζαν, και στο τέλος κάθε φτερωτή μητέρα μάζεψε τα μικρά της κάτω απ' τα φτερά της, οι ομιλίες στα κρεβατάκια σταμάτησαν κι η κρεβατοκάμαρα του θεού για τα πουλιά ηρέμησε κάτω απ' τα κύματα του ύπνου. Ακόμα μια φορά, κάποια φτεροκοπήματα μ' έκαναν να κοιτάξω απάνω· μια κουκουβάγια πετούσε στον αέρα. Μόλις που την έπιανε το μάτι μου, μα κάμποσες φορές ένιωσα την ψυχρή πνοή των σιωπηλών φτερών της. Οι μητέρες των πουλιών δεν ξανασάλεψαν καταλάβαιναν πως η κουκουβάγια έψαχνε για ποντίκια και όχι για παιδιά.

Γύρω στα μεσάνυχτα ξύπνησα από κάποια μεγάλη γιορτή, που οιθόρυβοι' της δεν ήταν ακόμα δυνατοί ούτε και πολύ μακρινοί ήταν πολύ κοντά μου, αλλά ανεπαίσθητοι. Τα μάτια μου, πάντως, ήταν τόσο θαμπωμένα, ώστε για λίγη ώρα δεν μπορούσα να διακρίνω τίποτε· στο τέλος ξελαμπικάρησαν.

Ήμουν ξαπλωμένος πάνω στα ξεραμένα φύλλα μου στη γωνιά μιας εξαίσιας αίθουσας. Μπροστά μου βρισκόταν ένα πλήθος από φανταχτερά ντυμένους άντρες και κομψά ντυμένες γυναίκες, κανείς απ' τους οποίους δεν έδειχνε να με βλέπει. Χορεύοντας τον ένα χορό μετά τον άλλο, αμυδρά ενσάρκωναν την ιστορία της ζωής, τα συναπαντήματα της, τα πάθη της,

τους χωρισμούς της. Ως μαθητής του Σέξπιρ, είχα μάθει κάτι από το νόημα του κάθε χορού στα έργα του· να γιατί καταλάβαινα κάπως πολλούς από κείνους τους χορούς που έβλεπα τώρα -το μενουέτο, το παβέν, το α λα πους, το κοράντο, το λαβόλτα. Οι χορευτές ήταν ντυμένοι παλιομοδίτικα, όπως ήταν και οι χοροί τους.

Ένα φεγγάρι είχε ανατείλει την ώρα που κοιμόμουν, και έλαμπε μεσ' απ' τα αναρίθμητα ανοίγματα της στέγης· αλλά το φως του τεμαχιζόταν από τόσες πολλές σκιές ώστε στην αρχή δεν μπορούσα να διακρίνω σχεδόν τίποτε από τα πρόσωπα του πλήθους· κατάφερα ωστόσο ν' αντιληφθώ ότι υπήρχε κάτι αλλόκοτο πάνω σ' αυτά τα πρόσωπα· ανακάθισα για να τα βλέπω καλύτερα, θεέ και Κύριε! Ήταν τάχα δυνατόν να τα αποκαλέσω πρόσωπα; Ήταν σκέτα κρανία! σκληρό, γυαλιστερό κόκαλο, γυμνές μασέλες, φαγωμένες μύτες, δόντια δίχως χείλη που δεν μπορούσαν πια να αποπειραθούν κανένα χαμόγελο! Απ' αυτά, μερικά άστραφταν πάλλευκα και φονικά' άλλα ήταν χαλασμένα, σπασμένα ή φευγάτα, στο χρώμα του χώματος της γης, στην οποία τόσα χρόνια, όπως έδειχναν, είχαν μείνει! Και κάτι ακόμα πιο φοβερό' οι κόγχες των ματιών δεν ήταν άδειες· σε καθεμιά υπήρχε ένα μάτι ζωντανό αλλά χωρίς βλέφαρο! Σ' εκείνα τα ράκη προσώπων, έλαμπαν ή άστραφταν μάτια κάθε χρώματος, σχήματος και έκφρασης. Το όμορφο, περήφανο μάτι, σκούρο και λαμπερό, συγκαταβατικό με οτιδήποτε αντίκριζαν, ήταν το πιο φρικαλέο· το καλοσυνάτο, τρυφερό μάτι το πιο αποκρουστικό, ενώ τα θολά, θλιμμένα μάτια, περισσότερο εναρμονισμένα με το περίβλημα τους, ήταν θλιβερά στο έπακρο και -παρά τη φρίκη τους-σπάραζαν την καρδιά.

Σηκώθηκα και προχώρησα ανάμεσα στα φαντάσματα, με έντονη τη λαχτάρα να καταλάβω κάτι απ' το ποιόν και τα χαρακτηριστικά τους. Να ήταν άραγε ψυχές, ή μήπως κι αυτοί κι οι ρυθμικές κινήσεις τους δεν ήταν παρά εκτοπλάσματα αυτού που υπήρξαν; Ούτε απ' την όψη τους ούτε απ' τις χειρονομίες τους ούτε κι απ' την ελάχιστη διακοπή των ρυθμικών κινήσεων τους δεν έδειχναν ότι αντιλήφθηκαν την

παρουσία μου· γι' αυτούς ήμουν απών σε πόση, αλήθεια, σχέση βρίσκονταν ο ένας με τον άλλο; Ήταν σίγουρο ότι αντίκριζαν τους συντρόφους τους όπως αντίκριζαν κι εμένα! Ή μήπως το κάθε εκτόπλασμα ονειρευόταν απλώς τον εαυτό του και τους υπόλοιπους; Ήξερε μήπως ο καθένας πώς τον έβλεπαν οι άλλοι -ένα θάνατο με ζωντανά μάτια; Είχαν άραγε χρησιμοποιήσει τα πρόσωπα τους, όχι για επικοινωνία, όχι για να εκφράσουν σκέψεις και αισθήματα, όχι για να μοιραστούν μια εμπειρία με τους πλαϊνούς τους, αλλά για να παρουσιάσουν αυτό που ήθελαν και ν' αποκρύψουν αυτό που ήταν; Και, αφού έκαναν τα πρόσωπα τους μάσκες, στερήθηκαν τις μάσκες αυτές και καταδικάστηκαν να περιφέρονται δίχως πρόσωπα μέχρι να μετανοήσουν;

"Πόσον καιρό άραγε επιδεικνύουν την απροσωπία τους με απρόσωπα μάτια;" αναρωτήθηκα. "Πόσον" καιρό θα κρατήσει η φριχτή τιμωρία; Να άρχισαν άραγε στο τέλος ν' αγαπούν και να γίνονται σοφοί; Να έχουν ενδώσει μέχρι τώρα στη ντροπή που τους βρήκε;"

Δεν άκουσα ούτε λέξη, δεν είδα ούτε μια σύσπαση από κανένα γυμνό στόμα. Να είχαν άραγε στερηθεί το λόγο εξαιτίας των ψεμάτων; Μιλούσαν με τα μάτια τους, σαν από λαχτάρα θαρρείς να τους καταλάβουν να ήταν άραγε η αλήθεια ή το ψέμα που εκφραζόταν στα μάτια τους; Έδειχναν να γνωρίζουν ο ένας τον άλλο· να έβλεπαν τάχα το ένα κρανίο όμορφο, και άσκημο ένα άλλο; Έπρεπε να υπάρχει διαφορά, κι έπρεπε να είχαν μακρόχρονη θητεία στη μελέτη των κρανίων!

Το σώμα μου δεν τους ήταν εμπόδιο· μήπως ήμουν ένα σώμα ενώ εκείνοι δεν ήταν παρά μονάχα σκιές; Ή μήπως εγώ δεν ήμουν παρά μονάχα σκιά κι εκείνοι τα σώματα; Τη στιγμή που ένας απ' τους χορευτές ερχόταν να σταθεί απέναντι μου είτε γυναίκα ήταν είτε άντρας, μπορούσα εκείνη τη στιγμή, καθώς στεκόταν απ' την άλλη πλευρά μου, να πω, δίχως να βλέπω, ποιος, είτε γυναίκα ήταν είτε άντρας, είχε διαβεί μεσ' απ' το σπίτι μου.

Σε πολλά κρανία, τα μαλλιά υπήρχαν ακόμα και, όπως κι αν ήταν χτενισμένα, όσο ωραία κι αν ήταν καθεαυτά, στα μάτια

μου φάνταζαν φρικαλέα πάνω σ' εκείνα τα οστά του μετώπου και των κροτάφων. Σε τέτοια περίπτωση, το ίδιο γινόταν συχνά και με το αφτί, όπου στην άκρη του κρεμόταν το σκουλαρίκι, γυαλιστερό ή αστραφτερό, μαργαριτάρι ή οπάλι ή διαμάντι... κάτω απ' τις μαύρες ή κορακάτες μπούκλες, η ανάδυση χρυσαφένιων κυματισμών ή του φεγγαριού η χλομή μαρμαρυγή, που διαπλέκονταν μεταξύ τους, ίδιος θυσανωτός έλικας... λειχηνόμορφος πάνω στο γυμνό κόκαλο, στο άσπρο του σμάλτου ή στο κιτρινωπό της υγρασίας. Κοίταζα κάτω και έβλεπα τους κομψά καμπυλωτούς αστραγάλους· κοίταζα πάνω και έβλεπα τους λαξευτούς ώμους να στηρίζουν ολοστρόγγυλους καλοθρεμμένους λαιμούς... που έφθιναν στα μισά της διαδρομής μέχρι το ραβδωτό στέλεχος ενός κυρτού κρανίου.

Η μουσική γινόταν ζωηρότερη, ο χορός ολοένα και πιο γρήγορος· μάτια λαμπύριζαν και άστραφταν, κοσμήματα σπινθηροβολούσαν και γυάλιζαν, ρίχνοντας χρώμα και φωτιά στα πελιδνά χαμόγελα που γλιστρούσαν μέσα στην αίθουσα, πλέκοντας ένα φασματικό ρυθμικό υφάδι μέσα σε μια περίπλοκη μάζα πολυδύναμων κινήσεων, όταν άξαφνα έγινε μια παύση κι όλων τα μάτια στράφηκαν στο ίδιο σημείο· στην πόρτα της εισόδου στεκόταν μια γυναίκα, τέλεια σε σχηματισμό, σε ανάστημα και σε θωριά, που ατένιζε την ομήγυρη σαν από το βάθρο μιας θεάς, ενώ οι χορευτές στέκονταν σαν να μαρμάρωσαν ξαφνικά, να πάγωσαν σ' ένα καινούριο θάνατο από το όραμα μιας ζωής που σκότωνε. Νεκρά πλάσματα, ζω! έλεγε η περιφρονητική ματιά. Τότε, αμέσως, σαν φύλλα θαρρείς που τα ξυπνάει ένας ξαφνικός άνεμος, στράφηκαν ο ένας στον άλλο και παραδόθηκαν πάλι σε μια μελωδική εναρμονισμένη κίνηση, με μια καινούρια έκφραση στα μάτια τους, μοναχική προηγουμένως, τώρα γεμάτη με την ανταλλαγή ενός κοινού θριάμβου. "Σύντομα κι εσύ", έδειχναν να λένε, "θα γίνεις κοκαλιάρης σαν εμάς! Σύντομα θα μας μοιάσεις!" Έστρεψα και πάλι τη ματιά μου στη γυναίκα... και είδα πάνω στο πλευρό της ένα μικρό μαύρο σημάδι.

Η γυναίκα είχε δει την αλλαγή στα νεκρά βλέμματα· κοίταζε κάτω· καταλάβαινε τα φλύαρα μάτια· πίεσε και τα δυο ντελικάτα χέρια της πάνω στο σημάδι, άφησε μια πνιγμένη κραυγή και πέταξε. Τα πουλιά αναταράχτηκαν στις φωλιές τους και μια αστραπή χαράς φώτισε τα μάτια των χορευτών, όταν άξαφνα ένας ζεστός άνεμος, που δυνάμωνε καθώς σάρωνε το χώρο, έσβησε κάθε φως. Μα το φεγγάρι, χαμηλό, έφεγγε ακόμα στον ορίζοντα, με μια άρρωστη απόπειρα να λάμψει και μια θολή ανταύγεια αναδινόταν ακόμα από τόσα πολλά μάτια, ώστε είδα αρκετά καλά αυτό που επακολούθησε. Λες και η κάθε μορφή να μην ήταν παρά μονάχα μια εικόνα από χιόνι, άρχισαν όλες να σωριάζονται σε κομμάτια, λιώνοντας μες στο θερμό αέρα. Οι σάρκες, σαν χάρτινες νιφάδες, ξεφλούδιζαν απ' τα κόκαλα τους κι έπεφταν σαν βρομισμένο χιόνι κάτω απ' τα φορέματα τους, που και αυτά έπεφταν σε κουρέλια και λουρίδες, κι ολόκληρος ο άσπρος σκελετός, ξεπηδώντας μεσ' απ' τα ρούχα κι απ' τις σάρκες μαζί, στεκόταν γυμνός και ψηλόλιγνος ανάμεσα στη φθορά που πλημμύριζε το πάτωμα. Μια ανεπαίσθητη ανατριχίλα σαν κροτάλισμα διαπέρασε τη γυμνή ομήγυρη· στο ένα μετά το άλλο ζευγάρι, τα λαμπερά μάτια έσβηναν και το σκοτάδι πύκνωσε γύρω μου μαζί με τη μοναξιά. Για μια στιγμή, τα φύλλα θρόισαν όλα σε μια κατεύθυνση· ύστερα ο αέρας σταμάτησε και η κουκουβάγια πέταξε σιωπηλή διασχίζοντας τη βουβή νύχτα.

Ούτε για μια στιγμή δε φοβήθηκα. Είναι αλήθεια πως όποιος διαβαίνει το κατώφλι ενός άλλου κόσμου, πρέπει ν' αφήνει πίσω του το φόβο. Εγώ δεν είχα συνείδηση ούτε του φόβου μα ούτε και κάποιου ξεχωριστού θάρρους· απλούστατα, δε φοβόμουν. Ούτε και ήξερα γιατί δε φοβόμουν. Δε φοβόμουν μήτε καν

Βγήκα έξω στο δάσος, για ν' αρχίσω αμέσως την οδοιπορία μου. Ένα άλλο φεγγάρι ανέτελλε τώρα, και έστρεψα το πρόσωπο μου προς αυτό.

17. ΜΙΑ ΑΛΛΟΚΟΤΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Δεν είχα περπατήσει ούτε δέκα βήματα όταν το μάτι μου έπεσε σ' ένα αντικείμενο με παράξενη μορφή, και ζύγωσα κοντά για να δω τι ακριβώς είναι. Διαπίστωσα πως ήταν μια σαπισμένη άμαξα παλιάς εποχής, σχεδόν διαλυμένη μα όρθια ακόμη πάνω στις βαριές ρόδες της. Στην κάθε πλευρά του ζυγού, ο οποίος βρισκόταν ακόμη στη θέση του, κειτόταν ο σκελετός ενός αλόγου από τα δυο φρικιαστικά άσπρα κεφάλια τους ξεκινούσαν τα σάπια χαλινάρια που έφταναν μέχρι τα χέρια του αμαξά -σκελετός κι αυτός-που ήταν καθισμένος με την κουρελιασμένη στολή του' και οι δυο πόρτες είχαν ξεχαρβαλωθεί' μέσα κάθονταν δυο σκελετοί, γερμένοι ο καθένας στη γωνιά του.

Τη στιγμή που πήγα να τους κοιτάξω, εκείνοι ξύπνησαν, ξαφνιάστηκαν και, με τα οστά τους να κροταλίζουν, πήδηξαν, ο καθένας απ' την πόρτα που είχε πλάι του. Ο ένας έμεινε εκεί που έπεσε· οάλλος στάθηκε για μια στιγμή, μ' ολόκληρη την κορμοστασιά του να τρέμει επικίνδυνα· ύστερα, με δυσκολία, γιατί οιαρμοί του ήταν άκαμπτοι, σύρθηκε, κρατημένος απ' την πίσω μεριά της άμαξας, στην αντίθετη πλευρά -τα αδύνατα καλάμια του έδειχναν πως κρατούσαν με δυσκολία το βάρος του· γονάτισε πλάι στον άλλο, προσπάθησε να τον ανασηκώσει, αλλά σχεδόν ξανάπεσε κι ο ίδιος απ' την προσπάθεια.

Εκείνος που είχε πέσει μπρούμυτα, σηκώθηκε τελικά, σαν από μιαν άξαφνη προσπάθεια, σε θέση καθιστή. Για λίγες στιγμές γύριζε πότε προς τα δω, πότε προς τα κει το ωχροκίτρινο κρανίο του· μετά, αδιαφορώντας για τον διπλανό του, σηκώθηκε στα πόδια του αρπάζοντας τις ακτίνες του πίσω τροχού. Μισοσηκωμένος έτσι, στάθηκε με την πλάτη του προς τον άλλο, κρατώντας και με τα δυο του χέρια το ένα γόνατο του. Με την ίδια σχεδόν δυσκολία και πολλές προσπάθειες, ο γονατισμένος σκελετός σηκώθηκε δεύτερος και απευθύνθηκε στο σύντροφο του.

-Χτυπήσατε, κύριε μου; ρώτησε με μια φωνή που ήχησε απόμακρη και αχνή, σαν να την παρέσυρε, λες, κάποιος φασματικός άνεμος.
-Ναι, χτύπησα, απάντησε ο άλλος, με την ίδια αν και βραχνότερη φωνή. Δεν κάνεις τίποτε για να με βοηθήσεις κι αυτό το καταραμένο το γόνατο εξαρθρώθηκε.
-Έκανα ό,τι μπόρεσα, κύριε μου.
-Το δίχως άλλο, αγαπητή μου, γιατί είχε τα χάλια του! Νόμιζα πως δε θα ξανάβρισκα ποτέ το πόδι μου! Μα... τ' είν' αυτά, αγαπητή μου! Βγήκες έξω γυμνή, μόνο με τα κόκαλα σου;
Εκείνη έριξε μια ματιά στο παρουσιαστικό της.
-Δεν είχα τίποτ' άλλο να φορέσω για να βγω, απάντησε. Εσύ, τουλάχιστον, μην παραπονιέσαι! Αλλά τι στην ευχή σημαίνει αυτό; Μήπως ονειρεύομαι;
-Δεν αποκλείεται εσύ να ονειρεύεσαι, αγαπητή μου... πού να ξέρω! Αλλά αυτό το γόνατο μουδε μ' αφήνει να έχω αυτή την ευχάριστη ψευδαίσθηση! Χα! Βλέπω ότι κι εγώ δεν έχω τίποτ' άλλο να φορέσω εκτός από κόκαλα!... Όχι και τόσο αταίριαστη αμφίεση για έναν άντρα, πάντως! Πιστεύω, μα το θεό, πως αυτά δεν είναι τα δικά μου κόκαλα! Το καθένα με πονάει περισσότερο απ' το άλλο, κι αυτό το εξαρθρωμένο γόνατο χειρότερα απ' όλα! Το κρεβάτι πρέπει ναείχε υγρασία... και ήπια πάρα πολύ για να το καταλάβω!
-Πιθανόν, μυλόρδε μου Κοκάνη!
-Τι; Πώς; Με κάνεις να νομίζω πως ονειρεύομαι κι εγώ... τους πόνους κι όλα αυτά! Πώς γίνεται να ξέρεις Εσύ το παρατσούκλι που μου δίνουν οι γλεντοκόποι παλικαράδες μου; Δε σε θυμάμαι! Πάντως, δεν έχεις το δικαίωμα να παίρνεις θάρρος μαζί μου! Εμένα τ' όνομα μου είναι... είμαι ο λόρδος... να πάρει η οργή! Πώς με φωνάζεις όταν είμαι... θέλω να πω όταν είσαι ξεμέθυστη; Μου είν' αδύνατον... αυτή τη στιγμή... Αλήθεια, ποιο είναι τ' όνομα μου; Πρέπει να ήμουν πολύ μεθυσμένος όταν έπεσα στο κρεβάτι μου! Συχνά είμαι!
-Έρχεσαι τόσο σπάνια στο δικό μου, που δεν ξέρω, κύριε μου! Αλλά μπορώ σ' αυτό να σε πιστέψω!
-Έτσι ελπίζω κι εγώ!

-...Αν όχι σε τίποτ' άλλο!
-Μα τι λες! Ποτέ στη ζωή μουδε σου 'πα ένα ψέμα!
-Ποτέ δε μου 'πες τίποτ' άλλο από ψέματα.
-Στο λόγο της τιμής μου! Αλλά, κυρία, ποτέ δε σας έχω ξαναδεί!
-Με ήξερες πολύ καλά ώστε να ψεύδεσαι, κύριε μου!
-Μου φαίνεται πραγματικά πως αρχίζω να ονειρεύομαι ότι σ' έχω ξανασυναντήσει, αλλά ορκίζομαι ότι δεν υπάρχει κάτι σ' εσάς που να σας ξέρω απ' αυτό! Έτσι χωρίς ρούχα που είστε, ποιος θα βρεθεί να πει ποια μπορεί και να μην είστε; Για ένα πράγμα μπορώ εγώ να ορκιστώ: ότι ποτέ μέχρι τώρα δε σας είδα τόσο άντυτη! θεέ και Κύριε, δε σας θυμάμαι!
-Χαίρομαι που τ' ακούω αυτό' το ίδιο σιχαμερά είναι κι όσα θυμάμαι εγώ από σένα!... Καλή σου μέρα, κύριε μου!
Γύρισε κι απομακρύνθηκε κουτσαίνοντας, κροταλίζοντας λίγα βήματα, και σταμάτησε πάλι.
-Είστε τόσο άκαρδη όσο... όσο... και κάθε άλλη γυναίκα, κυρία μου! Πού θα βρω τον υπηρέτη μου σ' αυτό το ελεεινό μέρος; Με ποιο καταραμένο όνομα φώναζα συνήθως αυτό τον ηλίθιο;
Γύριζε μια προς τα δω και μια προς τα κει τον τριζάτο άξονα του, κρατώντας πάντα το γόνατο του με τα δυο του χέρια.
-θα γίνω εγώ υπηρέτης σου για μια φορά, κύριε μου, είπε η γυναίκα, γυρίζοντας προς το μέρος του ακόμα μια φορά. Σε τι μπορώ να σας φανώ χρήσιμη; Δεν είναι εύκολο ν' αποφανθεί κανείς!
-Να δέσεις το πόδι μου, φυσικά, ηλίθια! Δε βλέπεις πως είν' ολόκληρο ξεχαρβαλωμένο; Αχ, όσο θυμάμαι τις μέρες που χόρευα, σωστός κι ακέραιος!
Εκείνη έψαξε γύρω της με τις άδειες κόγχες των ματιών της και βρήκε κάποιο ινώδες χόρτο, με το οποίο έδεσε σφιχτά τα συνδετικά μέρη που σχημάτιζαν το γόνατο. Αφού το έκανε αυτό, του έδωσε κάνα δυο προσεχτικά χτυπηματάκια.
-Συνήθως εσύ χτυπούσες κάπως διαφορετικά, κύριε μου! του είπε καθώς σηκωνόταν στα πόδια της.
-Ε; Τι; Τώρα που σε ξανακοιτάζω, μου φαίνεται ότι συνήθως σε μισούσα! Ε;

-Φυσικά, κύριε μου! Μισούσες πάρα πολλούς ανθρώπους! Και τη σύζυγο σου, φυσικά, μεταξύ των άλλων!
-Αχ, τώρα αρχίζω, αρχίζω... Μα... θα πρέπει να ήμουν για πολύν καιρό κάπου!... Ξεχνώ, μα την αλήθεια!... Για κοίτα δω, όμως! Το θλιβερό, καταραμένο χόρτο σου έσπασε! Εμείς οι δυο συνήθως τα πηγαίναμε πολύ καλά... ε;
-Δεν το θυμάμαι αυτό, κύριε μου! Οι μόνες ευτυχισμένες στιγμές που πέρασα κοντά σου σκόρπισαν μετά την πρώτη εβδομάδα του γάμου μας.
-Έτσι έγινε; Χα, χα!... Τώρα πια, πέρασε, δόξα σοι ο θεός!
-Μακάρι να μπορούσα να το πιστέψω! Γιατί άραγε καθόμασταν μαζί μέσα σ' αυτή την άμαξα; Με φοβίζει που τη βλέπω.
-Νομίζω πως είχαμε χωρίσει, αγαπητή μου!
-Πολύ απίθανο, αφού εξακολουθούμε να είμαστε μαζί!
-θλιβερή αλήθεια, μα επιδέχεται θεραπεία· το δάσος μοιάζει αρκετά μεγάλο σ' έκταση!
-Αμφιβάλλω! Αμφιβάλλω!
-Λυπάμαι που δεν μπορώ να σκεφτώ ένα κομπλιμέντο να σου κάνω... χωρίς να σου πω ψέματα, δηλαδή. Αν κρίνω απ' τη μορφή σου κι απ' την όψη σου, πρέπει να έζησες άσκημα από τότε που σε είδα τελευταία! Στα σίγουρα, δεν είναι δυνατόν εγώ να είμαι τόσο γυμνός όσο η αφεντιά σου!... Πώς είπατε, παρακαλώ; Πιστεύω ότι θα νομίσετε πως αστειεύομαι σ' ένα όνειρο! Πάντως, αυτό δεν έχει σημασία· είτε ονειρεύεσαι είτε περπατάς, είναι το ίδιο και το αυτό... είν' όλα φαινομενικά! Για τίποτε δεν μπορείς να είσαι σίγουρος, κι είναι καλό να ξέρεις πως δεν υπάρχει τίποτα! Αυτό μπορεί να το διδάξει η ζωή σε κάθε βλάκα!
-Εμένα μου δίδαξε πόσο βλάκας ήμουννα σ' ερωτευτώ!
-Δεν ήσουν η μοναδική ηλίθια που το 'κάνε αυτό! Οι γυναίκες συνήθιζαν να μ' ερωτεύονται· είχα ξεχάσει πως ήσουν μια απ' αυτές!
-Σ' αγάπησα, κύριε μου... λίγο... μια φορά!
-Α, ήταν δικό σου λάθος, αγαπητή μου! θα έπρεπε να μ' έχεις αγαπήσει πολύ, να μ' έχεις αγαπήσει παθιασμένα, άγρια... να μ' έχεις αγαπήσει ως την αιωνιότητα! Τότε, θα σ' είχα

συντομότερα βαρεθεί και δε θα σε μισούσα τόσο πολύ μετά!... Αλλά περασμένα ξεχασμένα!... Πού βρισκόμαστε άραγε; Ο τόπος είναι το ζήτημα! Το ζήτημα δεν είναι να ζει κανείς ή να μη ζει!
-Βρισκόμαστε στον άλλο κόσμο, υποθέτω!
-Δεκτό! Αλλά σε ποιον και σε τι είδους άλλο κόσμο; Τούτος εδώ δεν μπορεί να 'ναι η κόλαση!
-Πρέπει' γιατί υπάρχει γάμος μέσα! Εσύ κι εγώ είμαστε καταδικασμένοι να "ζούμε" ο ένας με τον άλλο.
-Τότε δεν είμαι σαν τον Οθέλλο, που είναι καταδικασμένος με μια ωραία σύζυγο! Αχ, θυμούμαι τον Σέξπιρ μου, κυρία!
Εκείνη σήκωσε ένα σπασμένο κλωνάρι που είχε πέσει μέσα σ' ένα θάμνο και, κάνοντας το μπαστούνι να στηριχτεί, απομακρύνθηκε μ' ένα τίναγμα του μικρού της κρανίου.
-Δώσε σ' εμένα το μπαστούνι, της φώναξε ο τέως σύζυγος της. Το χρειάζομαι περισσότερο από σένα. Εκείνη δεν του απάντησε.
-Εννοείς ότι πρέπει να σε παρακαλέσω γι' αυτό;
-Κάθε άλλο, κύριε μου. Εννοώ να το κρατήσω για τον εαυτό μου, αποκρίθηκε αυτή συνεχίζοντας ν' απομακρύνεται αργά.
-Δώσε μου το αμέσως· εννοώ να το πάρω εγώ! Το απαιτώ!
-Δυστυχώς, νομίζω ότι το απαιτώ για τον εαυτό μου! αποκρίθηκε η γυναίκα βαδίζοντας κάπως γρηγορότερα, μ' ένα πιο δυνατό κροτάλισμα των κλειδώσεων της. Αυτός ξεκίνησε να την ακολουθήσει, αλλά σχεδόν σωριάστηκε· το χόρτο με το οποίο του 'χε δέσει το γόνατο έσπασε και, βλαστημώντας, σταμάτησε και ξανάπιασε το καλάμι του.
-Έλα και δέσε το όπως πρέπει! θα είχε αστράψει και βροντήξει, αλλά περιορίστηκε σ' ένα ισχνό μόνο σφύριγμα! Εκείνη γύρισε και τον κοίταξε.
-Έλα και δέσε τοαμέσως! ξανάπε αυτός. Εκείνη απομακρύνθηκε κάνα δυο βήματα ακόμα.
-Σ' ορκίζομαι ότι δε θα σ' αγγίξω! της φώναξε.
-Ορκίσου, κύριε μου! Δεν υπάρχει κανείς εδώ πέρα να σε πιστέψει. Σε παρακαλώ, όμως, να μη χάνεις την ψυχραιμία σου, γιατί αλλιώς από το ταρακούνημα θα διαλυθείς, και, πες μου,

πού θα βρω τότε τόσο σκοινί για να σου δέσω όλες τις ηλίθιες κλειδώσεις σου!
Ξαναγύρισε και γονάτισε ακόμα μια φορά πλάι του -φρόντισε όμως να τοποθετήσει το παραπάνω μπαστούνι μακριά απ' το χέρι του και κοντά στο δικό της.
Τη στιγμή που τελείωνε το δέσιμο, αυτός την άδραξε νομίζοντας πιθανώς πως την αρπάζει απ' τα μαλλιά, τα σκληρά δάχτυλα του όμως γλίστρησαν πάνω στο λείο της κρανίο.
-Σίχαμα! μουρμούρισε αυτός και την άρπαξε απ' το κόκαλο του μπράτσου.
-θα το σπάσεις! έκανε εκείνη σηκώνοντας τα μάτια απ' τα γόνατα της.
-Να σ' το σπάσω, λοιπόν! απάντησε αυτός και άρχισε να το σφίγγει.
-Δε θα σουξαναδέσω το πόδι την άλλη φορά που θα ξαναβγεί! απείλησε εκείνη.
Της έστριψε άγρια το μπράτσο, μα ευτυχώς τα κόκαλα τα δικά της ήταν σε καλύτερη κατάσταση απ' τα δικά του. 'πλωσε τοάλλο της χέρι προς το σπασμένο κλωνάρι.
-Ωραία· δώσε μου το μπαστούνι! μόρφασε αυτός.
Εκείνη όμως το πήρε και του 'δώσε μ' αυτό ένα τέτοιο χτύπημα, που έσπασε ένα απ' τα κόκαλα του γερού του καλαμιού, κι αυτό τον έκανε να σωριαστεί κάτω πνίγοντας τις βλάστημιες του. Η γυναίκα άρχισε τα γέλια.
-Τώρα θ' αναγκαστείς να φοράς πάντα νάρθηκες! του είπε. Τέτοια κόκαλα δεν επισκευάζονται ποτέ!
-Διαβολοθήλυκο!
-Στις προσταγές σας, κύριε μου! Να σας φέρω μήπως δυο ακτίνες τροχού; Κατάλληλες... αλλά βαριές, φοβάμαι!
Αυτός γύρισε αλλού το οστεώδες πρόσωπο του και δεν απάντησε, αλλά γέρνοντας πίσω μούγκρισε. Απόρησα που δεν έγινε κομμάτια όταν σωριάστηκε. Η γυναίκα σηκώθηκε και απομακρύνθηκε -όχι χωρίς κάποια χάρη, συλλογίστηκα.

-Τι μπορεί να προέλθει απ' αυτό; αναρωτήθηκα μέσα μου. Τούτοι εδώ είναι τρομερά αξιοθρήνητοι σε οποιονδήποτε κόσμο, κι αυτός εδώ δεν μπορεί να 'ναι η κόλαση, γιατί υπάρχουν τα Μικρά μέσα του, όπως επίσης κι αυτοί που κοιμούνται τον αιώνιο ύπνο! Τι μπορεί όλο τούτο να σημαίνει; Μπορεί ποτέ τα πράγματα να γίνουν όμορφα για τους σκελετούς;

-Υπάρχουν πολύ βαριά λόγια και για σένα και για μένα'

όλοι είν' ένας απ' αυτούς και διαρκώς κάποιος άλλος, είπε μια γνώριμη φωνή κοντά μου.

Κοίταξα γύρω μου αλλά δεν είδα πουθενά εκείνον που μίλησε.

-Δε βρίσκεσαι στην κόλαση, ξανάπε. Ούτε κι εγώ βρίσκομαι στην κόλαση. Αυτοί εδώ οι σκελετοί, όμως, αυτοί, ναι, βρίσκονται στην κόλαση!

Πριν τελειώσει τη φράση του, το μάτι μου αντίκρισε το κοράκι πάνω σε μια μικρή οξιά, κατευθείαν πάνω απ' το κεφάλι μου. Αμέσως μετά πέταξε από κει και, αφού προσγειώθηκε, στάθηκε λίγο πιο πέρα από μένα -ο λιπόσαρκος γέρος της βιβλιοθήκης με τη μακρουλή μύτη και τη μακριά ρεντιγκότα.

-Ο αρσενικός απ' αυτούς τους δύο δεν υπήρξε ποτέ κύριος, συνέχισε, και σ' αυτό το στάδιο της αποσύνθεσης, το οστεώδες, στη σκελετώδη του κατάσταση, και με το χαρακτήρα του απογυμνωμένο από καλούς τρόπους, δε μοιάζει καθόλου για τέτοιος. Ο θηλυκός είναι λιγότερο βάρβαρος και διαθέτει μια κάποια καρδιά. Αλλά δίχως τα κατά συνθήκην ψεύδη που επιβάλλει η κοινωνία, τους βλέπεις αυτή τη στιγμή όπως ακριβώς είναι και ανέκαθεν ήταν!

-Πείτε μου, κ. Ρέιβεν, τι θ' απογίνουν αυτοί; ρώτησα.

-θα δούμε, αποκρίθηκε. Στα νιάτα τους ήταν το ωραιότερο ζευγάρι της αυλής· κι αυτή τη στιγμή, ακόμα και σ' αυτή τη σκελετώδη κατάσταση τους, μοιάζουν να διατηρούν την προηγούμενη υπόληψη τους σαν αναπαλλοτρίωτη ιδιοκτησία' αυτό θα το καταλάβεις βλέποντας τα πρόσωπα τους. Ένιωθαν πλούσιοι όταν ακόμα είχαν τσέπες, μα έχουν ήδη αρχίσει να αισθάνονται απένταροι! Ο κύριος μου θεωρούσε συνήθως την κυρά μου σαν ένα άχρηστο βάρος, γιατί είχε βαρεθεί την

ομορφιά της και είχε σπαταλήσει τα λεφτά της· τώρα τη χρειάζεται για να του συγκρατεί όπως όπως τις κλειδώσεις! Αυτές οι αλλαγές έχουν ρίζες ελπίδας μέσα τους. Επί πλέον, τους είν' αδύνατο πια ν' απομακρυνθούν ο ένας απ' τον άλλο και δε βλέπουν κανέναν άλλο της δικής τους συνομοταξίας: πρέπει στο τέλος να βαρεθούν την αμοιβαία τους αποστροφή και ν' αρχίσουν ν' αγαπούν ο ένας τον άλλο! Γιατί η αγάπη, κι όχι το μίσος, είναι βαθύτερη σε ό,τι η Αγάπη "αγαπά να είναι".
-Στην αίθουσα, εδώ κοντά, είδα πριν από μια ώρα πάρα πολλούς του είδους τους! είπα.
-Του είδους τους αλλά όχι του ποιου τους, απάντησε αυτός. Για αρκετά χρόνια, τούτοι εδώ δε θα αντικρίσουν κανέναν σαν αυτούς που είδες εσύ χτες το βράδυ. Εκείνοι προηγούνται αιώνες από τούτους. Είδες ότι εκείνοι μπορούσαν ακόμα να φορούν κάτι για ρούχο! Είναι αλήθεια όμως ότι δεν μπορούν ακόμα να φορούν τα ρούχα όσοθα ήθελαν... τα ρούχα... παρά μονάχα, προς το παρόν, για λίγες ώρες της νύχτας· μα συνεχώς αποκτούν ολοένα και πιο πολύ την ικανότητα γι' αυτό και, με τον καιρό, θα βγάλουν πρόσωπα· γιατί κάθε κόκκος αλήθειας προσθέτει μια ίνα στην εμφάνιση του ανθρώπινου παρουσιαστικού τους. Τίποτε δεν μπορεί να φανερωθεί παρά μονάχα η αλήθεια, όπως κι αν πρέπει να φανερωθεί.
-Τους ενθαρρύνει τάχα τούτη η ελπίδα; ρώτησα.
-Τους ενθαρρύνει η ελπίδα, αλλά δεν ξέρουν ούτε στο ελάχιστο την ελπίδα τους· για να την καταλάβουν απέχουν πάρα πολύ ακόμα, απάντησε αυτός.
Η αναπάντεχη παρουσία του δε με παραξένεψε. Ήμουν σαν ένα παιδί, διαρκώς απορημένο, που δεν εκπλήσσεται με τίποτε.
-Ήρθατε για να με βρείτε, κύριε; τον ρώτησα.
-Κάθε άλλο, απάντησε αυτός. Δεν ανησυχώ για σένα, μια και επιστρέφεις πάντα σ' εμάς.
-Πώς το εννοείτε αυτό, κύριε; ρώτησα.
-Δεν μπορώ να κάνω φίλο μου το αντικείμενο μιας συναναστροφής, απάντησε αυτός μ' ένα μειδίαμα.
-Μα όταν είναι παρών αυτός ο φίλος! τον πίεσα.
-Αρνούμαι ακόμη περισσότερο, απάντησε εκείνος.

-Μα όταν αυτός ο φίλος σας το ζητάει! επέμεινα.
-Τότε αρνούμαι κατηγορηματικά, απάντησε.
-Γιατί;
-Επειδή αυτός κι εγώ θα κουβεντιάζαμε για δυο πρόσωπα σάμπως να ήταν ένα και το αυτό. Η συνείδηση του εαυτού σου και η γνώση μουγια σένα απέχουν πολύ η μια απ' την άλλη!
Τα πέτα του πανωφοριού του αναρριπίδισαν, οι άκρες του ανασηκώθηκαν και νόμιζα πως η μεταμόρφωση του homo σε corvus ήταν έτοιμη να συντελεστεί μπροστά στα μάτια μου. Αλλά το πανωφόρι ξανάκλεισε μπροστά του, κι εκείνος πρόσθεσε με φαινομενική αδιαφορία:
_ Σ' αυτό τον κόσμο, ποτέ μην εμπιστεύεσαι άνθρωπο που σ' εξαπάτησε μια φορά. Πάνω απ' όλα, ποτέ μην
-θα προσπαθήσω να τοθυμάμαι, απάντησα, ...αλλά μπορεί να το ξεχάσω!
-Τότε θα επακολουθήσει κάποιο κακό που τελικά θα 'ναι καλό.
-Κι αν το θυμάμαι;
-Τότε, δε θα επακολουθήσει κάποιο κακό που να μην είναι καλό για σένα.
Ο γηραιός κύριος φαινόταν να βουλιάζει στο έδαφος, κι αμέσως μετά είδα το κοράκι, κάμποσα μέτρα από μένα, να πετά χαμηλά και γρήγορα.

18. ΝΕΚΡΗ ΤΑΧΑ Ή ΖΩΝΤΑΝΗ;

Συνέχισα την οδοιπορία, αντικριστά πάντα στη σελήνη, η οποία, χωρίς ακόμα να έχει υψωθεί, έβλεπε κατευθείαν μες στο δάσος. Δεν ήξερα τι είχε, μα ήταν σκοτεινή και σαν βαθουλωμένη, σαν σφυρηλατημένος δίσκος από παλιό μπρούντζο· μου φαινόταν κουρασμένη και αποθαρρημένη. Ούτ' ένα σύννεφο δεν υπήρχε για να της κρατάει συντροφιά, και τ' αστέρια λαμπύριζαν πολύ έντονα σεσχέση με το δικό της φως. θα κρατήσει για πάντα άραγε αυτό; έμοιαζε να ρωτάει. Εκείνη προχωρούσε στον ένα δρόμο, κι εγώ προχωρούσα στον άλλο, ωστόσο κι οι δυο βαδίζαμεσ' ένα μεγάλο δρόμο διασχίζοντας το δάσος. Δεν επικοινωνούσαμε πολύ, γιατί τα μάτια μου κοίταζαν κάτω το έδαφος· μα το απαρηγόρητο βλέμμα της ήταν συνέχεια καρφωμένο απάνω μου· το ένιωθα χωρίς να το βλέπω. Ήμασταν για πολλήν ώρα μαζί, η σελήνη κι εγώ, βαδίζοντας πλάι πλάι -εκείνη μια θαμπή ανταύγεια κι εγώ η ζωντανή σκιά.

Το μάτι μου έπιασε κάτι, κάτι απ' τη λευκότητα του, κάτω από ένα φουντωμένο δέντρο, και γύρισα προς τα κει. Φάνταζε αμυδρό μες στη σκιά του φυλλώματος, δίνοντας μου την εντύπωση, καθώς ζύγωνα, ανθρώπινου σώματος. Κι άλλος σκελετός! είπα μέσα μου γονατίζοντας κι απλώνοντας το χέρι μου πάνω του. Ήταν πράγματι σώμα, και όχι σκελετός -αν και ο θεός να το έκανε σώμα έτσι όπως ήταν. Γερμένο στο πλάι είχε κοκαλώσει -παγωμένο όχι σαν πέτρα, αλά παγωμένο σαν ένα σώμα που ήταν κάποτε ζωντανό, και δεν είναι πια. Όσο προσεχτικότερα το κοιτούσα, όσο συχνότερα το άγγιζα, τόσο λιγότερο φαινόταν πιθανό να 'ναι κάτι άλλο εκτός από νεκρό. Αμήχανος προς στιγμήν, φαντάστηκα πως ήταν ένας από κείνους τους παράφορους χορευτές, μια εκτοπλασματική Σταχτοπούτα, ίσως, που είχε χάσει το δρόμο για το σπίτι της και τώρα έλιωνε μες στην παράξενη νύχτα αυτού του υπαίθριου κόσμου! Ήταν ολόγυμνη και τόσο αδυνατισμένη

ώστε ακόμα και στη σκιά μπορούσα, κοιτάζοντας πιο προσεχτικά, να μετρήσω δίχως να τ' αγγίζω, κάθε παίδι στο πλευρό της. Όλα της τα κόκαλα, στην πραγματικότητα, ήταν τόσο ορατά σαν να τα 'χε σκεπάσει κανείς με μεγάλη προσοχή και πολύ σφιχτά μόνο μ' ένα λεπτό ελαστικό πετσί. Τα ωραία κι ωστόσο φρικαλέα δόντια της, άπρεπα εκτεθειμένα από τα τραβηγμένα χείλη της, γυάλιζαν μακάβρια μες στο σκοτάδι. Τα μαλλιά της ήταν μακρύτερα απ' το σώμα της, πυκνά και πολύ απαλά στην αφή, και κατάμαυρα σαν τη νύχτα. Ήταν το σώμα μιας ψηλόκορμης, ίσως ωραίας, γυναίκας. Πώς είχε πάει εκεί; Όχι μόνη της βέβαια, και μάλιστα σε τέτοια κατάσταση φθοράς ήδη! Οι δυνάμεις της θα πρέπει να την είχαν εγκαταλείψει· να είχε σωριαστεί και να είχε μείνει εκεί, μέχρι που πέθανε από πείνα! Πώς, όμως, ακόμα κι έτσι, είχε αδυνατίσει σε τέτοιο βαθμό; Και πώς συνέβη να είναι γυμνή; Πού τάχα την είχαν γδύσει τα αγρίμια, της είχαν πάρει τα ρούχα και την είχαν παρατήσει; Το ότι είχε απομείνει το σώμα της δεν ήταν παράξενο!

Σηκώθηκα, στάθηκα και σκέφτηκα για λίγο. Δε θα 'πρεπε, δε θα μπορούσα να την αφήσω να κείτεται έτσι εκτεθειμένη και εγκαταλειμμένη! Το φυσικό σέβας το απαγόρευε αυτό. Ακόμα και το ρούχο μιας γυναίκας απαιτεί σεβασμό' ήταν αδύνατο ν' αφήσω ακάλυπτο το σώμα της! θα μπορούσαν να το δουν τίποτε βέβηλα μάτια! Βάναυσα νύχια θα μπορούσαν να το ξεσκίσουν! θα περνούσαν χρόνια προτού μπορέσει η σπλαχνική βροχή να τη μεταβάλλει σε χώμα! Αλλά το έδαφος ήταν σκληρό, σχεδόν συμπαγές απ' τις πλεγμένες ρίζες, και δεν είχαν άλλο εργαλείο έξω απ' τα γυμνά μου χέρια!

Στην αρχή μου φάνηκε καθαρά ότι δεν είχαν περάσει πολλές ώρες απ' το θάνατο της, γιατί δεν υπήρχαν απάνω της σημάδια αποσύνθεσης. Μα τότε, τι είχε αφήσει απ' αυτήν να αποσυντεθεί η αργή φθορά της ζωής;

θα μπορούσε τάχα να είναι ακόμα ζωντανή; Μήπως όχι; Κι αν ήταν; Τα πράγματα εμφανίζονταν πολύ παράξενα σ' αυτό τον παράξενο κόσμο! Ακόμα και τότε, πάντως, ελάχιστη

πιθανότητα θα υπήρχε να την επαναφέρω στη ζωή, αλλά θα έπρεπε να μάθω ότι ήταν πράγματι νεκρή πριν να τη θάψω!
Όταν άφησα το θόλο του δάσους, είχε πάρει το μάτι μου στο ξέφωτο ένα κλήμα με ώριμα σταφύλια· έκοψα μερικά και τα πήρα μαζί μου, τρώγοντας καθώς ερχόμουν λίγα μόνο είχαν απομείνει και ο χυμός τους θα μπορούσε ίσως να τη ζωντανέψει! Πάντως, αυτό είχα όλο κι όλο για ν' αποπειραθώ να τη σώσω! Το στόμα της ευτυχώς ήταν μισάνοιχτο· το κεφάλι της όμως ήταν σε τόσο άβολη θέση ώστε, για να μετακινήσω το σώμα, πέρασα το μπράτσο μου κάτω απ' τον ώμο όπου ακουμπούσε, όταν διαπίστωσα πως οι πευκοβελόνες από κάτω ήταν ζεστές· μπορεί και να μην είχε πεθάνει, να ήταν ακόμα ζωντανή, αν και δεν άκουγα την καρδιά της να χτυπάει ή το στήθος της ν' ανασαίνει! Το ένα της χέρι ήταν κλεισμένο σφιχτά, προφανώς έκλεινε μέσα του κάτι μικρό. Έστιψα μια ρόγα στο στόμα της, αλλά δεν την είδα να καταπίνει.
Κάνοντας ό,τι μπορούσα, άπλωσα ένα παχύ στρώμα από πευκοβελόνες και ξερά φύλλα, έβαλα πάνω του ένα από τα ρούχα που φορούσα, ζεστό απ' το κορμί μου, τη σήκωσα, την απόθεσα πάνω κει και τη σκέπασα με τα ρούχα μουκαι μ' ένα μεγάλο σωρόαπό φύλλα· θα διατηρούσα μια μικρή ζεστασιά στο σώμα της, με την ελπίδα να μεγαλώσει η θερμοκρασία του όταν θα έβγαινε ο ήλιος. Μετά δοκίμασα κι άλλο σταφύλι, μα δεν μπόρεσα να διακρίνω την παραμικρή κίνηση στο στόμα ή στο λαρύγγι.
"Μάταια προσπαθώ", είπα μέσα μου, "αλλ' αυτό δεν είναι λόγος να μην κάνω τίποτα". Τόσο τσιτωμένο ήταν το δέρμα πάνω στα κόκαλα της, ώστε δεν τόλμησα να δοκιμάσω εντριβή.
Σύρθηκα μέσα στο σωρό των φύλλων, ξάπλωσα όσοπιο κοντά της μπορούσα και την πήρα στην αγκαλιά μου. Δεν είχε απομείνει και πολλή θερμότητα μέσα μου, μα όση είχα θα τη μοιραζόμουν μαζί της! Έτσι, πέρασα τη νύχτα που απόμενε, ξάγρυπνος και ανυπομονώντας πότε να βγει ο ήλιος. Η παγωμάρα της μου φαινόταν ότι με διαπότιζε, αλλά καμιά θέρμη δεν περνούσε από μένα σ' εκείνη.

Είχα φύγει, λοιπόν, απ' τις ωραίες κοιμώμενες, συλλογιζόμουν, που η καθεμιά τους ξάπλωνε πάνω στην ασημένια "μισοφώτιστη κι ολόισια" κλίνη της, για να 'ρθω μόνος μου να ξαπλώσω με μια τέτοια ομόκλινη. Είχα αρνηθεί ένα ωραίο προνόμιο είχα παραδοθεί σ' ένα τρομερό καθήκον! Κάτω απ' το λυπημένο φεγγάρι που έδυε σιγά σιγά, είχα ξαπλώσει με τη νεκρή περιμένοντας την αυγή.
Το σκοτάδι είχε υποχωρήσει κι ο ορίζοντας στην ανατολή θαμποχάραζε, όταν το μάτι μου έπιασε κάτι ν' αργοσαλεύει πάνω στο έδαφος, όχι μακριά από μένα. Ήταν μια κίνηση αλλιώτικη, ο σιωπηλός κυματισμός ενός μεγάλου φιδιού, που με προσπέρασε σε ευθεία γραμμή. Σε λίγο παρουσιάστηκε, τραβώντας όπως είδα στο ίδιο σημείο, κάτι που το πήρα για θηλυκό ελάφι και το μικρό της. Και πάλι σε λίγο, είδα να περνούν δυο αρκουδάκια όπως μου φάνηκαν, μαζί με τρία τέσσερα μικρότερα ξοπίσω τους. Το φως τώρα δυνάμωνε τόσο γρήγορα ώστε, όταν λίγο αργότερα πέρασε καλπάζοντας ένα κοπάδι άλογα, διαπίστωσα ότι, παρόλο που το πιο σωματώδες απ' αυτά δεν ήταν μεγαλύτερο απ' το μικρότερο αλογάκι του Σέτλαντ, ωστόσο ήταν τέλεια αναπτυγμένα σαν μεγάλα άλογα και πολύ καλοσχηματισμένα. Ήταν από πολλές ράτσες. Μερικά έδειχναν προορισμένα για άμαξες, άλλα για φορτία κι άλλα για ιπποδρομίες ή άλογα του κυνηγιού. Ακολουθούσαν μικρόσωμα γελάδια και μικροκαμωμένοι ελέφαντες.
"Γιατί τα παιδιά να μην είναι εδώ!" είπα μέσα μου. "Μόλις απαλλαγώ απ' αυτήν τη δυστυχισμένη γυναίκα, πρέπει να γυρίσω πίσω και να τα φέρω!"
Πού πήγαιναν άραγε τα πλάσματα αυτά; Τι τα παράσερνε; Να 'ταν τάχα όλο αυτό μια έξοδος ή μια πρωινή συνήθεια; Έπρεπε να περιμένω να βγει ο ήλιος! Μέχρι να βγει δεν έπρεπε ν' αφήσω τη γυναίκα!
Ακούμπησα την παλάμη μου πάνω στο σώμα της κι αμέσως σκέφτηκα πως είχε κάπως ζεσταθεί, θα μπορούσε ίσως να έχει απορροφήσει λίγη απ' τη θερμότητα που έχασα· δε θα μπορούσε μόνο του να παράγει καμιά θερμότητα! Ποιος ο λόγος να ελπίζω αν δεν την είχα χάσει;

Αρχιζε πια να φέγγει η μέρα, κι ύστερ' από λίγο ξεπρόβαλε ο ήλιος, λες κι ήθελε να δει για πρώτη φορά τι ήταν όλη αυτή η αναταραχή ενός καινούριου κόσμου. Στη θέα της απέραντης αθώας μεγαλοσύνης του, σηκώθηκα γεμάτος ζωή, δυνατός μπροστά στο θάνατο. Βγάζοντας το μαντίλι που είχα βάλει για να προστατέψω το στόμα μου και τα μάτια μου απ' τις πευκοβελόνες, κοίταξα πολύ προσεχτικά τριγύρω μήπως και πάρει το μάτι μου κανένα ανεκτίμητο κόσμημα ή απλώς την άδεια θήκη του.

Το σώμα κειτόταν πάντα ασάλευτο όπως όταν το βρήκα. Τότε, για πρώτη φορά, στο φως του πρωινού, είδα πόσο τραβηγμένο και ρουφηγμένο ήταν το πρόσωπο της, πόσο σουβλερά ήταν τα κόκαλα κάτω απ' το δέρμα, πόσο καθαρά και ευδιάκριτα ξεχώριζε το κάθε δόντι ανάμεσα στα χείλη. Το ανθρώπινο ένδυμα, ναι, είχε λιώσει ολότελα, μα το ουράνιο πουλί θα μπορούσε ακόμα να φωλιάζει μέσα του, θα μπορούσε ακόμαν' αφυπνιστεί στην κίνηση και στο τραγούδι!

Ο ήλιος όμως έλαμπε πάνω στο πρόσωπο της! Τοποθέτησα πάλι το μαντίλι, άπλωσα ελαφρά λίγα φύλλα από πάνω του και ξεκίνησα ν' ακολουθήσω τα ζώα. Ο κύριος δρόμος που είχαν πάρει, έπρεπε να χρησιμοποιείται πολύν καιρό τώρα, όπως και πολλά παράπλευρα δρομάκια, κι από τις δυο μεριές που ενώνονταν μαζί του και τον έκαναν πιο πλατύ. Τα δέντρα αραίωναν καθώς προχωρούσα, και το χορτάρι γινόταν πυκνότερο. Σε λίγο τέλειωσε το δάσος, κι ως πέρα στον ορίζοντα απλώθηκε μια τεράστια καταπράσινη έκταση. Ανάμεσα της, ακολουθώντας την άκρη του δάσους, κυλούσε ένα ποταμάκι, και σ' αυτό έβγαζε το μονοπάτι. Αντικρίζοντας το νερό, μια νέα αν και ακαθόριστη ελπίδα αναπήδησε μέσα μου. Το ποτάμι φαινόταν βαθύ παντού και ξεχείλιζε σχεδόν στις όχθες του, μα σε κανένα του μέρος δεν πλάταινε περισσότερο από λίγα μέτρα. Μια γαλαζωπή καταχνιά υψωνόταν πάνω απ' τα νερά του και διαλυόταν καθώς ανέβαινε. Στην απέναντι πλευρά, μέσα στο πλούσιο χορτάρι, έβοσκαν πολλά μικρά ζωάκια. Ήταν φανερό ότι κοιμόντουσαν στο δάσος και το πρωί έρχονταν στο λιβάδι, κολυμπώντας στο

ποτάμι για να φτάσουν ως εδώ. Γονάτισα και θα είχα πιει απ' το νερό, μα το νερό ήταν ζεστό και είχε μια περίεργη μεταλλική γεύση.
Τινάχτηκα πάνω· να την η θερμότητα που αναζητούσα -η πρώτη ανάγκη της ζωής! Γύρισα τρέχοντας σχεδόν στο αβοήθητο λάφυρο μου.
Αν δεν αναλογιστεί κανείς βαθιά τη μοναξιά μου, δε θα καταλάβει πώς μου φαινόταν η σωτηρία της γυναίκας αυτής απ' το θάνατο. "Ας αποδειχτεί ό,τι θέλει", σκέφτηκα. Τουλάχιστον, δε θα είμαι μόνος πια! Είχα βαρεθεί τόσο πολύ τη συντροφιά του εαυτού μου, που αυτή τη στιγμή κατάλαβα για πρώτη φορά τι σήμαινε ελπίδα. Το ευλογημένο τούτο νερό θ' απόδιωχνε το θάνατο και θα έπνιγε τη θλίψη μου!
Την έφερα στο ποτάμι. Ήταν ψηλή, αλλά μου φάνηκε εξαιρετικά ανάλαφρη με τα τόσο λεπτά κόκαλα της. Οι ελπίδες μου μεγάλωσαν ακόμα περισσότερο όταν διαπίστωσα ότι κάθε άλλο καρά άκαμπτη ήταν και μπορούσα έτσι να τη μεταφέρω με το ένα χέρι, σαν ένα κοιμισμένο παιδί που γέρνει στον ώμο μου. Πήγαινα σιγά σιγά, γιατί φοβόμουν ακόμα και τον αέρα των κινήσεων μου, και ήταν ευτύχημα που δε φυσούσε.
Το νερό ήταν πολύ ζεστό για να τη βάλω αμέσως μέσα" το σοκ της επαφής θα μπορούσε να διώξει από μέσα της τη σπαρταριστή ακόμα ζωή! Την ξάπλωσα στην όχθη και, βρέχοντας κάποιο ρούχο μου, άρχισα να λούζω το αξιοθρήνητο σώμα. Ήταν τόσο ταλαιπωρημένο ώστε, αν δεν υπήρχαν τα πλούσια μαύρα μαλλιά, θα ήταν αδύνατο να καταλάβω αν ήταν νέα ή γριά. Τα βλέφαρα της ήταν μισόκλειστα, κι αυτό την έκανε να φαντάζει ακόμα πιο νεκρή· υπήρχε μια ρωγμή στα σύννεφα της νύχτας της, όπου δεν έφτανε καμιά ηλιαχτίδα!
Όσο περισσότερο έλουζα τα καταπονημένα κόκαλα, τόσο λιγόστευαν οι ελπίδες μου πως θα ξαναντύνονταν ποτέ με δύναμη, πως θ' άνοιγαν ποτέ εκείνα τα βλέφαρα και θα φαινόταν κάποια ψυχή. Συνέχιζα, ωστόσο, χωρίς ν' αφήνω κανένα σημείο του σώματος να κρυώσει, ενώ έβρεχα κάποιο άλλο· και σιγά σιγά, το σώμα ζεστάθηκε τόσο ώστε τόλμησα να το βουτήξω στο νερό μπήκα μες στο ποτάμικαι το τράβηξα

μέσα, κρατώντας το κεφάλι στην επιφάνεια κι αφήνοντας το γοργό, σταθερό ρεύμα να κυλά γύρω στο υπόλοιπο. Πρόσεξα, χωρίς όμως να είμαι σε θέση να συμπεράνω κάτι από το γεγονός, ότι, παρ' όλη τη ζέστη, η κλειστή παλάμη δε χαλάρωνε ποτέ το σφίξιμο της.

Ύστερ' από δέκα περίπου λεπτά, έβγαλα έξω το σώμα και το ξάπλωσα πάλι στην όχθη, το στέγνωσα και το σκέπασα όσο καλύτερα μπορούσα, κι ύστερα έτρεξα στο δάσος για να πάω να φέρω φύλλα.

Το χορτάρι και το χώμα ήταν στεγνά και ζεστά, κι όταν γύρισα πίσω σκέφτηκα πως το σώμα δεν είχε χάσει τίποτε απ' τη θερμοκρασία που του είχε δώσει το νερό. Έπλωσα πάνω του τα φύλλα κι έτρεξα να φέρω περισσότερα. Ύστερα ξανάφυγα για τρίτη και τέταρτη μεταφορά.

Μπορούσα πια ν' αφήσω μόνο του το σώμα και να πάω να εξερευνήσω το μέρος με την ελπίδα μήπως και βρω κάποιο κατάλυμα. Ανηφόρισα το ποτάμι τραβώντας για κάτι βραχώδεις λόφους που είδα προς εκείνη την κατεύθυνση, όχι πολύ μακριά.

Όταν έφτασα κοντά, ανακάλυψα πως το ποτάμι έβγαινε ορμητικά από ένα βράχο που βρισκόταν στους πρόποδες του ενός λόφου. Στα μάτια μου φάνταζε σαν να έπεφτε από μια εσωτερική σκάλα ένας βουερός καταρράχτης, που δεν έβρισκε πουθενά διέξοδο για να ξεφύγει παρά μονάχα απ' τα ριζά του λόφου.

Δε γέμιζε εντελώς το άνοιγμα απ' όπου εξορμούσε· έτσι, λοιπόν, σύρθηκα και τρύπωσα μέσα σ' ένα μικρό σπήλαιο, όπου διαπίστωσα ότι, αντί να χύνεται με ορμή σε κάποια κατηφόρα, αναπηδούσε ήρεμα απ' το έδαφος στο πίσω μέρος σαν να 'ταν η βάση ενός μεγάλου κίονα, και έτρεχε απ' τη μια μεριά γεμίζοντας σχεδόν ένα βαθύ, μάλλον στενό αυλάκι. Περιεργάστηκα το χώρο και είδα ότι, αν μπορούσα να βρω λίγα πεσμένα κλωνάρια, αρκετά μεγάλα ώστε να τα τοποθετήσω κάθετα πάνω απ' το αυλάκι, και αρκετά χοντρά ώστε ν' αντέξουν λίγο βάρος δίχως να λυγίζουν πολύ, θα μπορούσα, με άλλα λίγα μικρότερα κλαδιά και κάμποσα φύλλα, να φτιάξω

πάνω τους ένα άνετο κρεβάτι με το ποτάμιαπό κάτω να το διατηρεί πάντα ζεστό. Ύστερα, γύρισα τρέχοντας πίσω για να δω πώς ήταν το λάφυρο μου.
Βρισκόταν όπως την είχα αφήσει. Η ζέστη δεν την είχε επαναφέρει στη ζωή, μα ούτε κι είχε παρουσιάσει καμιά εξέλιξη που να δικαιολογεί μελλοντικές ελπίδες. Έβγαλα μερικές μεγάλες πέτρες απ' το αυλάκι και τις αράδιασα στα πόδια της κι από τις δυο πλευρές.
Τρέχοντας πάλι στο δάσος, δε χρειάστηκε να ψάξω πολύ για να βρω μερικά μικρά κλωνάρια που ήταν κατάλληλα γι' αυτό που σκόπευα να κατασκευάσω -οξιάς τα περισσότερα, με τα ξερά κίτρινα φύλλα τους κολλημένα ακόμη απάνω τους. Μ' αυτά σε λίγο έφτιαξα κάτι σαν γεφυράκι πάνω απ' το χείμαρρο.
Έπλεξα τα κλωνάρια με μικρότερα κλαριά και τα σκέπασα όλα μ' ένα παχύ στρώμα από φύλλα και ξερά μούσκλια.
Όταν, τελικά, ύστερ' από κάμποσα πήγαιν' έλα στο δάσος, έφτιαξα έτσι ένα ζεστό, στεγνό και μαλακό κρεβάτι, σήκωσα στα χέρια μου το σώμα ακόμα μια φορά και ξεκίνησα για να το μεταφέρω στη σπηλιά. Ήταν τόσο ελαφρύ ώστε, κάθε τόσο, καθώς προχωρούσα, τρόμαζα μην τυχόν, όταν το ακουμπούσα χάμω, ανακάλυπτα ένα σκελετό στη θέση του· και όταν τελικά το απόθεσα πραγματικά με πολύ μεγάλη προσοχή πάνω στο παρθένο γεφυράκι, ένιωσα μεγαλύτερη ανακούφιση που απαλλάχτηκα απ' αυτήν τη φαντασίωση παρά απ' τοβάρος. Για άλλη μια φορά, σκέπασα το σώμα μ' ένα παχύ στρώμα από φύλλα· προσπαθώντας και πάλι να την ταΐσω με λίγες ρόγες σταφύλι, διαπίστωσα χαρούμενος ότι τώρα το στόμα της άνοιγε λίγο περισσότερο. Το σταφύλι, βέβαια, έμενε εκεί περιφρονημένο, είχα όμως την ελπίδα πως λίγος χυμός θα έβρισκε το δρόμο του προς τα κάτω.
Ύστερ' από κάνα δυο ώρες πάνω στο κρεβάτι, δεν ήταν πια κρύα. Η θερμότητα του ρυακιού είχε διαπεράσει το κορμίτης -ναι, δεν ήταν παρά ένα κορμί! και όταν την άγγιξα ήταν ζεστή· όχι, ίσως, με τη θέρμη της ζωής, αλλά με μια ζέστη που δημιουργούσε τις προϋποθέσεις, αν ήταν ζωντανή, να ζήσει.

Είχα διαβάσει για κάποιον σε κατάσταση ύπνωσης, που είχε μείνει σ' ανάλογη κατάσταση για βδομάδες!
Μέσα σ' εκείνη τη σπηλιά, μέρα τη μέρα, νύχτα τη νύχτα, επτά ολάκερα μερόνυχτα, καθιστός ή ξαπλωμένος, την παρακολουθούσα συνεχώς, άλλοτε άγρυπνος κι άλλοτε μισοκοιμισμένος. Κάθε πρωί έβγαινα έξω και λουζόμουν στο ζεστό ποτάμι, και μετά απ' αυτό, ένιωθα σαν να είχα φάει, σαν να είχα πιει, κι αυτή η εμπειρία μου έδινε θάρρος κάθε μέρα να τη βάζω κι εκείνη στο ζεστό νερό. Μια φορά, καθώς την είχα μέσα στο νερό, μια σκιά ξασπρίσματος στ' αριστερό πλευρό της με τάραξε τρομερά, την άλλη μέρα όμως το πρωί είχε εξαφανιστεί κι εγώ συνέχισα τη θεραπεία -κάθε πρωί, μετά το λουτρό της, έβαζα στο στόμα της φρέσκες ρόγες σταφυλιού.
Έτρωγα κι εγώ σταφύλια και μούρα που έβρισκα στο δάσος, αν και πίστευα πάντα πως με το καθημερινό μου μπάνιο σ' εκείνο το ποτάμι, μπορούσα να αντέχω και δίχως να φάω καθόλου.
Κάθε φορά που κοιμόμουν, ονειρευόμουν πως έβρισκα έναν τραυματισμένο άγγελο που, ανήμπορος να πετάξει, έμενε μαζί μου ώσπου στο τέλος με ερωτευόταν και δεν έφευγε πλέον από κοντά μου· και κάθε φορά που ξυπνούσα, ήταν για να διαπιστώσω ότι πάνω στο κρεβάτι, αντί για το αγγελικό πρόσωπο με τα λαμπερά μάτια, υπήρχε το ίδιο εκείνο άσπρο, ασάλευτο, μαραμένο πρόσωπο. Όμως, ακόμα κι ο ίδιος ο Αδάμ, όταν είδε για πρώτη φορά την Εύα να κοιμάται, δε θα περίμενε με πιο μεγάλη αγωνία να ξυπνήσει απ' όσο περίμενα εγώ το ξύπνημα αυτής της γυναίκας. Ο Αδάμ δεν ήξερε τίποτε για τον εαυτό του, τίποτε ίσως απ' την ανάγκη του να έχει κάποιον άλλο άνθρωπο. Εγώ, αποξενωμένος απ' τους συνανθρώπους μου, είχα μάθει να αγαπώ ό,τι είχα χάσει! Αν χανόταν και τούτο εδώ το φθαρμένο υπόλειμμα γυναίκας, δε θ' απόμενε μέσα μου τίποτ' άλλο παρά μόνο μια ακόρεστη πείνα για ζωή! Λησμόνησα ακόμα και τα Μικρά' τα πράγματα δεν πήγαινα άσκημα μαζί τους! Εδώ, όμως, μπροστά στα μάτια μου, κειτόταν κάτι που θα μπορούσε να ξυπνήσει και να γίνει γυναίκα, θα μπορούσε πραγματικά ν' ανοίξει δυο μάτια και να τα στυλώσει πάνω μου!

Τώρα μάθαινα για πρώτη φορά τι σήμαινε μοναξιά, τώρα που κοίταζα αυτήν τη γυναίκα, η οποία ούτε έβλεπε ούτε άκουγε ούτε σάλευε ούτε μιλούσε. Έβλεπα τώρα πως ένας άνθρωπος μόνος δεν είναι παρά ένα ον που μπορεί ίσως να γίνει άνθρωπος, ότι δεν είναι παρά μια ανάγκη, και συνεπώς μια πιθανότητα. Το να 'ναι αύταρκες ένα ον, πρέπει να είναι ένα αιώνιο, αυθύπαρκτο σκουλήκι! Τόσο εξαίσια συγκροτημένος, τόσο απλά σύνθετος είναι ο άνθρωπος· ανυψώνεται και στέκεται πάνω σ' ένα τέτοιο βάθρο υποδεέστερων φυσικών οργανισμών και πνευματικών οικοδομημάτων ώστε καμιά ατμόσφαιρα δεν παρηγορεί ούτε τρέφει τη ζωή του, που να 'ναι λιγότερα θεία απ' αυτήν που παρέχουν άλλες ψυχές· πουθενά αλλού εκτός απ' τις ζωές των άλλων δεν μπορεί να ωριμάσει η ξεχωριστή οντότητα του, ν' αναπτυχθεί η ιδέα του εαυτού του, η ατομικότητα που τον κάνει να ξεχωρίζει από κάθε άλλον. Ακόμα κι αν όλοι οι άνθρωποι ήμασταν όμοιοι, ο καθένας θα διέθετε πάλι μια ατομικότητα, διασφαλισμένη απ' την προσωπική του συνείδηση· ενώ για την ανάπτυξη των διαφορών που κάνει δυνατή μια πλατιά και μεγάλη ενότητα, και που μόνη αυτή συγκροτεί σε εκκλησία εκατομμύρια πιστούς, είναι απαραίτητες μια ατέλειωτη και άμετρη επίδραση και αντίδραση. Για να 'ναι τέλειος ένας άνθρωπος, δηλαδή ολοκληρωμένος, έχοντας φτάσει στην πνευματική κατάσταση της διαρκούς και οικουμενικής ανάπτυξης, που είναι ο μόνος τρόπος με τον οποίο κληρονομεί την απεραντοσύνη του Πατέρα του, πρέπει να διαθέτει την παιδεία ενός κόσμου συνανθρώπων. Αν δεν είχα την ελπίδα να ξυπνήσει η ζωή μέσα σ' εκείνο το σχήμα που βρισκόταν πλάι μου, θα έπρεπε να φύγω και ν' αναζητήσω τη συντροφικότητα των ζώων που έβοσκαν και δε μιλούσαν. Ήταν πολύ καλύτερο -απείρως καλύτερο-να κάνω μαζί τους συντροφιά παρά να ζω μονάχος! Μα έστω και με την πιο αμυδρή προοπτική να γίνω φίλος με μια γυναίκα, εγώ, ο πιο ενδεής απ' όλα τα πλάσματα της γης, είχα ακόμα την πιθανότητα να γίνω ένας άνθρωπος!

19. Η ΑΣΠΡΗ ΒΔΕΛΛΑ

Ένα πρωί ξύπνησα από ύπνο βαθύ, νιώθοντας ένα δυνατό πόνο στην παλάμη μου. Η πάνω πλευρά της ήταν πολύ πρησμένη, και στο κέντρο του πρηξίματος υπήρχε ένα τριγωνικό τραύμα σαν το τσίμπημα μιας βδέλλας. Καθώς η μέρα προχωρούσε, υποχωρούσε και το πρήξιμο· μέχρι το βράδυ το τραύμα είχε επουλωθεί εντελώς. Έψαξα τη σπηλιά, αναποδογυρίζοντας κάθε πέτρα μικρή ή μεγάλη, αλλά δε βρήκα τίποτε που να με κάνει να φανταστώ πως μπορούσε να μου κάνει κακό.

Αργά αργά περνούσαν οι μέρες, και όμως το σώμα εκείνης δε σάλευε καθόλου, ούτε άνοιγε ποτέ τα μάτια του. Αποκλειόταν να είναι πεθαμένο, γιατί δεν παρουσίαζε κανένα σημάδι σήψης και ο αέρας γύρω του δε μύριζε καθόλου. Επί πλέον, είχα την εντύπωση ότι οι αιχμηρές προεξοχές των κοκάλων της είχαν αρχίσει να εξαφανίζονται, ότι το σχήμα του σώματος γινόταν παντού κάπως στρογγυλότερο και το δέρμα έχανε σιγά σιγά την όψη του ξεραμένου πετσιού. Αν ήταν πραγματική μια τέτοια αλλαγή, τότε θα έπρεπε κάπου μέσα της να υπάρχει ζωή! Το κύμα που είχε απομακρυνθεί τόσο μέσα, πέρα, βαθιά στο άπειρο, θα έπρεπε να έχει αρχίσει πάλι να κυλά! Πόση χαρά με γέμιζε η σκέψη πως τ' ανερχόμενα κυματάκια του ωκεανού της ζωής έθαβαν στ' αλήθεια κάτω από ένα όμορφο σχήμα τα οστά που είχε εντελώς απαρνηθεί. Είκοσι φορές την ημέρα την παρατηρούσα για να δω ένα δείγμα προόδου, και είκοσι φορές την ημέρα με αποκαρδίωναν οι αμφιβολίες -ενώ μερικές φορές απελπιζόμουν εντελώς· μα τη στιγμή που άρχιζα να θυμάμαι νοερά την εικόνα της όπως τη βρήκα, η ελπίδα ξαναγενιόταν.

Πέρασαν κάμποσες εβδομάδες έτσι, όταν μια νύχτα, αφού έμεινα αρκετή ώρα ξυπνητός, σηκώθηκα με τη σκέψη να βγω έξω ν' αναπνεύσω λίγο καθαρότερο αέρα· γιατί, παρόλο που η ροή του ρεύματος διατηρούσε πάντα δροσιά μέσα στη σπηλιά, η ζέστη καμιά φορά την έκανε κάπως αποπνικτική. Το φεγγάρι

ψηλά στον ουρανό ήταν ολόγιομο, η ατμόσφαιρα μέσα σκιερή και κρυστάλλινη και, όπως ήταν φυσικό, έριξα μια ματιά ακόμη στο θησαυρό μουπριν βγω. "θεέ και Κύριε!" φώναξα αυθόρμητα. "Βλέπω τάχα τα μάτια της;" Δυο μεγάλες σφαίρες, μαύρες, θαρρείς κομμένες από τη δίχως άστρα νύχτα, και φωτεινές απ' την απόλυτη σκοτεινιά, μουφάνηκαν πως έλαμπαν μέσα στη λευκή αχνοφεγγιά του προσώπου της. Ζύγωσα πιο κοντά, με την καρδιά μου να χτυπάει τόσο δυνατά που φοβήθηκα μην την ξυπνήσω απ' το καρδιοχτύπι μου. Έσκυψα πάνω της. Αλίμονο! Τα βλέφαρα της ήταν κλεισμένα ερμητικά! Η ελπίδα μαζί με τη φαντασία, είχαν δημιουργήσει εκείνη την ψευδαίσθηση! Ο πόθος της καρδιάς μου δε θα 'βρίσκε ποτέ ικανοποίηση. Γύρισα, απομακρύνθηκα, κάθισα κατάχαμα στο δάπεδο της σπηλιάς και έκλαψα. Όταν συνήλθα, πέρασε απ' το νου μου η σκέψη ότι τα μάτια της είχαν λίγο μισανοίξει κι ότι τώρα είχε χαθεί η φοβερή χαραματιά απ' όπου με είχε κοιτάξει το τίποτα· δεν αποκλείεται να τα είχε ανοίξει για μια στιγμή και μετά να ξανακοιμήθηκε! Δεν αποκλείεται να 'ταν ξύπνια και να τα κρατούσε κλειστά! Είτε στη μια είτε στην άλλη περίπτωση, η ζωή πρέπει να 'ταν αυτή που τα 'χε κλείσει! Παρηγορήθηκα και αποκοιμήθηκα βαθιά.

Τη νύχτα εκείνη, δέχτηκα πάλι τη δαγκωματιά και ξύπνησα με μια φλογερή δίψα.

Το πρωί έψαξα ακόμα πιο προσεχτικά, αλλά και πάλι μάταια. Το τραύμα ήταν ξανά το ίδιο και, όπως και πριν, είχε σχεδόν επουλωθεί ως το βράδυ. Συμπέρανα ότι κάποιο τεράστιο πλάσμα, κάτι σαν βδέλλα, έβγαινε πότε πότε μεσ' απ' το ζεστό χείμαρρο. "Όμως, αν το αίμα είναι ο στόχος του", συλλογίστηκα, "όσο βρίσκομαι εδώ, δε φοβάμαι καθόλου για το θησαυρό μου!"

Το ίδιο πρωί, όταν, ξεφλουδίζοντας μια ρόγα σταφυλιού όπως συνήθως και βγάζοντας τα κουκούτσια, την ακούμπησα στο στόμα της, τα χείλη της έκαναν μια ανεπαίσθητη κίνηση σαν να 'θελαν να τη δεχτούν τότε κατάλαβα ότιήταν ζωντανή!

Η ελπίδα μου τώρα είχε ενισχυθεί τόσο πολύ ώστε άρχισα να

σκέφτομαι να της φτιάξω κάτι σαν φόρεμα· θα έπρεπε να βάλει κάτι επάνω της όταν αποφάσιζε να σηκωθεί τη στιγμή που θα 'θελε! Έτσι, έφυγα τρέχοντας για το δάσος να ψάξω να βρω ποιο υλικό θα ήταν ίσως το κατάλληλο· δεν πρόφτασα ν' αρχίσω όταν κάτι ινώδη απομεινάρια σαν εκείνα που βλέπει κανείς στα φραγκόσυκα, μου φάνηκαν ότι θα έκαναν γι' αυτό που σκεφτόμουν να φτιάξω. Μάζεψα κάμποσα απ' αυτά, τα άπλωσα να ξεραθούν στον ήλιο, ξεδιάλεξα τα δικτυωτά στρώματα, κι απ' αυτά άρχισα σε λίγο να φτιάχνω δυο άνετα ρούχα, το ένα για να κρέμεται απ' τη μέση της και το άλλο από τους ώμους της. Με τη μυτερή άκρη ενός φύλλου αλόης και με διάφορα νήματα έραψα απ' αυτό το "ύφασμα" τρεις στρώσεις μαζί.

Όλη την επόμενη εβδομάδα, δεν είδα άλλο δείγμα εκτός από το ότι, φανερά πια, δεχόταν τα σταφύλια. Μα τα σημάδια γίνονταν πιο σίγουρα· τώρα έβλεπα καθαρά ότι συνερχόταν, ότι το δέρμα της γινόταν όλο και πιο ροδαλό, αναπτυσσόταν. Ωστόσο δεν άνοιγε τα μάτια της· και πότε πότε με τάραζε ένας φριχτός φόβος μην τυχόν η ανάπτυξη της ήταν κάποιου αποτρόπαιου μυκοειδούς χαρακτήρα, μια και τα σταφύλια, από μόνα τους, καθόλου δεν επαρκούσαν για να την εξηγήσουν.

Κάτι με ξαναδάγκωσε· και τώρα αυτό το πλάσμα, όποιο κι αν ήταν, άρχισε να με επισκέπτεται τακτικά κάθε τρεις μέρες. Τώρα με δάγκωνε κατά κανόνα στο λαιμό και στο μπράτσο, μια φορά μόνο, και πάντα ενώ κοιμόμουν, και ποτέ, ακόμα κι αν κοιμόμουν, στη διάρκεια της μέρας. Έμενα ώρες ξυπνητός καραδοκώντας, αλλά ποτέ δεν το άκουγα να πλησιάζει, ούτε μου έδειξε κάποιο σημάδι ότι πλησίαζε. Ποτέ, νομίζω, δεν το ένιωσα να με δαγκώνει. Στο τέλος απελπίστηκα τόσο πως θα το έπιανα, ώστε δεν έκανα πια τον κόπο ούτε την ημέρα να το ψάχνω ούτε τη νύχτα να παραμονεύω για να το πιάσω. Καταλάβαινα, λόγω της αδυναμίας μου που μεγάλωνε συνεχώς, ότι έχανα αίμα με επικίνδυνο ρυθμό, αλλά λίγο μ' ένοιαζε αυτό' μεσ' απ' τα μάτια μου, ο θάνατος παραδινόταν στη ζωή· μια ψυχή μάζευε δύναμη για να με σώσει από τη

μοναξιά' μαζί θα φεύγαμε μακριά κι εγώ σύντομα θα ξανάβρισκα το παλιό μου σφρίγος.
Τα ρούχα φτιάχτηκαν τελικά και, αφού καμάρωσα το έργο των χεριών μου με όχι μικρή ικανοποίηση, προχώρησα στη συνέχεια κι άρχισα να πλέκω νήμα για να της φτιάξω σανδάλια. Μια νύχτα ξύπνησα απότομα, λαχανιασμένος και εξασθενημένος λαχταρώντας να πάρω αέρα, ανασηκώθηκα κι άρχισα να σέρνομαι για να βγω απ' τη σπηλιά, όταν ένα ανάλαφρο χαρχάλεμα στα φύλλα του κρεβατιού μ' έκανε να μείνω ακίνητος και να στήσω αφτί.
-Το 'πιασα το απαίσιο πλάσμα, ψιθύρισε αμυδρά μια φωνή στη μητρική μου γλώσσα. Το 'πιασα πάνω στην πράξη!
Ήταν ζωντανή! Μιλούσε! Δεν τόλμησα να συνεχίσω τη μετακίνηση μου για να μη τη τρομάξω.
-Ποιο πλάσμα; ρώτησα ξέπνοα παρά που μίλησα.
-Το πλάσμα, μου απάντησε αυτή, που σε δάγκωνε.
-Τι ήταν;
-Μια μεγάλη άσπρη βδέλλα.
-Πόσο μεγάλη; συνέχισα εγώ πασχίζοντας να μείνω ήρεμος.
-Όχι μεγαλύτερη από δυο μέτρα μάκρος, θα έλεγα.
-Ίσως μου έσωσες τη ζωή! Πώς μπόρεσες όμως ν' αγγίξεις το φριχτό πράγμα! Πόσο γενναία είσαι! είπα.
-Μπόρεσα! ήταν όλη κι όλη η απάντηση της και μου φάνηκε ότι ανατρίχιασε.
-Πού είναι; Τι το 'κάνες ένα τέτοιο τέρας;
-Το πέταξα στο ποτάμι, απάντησε.
-Τότε θα ξανάρθει, φοβάμαι!
-Δε νομίζω πως μπορούσα να το σκοτώσω, ακόμα κι αν ήξερα τον τρόπο! Σε άκουσα να μουγκρίζεις, κι ανασηκώθηκα να δω τι σε βασάνιζε' είδα το φριχτό πλάσμα πάνω στο σβέρκο σου και το πέταξα πέρα. Δεν μπόρεσα όμως να το κρατήσω και μόλις που κατόρθωσα να το πετάξω από πάνω μου.Το άκουσα μόνο να πέφτει στο νερό!
-Την άλλη φορά θα το σκοτώσουμε! είπα" αλλά με τα λόγια αυτά, μου 'ρθε λιγοθυμιά, αναζήτησα τον ανοιχτό αέρα, αλλά σωριάστηκα.

Όταν συνήλθα, ο ήλιος είχε ψηλώσει. Η γυναίκα στεκόταν λίγο πιο πέρα, και με κοίταζε ήρεμη μες στην περίεργη ενδυμασία που της είχα φτιάξει, μεγαλοπρεπής και συνάμα χαριτωμένη. Αντίκριζα επιτέλους εκείνα τα φωτοβόλα μάτια, που είχα δει να λάμπουν μες στο σκοτάδι της νύχτας, μαύρα σαν την αρχέγονη σκοτεινιά' τώρα αστραποβολούσαν την ημέρα! Στεκόταν στητή σαν κολόνα και με κοίταζε. Τα χλομά της μάγουλα δεν έδειχναν καμιά συγκίνηση. Σηκώθηκα.
-Πρέπει να πηγαίνουμε, είπα. Η άσπρη βδέλλα... Σταμάτησα. Ένα παράξενο χαμόγελο γεννήθηκε πάνω στο όμορφο πρόσωπο της.
-Εκεί με βρήκες; ρώτησε η γυναίκα δείχνοντας τη σπηλιά.
-Όχι! Εκεί σε έφερα, αποκρίθηκα.
-Με έφερες;
-Ναι.
-Από πού;
-Απ' το δάσος.
-Τι τα 'κάνες τα ρούχα μου... και τα κοσμήματα μου;
-Δεν είχες τίποτα όταν σε βρήκα, απάντησα.
-Τότε γιατί δε μ' άφησες;
-Γιατί είχα την ελπίδα ότι δεν ήσουν πεθαμένη.
-Και γιατί ενδιαφέρθηκες;
-Γιατί ήμουν πολύ μόνος και ήθελα να ζήσεις.
-θα πρέπει να με πήρες γιατί σε μάγεψε η ομορφιά μου, ε; έκανε με αλαζονική κοροϊδία. Τα λόγια της και το βλέμμα της προκάλεσαν την αγανάκτηση μου.
-Δεν σου είχε απομείνει ίχνος ομορφιάς, δήλωσα.
-Τότε γιατί, και πάλι, δε μ' άφησες στην ησυχία μου;
-Γιατί ήσουν απ' το δικό μου είδος.
-Απ' το δικό σου είδος; φώναξε με απέραντη περιφρόνηση.
-Έτσι νόμιζα, μαβρίσκω πως γελάστηκα!
-Το δίχως άλλο με λυπήθηκες!
-Ποτέ γυναίκα δε μου προξένησε περισσότερο οίκτο απ' οποιοδήποτε άλλο αίσθημα!
Με μια έκφραση πόνου, ταπείνωσης και άφατης οργής, γύρισε, απομακρύνθηκε από κοντά μου και στάθηκε σιωπηλή. Νύχτα

χωρίς αστέρια φώλιαζε βαθιά στις κόγχες των ματιών της. Το φως της ζωής είχε φύγει από μέσα τους.
-Αν δεν κατάφερνες να με ξυπνήσεις, τι θα έκανες; ρώτησε άξαφνα δίχως να σαλέψει.
-θα το έθαβα.
-θα το έθαβες; Ποιο; θα έθαβες τούτο δω; κραύγασε γυρίζοντας μανιασμένη, και τίναξε τα μπράτσα της, ενώ τα μάτια της πετούσαν ψυχρές αστραπές.
-Όχι! Αυτό δεν υπήρχε τότε! Αυτό σου το ξανάφερα πίσω ύστερα από βδομάδες κουραστικής αγρυπνίας και προσοχής! απάντησα, γιατί με μια τέτοια γυναίκα έπρεπε να είμαι ευθύς και τίμιος. Αν είχες παρουσιάσει έστω και το παραμικρότερο δείγμα σήψης, θα σε είχα θάψει αμέσως.
-Βρομόσκυλο! κραύγασε αυτή. Είχα πέσει απλώς σε ύπνωση! Σκέψου τι θα πάθαινα! Πήγαινε αμέσως και φέρε εδώ αυτήν τη βάρβαρη, απ' την οποία δανείστηκες τούτα δω τα φριχτά ρούχα.
-Εγώ σου τα έφτιαξα. Μπορεί να είναι φριχτά, αλλά έκανα ό,τι μπόρεσα. Εκείνη στύλωσε το κορμί της φανερώνοντας έτσι όλο της το ύψος.
-Πόσον καιρό έμεινα αναίσθητη; ρώτησε. Μια γυναίκα δε θα μπορούσε να φτιάξει αυτό το φόρεμα μέσα σε μια μέρα!
-Ούτε σε είκοσι, είπα. Περίπου τριάντα!
-Χα! Τόσον καιρό ισχυρίζεσαι πως έμεινα αναίσθητη; Απάντησε μου γρήγορα.
-Δεν μπορώ να σου πω πόσον καιρό ήσουν αναίσθητη όταν σε βρήκα, όμως τίποτε δεν είχε απομείνει από σένα εκτός απ' τοδέρμα σου και τα κόκαλα σου· δηλαδή, υπολογίζω, παραπάνω από τρεις μήνες πριν. Μονάχα τα μαλλιά σου ήταν όμορφα, τίποτ' άλλο! Έκανα και γι' αυτά ό,τι μπορούσα.
-Τα καημένα τα μαλλιά μου! είπε κι έφερε μπροστά με το χέρι της μια πυκνή χαίτη πίσω απ' το λαιμό της. θα χρειαστώ περισσότερες από τρεις μέρες φροντίδα για να φέρω εγώ εσένα και πάλι στη ζωή! Υποθέτω ότι θα πρέπει να σ' ευχαριστήσω, ον και δεν μπορώ να πω ότι σου είμαι ευγνώμων!

-Δε χρειάζεται, κυρία μου· το ίδιο θα είχα κάνει για οποιαδήποτε γυναίκα... Ναι, ή και για οποιονδήποτε άντρα!
-Πώς γίνεται και δεν είναι μπερδεμένα τα μαλλιά μου; ρώτησε χαϊδεύοντας τα.
-Τα ξεμπέρδευε πάντα το ρεύμα.
-Πώς; Τι θες να πεις;
-Δε θα μπορούσα να σε ξαναφέρω στη ζωή παρά μονάχα λούζοντας σε κάθε πρωί στο ζεστό ποτάμι.
Την είδα ν' ανατριχιάζει από αηδία και στάθηκε για λίγο με το βλέμμα της καρφωμένο στο τρεχούμενο νερό. Ύστερα γύρισε σ' εμένα:
-Πρέπει να καταλάβουμε ο ένας τον άλλο! είπε. Μουέχεις κάνει τα δυο μεγαλύτερα κακά... με εξανάγκασες να ζήσω και με ντρόπιασες· δεν μπορώ να σου συγχωρήσω ούτε το ένα ούτε το άλλο!
Σήκωσε το αριστερό της χέρι και το τίναξε σαν να με απωθούσε. Κάτι ψυχρό σαν πάγος με χτύπησε κατακούτελα. Όταν συνήλθα, βρισκόμουν στο έδαφος, μουσκεμένος, να ριγώ.

20. ΦΕΥΓΑΤΗ! ΑΛΛΑ ΠΩΣ!

Σηκώθηκα και κοίταξα ολόγυρα μου παραζαλισμένος. Για λίγο, δεν μπόρεσα να τη δω· είχε φύγει, και η μοναξιά είχε ξαναγυρίσει όπως το σύννεφο μετά τη βροχή. Εκείνη, που την είχα επαναφέρει από το χείλος του τάφου, είχε φύγει από κοντά μου και με είχε αφήσει με την απόγνωση μου. Δεν τολμούσα ούτε για μια στιγμή να μείνω τόσο απελπιστικά μόνος. Αλήθεια, μήπως της είχα κάνει πράγματι κακό; Έπρεπε να της αφιερώσω τη ζωή μου, να μοιραστώ μαζί της το φορτίο που την είχα υποχρεώσει να σηκώσει!

Κι ύστερα την είδα· προχωρούσε με γρήγορα βήματα πάνω στο χορτάρι, φεύγοντας πέρ' απ' τοποταμάκι· έκανα μια βουτιά για να τονωθώ και ν' αποχαιρετήσω το νερό και ξεκίνησα να την ακολουθήσω. Η τελευταία επίσκεψη της λευκής βδέλλας και το χτύπημα της γυναίκας με είχαν εξασθενήσει, αλλά ήδη ανακτούσα τη δύναμη μου και δε δυσκολευόμουν στο να μην τη χάνω απ' τα μάτια μου.

"Αυτό λοιπόν είναι το τέλος;" σκεφτόμουν καθώς προχωρούσα, και στην καρδιά μου λικνιζόταν ένα λυπητερό τραγούδι. Με καταδίωκαν τα οργισμένα, γεμάτα μίσος μάτια της. Μπορούσα να καταλάβω την κακία της επειδή την επανέφερα στη ζωή με το ζόρι, αλλά πέρ' απ' αυτό σε τι την είχα βλάψει; Γιατί με απεχθανόταν; Πώς θα μπορούσε η αγνότητα προσωποποιημένη ν' αγανακτεί επειδή της είχα προσφέρει ένα τέτοιο δώρο; Πώς ήταν δυνατόν, η πιο υπερήφανη απ' τις γυναίκες, έχοντας επίγνωση της κάθε ενέργειας μου, να τρέφει εναντίον μου έστω και το ελάχιστο αίσθημα ενός ντροπιαστικού κακού; Μην τάχα και δεν την είχα αγγίξει με το μεγαλύτερο σεβασμό; Σαν ένας πατέρας του ορφανού από μάνα παιδιού του, την είχα μεταφέρει και περιποιηθεί. Όλοι μου οι κόποι, όλη η απεγνωσμένη ελπίδα μου είχαν λοιπόν δημιουργήσει την αχαριστία και μόνοτην αχαριστία; "Όχι", έλεγα μέσα μου. "Ηομορφιά πρέπει να 'χει καρδιά! Όσο βαθιά

κρυμμένη κι αν είναι, πρέπει να υπάρχει μέσα εκεί. Όσο βαθύτερα είναι θαμμένη, τόσο πιο ζωντανή και αληθινή στο τέλος θα ξυπνήσει μέσα στο όμορφο κιβούρι της! Το να της ξυπνήσω αυτή την καρδιά, θα ήταν δώρο καλύτερο από τονα της χάριζα την ευτυχέστερη ζωή! θα ήταν σαν να της χάριζα μια ευγενέστερη, μια ανώτερη ζωή".
Ανέβαινε τώρα σε μια ομαλή πλαγιά μπροστά μου, βαδίζοντας ίσια και σταθερά σαν να ήξερε προς τα πού πήγαινε, όταν συνειδητοποίησα ότι η απόσταση ανάμεσα μας μεγάλωνε. Συγκέντρωσα τις δυνάμεις μου κι ένιωσα να γεμίζουν τις φλέβες μου με καινούρια ζωή! Μου φαινόταν ότι το σώμα μου γινόταν αιθέριο και, ακολουθώντας την σαν ελαφρό αεράκι, σε λίγο την πρόφτασα.
Ούτε μια φορά δεν είχε κοιτάξει πίσω της. Περπατούσε γρήγορα, σαν ελληνίδα θεά, για να γλιτώσει, αλλά δίχως να βιάζεται. Σχεδόν δυο τρία βήματα με χώριζαν από κοντά της, όταν γύρισε απότομα, με χάρη όμως αδιατάρακτη, και στάθηκε. Δεν έδειχνε ούτε κούραση ούτε έξαψη. Η χλομάδα της δεν ήταν ωχρότητα, μα ένα πάλλευκο λευκό' η ανάσα της ήταν αργή και βαθιά. Τα μάτια της έδειχναν να γεμίζουν τα ουράνια και να χαρίζουν φως στον κόσμο. Ήταν σχεδόν μεσημέρι, μα είχα την αίσθηση μιας απέραντης νύχτας, όπου μια αθέατη δροσιά κάνει τ' αστέρια να φαίνονται μεγάλα.
-Γιατί μ' ακολουθείς; ρώτησε ήρεμα αλλά κάπως αυστηρά, λες και ποτέ της δε με είχε ξαναδεί.
-Ζούσα τόσο καιρό τώρα, της απάντησα, με μόνη την ελπίδα να δω τα μάτια σου! Έχω λοιπόν την ανάγκη να τα ξαναδώ.
-Ούτε εσένα θα λυπηθώ, απάντησε ψυχρά. Σε προστάζω να μείνεις εκεί που είσαι.
-Δε θασ' αφήσω αν πρώτα δε σε δω σ' ένα σίγουρο μέρος, αποκρίθηκα.
-Τότε, να δεχτείς τις συνέπειες, είπε και ξανάρχισε να περπατά γρήγορα σαν να γλιστρούσε.
Καθώς γύρισε, όμως, μου έριξε μια ματιά, κι εγώ στάθηκα ακίνητος σαν να με είχε διαπεράσει ένα κοντάρι. Η

περιφρόνηση της είχε χαθεί' θα με σκότωνε με την ομορφιά της!
Η απελπισία επανέφερε το πείσμα μου· τα μάγια έσπασαν έτρεξα και την πρόλαβα.
-Λυπήσου με! της φώναξα.
Δεν έδωσε σημασία. Την ακολουθούσα σαν παιδί που η μάνα του υποκρίνεται πως θα το παρατήσει.
-θα γίνω σκλάβος σου! είπα και άπλωσα το χέρι μου στο μπράτσο της.
Εκείνη στράφηκε σαν να τη δάγκωσε φίδι. Ζάρωσα μπροστά στη λάμψη των ματιών της, αλλά δεν μπόρεσα ν' αποστρέψω τα δικά μου από πάνω της.
-Λυπήσου με! ξαναφώναξα.
Εκείνη ξανάρχισε το περπάτημα.
Όλη την ημέρα βάδιζα ξοπίσω της. Ο ήλιος μεσουράνησε, έδειξε να σταματάει στην κορυφή του κι ύστερα άρχισε να χαμηλώνει προς την άλλη πλευρά. Ούτε για μια στιγμή εκείνη δε σταμάτησε, ούτε για μια στιγμή, κι εγώ δεν έπαψα να την ακολουθώ. Ποτέ δε γυρνούσε το κεφάλι της, ποτέ δεν ελάττωνε το βήμα της.
Ο ήλιος χαμήλωσε πολύ, πήρε να νυχτώνει. Την ακολουθούσα κατά πόδας· αν την έχανα απ' τα μάτια μου έστω και μια στιγμή, θα την έχανα για πάντα.
Όλη τη μέρα περπατούσαμε πατώντας πάνω σε μαλακό χορτάρι· κάποτε σταμάτησε απότομα και ξάπλωσε πάνω στο γρασίδι. Υπήρχε ακόμα αρκετό φως ώστε να δω πως ήταν τρομερά αποκαμωμένη. Στάθηκα πίσω της και την κοίταξα για λίγο από το ύψος των ματιών μου.
Την αγαπούσα τάχα; Ήξερα πως δεν ήταν καλή! Τη μισούσα άραγε; Ό,τι και να συνέβαινε, δεν μπορούσα να την εγκαταλείψω. Γονάτισα πλάι της.
-Φεύγα από δω! Μην τολμήσεις να μ' αγγίξεις! κραύγασε.
Τα μπράτσα της κείτονταν πάνω στο χορτάρι, σαν να ήταν παράλυτα.
Ξάφνου έκλεισαν γύρω απ' το λαιμό μου, σφιχτά σαν δυο Τανάλιες βασανιστηρίου. Τράβηξε το πρόσωπο μου κοντά στο

δικό της και τα χείλη της κόλλησαν στο μάγουλο μου. Μια σουβλιά πόνου με διαπέρασε κι αναταράχτηκα. Μου κόπηκε η ανάσα. Σιγά σιγά σταμάτησε ο πόνος. Μια νυσταλέα κόπωση, μια ονειρική απόλαυση με συνεπήραν, κι ύστερα έχασα τον κόσμο.

Συνήλθα εντελώς ξαφνικά. Το φεγγάρι είχε μόλις ανατείλει, αλλά δε σκόρπιζε καμιά μαρμαρυγή· ήταν απλώς ένα φωτερό στίγμα καρφωμένο στη σκοτεινιά. Το μάγουλο μου πονούσε-το υγρό σημάδι ξαναφάνηκε! Αναστέναξα βαθιά κι ένιωσα πολύ κουρασμένος. Γύρισα ανήσυχος και κοίταξα ολόγυρα μου· και τότε είδα τι είχε απογίνει το φως του φεγγαριού' είχε συγκεντρωθεί γύρω απ' τη γυναίκα, η οποία στεκόταν μπροστά μου μ' ένα ολόλαμπρο φωτοστέφανο. Σηκώθηκα και την πλησίασα παραπατώντας.

-Κάτω! κραύγασε επιτακτικά σαν να μιλούσε σ' ένα άτακτο σκυλί. Αν τολμάς, ακολούθησε με έστω και ένα βήμα!

-θα το κάνω! μουρμούρισα με μια αγωνιώδη προσπάθεια.

-Έτσι και πατήσεις το πόδι σου στις πύλες της πολιτείας μου, ο λαός μουθα σε πάρει με τις πέτρες· ο λαός μου δεν αγαπάει τους ζητιάνους.

Ήμουν κουφός στα λόγια της. Αδύναμος σαν το νερό και μισοξυπνητός, δεν καταλάβαινα ότι προχωρούσα, ωστόσο η απόσταση ανάμεσα μας μίκραινε. Εκείνη έκανε ένα βήμα πίσω, σήκωσε το αριστερό της χέρι και, με τη σφιγμένη γροθιά της, με χτύπησε όπως μου φάνηκε στο μέτωπο. Δέχτηκα το χτύπημα της σαν να με χτύπησε σφυρίκαι σωριάστηκα καταγής.

Τινάχτηκα όμως αμέσως πάλι στα πόδια μου, κρύος ιδρώτας με έλουζε, αλλά ένιωθα δυνατός και με το νου μουξάστερο. Να με ζωντάνεψε ίσως το χτύπημα της; Δε μου είχε αφήσει ούτε τραύμα ούτε πόνο. Πώς όμως έγινα μούσκεμα; Δεν ήταν δυνατόν να έμεινα πολύ σωριασμένος κάτω, γιατί το φεγγάρι δεν είχε ανέβει ψηλότερα.

Η γυναίκα στεκόταν λίγα βήματα πιο πέρα, με τα νώτα της προς εμένα. Με κάτι καταγινόταν... δεν μπορούσα να διακρίνω με τι. Τότε, απ' την άξαφνη λάμψη της, κατάλαβα πως είχε

πετάξει τα ρούχα της και στεκόταν πάλλευκη μες στο θαμπό φως του φεγγαριού. Μια στιγμή μόνοστάθηκε... και μετά έπεσε μπροστά.
Μια άσπρη λουρίδα εκτινάχτηκε τρέχοντας αστραπιαία σε ευθεία γραμμή. Την ίδια στιγμή, το φεγγάρι ξανάβρε το φως του λάμποντας εκτυφλωτικά, και είδα πως η λουρίδα ήταν ένα μακρόστενο πράγμα, που ορμούσε μπροστά με μεγάλα, μικρής καμπύλης τινάγματα πάνω στο χορτάρι. Σκούρες κηλίδες φάνηκαν να διατρέχουν τη ράχη του, σάμπως να 'χε διαφύγει κάτω απ' την άκρη ενός δάσους και να 'χε αιχμαλωτίσει τις σκιές των φύλλων.
-θεέ και Κύριε! φώναξα, πού το φριχτό πλάσμα τρέχει άραγε προς τη νυχτοσκεπασμένη πολιτεία; Και μου φάνηκε πως άκουσα μακριά το άξαφνο ξέσπασμα της άμετρης φρίκης που απλωνόταν, λες και το κιτρινόχρωμο θηρίο πηδούσε από σπίτι σε σπίτι, ξεσχίζοντας και κατασπαράζοντας.
Ενώ το κοίταζα να φεύγει γεμάτος τρόμο, ένα δεύτερο πλάσμα, κατάλευκο και μεγαλόσωμο, τινάχτηκε από πίσω μουκαι με προσπέρασε σαν ένα αστραπιαίο αλλά αθόρυβο βέλος, ολοταχώς προς το σημείο όπου η γυναίκα είχε πέσει και, καθώς πίστευα, βρισκόταν ακόμα πεσμένη. Η γλώσσα μου είχε κολλήσει στον ουρανίσκο μου. Όρμησα μπροστά καταδιώκοντας το θηρίο. Αλλά σε μια στιγμή, αλλόκοτα, το σημείο προς το οποίο κατευθυνόμουν, βρέθηκε πολύ πίσω του.
"Ευτυχώς", συλλογίστηκα, "που δεν φώναξα· αν η γυναίκα είχε σηκωθεί, το θηρίο θα της είχε ριχτεί!"
Μα όταν έφτασα κοντά, δεν υπήρχε γυναίκα· μόνο τα ρούχα που είχε πετάξει κείτονταν μουντόχρωμα στο σεληνόφως.
Στάθηκα και παρακολουθούσα το δεύτερο θηρίο. Ορμούσε πάνω απ' το έδαφος με ακόμα μεγαλύτερη ταχύτητα απ' το πρώτο, με τεράστια, ευθύγραμμα, ξυστά στο έδαφος πηδήματα, ίδια η προσωποποίηση της ασπατάλητης ταχύτητας. Ακολουθούσε την πορεία που είχε πάρει το άλλο και το κοίταζα να μικραίνει ολοένα και περισσότερο μέχρι που χάθηκε στην αβέβαιη απόσταση.

Πού ήταν όμως η γυναίκα; Μήπως το πρώτο θηρίο την αιφνιδίασε πέφτοντας απάνω της αθόρυβα; Δεν είχα ακούσει ξεφωνητά και δεν υπήρχε χρόνος για να την κατασπαράξει. Να την είχε αρπάξει καθώς έτρεχε και να την είχε κουβαλήσει στη φωλιά του; Έτσι φορτωμένο, ωστόσο, δε θα μπορούσε να τρέξει τόσο γρήγορα, κι εγώ θα το είχα δει ότι κουβαλούσε κάτι.
Φριχτές σκέψεις άρχισαν ν' αναδεύονται μέσα μου. Ύστερ' από εξονυχιστική μα άκαρπη έρευνα, ξεκίνησα ακολουθώντας τα χνάρια των δύο ζώων.

21. Η ΦΕΥΓΑΤΗ ΜΑΝΑ

Καθώς προχωρούσα βιαστικά, ένα σύννεφο σκέπασε το φεγγάρι, κι απ' το γκριζόμαυρο 6άθος ξεπρόβαλε άξαφνα τρέχοντας σκυφτή μια λευκή μορφή, σφίγγοντας ένα παιδί στην αγκαλιά της. Ακολουθούσε πορεία παράλληλη με τη δική μου, αλλά δε μ' έβλεπε καθώς προχωρούσε βιαστικά, με τη φρίκη και την ανησυχία σε κάθε κίνηση της.
"Την κυνηγούν!" είπα μέσα μου. "Κάποιο αγρίμι της απαίσιας αυτής νύχτας θα πρέπει να την καταδιώκει!"
Αν την ακολουθούσα, αυτό θα μεγάλωνε το φόβο της· έτσι, μπήκα στο δρόμο της για ν' αναχαιτίσω το διώκτη της.
Καθώς στάθηκα για μια στιγμή παρακολουθώντας την στο μισοσκόταδο, άκουσα πίσω μουκάτι να έρχεται τρέχοντας με αστραπιαία ταχύτητα αλλά με βήματα πνιχτά, και πριν προλάβω να γυρίσω, τινάχτηκε πάνω απ' το κεφάλι μου, με χτύπησε δυνατά στο μέτωπο και με πέταξε χάμω. Σηκώθηκα στη στιγμή, αλλά το μόνο που είδα απ' αυτό που μου επιτέθηκε ήταν κάτι άσπρο που χανόταν μακριά. Όρμησα ξοπίσω στο θηρίο, με το αίμα να στάζει απ' το μέτωπο μου· αλλά δεν πρόλαβα να κάνω λίγα βήματα, όταν μια απελπισμένη κραυγή έσκισε την άγρια νύχτα. Έτρεξα ακόμα πιο γρήγορα, παρόλο που φοβόμουν ότι ίσως κιόλας να ήταν πολύ αργά.

Σ' ένα δυο λεπτά, διέκρινα χαμηλά στο έδαφος κάτι άσπρο να με κοντοζυγώνει μεσ' απ' το θολό σαν καταχνιά φεγγαρόφωτο. Έπρεπε να 'ναι ακόμα ένα θηρίο, σκέφτηκα στην αρχή, γιατί ερχόταν αργά, σερνόμενο σχεδόν, με περίεργα, αβέβαια άλματα, σαν το πλάσμα να υπόφερε. Στάθηκα και περίμενα. Καθώς με ζύγωνε, είδα πως περπατούσε με τα τρία του πόδια, κρατώντας την αριστερή μπροστινή πατούσα του ψηλά απ' το έδαφος. Είχε πολλά σκούρα στρογγυλά σημάδια πάνω σ' ένα κατάλευκο δέρμα, και το συνόδευε ένας χαμηλός ήχος σαν τρεχούμενο νερό που έπεφτε πάνω στα χόρτα. Καθώς με

προσπέρασε, είδα κάτι να κυλάει απ' την ανασηκωμένη πατούσα.
"Αίμα είναι!" είπα μέσα μου. "Κάποιος πιο επιδέξιος από μένα θα πρέπει να τραυμάτισε το ζώο". Όμως -τι παράξενο που το λέω!- μ' έπιασε τέτοιος οίκτος βλέποντας το ζώο να υποφέρει, ώστε, ακόμα κι αν κρατούσα στο χέρι μου πελέκι, δε θα μπορούσα να το χτυπήσω. Παραπατώντας, με αβέβαια πηδήματα, χάθηκε απ' τα μάτια μου, με το αίμα του, καθώς μου φάνηκε, να τρέχει πάντα -ένα μικρό ποτάμι που κυλούσε αθόρυβα στα χόρτα πλάι μου. "Αν συνεχίσει να αιμορραγεί έτσι", σκεφτόμουν, "σε λίγο θα γίνει ακίνδυνο".
Συνέχιζα το δρόμο μου, γιατί θα μπορούσα ακόμα να φανώ χρήσιμος στη γυναίκα και με την ελπίδα να γνωρίσω το σωτήρα της. Τη διέκρινα λίγο πιο πέρα, καθισμένη πάνω στο χορτάρι, με το παιδί στα γόνατα της.
-Σε τι μπορώ να σου φανώ χρήσιμος; ρώτησα. Στον ήχο της φωνής μου τινάχτηκε αγριεμένη κι έκανε να σηκωθεί. Γονάτισα κοντά της.
-Μη φοβάσαι, της είπα. Ακολουθούσα το θηρίο, αλλά ευτυχώς βρήκες πριν από μένα κάποιον προστάτη. Με προσπέρασε πια, και τρέχει τόσο πολύ αίμα απ' το πόδι του ώστε αυτή τη στιγμή που μιλάμε θα πρέπει να είναι νεκρό.
-Δεν υπάρχει τέτοια ελπίδα, απάντησε τρέμοντας εκείνη. Δεν ξέρεις ποιο είναι αυτό το θηρίο;
Τα λόγια της μου γέννησαν περίεργες υποψίες· απάντησα όμως ότι δεν ήξερα τίποτε για το ζώο και ρώτησα τι είχε απογίνει ο σωτήρας της.
-Ποιος σωτήρας μου; είπε. Δεν είδα κανέναν.
-Τότε πώς πληγώθηκε το θηρίο;
-Εγώ το χτύπησα με μια πέτρα στο πόδι... το χτύπησα όσο πιο δυνατά μπορούσα. Δεν άκουσες την κραυγή του;
-Τότε, είσαι γενναία γυναίκα! της απάντησα. Νόμιζα πως εσύ άφησες την κραυγή!
-Όχι! Ήταν η λεοπάρδαλη.
-Ποτέ δεν άκουσα τέτοια κραυγή από ζώο! Έμοιαζε με κραυγή γυναίκας που τη βασανίζουν.

-Είχα χάσει τη φωνή μου· δεν μπορούσα να ξεφωνίσω για να σώσω το μωρό μου. Όταν είδα τη φριχτή μουσούδα της στο άσπρο λαιμουδάκι του μωρού μου, άρπαξα μια πέτρα και τη χτύπησα δυνατά στο πόδι.
-Πες μου για το θηρίο, είπα. Είμαι ξένος σ' αυτά τα μέρη.
-θα μάθεις σύντομα για το θηρίο αν πηγαίνεις στην Μπούλικα, απάντησε. Εγώ, πια, δεν πρέπει ποτέ να ξαναγυρίσω εκεί!
-Ναι, πηγαίνω στην Μπούλικα, είπα, για να δω την πριγκίπισσα.
-Να προσέχεις! Καλύτερα να μην πας. Μπορεί όμως να είσαι... Η πριγκίπισσα είναι πολύ καλή, ευγενική γυναίκα!
΄κουσα κάτι να μετακινείται. Τα σύννεφα τώρα είχαν σκεπάσει τόσο πολύ το φεγγάρι, που μόλις ξεχώριζα τη γυναίκα· φοβήθηκα μήπως σηκωνόταν να φύγει.
-Δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος από μένα, είπα. Τι όρκο θέλεις να σου κάνω;
-Από τα λόγια σου καταλαβαίνω πως δεν ανήκεις στο λαό της Μπούλικα, απάντησε. Σου έχω εμπιστοσύνη! Ούτε κι εγώ ανήκω σ' αυτούς. Πώς θα μπορούσα! Αυτοί δεν εμπιστεύονται κανέναν. Μακάρι να μπορούσα να δω το πρόσωπο σου! Η φωνή σου όμως μου αρέσει. Κοίτα! Το καμάρι μου κοιμάται! Το κακό θηρίο ευτυχώς δεν το άγγιξε. Ναι! Το μωρό μου κυνηγούσε! συνέχισε χαϊδεύοντας το παιδί, θα κατακομμάτιαζε τη μάνα του για να τ' αρπάξει και να φύγει! Μερικοί λένε πως η πριγκίπισσα έχει δυο άσπρες λεοπαρδάλεις. Εγώ ξέρω μόνο τη μία... αυτήν με τις βούλες. Όλοι την ξέρουν! Αν μάθει η πριγκίπισσα για κάποιο μωρό, τη στέλνει αμέσως να του πιει το αίμα και μετά εκείνο ή πεθαίνει ή τρελαίνεται, θα είχα φύγει μαζί με το μωρό μου, αλλά η πριγκίπισσα έλειπε απ' το σπίτι, και σκέφτηκα πως θα μπορούσα να περιμένω μέχρι να δυναμώσω κάπως. Εκείνη όμως πρέπει να πήρε το θηρίο μαζί της και να τη συνόδεψε στο σπίτι όταν εγώ έφυγα, και διασταυρώθηκαν οι δρόμοι μας. ΄κουσα πίσω μου τη λεοπάρδαλη να μουγκρίζει και να ξεφυσά, κι έφυγα τρέχοντας -θεέ μου! πώς έτρεχα!-αλλά το μωρό μου δε θα πεθάνει. Δεν έχει κανένα σημάδι πάνω του!

-Πού θα το πας;
-Εκεί που κανένας δεν ξέρει.
-Γιατί είναι τόσο σκληρή η πριγκίπισσα;
-Υπάρχει μια παλιά προφητεία που λέει ότι ένα παιδί θα είναι ο θάνατος της. Να γιατί, λένε, δεν ακούει κουβέντα για γάμο.
-Τι θ' απογίνει όμως η χώρα της άμα σκοτώσει όλα τα μωρά;
-Μα δε νοιάζεται για τη χώρα της. Στέλνει μαγίστρες παντού να μαθαίνουν στις γυναίκες μάγια και μαγγανείες για να κρατάνε μακριά τα μωρά και να τους δίνουν να τρώνε φριχτά πράματα. Μερικοί λένε πως έχει συμμαχήσει με τους Ίσκιους για να εξαφανίσει από προσώπου γης το γένος. Τη νύχτα ακούμε το θηρίο να ψάχνει και μένουμε ξάγρυπνοι τρέμοντας. Το θηρίο μπορεί αμέσως να καταλάβει σε ποιο σπίτι πρόκειται να γεννηθεί μωρό, και κάθεται στην πόρτα καραδοκώντας να μπει μέσα. Υπάρχουν ξόρκια που έχουνε τη δύναμη να διώχνουν το θηρίο, μόνο που δεν πιάνουν πάντα... Μα κάθομαι εδώ πέρα φλυαρώντας, και μπορεί τούτη την ώρα το θηρίο να έχει φτάσει σπίτι, και η κυρά του να στέλνει το άλλο να μας κυνηγήσει!
-Δε νομίζωπως θα φτάσει ποτέ στο σπίτι... Ασε με να σου κρατήσω το μωρό, είπα και σηκώθηκα κι εγώ.
Καθώς τέλειωσε έτσι την κουβέντα της, σηκώθηκε βιαστικά.
Δεν μου απάντησε, έσφιξε μόνο πιο πολύ το μωρό στην αγκαλιά της.
-Δεν μπορώ να πιστέψω, είπα βαδίζοντας πλάι της, πώς είναι δυνατόν να αιμορραγεί τόσο πολύ το θηρίο!
-’κου τη συμβουλή μου και μη ζυγώνεις στο παλάτι, απάντησε αυτή. Ακούγονται διάφοροι θόρυβοι τη νύχτα εκεί μέσα, λες και οι πεθαμένοι αγωνίζονται να κραυγάσουν και δεν μπορούν ν' ανοίξουν το στόμα τους.
Με αποχαιρέτησε απότομα. Ήταν φανερό ότι δεν ήθελε άλλο τη συντροφιά μου· έτσι, στάθηκα ασάλευτος ακούγοντας τα βήματα της να χάνονται στο χορτάρι.

22. ΜΠΟΥΛΙΚΑ

Είχα χάσει κάθε αίσθηση προσανατολισμού και βάδιζα με μεγάλη ανυπομονησία, όταν ξαφνικά βρέθηκα στο μονοπάτι που είχε πάρει η λεοπάρδαλη, τσαλαβουτώντας μέσα στο αίμα που είχε τρέξει απ' την πατούσα της. Το αίμα χτυπούσε στους αστραγάλους μου με την ορμή ενός μικρού ρυακιού, και βγήκα απ' τη ροή του όσο γρηγορότερα μπορούσα γιατί στο νου μου μια ασχημάτιστη ακόμα υποψία μ' έκανε ν' αναρωτηθώ τίνος αίμα θα μπορούσε να είναι. Μα δεν απομακρύνθηκα απ' τον ήχο του-ακολούθησα την ανηφόρα στο πλάι του ρυακιού, γιατί αυτό θα με οδηγούσε στην Μπούλικα.
Σε λίγο, πάντως, άρχισα να σκέφτομαι ότι καμιά λεοπάρδαλη, κανένας ελέφαντας, μήτε το πιο γιγαντόσωμο ζώο στον κόσμο μας που προηγήθηκε του ανθρώπου, δε θα μπορούσε να χύνει συνέχεια τόσο πολύ αίμα, εκτός κι αν είχαν ανοίξει όλες οι αρτηρίες στο σώμα του, και το πελώριο σύστημα του συνέχιζε να γεμίζει τα δοχεία του από αγρούς και λίμνες και δάση το ίδιο γρήγορα όσο γρήγορα άδειαζαν αυτό δεν ήταν δυνατόν να είναι αίμα! Βούτηξα ένα δάχτυλο στο υγρό κι αμέσως διαπίστωσα ικανοποιημένος ότι όντως δεν ήταν. Πράγματι, με όποιον τρόπο κι αν είχε φτάσει ως εκεί, ήταν ένα μικρό ρυάκι νερού που έτρεχε κελαρύζοντας απαλά, έξω από το αυλάκι, πάνω στο χορτάρι! Μα όσογλυκό κι αν ήταν το τραγούδι του, δεν τολμούσα να το πιω' συνέχιζα να προχωρώ, ακολουθώντας το φως και ακούγοντας το γνώριμο ήχο που είχα τόσον καιρό ν' ακούσω... γιατί ο ήχος του ζεστού χειμάρρου ήταν πολύ διαφορετικός. Πάντως, μουσκεύοντας απλώς τα πόδια μου μες στο ρυάκι, αναζωογονήθηκα τόσο πολύ, ώστε συνέχισα να βαδίζω μέχρις ότου άρχισε να αραιώνει το σκοτάδι και ήξερα ότι ο ήλιος δε θ' αργούσε να φανεί. Λίγη ώρα αργότερα, μπόρεσα να ξεχωρίσω, απ' τη χλομή ανταύγεια της αυγής, τα τείχη μιας πολιτείας... παλιάς όσο κι ο ίδιος ο χρόνος, όπως φαινόταν. Τότε κοίταξα κάτω για να δω το ποταμάκι.

Είχε χαθεί. Ήταν αλήθεια ότι εδώ και ώρα είχα προσέξει πως ακουγόταν ολοένα και πιο αμυδρά, στο τέλος όμως είχα πάψει να το παρακολουθώ. Κοίταξα πίσω μου· το χόρτο έμοιαζε πατημένο στα σημεία όπου είχε κυλήσει και, πότε πότε, εδώ κι εκεί, γυάλιζε μια μικρή λίμνη. Προς τη μεριά της πολιτείας, δεν υπήρχε ίχνος του ρυακιού. Η ροή του θα πρέπει να είχε σταματήσει μάλλον κάπου κοντά εκεί όπου στεκόμουν.

Γύρω απ' την πόλη υπήρχαν κήποι, όπου φύτρωναν λογής λογής φυτά -ούτε ένα απ' αυτά δε μουφάνηκε γνώριμο. Δεν έβλεπα νερό ούτε λουλούδια ούτε ίχνος ζώου. Οι κήποι ήταν πολύ κοντά στα τείχη, αλλά ανάμεσα τους σωροί από χαλίκια και σκουπίδια, που έριχναν από τις πολεμίστρες, τους χώριζαν.

Ανηφόρισα προς την κοντινότερη πύλη, αλλά ήταν μισόκλειστη, καθόλου ασφαλισμένη και χωρίς σκοπό ή φρουρά. Κρίνοντας από τους μεντεσέδες της, διαπίστωσα ότι δεν μπορούσε ν' ανοίξει ή να κλείσει ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο. Περνώντας ανάμεσα, κοίταξα κάτω και είδα ένα μακρύ πανάρχαιο δρόμο. Απόλυτη σιγή βασίλευε χωρίς ούτ' ένα δείγμα ζωής. Είχα φτάσει, λοιπόν, σε πόλη νεκρή; Γύρισα και ξαναβγήκα, και προχωρώντας με κόπο αρκετά πάνω απ' τους σωρούς τη σκόνη, πέρασα κάμποσους δρόμους, που ο καθένας τους οδηγούσε ψηλά σε κάποια πύλη· δε θα ξανάμπαινα, αν πρώτα δεν έβλεπα να κυκλοφορούν οι κάτοικοι.

Για ποιο πράγμαήμουν εκεί; Τι περίμενα ή τι έλπιζα να βρω; Τι σκόπευα να κάνω;

Έπρεπε να δω, έστω και μια φορά ακόμα, τη γυναίκα που είχα επαναφέρει στη ζωή. Δεν επιζητούσα όμως τη συντροφιά της, γιατί είχε ξυπνήσει μέσα μου φοβερές υποψίες· και η φιλία, για να μην πω η αγάπη, ήταν των αδυνάτων αδύνατη ανάμεσα μας. Όμως η παρουσία της είχε ασκήσει πάνω μου μια παράξενη επίδραση, και στην παρουσία της αυτή έπρεπε ν' αντισταθώ, και συνάμα να αναλύσω εκείνη την επίδραση. Με χαρά μουθα προσπαθούσα να διεισδύσω σ' εκείνο το φαινομενικά μυστηριώδες που είχε· το να καταλάβω κάτι από τον τρόπο ζωής της, θα ήταν σαν να έριχνα το βλέμμα μου σε

θαύματα που ποτέ η φαντασία δε θα μπορούσε να τα διανοηθεί. Σ' αυτό ήμουν πολύ τολμηρός· δεν πρέπει ένας άντρας, προκειμένου να μαθαίνει, να συναντά με τη δική του θέληση τον πειρασμό. Από την άλλη, είχα επαναφέρει στη ζωή μια δύναμη κακού που πήγαινε να χαθεί, και ήμουν, στο βαθμό που αντιστεκόταν μέσα μου η δύναμη του καλού, υπόλογος για όποιο κακό ήθελε προκύψει. Είχα μάθει πως η γυναίκα αυτή ήταν εχθρός των παιδιών τα Μικρά θα μπορούσαν ίσως να κινδυνέψουν απ' αυτήν! Και τα είχα εγκαταλείψει με την ελπίδα ν' ανακαλύψω κάτι από την ιστορία τους· πάνω σ' αυτό, είχα κάπως φωτιστεί" έπρεπε να φωτιστώ περισσότερο, έπρεπε να μάθω πώς να τα προστατεύω.

Ακούγοντας, επιτέλους, κάποια μικρή οχλαγωγία, πέρασα μέσα απ' την επόμενη πύλη και από κει κατευθύνθηκα, περνώντας από ένα στενορύμι με ψηλά σπίτια κι απ' τις δυο πλευρές, σε μια μικρή πλατεία, όπου πήγα και κάθισα στη βάση μιας κολόνας μ' ένα φρικαλέο πλάσμα στην κορυφή της που έμοιαζε με νυχτερίδα. Προτού περάσει πολλή ώρα, κάμποσοι κάτοικοι άρχισαν να περνούν από μπροστά μου κάνοντας τον περίπατο τους. Μίλησα σε κάποιον κι αυτός με κοίταξε αγριεμένος, μου πέταξε μια ακόμα πιο αγριεμένη κουβέντα και συνέχισε το δρόμο του.

Σηκώθηκα και προχώρησα περνώντας από το ένα στενορύμι στο άλλο, που γέμιζαν σιγά σιγά με αργόσχολους, και δεν παραξενεύτηκα που δεν είδα παιδιά. Σε λίγο, κοντά σε μια πύλη, αντάμωσα μια παρέα νεαρών που μου θύμιζαν αρκετά τους κακούς γίγαντες. Με πλησίασαν κι αμέσως άρχισαν να με τραβολογούν και να μου πετάνε πράγματα. Το άντεξα αυτό όσο μπο-Η ρούσα, μη θέλοντας να δημιουργήσω έχθρα σ' ένα μέρος όπου ήθελα να μείνω για λίγο. Ούτε μία ούτε δύο φορές έκανα έκκληση σε περαστικούς, που τους νόμιζα πιο φιλάνθρωπους, αλλά κανένας δε σταμάτησε ούτε για μια στιγμή να με ακούσει. Έδειχνα φτωχός, κι αυτό τους έφτανε· για τους πολίτες της Μπούλικα, όπως και για τα κατοικίδια σκυλιά, η φτώχεια ήταν προσβολή! Η δυσμορφία και η αρρώστια ήταν δυο πράγματα που τα φορολογούσαν και καμιά

νομοθεσία της πριγκίπισσας τους δε γινόταν πιο ομόθυμα δεκτή απ' αυτήν που σκόπευε να κάνει τη φτώχεια υποχείριο του πλούτου.
Το 'βαλα στα πόδια τελικά και κανείς δε με πήρε ξοπίσω πέρα απ' την πύλη. Ωστόσο, ένας άθλιος τύπος, που καθόταν στο πλάι μασουλώντας ένα κομμάτι ψωμί, σήκωσε μια πέτρα από χάμω για να μου την πετάξει, μα ευτυχώς, στην ηλίθια βιασύνη του, πέταξε όχι την πέτρα μα το ψωμί. Εγώ το άρπαξα και δεν τόλμησε να με καταδιώξει για να το πάρει πίσω· έξω απ' τα τείχη, γίνονταν όλοι τους πολύ δειλοί. Απομακρύνθηκα κάμποσο από κει, κάθισα κατάχαμα, έφαγα το ψωμί κι αποκοιμήθηκα βαθιά πάνω στο χορτάρι, όπου η ζεστασιά του ήλιου ανανέωσε τις δυνάμεις μου.
Ήταν νύχτα όταν ξύπνησα. Το φεγγάρι με κοίταζε από ψηλά με τρόπο φιλικό, δείχνοντας να διεκδικεί μαζί μου την παλιά γνωριμία. Έλαμπε ολόφωτο και ήταν το ίδιο φεγγάρι, συλλογιζόμουν, που με είδε μέσα στη φρίκη της πρώτης νύχτας μου σ' εκείνο τον παράξενο κόσμο. Ένας άνεμος ψυχρός φυσούσε μεσ' από την πύλη, φέρνοντας μαζί του μια αηδιαστική μπόχα· αλλά δεν κρύωνα, γιατί ο ήλιος με είχε πλημμυρίσει με ζεστασιά. Μπήκα σουρτά και πάλι μες στην πόλη. Εκεί, βρήκα ελάχιστους να κάθονται ακίνητοι στο ύπαιθρο, κουρνιασμένοι σε γωνιές για ν' αποφύγουν τον κρύο αέρα.
Βάδιζα σιγά σιγά μέσα στο στενορύμι, όταν, μπροστά μου ακριβώς, διασχίζοντας το κάθετα, τινάχτηκε σαν αστραπή μες στο φεγγαρόφως ένα πελώριο άσπρο πράγμα και χάθηκε. Γύρισα για να κατηφορίσω στο επόμενο στενορύμι λαχταρώντας να το ξαναδώ.
Ήταν ένα στενό πέρασμα, ίσα ίσα σχεδόν που με χωρούσε, αλλά με έβγαλε σ' ένα δρόμο πιο φαρδύ. Τη στιγμή που έμπαινα στο δεύτερο, είδα στην αντικρινή μεριά, μες στη σκιά, το πλάσμα που είχα ακολουθήσει· ακολουθούσε κι αυτό όπως ο σκύλος κάτι που μου φάνηκε σαν άνθρωπος. Γύριζε κάθε τόσο το κεφάλι του, κοίταζε το ζώο πίσω του, μα ούτε του μιλούσε ούτε προσπαθούσε να το διώξει. Σ' ένα σημείο όπου έπρεπε να

περάσει από μια λουρίδα φεγγαρόφως, είδα ότι δεν έριχνε πίσω του σκιά και δεν ήταν ο ίδιος τίποτ' άλλο παρά ένας επίπεδος τεχνητός ίσκιος με δύοδιαστάσεις. Ήταν, ωστόσο, ένας ίσκιος αδιαφανής, γιατί όχι μόνο κάλυπτε κάθε αντικείμενο που βρισκόταν στην άλλη μεριά του, αλλά το έκανε στην πραγματικότητα αθέατο. Στη σκιά γινόταν πιο μαύρος απ' τη σκιά' στο φως του φεγγαριού, έδειχνε σαν κάποιος που είχε ρουφήξει τη σκιά του από γύρω του, γιατί ούτε υποψία σκιάς δε σάλευε ούτε πλάι του ούτε κάτω απ' αυτόν, ενώ το λαμπερό ζώο, που ακολουθούσε τόσο κοντά στα πόδια του ώστε να μοιάζει με άσπρη σκιά της μαυρίλας του και που τώρα έβλεπα πως ήταν μια λεοπάρδαλη, έσερνε τη δική του σκιά κατάμαυρη πλάι του πάνω στο πλακόστρωτο. Όταν βγήκαν κι οι δυο μαζί απ' τη σκιά στο φως του φεγγαριού, ο Ίσκιος βάθυνε σε μαυρίλα και το ζώο άστραψε λαμπερό. Εκείνη την ώρα προπορευόμουν βαδίζοντας στην αντίθετη πλευρά, με τα γυμνά πέλματα μου να αντηχούν πάνω στο πλακόστρωτο. Η λεοπάρδαλη, ούτε για μια στιγμή δε γύριζε το κεφάλι της ούτε τέντωνε τ' αφτιά της· ο Ίσκιος έδειξε για μια στιγμή να μου ρίχνει μια ματιά, γιατί έχασα το προφίλ του και είδα για ένα δευτερόλεπτο μονάχα μια ολόισια κατακόρυφη γραμμή. Εκείνη την ώρα, ένα κύμα αέρα με τύλιξε· τουρτούριζα από πάνω μέχρι κάτω και η καρδιά μου χτυπούσε στα τοιχώματα του στήθους μου σαν ένα βότσαλο σε παιδικό παιχνίδι.

23. ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΜΠΟΥΛΙΚΑ

Έστριψα πλάι μπαίνοντας σ' ένα δρομάκι και βρήκα καταφύγιο σε μια μικρή καμάρα. Στο στόμιο της σταμάτησα και κοίταξα το φως του φεγγαριού που γέμιζε το δρομίσκο. Την ίδια στιγμή, μια γυναίκα φωτίστηκε καθώς μπήκε στο ίδιο δρομάκι πίσω μου, γύρισε, τρέμοντας, και κοίταξε κι αυτή. Πέρασαν λίγα δευτερόλεπτα' και μετά, μια πελώρια

λεοπάρδαλη, με την άσπρη γούνα της κατάστιχτη από βούλες, τινάχτηκε διασχίζοντας την καμάρα. Η γυναίκα ζάρωσε κοντά μου και η καρδιά μου γέμισε οίκτο. Την αγκάλιασα.
-Αν το θηρίο έρθει εδώ, θα το αρπάξω, είπα, κι εσύ πρέπει να το βάλεις στα πόδια.
-Σ' ευχαριστώ! μουρμούρισε.
-Το έχεις ξαναδεί; ρώτησα.
-Πολλές φορές, απάντησε εκείνη τρέμοντας. Είναι το χαϊδεμένο της πριγκίπισσας. Ξένος είσαι ή δεν την ξέρεις;
-Ξένος είμαι, απάντησα. Μα το αφήνει, λοιπόν, και περιφέρεται λυτό;
-Το κρατάει σ' ένα κλουβί φιμωμένο, και με γάντια στα πόδια του από δέρμα κροκοδείλου. Και αλυσοδεμένο· μα βγαίνει έξω συχνά και ρουφάει το αίμα όποιου παιδιού μπορέσει ν' αρπάξει. Ευτυχώς που δεν υπάρχουν πολλές μανάδες στην Μπούλικα!
Καιαναλύθηκε σε δάκρυα.
-Μακάρι να ήμουν στο σπίτι! είπε μες στους λυγμούς της. Μόλις χτες το βράδυ γύρισε η πριγκίπισσα, κι η λεοπάρδαλη να, είναι κιόλας έξω! Πώς θα μπω στο σπίτι μου; Αφού εμένα κυνηγάει, το ξέρω! θα ξαπλωθεί στην πόρτα μου και θα με περιμένει. Μα τι ανόητη που είμαι να κουβεντιάζω μ' έναν ξένο!
-Δεν είναι κακοί όλοι οι ξένοι! είπα. Το θηρίο δε θα σ' αγγί-
ξει αν πρώτα δεν ξεμπερδέψει μαζί μου, και ως εκείνη την ώρα, εσύ θα βρίσκεσαι μέσα. Ευτυχώς που έχεις σπίτι να πας! Τι φοβερός αέρας είναι τούτος!
-Πήγαινε με σπίτι μου κι εγώ θα σου προσφέρω μέρος να προφυλαχτείς απ' το θηρίο, μου πρότεινε η γυναίκα. Πρέπει όμως να περιμένουμε λίγο.
Της έκανα κι άλλες πολλές ερωτήσεις. Μου είπε πως οι άνθρωποι εκεί ποτέ δεν έκαναν τίποτ' άλλο παρά να σκάβουν να βρουν πολύτιμες πέτρες στα κελάρια τους. Ήταν όλοι πλούσιοι και τα πάντα γι' αυτούς κατασκευάζονταν σε άλλες πολιτείες.
-Γιατί αυτό; ρώτησα.

-Γιατί είναι ντροπή να εργάζονται, απάντησε εκείνη. Όλοι στην Μπούλικα το ξέρουν αυτό.
Τη ρώτησα πώς ήταν δυνατόν να είναι πλούσιοι αφού κανένας τους δεν εργαζόταν για να κερδίζει χρήματα. Αυτή απάντησε πως οι προπάτορές τους είχαν κάνει οικονομία και ποτέ δεν ξόδευαν δεκάρα. Όποτε ήθελαν χρήματα, πουλούσαν λίγα απ' τα κοσμήματα τους.
-Μα πρέπει να υπάρχουν και μερικοί φτωχοί!
-Κι εγώ φαντάζομαι πως πρέπει να υπάρχουν, αλλά ποτέ δεν τους σκεφτόμαστε τέτοιους ανθρώπους. Όταν κάποιος γίνεται φτωχός, τον ξεχνάμε. Να πώς διατηρούμαστε πλούσιοι. Εννοούμε να είμαστε πάντα πλούσιοι.
-Μα όταν βγάλετε με το σκάψιμο όλες τις πολύτιμες πέτρες σας και τις πουλήσετε, θα χρειαστεί τότε να ξοδέψετε τα χρήματα σας, και κάποια μέρα δε θα σας έχει απομείνει ούτε δεκάρα!
-Έχουμε τόσες πολλές πέτρες και υπάρχουν τόσες πολλές ακόμα μέσα στο έδαφος, που δε θα 'ρθει ποτέ αυτή η μέρα, αποκρίθηκε εκείνη.
-Κι αν υποθέσουμε πως ένα ξένο κράτος σας επιτεθεί και σας πάρει ό,τι έχετε!
-Κανένα ξένο κράτος δε θα τολμήσει· όλοι φοβούνται τρομερά την πριγκίπισσα μας. Αυτή είναι που μας κρατάει ασφαλείς, ελεύθερους και πλούσιους!
Κάθε τόσο, καθώς μιλούσε, στεκόταν και κοίταζε πίσω της.
Τη ρώτησα γιατί ο λαός της είχε τέτοιο μίσος για τους ξένους, κι εκείνη απάντησε ότι η παρουσία ενός ξένου μόλυνε την πόλη.
-Πώς γίνεται αυτό; είπα.
-Επειδή είμαστε το αρχαιότερο και ευγενέστερο έθνος απ' όλα τα άλλα. Να γιατί, πρόσθεσε, βγάζουμε έξω τους ξένους πριν νυχτώσει.
-Και τότε, πώς μπορείς εσύ να με φιλοξενήσεις στο σπίτι σου; ρώτησα.
-Για σένα θα κάνω μια εξαίρεση, αποκρίθηκε.
-Δεν υπάρχει μέρος στην πόλη για να μένουν οι ξένοι;

-Ένα τέτοιο μέρος θα κατεδαφιζόταν και ο ιδιοκτήτης του θα καιγόταν στην πυρά. Πώς θα διατηρηθεί η φυλετική μας καθαρότητα αν δεν κρατάμε σε απόσταση το χυδαίο όχλο; Είναι τόσο λεπτό πράγμα το κύρος και η αξιοπρέπεια!
Μου είπε πως η πριγκίπισσα τους βασίλευε χιλιάδες χρόνια τώρα, ότι είχε εξουσία στον αέρα, στο νερό και στη γη, καθώς -όπως κι η ίδια πίστευε-και στη φωτιά, ότι μπορούσε να κάνει ό,τι ήθελε και δεν ήταν υπόλογη σε κανέναν.
Όταν τελικά αποφάσισε να ριψοκινδυνέψει την απόπειρα, αρχίσαμε να περπατάμε μεσ' από στενορύμια και περάσματα, και φτάσαμε στην πόρτα της δίχως να συναντήσουμε ούτε ένα πλάσμα ζωντανό. Η πόρτα της βρισκόταν σ' ένα πλατύτερο δρόμο, ανάμεσα σε δυοψηλά σπίτια, στην κορυφή μιας στενής, απότομης σκάλας -σ' αυτήν ανέβηκε κι εγώ την ακολούθησα. Πριν φτάσουμε, πάντως, στην κορυφή, έδειξε να τρομάζει και ανέβηκε δυο δυο τα υπόλοιπα σκαλιά' έφτασα απάνω τη στιγμή ακριβώς που μου έκλεινε κατάμουτρα την πόρτα, και στάθηκα αμήχανος στο κεφαλόσκαλο, όπου υπήρχε αρκετός χώρος κατά μήκος, ανάμεσα στις αντικριστές πόρτες των δύο σπιτιών, για να ξαπλώσει ένας άνθρωπος.
Κατάκοπος και χωρίς να διστάσω να μολύνω με την παρουσία μου την Μπούλικα, εκμεταλλεύτηκα αυτό το καταφύγιο, όσο λειψό κι αν ήταν.

24. Η ΑΣΠΡΗ ΛΕΟΠΑΡΔΑΛΗ

Στη βάση της σκάλας απλωνόταν οφεγγαροφωτισμένος δρόμος, κι άκουγα κάτω να φυσάει ο άρρωστος, αφιλόξενος αέρας. Μα ούτε μια πνοή του δεν έμπαινε στο καταφύγιο μου, κι ενώ ετοιμαζόμουν να πλαγιάσω για να ξεκουραστώ, τα μάτια μου άνοιξαν απότομα και την ίδια στιγμή είδα να προβάλλει απ' το ψηλότερο σκαλοπάτι το κεφάλι του λαμπερού πλάσματος που είχα δει ν' ακολουθεί τον Ίσκιο. Μόλις αντίκρισε τα μάτια μου, σταμάτησε κι άρχισε ν' αποτραβιέται, μαζεύοντας πρώτα την ουρά. Τινάχτηκα απάνω, κι εκείνη την ώρα, μην έχοντας χώρο για να στρίψει, ρίχτηκε προς τα πίσω, με το κεφάλι πάνω απ' την ουρά, κουτρουβαλιάστηκε, και την άλλη στιγμή έχοντας κατεβεί στη σκάλα είχε φύγει. Το ακολούθησα μέχρι κάτω κι έριξα μια ματιά πάνω κάτω στο δρόμο. Δεν το είδα πουθενά και ξαναγύρισα στο σκληρό κρεβάτι μου.

Υπήρχαν, λοιπόν, δύο μοχθηρά πλάσματα που περιφέρονταν στην πόλη, το ένα με βούλες και το άλλο χωρίς! Δεν είχα καμιά διάθεση να ριψοκινδυνέψω και πολύ για κανέναν στην Μπούλικα, άντρα ή γυναίκα, μα τη ζωή ενός παιδιού άξιζε ίσως να την προστατέψει ένας ανυπεράσπιστος σαν εμένα, κι έτσι αποφάσισα να φυλάξω σκοπιά στην πόρτα όλη νύχτα.

Σε λίγο άκουσα το μάνταλο να κινείται αργά αργά' σήκωσα τα μάτια μου και, βλέποντας την πόρτα να μισανοίγει, σηκώθηκα και γλίστρησα αθόρυβα μέσα. Πίσω απ' την πόρτα στεκόταν όχι η γυναίκα με την οποία είχαμε γίνει φίλοι, αλλά η κουκουλωμένη γυναίκα της ερημιάς. Δίχως να πει λέξη, με οδήγησε λίγα βήματα σ' ένα αδειανό πλακόστρωτο δωμάτιο και μου έδειξε μια κουρελού στο πάτωμα. Τυλίχτηκα μ' αυτήν και ξάπλωσα ακόμα μια φορά. Εκείνη έκλεισε την πόρτα του δωματίου και άκουσα την εξώπορτα ν' ανοίγει και να ξανακλείνει. Δεν υπήρχε φως παρά μονάχα αυτό που ερχόταν απ' τη φεγγαροφώτιστη ατμόσφαιρα.

Πλαγιασμένος καθώς ήμουν, ξάγρυπνος, άρχισα να ακούω ένα πνιχτό μουγκρητό, που συνεχίστηκε αρκετή ώρα, και μετά άκουσα το κλάμα ενός παιδιού, που το ακολούθησε μια τρομερή στριγκλιά. Τινάχτηκα πάνω και όρμησα στο διάδρομο· από μια άλλη πόρτα του διαδρόμου ξεπρόβαλε η άσπρη λεοπάρδαλη μ' ένα νεογέννητο βρέφος στο στόμα της, που το κουβαλούσε σαν να ήταν δικό της κουτάβι. Ρίχτηκα πάνω της και την ανάγκασα ν' αφήσει το μωρό, που έπεσε πάνω στις πλάκες μ' ένα αξιοθρήνητο ξεφωνητό.

Στο κλάμα του μωρού, παρουσιάστηκε η μπουμπουλωμένη γυναίκα. Ζύγωσε κοντά μας, στο θηρίο και σ' εμένα, με μια δρασκελιά, εκεί που παλεύαμε στο στενόμακρο διάδρομο, σήκωσε από χάμω το παιδί και το πήρε μακριά. Γυρίζοντας, με σήκωσε τραβώντας με απ' το ζώο, άνοιξε την πόρτα και μ' έσπρωξε μαλακά έξω. Κατά πόδας με ακολούθησε η λεοπάρδαλη.

"Κι αυτή με ξεγέλασε", σκέφτηκα. "Με παράδωσε στο θηρίο για να τα κανονίσει όλα με την ησυχία της! Μα θα παλέψουμε πρώτα!"

Κατέβηκα τρέχοντας τη σκάλα, από φόβο μην πεταχτεί στην πλάτη μου, αλλά το ζώο με ακολούθησε ήρεμα. Στη βάση της σκάλας, γύρισα για να την αρπάξω, μα η λεοπάρδαλη τινάχτηκε πάνω απ' το κεφάλι μου· κι όταν ξαναγύρισα να τη δω, είχε κουρνιάσει στα πόδια μου. Έσκυψα και χάιδεψα το ωραίο άσπρο δέρμα της· εκείνη ανταποκρίθηκε γλείφοντας τα γυμνά μου πόδια με τη σκληρή, στεγνή γλώσσα της. Τότε τη χάιδεψα πάλι και την κανάκεψα, μ' ένα χείμαρρο τρυφερότητας να πλημμυρίζει την καρδιά μου· θα μπορούσε κι αυτή ίσως να με προδώσει, μα αν απόφευγα κάθε δείγμα αγάπης, - μήπως, τυχόν, ήταν υποκριτικό πώς θα μπορούσα ποτέ να βρω την αληθινή αγάπη που πρέπει κάπου να υπάρχει σε κάθε κόσμο;

Σηκώθηκα· σηκώθηκε κι αυτή και στάθηκε πλάι μου.

Κάτι ογκώδες έπεσε με γδούπο βαρύ στη μέση του δρόμου, λίγο πιο πέρα από μας. Έτρεξα προς τα κει και βρήκα σωριασμένη μια γυναίκα. Πρέπει να την πέταξαν από κάποιο γειτονικό παράθυρο. Κοίταξα γύρω μου· στην άλλη μεριά του δρόμου

προχωρούσε ο Ίσκιος, με την άσπρη λεοπάρδαλη και πάλι να τον ακολουθεί από κοντά.
Τους ακολούθησα και τους πρόφτασα, λέγοντας μέσα μου πως η λεοπάρδαλη μπορεί και να μην ήταν ελεύθερο πλάσμα. Πάντως, φτάνοντας κοντά τους, η λεοπάρδαλη γύρισε και με αντιμετώπισε μ' ένα τόσο φοβερό γρύλισμα, ώστε από ένστικτο τραβήχτηκα πίσω. Αμέσως μετά το θηρίο ξαναπήρε τη θέση του πίσω απ' τον Ίσκιο. Τους πλησίασα ακόμα μια φορά' κι εκείνη μου ξαναγρύλισε, με τα μάτια της φλογισμένα σαν μαράγδια. Δοκίμασα και πάλι· αλλά τότε με άρπαξε σαν σκυλί και με δάγκωσε. Η καρδιά μουπαράλυσε κι άφησα μια κραυγή· τότε το θηρίο κοίταξε γύρω του μ' ένα βλέμμα που έλεγε καθαρά-,"Γιατί μ' ανάγκασες να το κάνω;"
Απομακρύνθηκα οργισμένος με τον εαυτό μου· έχανα τον καιρό μου απ' τη στιγμή που μπήκα σ' εκείνο το μέρος. Καθώς ήταν κοντά, θα πήγαινα κατευθείαν στο παλάτι. Το είχα δει απ' την πλατεία να υψώνεται στο κέντρο της πολιτείας, περικυκλωμένο από αρκετά οχυρά, κάστρο περισσότερο παρά παλάτι.
Μα βρήκα τα οχυρώματά του, καθώς κι εκείνα της πολιτείας, πολύ παραμελημένα, σχεδόν ερείπια. Αιώνες τώρα, ήταν φανερό, τα είχαν αφήσει στην τύχη τους. Είχε μεγάλες και γερές πύλες, με κάτι σαν κινητή γέφυρα να οδηγεί σ' αυτές πάνω από ένα βραχώδες χάσμα· έμεναν όμως ανοιχτές, και δύσκολα πίστευε κανείς πως γέμισε ποτέ νερό την τάφρο που ήταν μπροστά τους. Βασίλευε τόση ησυχία, που ο ύπνος φαινόταν να διαπερνά πέρα ως πέρα το οικοδόμημα, κάνοντας ακόμα και το φεγγαρόφωτο να μοιάζει παράταιρα ξάγρυπνο. Έπρεπε είτε να μπω σαν κλέφτης είτε να διαταράξω τη σιωπή που έκανε τρομερή ακόμη και την απλή σκέψη ενός ήχου!
Σαν αποδιωγμένο σκυλί περιφερόμουν στα τείχη, όταν έφτασα σ' ένα μικρό βαθούλωμα μ' έναν πέτρινο πάγκο' εκεί βρήκα καταφύγιο απ' τον αέρα, ξάπλωσα και, παρά το κρύο, αποκοιμήθηκα βαθιά.
Ξύπνησα από κάτι που πήδηξε απάνω μου κι άρχισε να γλείφει το πρόσωπο μου με την τραχιά γλώσσα ενός αιλουροειδούς.

"Είναι η άσπρη λεοπάρδαλη!" σκέφτηκα. "Έχει έρθει για να μου ρουφήξει το αίμα. Και γιατί να μην το κάνει; Πιο πολύ θα μου κόστιζε να υπερασπιστώ τον εαυτό μουαπό το να παραδοθώ!" Έτσι, έμεινα ασάλευτος, περιμένοντας να νιώσω την πρώτη σουβλερή νύχια. Αλλά ο πόνος δεν ερχόταν. Αντίθετα! Μια ευχάριστη ζεστασιά άρχισε να με πλημμυρίζει. Ξαπλωμένη καθώς ήταν πλάι μου, όσο μπορούσε πιο κοντά μου, ένιωθα τη ζεστασιά του σώματος της να διαπερνάει απαλά το δικό μου, και την ανάσα της, που δεν είχε τίποτε απ' την ανάσα ενός αγριμιού, να τυλίγει σε μια θαλπωρή το κεφάλι μου και το πρόσωπο μου. Με πλημμύρισε μια ακράδαντη πίστη πως είχε καλούς σκοπούς απέναντι μου. Έγινα σαν νυσταγμένο παιδί, άνοιξα την αγκαλιά μου, την τύλιξα και βούλιαξα σε βαθιά ανυπαρξία.

Όταν άρχισα να συνέρχομαι, φαντάστηκα ότι βρισκόμουν ξαπλωμένος στο ζεστό και μαλακό κρεβάτι μου. "Είναι δυνατόν να βρίσκομαι στο σπίτι μου;" αναρωτήθηκα. Μου φάνηκε πως με πλημμύριζαν οι γνωστές ευωδιές του κήπου. Έτριψα τα μάτια μου και κοίταξα προσεχτικά' ήμουν ξαπλωμένος σε μια γυμνή πέτρα, στην καρδιά μιας μισητής πολιτείας!

Πετάχτηκα πάνω απ' το παγκάκι. Είχα πράγματι μια λεοπάρδαλη συντροφιά στο κρεβάτι του ύπνου μου, ή απλώς την είχα ονειρευτεί; θα πρέπει να με είχε αφήσει πριν από λίγο, γιατί ακόμα ένιωθα πάνω μου τη ζεστασιά του σώματος της.

Αφησα το βαθούλωμα με μια καινούρια ελπίδα, έντονη όσο και απροσδιόριστη ακόμα. Μονάχα ένα πράγμα ήταν ξεκάθαρο' έπρεπε να βρω την πριγκίπισσα. Σίγουρα, απέναντι της, αν όχι πάνω της, ασκούσα κάποια εξουσία. Εγώ αληθινά δεν της είχα σώσει τη ζωή; Κι εκείνη τάχα δεν την είχε παρατείνει σε βάρος της ζωτικότητας μου; Η σκέψη τούτη μου έδωσε θάρρος να τη συναντήσω, όποια κι αν ήταν.

25. Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ

Κάνοντας το γύρο του κάστρου, ξαναβρέθηκα στις ανοιχτές πύλες, πέρασα τη φαραγγοειδή τάφρο και βρέθηκα σε μια πλακόστρωτη αυλή, φυτεμένη σε κανονικές αποστάσεις με δέντρα σαν λεύκες ψηλά. Στη μέση φύτρωνε ένα δέντρο πιο ψηλό απ' τα υπόλοιπα, που τα κλαριά του, κοντά στην κορυφή, απλώνονταν κάπως και το έκαναν να μοιάζει με φοίνικα. Ανάμεσα στους μεγάλους κορμούς τους, έβλεπα τμηματικά το παλάτι, που είχε ένα στιλ παράξενο για μένα' μου έδινε την εντύπωση ινδικής κατασκευής. Ήταν μακρύ και χαμηλό, με ψηλούς πύργους στις γωνίες κι έναν πανύψηλο θόλο στο κέντρο, που ανέβαινε απ' τη στέγη ως τη μέση του ύψους των πύργων. Η κύρια είσοδος βρισκόταν μπροστά, στο κέντρο, μια χαμηλή αψίδα που φαινόταν ελλειψοειδής. Δεν υπήρχε ψυχή, οι πόρτες ήταν ολάνοιχτες, κι εγώ μπήκα απρόσκλητος σ' ένα μεγάλο προθάλαμο, που είχε το σχήμα μακρόστενου ελλειψοειδούς. Προς τη μια πλευρά βρισκόταν ένα κλουβί, όπου μέσα του κούρνιαζε, με το κεφάλι ακουμπισμένο στα πόδια της, μια πελώρια λεοπάρδαλη, μ' ένα ατσάλινο κολάρο περασμένο στο λαιμό και μ' ένα φίμωτρο στη μουσούδα. Ήταν άσπρη με σκούρες στρογγυλές βούλες, και στεκόταν κοιτάζοντας με ορθάνοιχτα μάτια -οι κόρες των ματιών της ήταν σχιστές με μεγάλες πράσινες ίριδες. Έδειχνε να με παρακολουθεί, μα ούτε ένα μάτι ούτε ένα πόδι ούτε μια τρίχα απ' το μουστάκι της δε σάλευε, και η ουρά της απλωνόταν κι έβγαινε πίσω, σκληρή σαν σιδερένιος λοστός. Δεν ήμουν βέβαιος αν ήταν πλάσμα ζωντανό ή όχι.

Απ' τον προθάλαμοαυτόν ξεκινούσαν δυο χαμηλά περάσματα· πήρα το ένα απ' αυτά και διαπίστωσα ότι διακλαδιζόταν σε πλήθος άλλα περάσματα, χαμηλοτάβανα και ακανόνιστα. Σ' ένα σημείο όπου μόλις και μετά βίας υπήρχε χώρος για να περάσουν δύο, έπεσε τρέχοντας απάνω μου ένας ακόλουθος του παλατιού. Οπισθοχώρησε έντρομος, μα, αφού με

περιεργάστηκε, πήρε θάρρος -θράσος θα έλεγα-, κορδώθηκε και με ρώτησε τι δουλειά είχα εκεί μέσα.
-θέλω να δωτην πριγκίπισσα, του απάντησα.
-Απίθανο! αποκρίθηκε αυτός. Ούτε εγώ ο ίδιος δεν είδα την υψηλότητά Της σήμερα. Τον άρπαξα απ' το σβέρκο, τον ταρακούνησα και είπα:
-Οδήγησε μεαμέσως σ' αυτήν, ειδαλλιώς θα σε τραβάω έτσι μέχρι να τη βρεις. Να μάθει πώς υποδέχονται οι υπηρέτες της τους ξένους της.
Μου έριξε μια ματιά και άρχισε να προπορεύεται σέρνοντας με σαν το σκυλί ενός τυφλού. Έτσι, με οδήγησε σε μια μεγάλη κουζίνα, όπου κι άλλοι ακόμα υπηρέτες, κάμποσοι από δαύτους, καταγίνονταν μισοκοιμισμένοι και βαριεστημένοι με διάφορες δουλειές. Περίμενα να ορμήσουν πάνω μου και να με βγάλουν έξω· αντίθετα, με κοίταζαν με γουρλωμένα μάτια... όχι εμένα, όμως, αλλά κάτι που βρισκόταν πίσω μου· με κοίταζαν πάντα αποσβολωμένοι, ακίνητοι, λες κι είχαν μαρμαρώσει. Γύρισα το κεφάλι μου και αντίκρισα την άσπρη λεοπάρδαλη να τους κοιτάζει μ' έναν τρόπο που θα τρόμαζε άλλους, πολύ πιο θαρραλέους.
Σε λίγο, πάντως, ένας απ' αυτούς, βλέποντας φαντάζομαι ότι δεν υπήρχε περίπτωση για επικείμενη επίθεση, άρχισε ν' αναθαρρεί· γύρισα προς αυτόν και άφησα το παιδί που κρατούσα.
-Πήγαινε με στην πριγκίπισσα, πρόσταξα.
-Δε βγήκε ακόμη απ' το δωμάτιο της, κύριε μου, αποκρίθηκε εκείνος.
-Πες της τότε πως βρίσκομαι εδώ, περιμένοντας ακρόαση.
-Έχει η ευγένεια σας την καλοσύνη να μου πει τ' όνομα του;
-Να της πεις ότι κάποιος που γνωρίζει την άσπρη βδέλλα επιθυμεί να τη συναντήσει.
-θα με σκοτώσει αν της πάω τέτοιο μήνυμα. Δεν πρέπει. Δεν τολμώ.
-Αρνείσαι;
Εκείνος έριξε μια ματιά στον ακόλουθο και βγήκε.

Οι άλλοι συνέχιζαν να κοιτάζουν... περίτρομοι τη λεοπάρδαλη, δίχως να παίρνουν από πάνω της τα μάτια τους. Γύρισα στο χαριτωμένο πλάσμα, εκεί όπου στεκόταν, με τη μουσούδα της στα πόδια μου, λευκή σαν το γάλα, φέρνοντας μια θερμή λαμπρότητα μες στον αποπνικτικό χώρο, έσκυψα και τη χάιδεψα. Εκείνη σήκωσε τα μάτια της και τα κάρφωσε απάνω μου· τούτη η απλή κίνηση του κεφαλιού της έφτανε για να τους σκορπίσει όλους εδώ κι εκεί! Η λεοπάρδαλη σηκώθηκε στα πίσω πόδια της και ακούμπησε τις πατούσες της στους ώμους μου· άπλωσα κι εγώ τα μπράτσα μου και την αγκάλιασα. Εκείνη τέντωσε τα αφτιά της, ξεκόλλησε από πάνω μου και χάθηκε απ' τα μάτια μουσαν αστραπή.
Μπήκε τότε ο άνθρωπος που είχα στείλει για την πριγκίπισσα.
-Περάστε από δω, κύριε μου, είπε.
Η καρδιά μου αναπήδησε, θαρρείς δυναμώνοντας τους χτύπους της με την επερχόμενη συνάντηση. Τον ακολούθησα περνώντας μεσ' από ένα λαβύρινθο με περάσματα, και στο τέλος μεέμπασε σ' ένα δωμάτιο τόσο μεγάλο και τόσο σκοτεινό ώστε δεν έβλεπα τους τοίχους του. Ένα και μοναδικό σημείο στο δάπεδο αντανακλούσε λίγο φως, μα γύρω από κείνο το σημείο βασίλευε σκοτάδι. Σήκωσα τα μάτια μου και είδα σε μεγάλο ύψος ένα στρογγυλό άνοιγμα στη στέγη, στην περιφέρεια του Οποίου φαίνονταν καθαρά οι συνδέσεις ανάμεσα σε μεγάλα κομμάτια μαύρο μάρμαρο. Το φως στο δάπεδο φανέρωνε ολόγυρα του συναρμολογημένες πλάκες από το ίδιο υλικό. Λίγο αργότερα διαπίστωσα ότι ο ελλειπτικός τοίχος ήταν κι αυτός από μαύρο μάρμαρο, απορροφώντας το ελάχιστο φως που τον έφτανε. Η οροφή δεν ήταν άλλο παρά το μακρόστενο μισό ενός ελλειψοειδούς, και το άνοιγμα της βρισκόταν πάνω ακριβώς απ' την καμπύλη του ελλειψοειδούς στο δάπεδο. Φαντάστηκα πως βίδα κάτι κοκκινωπές γραμμές, μα όταν τις περιεργάστηκα εξαφανίστηκαν.
Εντελώς ξαφνικά, μια αστραφτερή σιλουέτα ήρθε και στάθηκε στη μέση της σκοτεινιάς, ακτινοβολώντας φως προς κάθε κατεύθυνση. Πάνω από ένα φόρεμα σε χρώμα άσπρο, απαλό, ξεχύνονταν σαν καταρράκτης τα μαλλιά της, μαύρα όπως το

μάρμαρο όπου έπεφταν. Τα μάτια της γυάλιζαν κατάμαυρα, τα μπράτσα και τα πόδια της φάνταζαν όπως αλάβαστρο ζεστό. Με χαιρέτησε με το αθώο χαμόγελο κοπέλας... που μόλις τώρα είχε διαβεί το κατώφλι της γυναίκας, όπως έδειχνε απ' το πρόσωπο, απ' το παράστημα κι από την κίνηση της. "Αλίμονο!" συλλογίστηκα, πόσο άσκημα υπολόγισα τον κίνδυνο που με περίμενε! Μπορεί τάχα να είν' αυτή η γυναίκα που έσωσα απ' το θάνατο... αυτή που με χτύπησε, με χλεύασε και μ' εγκατέλειψε;" Στεκόμουν και την κοίταζα, προσπαθώντας να τη διακρίνω μες στο σκοτάδι' στεκόταν κι αυτή, σαν να έκανε το ίδιο.

Χάθηκε για μια στιγμή. "Δεν με αναγνωρίζει", σκέφτηκα. Την επόμενη στιγμή, όμως, τα μάτια της έλαμψαν μες στο σκοτάδι κατευθείαν στα δικά μου. Με είχε δει και ήρθε κοντά μου.

-Με βρήκες επιτέλους, είπε, ακουμπώντας το χέρι της στον ώμο μου. Ήξερα πως θα μ' έβρισκες.

Το κορμί μου ανατρίχιασε με ταραγμένη επίγνωση, που δεν είχα τη δύναμη να την αναλύσω. Ένιωθα να με σαγηνεύει τούτη η γυναίκα και συνάμα να με απωθεί.

-Τρέμεις! την άκουσα να μουλέει. Αυτό το μέρος είναι κρύο για σένα! Έλα.

Στεκόμουν αμίλητος· με είχε αφήσει άναυδο η ομορφιά της· άναυδο η γλύκα που εξέπεμπε.

Με πήρε απ' το χέρι, με τράβηξε προς το φωτεινό σημείο και, για μια φορά ακόμη, τα μάτια της άστραψαν απάνω μου. Για λίγο μόνο στάθηκε εκεί.

-Έχεις μαυρίσει απ' την τελευταία φορά που σε είδα, μου είπε.

-Αυτή είναι σχεδόν η πρώτη στέγη που βάζω το κεφάλι μου από τότε που μ' άφησες, αποκρίθηκα.

-Τίνος ήταν η άλλη; ρώτησε αυτή.

-Δεν ξέρω το όνομα της γυναίκας.

-Πολύ θα χαιρόμουν να το μάθαινα. Το ένστικτο της φιλοξενίας δεν είναι τόσο ανεπτυγμένο στο λαό μου.

Μ' έπιασε πάλι απ' το χέρι και με οδήγησε περπατώντας αρκετά μες στο σκοτάδι ώσπου φτάσαμε σε μια μαύρη

κουρτίνα. Πέρα από κει ξεκινούσε μια άσπρη σκάλα. Την ανεβήκαμε και μετά μεέμπασε σ' ένα όμορφο δωμάτιο.
_ θα πρέπει να σου λείπει πολύ το ζεστό τρεχούμενο ποτάμι! είπε. Υπάρχει όμως ένα λουτρό στη γωνία, δίχως άσπρες βδέλλες μέσα! Στα πόδια του κρεβατιού σου θα βρεις ένα πανωφόρι. Όταν κατεβείς, θα με βρεις στο δωμάτιο, στ' αριστερά σου, στη βάση της σκάλας.
Στάθηκα και την κοίταζα να φεύγει, κατακρίνοντας το θράσος μου-πώς ήταν δυνατόν να φερθώ σ' αυτή την όμορφη γυναίκα σαν να 'ταν πλάσμα του κακού, ενώ μου φερόταν τόσο αδελφικά; Πώς να εξηγήσω την εξαίσια αλλαγή με την οποία μου παρουσιαζόταν τώρα; Με εγκατέλειψε μ' ένα χτύπημα' τώρα με υποδεχόταν σχεδόν μ' ένα αγκάλιασμα! Με είχε προπηλακίσει ξέροντας ωστόσο πως θα την ακολουθούσα και θα την έβρισκα. Να ήξερε τάχα και τις αμφιβολίες μου γι' αυτήν, τη λαχτάρα μου να βρω μια ερμηνεία; θα μπορούσε, άραγε, να μου τα εξηγήσει όλα; Κι εγώ θα μπορούσα να την πιστέψω αν το έκανε; Όσο για τη φιλοξενία της, σίγουρα την είχα κερδίσει και θα τη δεχόμουν -έστω και μέχρι τη στιγμή που θα διαμόρφωνα μια οριστική κρίση για το πρόσωπο της.
Πώς ήταν δυνατόν μια τέτοια ομορφιά σαν αυτήν που αντί-κριζα, και τέτοια κακία σαν αυτήν που υποψιαζόμουν, να συνυπάρχουν στο ίδιο πλάσμα; Αν ναι, πώς γινόταν αυτό; Ανήμπορος ν' απαντήσω στην πρώτη ερώτηση, έπρεπε ν' αφήσω τη δεύτερη να περιμένει.
Σαν κρύσταλλο καθαρό, το νερό μες στο μεγάλο άσπρο λουτρό έστελνε μια αστραφτερή λάμψη απ' τη γωνία όπου ήταν χωμένο μες στο μαρμάρινο δάπεδο· φαινόταν να με προσκαλεί στην αγκαλιά του. Εκτός απ' το ζεστό ποτάμι, από δυο ρουφηξιές στο σπιτοκάλυβο της γυναίκας με το πέπλο και τις λιμνούλες στο χνάρι της πληγωμένης λεοπάρδαλης, είχα να δω νερό από τότε που έφυγα απ' το σπίτι μου· τώρα μου φαινόταν θείο πράγμα να βυθιστώ ολόκληρος μέσα σ' αυτό.
Αμέσως μου 'ρθε μια παράξενη και λεπτή οσμή, που όμως δε μου άρεσε εντελώς. Μ' έκανε ν' αρχίσω ν' αμφιβάλλω και πάλι για την πριγκίπισσα· τα είχε άραγε προσχεδιάσει; Είχε κάνει

μάγια; Μήπως κατά κάποιον τρόπο ενεργούσε καταχθόνια πάνω μου; Και πώς ήταν δυνατόν να υπάρχει νερό στο παλάτι, ενώ έξω στην πόλη ούτε μια σταγόνα; θυμήθηκα το μωλωπισμένο πέλμα της λεοπάρδαλης καν αμέσως βγήκα έξω απ' το λουτρό.
Μέσα σε τι, άραγε, έπαιρνα το μπάνιο μου; Είδα ακόμα μια φορά τη μάνα που το 'χε σκάσει, άκουσα ακόμα μια φορά το ουρλιαχτό, ακόμα μια φορά είδα το θηρίο να φεύγει κουτσαίνοντας. Αλλά τι σημασία είχε από πού κυλούσε; Δεν ήταν τάχα νερό ευλογημένο; Το νερό ερχόταν απ' τον ουρανό· τι σημασία είχε το πηγάδι όπου συγκεντρωνόταν ή η πηγή απ' όπου ανάβρυζε; Δεν ξαναμπήκα όμως στο λουτρό.
Φόρεσα εκείνο το ρούχο από άσπρο μαλλί, κεντημένο στο λαιμό και στο στρίφωμα, που με περίμενε απλωμένο, και κατέβηκα τη σκάλα στο δωμάτιο όπως μου είχε υποδείξει η οικοδέσποινα. Ήταν στρογγυλό, όλο από αλάβαστρο, χωρίς ούτε ένα παράθυρο· το φως έμπαινε από παντού, μια απαλή μαρμαρυγή περισσότερο παρά φωτοχυσία. Αμυδρές σκιερές μορφές αχνοσάλευαν ολόγυρα στους τοίχους και χαμηλά στο θόλο, σαν ελεύθερα σύννεφα βροχής σ' έναν γκριζογάλανο ουρανό.
Η πριγκίπισσα με περίμενε όρθια, φορώντας ένα μακρύ φουστάνι κεντημένο με αργυρόχρωμα δαχτυλίδια και δίσκους, με ορθογώνια και ρόμβους, όλα μαζί κοντά κοντά, μια ασημένια πανοπλία που έπεφτε μονοκόμματη απ' τους ώμους της μέχρι τα πόδια της, αφήνοντας όμως τα μπράτσα της να φαίνονται από τα μακριά ανοιχτά μανίκια.
Μες στο δωμάτιο υπήρχε ένα φιλντισένιο τραπέζι, γεμάτο γλυκίσματα και φρούτα, μια φιλντισένια κανάτα με γάλα, μιακρυστάλλινη κανάτα με κρασί σε μια απαλή ροδαλή απόχρωση κι ένα άσπρο καρβέλι.
-Εδώ δε σκοτώνουμε για να τρώμε, είπε, αλλά νομίζω ότι θα σου αρέσουν αυτά που θα σου προσφέρω.
Της είπα ότι δεν επιθυμούσα τίποτε καλύτερο απ' ό,τι έβλεπα. Κάθισε σ' ένα ντιβάνι πλάι στο τραπέζι και μου έγνεψε να καθίσω κοντά της.

Μου γέμισε μια κούπα γάλα και, απλώνοντας μου το καρβέλι, με παρακάλεσε να κόψω όσο ήθελα. Ύστερα γέμισε απ' την κανάτα με το κρασί δυο ασημένια δισκοπότηρα, εξαίσια σκαλισμένα.
-Δεν έχεις πιει ποτέ κρασί σαν αυτό εδώ! είπε.
Ήπια και θαύμασα· θα πρέπει κάθε άνθος της Ύβλας και του Υμηττού να είχε στείλει την ψυχή του για να δημιουργήσει εκείνο το κρασί.
-Και τώρα που είσαι σε θέση να μ' ακούσεις, συνέχισε, πρέπει να κάνω το παν για να με καταλάβεις. Η φύση μας, ωστόσο, είναι πολύ διαφορετική, κι έτσι αυτό μπορεί και να μην είναι εύκολο. Οι άνθρωποι, άντρες και γυναίκες, δε ζουν παρά μόνο για να πεθάνουν εμείς, δηλαδή πλάσματα όπως εγώ -γιατί είμαστε ελάχιστοι-ζούμε για να ζούμε. Τα γηρατειά είναι για σας μια φρίκη· για μένα πόθος ακριβός· όσο περισσότερο γερνάμε, τόσο περισσότερο προσεγγίζουμε την τελειότητα μας. Η δική σας τελειότητα είναι κάτι λειψό, φτάνει σύντομα και δε διαρκεί παρά ελάχιστα· η δική μας είναι μια ακατάπαυστη ωρίμανση. Εγώ δεν είμαι ακόμη ώριμη κι ας έχω ζήσει χιλιάδες απ' τα δικά σας χρόνια -πόσα, ποτέ δε μ' ένοιαξε να τα μετρήσω. Το αιώνιο δεν μπορεί να μετρηθεί.
"Πλήθος μνηστήρες με πολιόρκησαν δεν αγάπησα κανέναν τους· το μόνο που επεδίωκαν ήταν απλώς να με υποδουλώσουν γύρευαν να με κατακτήσουν, αλλά μονάχα όπως επιζητούν τις πολύτιμες πέτρες οι άνθρωποι στην πόλη μου. Όταν εσύ με βρήκες, βρήκα κι εγώ τον άντρα! Σε υπέβαλα σε δοκιμασία· την άντεξες! Η αγάπη σου ήταν γνήσια. Ήταν, ωστόσο, κάθε άλλο παρά ιδανική... κάθε άλλο παρά η αγάπη που θα ήθελα ν' αποκτήσω. Με αγάπησες πραγματικά μα όχι με αληθινή αγάπη. Με οίκτο ναι, αυτό όμως δεν είν' αγάπη. Ποια γυναίκα σε οποιονδήποτε κόσμο θα ανταπέδιδε αγάπη στον οίκτο; Αγάπη τέτοια όπως ήταν τότε η δική σου, μου είναι μισητή. Ήξερα ότι αν μ' έβλεπες όπως είμαι, θα με αγαπούσες -όπως και όλοι οι υπόλοιποι μόνο και μόνο για να με κατακτήσεις και να με κρατήσεις· εγώ δε θ' αποδεχόμουν ούτε το ένα ούτε το άλλο. Λαχταρούσα ν' αγαπηθώ διαφορετικά! Γύρευα μια

αγάπη που να μπορούσε να επιζήσει πέρα από την απόγνωση, την άμετρη αδιαφορία, το μίσος, το χλευασμό! Να γιατί σου φέρθηκα με σκληρότητα, κακία, αγνωμοσύνη. Όταν σε εγκατέλειψα, σου φανερώθηκα σαν τέτοια που δε θα μπορούσες τουλάχιστον να με ακολουθήσεις οπό οίκτο· δε σε χρειαζόμουν πια. Εσύ, όμως, έπρεπε να ικανοποιήσεις την επιθυμία μου ή να μ' αφήσεις ήσυχη -ν' αποδειχθείς ανεκτίμητος ή ανάξιος. Για να ικανοποιήσεις τη δίψα της αγάπης μου έπρεπε να με ακολουθήσεις, δίχως τίποτε ν' αναζητάς, ούτε ευγνωμοσύνη ούτε καν οίκτο σε ανταπόδοση! Να με ακολουθήσεις και να με βρεις, και ν' αρκεστείς απλά και μόνο στην παρουσία μου, στην πιο ελάχιστη μακροθυμία. Εγώ απέτυχα, εσύ όχι. Σου παραδίνομαι, λοιπόν!
Με κοίταξε με τρυφερότητα κι έκρυψε το πρόσωπο της στις παλάμες της. Εγώ όμως πρόλαβα και είδα στα μάτια της μια λάμψη και μια αστραπή πίσω απ' τη δήθεν τρυφερότητα της και δεν την πίστεψα. Προσπαθούσε να με κατακτήσει, να με υποδουλώσει· κι απλώς με σαγήνευε.
-Όμορφη πριγκίπισσα, είπα, πες μου, σε παρακαλώ, για να καταλάβω, πώς έγινε και σε βρήκα σε μια τέτοια κακή κατάσταση.
-Υπάρχουν πράγματα που δεν μπορώ να σου εξηγήσω, αποκρίθηκε, αν δε φτάσεις πρώτα στο σημείο να είσαι σε θέση να τα καταλάβεις... κι αυτό μπορεί να γίνει μόνον όταν ολοκληρωθεί η αγάπη. Υπάρχουν πολλά πράγματα, τόσο κρυμμένα απ' τα μάτια σου, ώστε δεν είναι δυνατόν να τα μάθεις όσο κι αν το θελήσεις· ρώτησε με, ωστόσο, ό,τι θέλεις· ως ένα βαθμό μπορώ να σου απαντήσω.
"Είχα ξεκινήσει να επισκεφθώ μια περιοχή της επικράτειας μου, που την είχε στην κατοχή του ένας άγριος λαός νάνων, δυνατός και άγριος, εχθρός του νόμου και της τάξης, αντίθετος σε κάθε είδους πρόοδο -μια κακή ράτσα. Πήγα μονάχη μου χωρίς τίποτε να φοβάμαι, χωρίς επίγνωση έστω και της ελάχιστης ανάγκης για προφύλαξη. Δεν ήξερα ότι σ' εκείνο το ζεστό ποτάμι που με βρήκες, κάποια γυναίκα, ούτε στο ελάχιστο ισχυρή απ' όσο εγώ, και δίχως να 'ναι αθάνατη, είχε

κάνει αυτό που εσείς ονομάζετε μάγια -πράγμα που δεν είναι τίποτ' άλλο παρά η ενεργοποίηση μιας δύναμης φυσικής όσο και κάθε άλλη, που όμως επενεργεί πρωταρχικά σε μια περιοχή πέρα απ' την αντίληψη του θνητού πλάσματος που τη χρησιμοποιεί.
"Ξεκίνησα το ταξίδι μου, έφτασα στο ποτάμι, το πέρασα μ' ένα σάλτο...
Μια σκιά αμηχανίας σκοτείνιασε το πρόσωπο της· το κατάλαβα αμέσως αλλά δεν αντέδρασα. Αφού κόμπιασε για μια στιγμούλα μόνο εξακολούθησε:
-...ξέρεις, θαρρώ, τι σημαίνει ένα βήμασ' εκείνα τα μέρη! Όταν το έκανα, ένα απερίγραπτο κύμα ψύχους με κατέκλυσε. Κατάλαβα στη στιγμή τι είδους επίθεση ήταν εκείνη' κατάλαβα ότι μπορούσε να με επηρεάσει αλλά πρόσκαιρα. Επιστρατεύοντας απλώς τη δύναμη της θέλησης, σύρθηκα ως το δάσος... δεν καταλάβαινα τίποτε πια, μέχρι που σε είδα να κοιμάσαι μ' εκείνο το φριχτό σκουλήκι στο λαιμό σου. Σε πλησίασα έρποντας, τράβηξα απότομα απ' το λαιμόσου το απαίσιο πλάσμα και ακούμπησα τα χείλη μου στο τραύμα. Εσύ άρχισες να ξυπνάς· τότε βιάστηκα να κρυφτώ ανάμεσα στα φύλλα.
Σηκώθηκε, με τα μάτια της ν' αστράφτουν όσο ποτέ δεν άστραψαν ανθρώπινα μάτια, και σήκωσε τα χέρια της ψηλά πάνω απ' το κεφάλι της.
-Ό,τι με έχεις κάνει είναι δικό σου! φώναξε, θα σου το ξεπληρώσω όσο ποτέ μέχρι τώρα δεν το έκανε γυναίκα. Η δύναμη μου, ηομορφιά μου, η αγάπη μου είναι δικά σου: παρ' τα.
Γονάτισε πλάι μου, άπλωσε τα χέρια της, αγκάλιασε τα γόνατα μου και σήκωσε τα μάτια της στο πρόσωπο μου.
Τότε, για πρώτη φορά, είδα ότι στο αριστερό της χέρι φορούσε ως επάνω ένα άκομψο γάντι. Στη φαντασία μου είδα κάτω απ' αυτό τρίχες και νύχια, αλλά κατάλαβα πως για να το 'χει έτσι σφιχτά προφυλαγμένο ίσως ήταν χτυπημένο άσκημα. Κοίταξα το άλλο' ήταν ένα πανέμορφο χέρι, κι ένιωσα ότι, ακόμα κι αν δεν έκανα τίποτε λιγότερο παρά να τη σιχαθώ, πάλι θα την

αγαπούσα. Για να μη χάνω τον καιρό μου με άκαιρα αισθήματα, γύρισα τα μάτια μου αλλού.
Εκείνη σηκώθηκε όρθια. Εγώ καθόμουν ασάλευτος κοιτάζοντας χάμω.
"Για μένα μπορεί να λέει αλήθεια", σκέφτηκα ματαιόδοξα. Για μια στιγμή, μπήκα στον πειρασμό να αγαπήσω ένα ψέμα.
Τώρα, μια άσκημη μυρωδιά μάλλον παρά η ευγενέστερη αιθέρια πνοή απλώθηκε γύρω μου. Σήκωσα τα μάτια μου και την είδα. Στεκόταν στητή μπροστά μου σαλεύοντας τα όμορφα μπράτσα της μ' έναν τρόπο, όπως μου φάνηκε, μυστηριώδη.
Ένας τρομερός βρυχηθμός έκανε την καρδιά μουνα χτυπήσει δυνατά έτοιμη να σπάσει. Το αλάβαστρο τρέμισε σαν από αλλόκοτο ρίγος. Είδα την πριγκίπισσα ν' ανατριχιάζει φανερά κι αυτή.
-Ήταν πολύ δυνατό για σένα το κρασί μου! είπε με τρεμουλιαστή φωνή. Δε θα 'πρεπε να σ' αφήσω να πιεις ολόκληρη γουλιά! Πήγαινε και κοιμήσου τώρα, κι όταν ξυπνήσεις ζήτησε μου ό,τι θες... θα 'ρθω μαζί σου. Έλα.
Καθώς προηγήθηκε ανεβαίνοντας τη σκάλα,
-Δεν παραξενεύομαι που σε τρόμαξε τόσο αυτός ο βρυχηθμός, είπε. Ομολογώ ότι τρόμαξε κι εμένα· για μια στιγμή, φοβήθηκα μήπως το έσκασε. Αλλά αυτό είν' αδύνατο.
Εμένα, ωστόσο, μου φάνηκε ότι το βρυχηθμό -δεν μπορούσα να εξηγήσω το γιατί-τον είχε βγάλει η άσπρη λεοπάρδαλη, και τον είχε βγάλει για μένα κι όχι για την πριγκίπισσα.
Εκείνη, χαμογελώντας, μ' άφησε στην πόρτα του δωματίου μου, αλλά καθώς γύρισε να φύγει, διάβασα την ανησυχία πάνω στο ωραίο της πρόσωπο.

26. ΜΙΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΑΧΗ

Επεσα στο κρεβάτι κι άρχισα να γυροφέρνω στο μυαλό μου το παραμύθι που μου είπε. Είχε ξεχαστεί και, με μια απρόσεχτη λέξη, αποσαφήνισε κάτι περίπλοκο σχετικά με την κατάσταση στην οποία τη βρήκα στο δάσος! Η λεοπάρδαλη ήταν αυτή που είχε περάσει το ποτάμι μ' ένα πήδημα · η πριγκίπισσα κειτόταν χάμω στην όχθη· το τρεχούμενο ρεύμα έλυσε τα μάγια που είχε κάνει μόνη της. Η αφήγηση της για το ταξίδι της αποκάλυψε πόσο επικείμενος ήταν τότε ο κίνδυνος για τα Μικρά' είχα σώσει τη ζωή ενός τρομερού εχθρού τους!

Μόλις έφτασα στο συμπέρασμα αυτό, αποκοιμήθηκα. Το ωραίο κρασί ίσως και να μην ήταν ολότελα αθώο.

Όταν άνοιξα τα μάτια μου ήταν νύχτα. Μια λάμπα, κρεμασμένη απ' το ταβάνι, έριχνε ένα καθαρό αν και απαλό φως σε όλο το δωμάτιο. Μια γλυκιά αποχαύνωση με τύλιγε. Μου φαινόταν ότι ήταν σούρουπο κι ότι έπλεα κάπου μακριά από τη στεριά, μέσα στην αγκαλιά μιας θάλασσας. Η ύπαρξη ήταν καθεαυτή μια απόλαυση. Δεν ένιωθα πόνο. Σίγουρα πέθαινα!

Δεν ένιωθα πόνο! Ω, τι θανάσιμη σουβλιά πόνου ήταν εκείνη! Τι θανατηφόρο κεντρί! Έφτανε μέχρι τα φυλλοκάρδια μου! Πάλι! Ο πόνος αυτός με σούβλιζε! Τόσο θανατερός, που δεν μπορούσα να κουνήσω ούτε το χέρι μου και να το βάλω πάνω στην καρδιά μου! Κάτι μου το κρατούσε κάτω!

Ο πόνος τώρα έσβηνε, μα ολάκερο το κορμί μου το 'νιωθα σαν παράλυτο. Κάτι κακό ήταν απάνω μου! Κάτι μισητό! θα 'θελα να παλέψω αλλά δεν είχα δύναμη! Η θέληση μου αγωνιζόταν, μάταια όμως, να επιβληθεί! Τελείως αδύναμος έμενα απαθής. Τότε συνειδητοποίησα ένα μαλακό χέρι πάνω στο πρόσωπό μου να πιέζει το κεφάλι μου στο μαξιλάρι, κι ένα ασήκωτο βάρος καθισμένο πάνω μου.

Μετά άρχισα ν' ανασαίνω πιο ελεύθερα· το βάρος έφυγε από το στήθος μου κι άνοιξα τα μάτια μου.
Η πριγκίπισσα, ανεβασμένη στο κρεβάτι, στεκόταν από πάνω μου κοιτάζοντας το δωμάτιο σαν να ονειροπολούσε. Τα μεγάλα μάτια της ήταν ήρεμα και καθαρά. Το στόμα της έδειχνε σαν να 'χε ικανοποιηθεί από το πάθος· ύστερα την είδα να σκουπίζει από τα χείλη της μια κόκκινη λουρίδα.
Έπιασε τη ματιά μου και σκύβοντας με χτύπησε στα μάτια με το μαντίλι που κρατούσε· μου φάνηκε σαν να χάραζε πέρα ως πέρα μια γραμμή με την κόψη ενός μαχαιριού, και για κάνα δυο στιγμές ένιωσα να χάνω το φως μου.
Ακουσα έναν υπόκωφο μουντό ήχο σαν να προερχόταν, θαρρείς, από ένα μεγάλο ζώοπου προσγειώνεται με πόδια μαλακά έχοντας κάνει ένα μικρό πήδημα. Ανοιξα τα μάτια μουκι αντίκρισα το θεαματικό κυματισμό πέρα δώθε μιας μακριάς ουράς καθώς εξαφανιζόταν μεσ' απ' τη μισάνοιχτη πόρτα. Τινάχτηκα ξοπίσω της.
Το θηρίο είχε γίνει άφαντο. Όρμησα τρέχοντας στη σκάλα και μπήκα μέσα στην αλαβάστρινη αίθουσα. Το φεγγάρι είχε ανέβει ψηλά και ο χώρος έμοιαζε με το εσωτερικό ενός θολού, ξεθωριασμένου απ' τον ήλιο φεγγαριού. Η πριγκίπισσα δεν ήταν εκεί. Έπρεπε όμως να τη βρω· μονάχα η παρουσία της θα μ' έκανε να νιώσω προστατευμένος· διαφορετικά, μου ήταν αδύνατο. Ήμουν γι' αυτήν ένα εξημερωμένο ζώο για να τρέφεται, μια ανθρώπινη κρήνη για να σβήνει μια δαιμονική δίψα. Όσο πιο εύκολα με χρησιμοποιούσε, τόσο περισσότερη εύνοια μου έδειχνε. Τα ξάγρυπνα μάτια μου δεν την τρόμαζαν μόλις έκλειναν όμως, τότε εκείνη ερχόταν! Δίχως να τη βλέπω, την ένιωθα παντού, γιατί μπορούσε να είναι παντού την ίδια στιγμή... θα μπορούσε ακόμη και τώρα να με περιμένει μέσα σε κάποια μυστική σπηλιά ύπνου! Μονάχα με τα μάτια μου καρφωμένα πάνω της θα μπορούσα να νιώθω ασφαλής απέναντι της.
Έξω απ' την αλαβάστρινη αίθουσα βασίλευε απόλυτο σκοτάδι και αναγκάστηκα να προχωρήσω ψαχουλευτά με τα χέρια και τα πόδια μου. Στο τέλος άγγιξα μια κουρτίνα, την παραμέρισα

και μπήκα σε μια άλλη σκοτεινή αίθουσα. Εκεί μέσα, βρέθηκα μπροστά σε μια μεγάλη σιωπηλή σύναξη. Δεν έβλεπα ούτε μπορούσα να εξηγήσω πώς ήταν δυνατόν να φαίνεται, γιατί οι τοίχοι, το πάτωμα, η στέγη, όλα ήταν σαβανωμένα, θαρρείς, με μια απέραντη μαυρίλα, πιο μαύρη κι απ' τις πιο σκοτεινές χωρίς φεγγάρι κι άστρα νύχτες· τα μάτια μου, ωστόσο, μπορούσαν να διακρίνουν, έστω και αμυδρά, αρκετά από τα άτομα μέσα σ' εκείνη τη μάζα, που την αγκάλιαζε, την έπνιγε και την κύκλωνε από παντού το σκοτάδι. Είχα την αίσθηση ότι ποτέ πια δε θα ξαναποκτούσαν τα μάτια μου ακέρια την όραση τους. Πίεσα τους βολβούς και κοίταξα γύρω μου· κοίταξα ακόμα μια φορά, ό,τι έβλεπα όμως δεν το 'βλεπα ξεκάθαρα. Η μαυρίλα γινόταν ένα με τα σχήματα, η σιωπή κι η ακαθόριστη κίνηση στοίχειωναν τον απέραντο χώρο. Όλα εκεί μέσα ήταν ένας θαμπός, μπερδεμένος χορός, γεμάτος με υποψίες σχημάτων που επανέρχονταν συνεχώς και που δε μου ήταν άγνωστα. Πότε εμφανιζόταν μια γυναίκα, με λαμπερά μάτια που κοίταζαν μεσ' από ένα κρανίο' πότε μια αρματωμένη μορφή καβάλα σ' ένα σκελετωμένο άλογο, πότε το ένα και πότε το άλλο απ' τη φριχτή στρατιά των υποχθόνιων φαντασμάτων. Δεν μπορούσα να εντοπίσω τίποτε το σταθερό και συγκεκριμένο, ούτε την παραμικρή σχέση μέσα σ' εκείνο το ανακάτωμα και τα διασταυρούμενα ρεύματα και στροβίλους. Όταν για μια στιγμή μου δημιουργούνταν η εντύπωση πως συλ--λαμβάνω το σχήμα και το ρυθμό ενός χορού, ήταν μόνο και μόνο για να τον δω να διασπάται και να επικρατεί η σύγχυση. Μαζί με τα κινούμενα χρώματα και τις φαινομενικά πιο συμπαγείς σιλουέτες, ανακατευόταν ένα πλήθος σκιές, που ήταν ανεξάρτητες φαινομενικά απ' τα πρωτότυπα, κι η καθεμιά απ' αυτές τις σκιές αχνοσάλευε σύμφωνα με τη δική της βούληση. Έψαξα παντού για την πριγκίπισσα, αλλά δεν την είδα πουθενά ούτε ανακάλυψα την παραμικρότερη ένδειξη της παρουσίας της μέσα σ' ολόκληρη εκείνη την άγρια καλειδοσκοπική σκηνή που άλλαζε συνέχεια. Πού να ήταν άραγε; Τι μπορούσε να κάνει, αλήθεια; Κανείς δε μου έδινε την παραμικρή σημασία καθώς περιπλανιόμουν εδώ κι εκεί

αναζητώντας την. Στο τέλος, χάνοντας κάθε ελπίδα, γύρισα κι απομακρύνθηκα για να την ψάξω αλλού. Βρίσκοντας τον τοίχο και ψαύοντας τον με το χέρι μου, γιατί ακόμα και τότε δεν μπορούσα να τον διακρίνω, έφτασα, ψαχουλευτά, σ' ένα άνοιγμα κουρτίνας που έβγαζε στον προθάλαμο.
Φωτισμένο απ' το αμυδρό φως του φεγγαριού, το κελί της λεοπάρδαλης είχε γίνει η αρένα, όπως έβλεπα, μιας απεγνωσμένης, παρότι σιωπηλής, πάλης. Δυο σιλουέτες, που διέφεραν πάρα πολύ μεταξύ τους, μια ανθρώπινη και μια ζωώδης, μέσα σ' ένα αξεδιάλυτο σύμπλεγμα από κορμιά και μέλη, στριφογύριζαν και πάλευαν αγκαλιασμένες φριχτά. Η πάλη δεν είχε κρατήσει παρά μονάχα μια στιγμή όταν είδα τη λεοπάρδαλη έξω απ' το κλουβί να προχωρά ήρεμα προς την ανοιχτή πόρτα. Τρέχοντας το κατόπι της, έριξα μια ματιά πίσω μου" μέσα στο κλουβί, κουρνιασμένη και ασάλευτη, βρισκόταν η λεοπάρδαλη που είχα πρωτοδεί.
Το φεγγάρι μεσουρανούσε τώρα λάμποντας στρογγυλό και κρυστάλλινο· ο ασώματος ίσκιος που είχα δει το προηγούμενο βράδυ προχωρούσε μεσ' απ' τα δέντρα προς την πύλη· και ξοπίσω του πήγαινε η λεοπάρδαλη κουνώντας την ουρά της. Τους ακολούθησα σε λίγη απόσταση, σιωπηλός κι εγώ όπως κι εκείνοι κανείς από τους δυοτους δεν κοίταξε γύρω του ούτε μια φορά. Περνώντας μεσ' απ' την ανοιχτή πύλη, κατηφορίσαμε προς την πολιτεία, που απλωνόταν κοιμισμένη κάτω απ' το λαμπερό φεγγαρόφωτο. Το πρόσωπο του φεγγαριού ήταν γαλήνιο, αλλά η ηρεμία του έμοιαζε με την αταραξία της προσδοκίας.
Ο Ίσκιος προχώρησε κατευθείαν προς τη σκάλα, στην κορυφή της οποίας είχα ξαπλώσει το προηγούμενο βράδυ. Δίχως να σταματήσει ανέβηκε πάνω, ενώ η λεοπάρδαλη ακολουθούσε. Τάχυνα το βήμα μου, αλλά ύστερα από μια στιγμή άκουσα μια κραυγή φρίκης. Ένιωσα τότε κάτι να πέφτει μαλακό και βαρύ ανάμεσα σ' εμένα και στη σκάλα· στα πόδια μου είχε σωριαστεί ένα σώμα, φριχτά μελανιασμένο και χτυπημένο, που όμως το αναγνώρισα' ήταν το σώμα της γυναίκας που με είχε φέρει ως το σπίτι της και μ' έκλεισε έξω. Καθώς στεκόμουν

αποσβολωμένος, η πιτσιλωτή λεοπάρδαλη κατέβηκε πηδώντας τη σκάλα μ' ένα μωρό στο στόμα της. Όρμησα να της το αρπάξω προτού προλάβει να στρίψει στη βάση της σκάλας· αλλά εκείνη τη στιγμή, από πίσω μου τινάχτηκε μέσα στο φως του φεγγαριού η άσπρη λεοπάρδαλη, σαν αστραφτερό ασημένιο βέλος, και την άρπαξε απ' το σβέρκο. Εκείνη άφησε το παιδί, εγώ το άρπαξα στον αέρα και στάθηκα να παρακολουθήσω τη μάχη ανάμεσα τους.

Τι θέαμα ήταν εκείνο! πότε η μια, πότε η άλλη νικούσε καν υπερίσχυε, αλλά κι οι δυο δίχως να κάνουν άλλο θόρυβο εκτός από το ν' αφήνουν ένα χαμηλόφωνο μουγκρητό, ένα κλαψιάρικο γρύλισμα ή ένα μουγκρητό μίσους... που τ' ακολουθούσε ένα αστραπιαίο άρπαγμα νυχιών, καθώς το κάθε θηρίο, σπρώχνοντας και τραβώντας, πάλευε να πατήσει στο πλακόστρωτο του δρόμου. Η πιτσιλωτή λεοπάρδαλη ήταν πιο μεγαλόσωμη απ' τη λευκή, και αγωνιούσα για τη φίλη μου. Ύστερ' από λίγο όμως είδα ότι, παρόλο που καμιά δεν ήταν δυνατότερη ούτε πιο ευέλικτη απ' την άλλη, η λευκή φίλη μουέδειχνε ν' αντέχει περισσότερο. Ούτε μια φορά δε χαλάρωσε το άρπαγμα της απ' το σβέρκο της άλλης. Στο τέλος, απ' τον πιτσιλωτό λαιμό βγήκε ένα γρύλισμα αγωνίας, που άλλαζε με αστραπιαίες διαβαθμίσεις και γινόταν μακρόσυρτη, σπαραχτική γυναικεία οιμωγή. Η λευκή λεοπάρδαλη χαλάρωσε τα σαγόνια της· η πιτσιλωτή τραβήχτηκε μακριά και σηκώθηκε στα πίσω πόδια της. Ορθή τώρα μες στο φεγγαρόφωτο στεκόταν η πριγκίπισσα, ένα μπερδεμένο συνονθύλευμα από σκιές που ορμούσαν και σκέπαζαν τη λευκότητα της... με τις βούλες της λεοπάρδαλης να συνωστίζονται, να τρέχουν βιαστικά και να βρίσκουν καταφύγιο στα μάτια της, όπου μπερδεύονταν μεταξύ τους και χάνονταν. Οι ελάχιστες τε-λευταίες, διάσπαρτες και αργοπορημένες, βούλες ανακατεύτηκαν με το σύννεφο των χυτών της μαλλιών και την άφησαν ν' αχτιδοβολεί, όταν μια λεγεώνα από μικρούς υδρατμούς κύλησε από τον ασημένιο της δίσκο, κυνηγημένη απ' τον άνεμο... και μαζί μ' αυτό, ίσαμε κάτω στο λευκό κίονα του λαιμού της, ένα λεπτό ρυάκι αίματος

που έτρεχε ακόμα απ' την κάθε πληγή των φοβερών δοντιών του αντιπάλου της. Γύρισε ν' απομακρυνθεί, έκανε μερικά βήματα με το αγέρωχο βάδισμα μιας Εκάτης, σωριάστηκε, σκεπάστηκε πάλι με τις βούλες της, ξανάγινε η πιτσιλωτή λεοπάρδαλη και χύθηκε μπροστά καλπάζοντας με μεγάλες δρασκελιές.
Η λευκή λεοπάρδαλη γύρισε κι αυτή, τινάχτηκε πάνω μου, άνοιξε διάπλατα τα μπράτσα μου, άρπαξε το μωρό καθώς έπεφτε, κι όρμησε μ' αυτό σαν αστραπή στο δρόμο που οδηγούσε στην πύλη.

27. Η ΣΙΩΠΗΛΗ ΣΤΕΡΝΑ

Γύρισα και ακολούθησα την πιτσιλωτή λεοπάρδαλη, μόλις και μετά βίας διακρίνοντας την καθώς έτρεχε πάνω στο φρύδι του λόφου πηγαίνοντας προς την πύλη του παλατιού. Όταν έφτασα στην είσοδο της αίθουσας, είδα ότι εκείνη τη στιγμή η πριγκίπισσα φορούσε το φουστάνι που είχε αφήσει να της πέσει στο δάπεδο. Το αίμα είχε σταματήσει να τρέχει απ' τις πληγές της και είχε ξεραθεί απ' τον αέρα που τη φυσούσε όταν έτρεχε.

Όταν με είδε, μια οργισμένη λάμψη φάνηκε στα μάτια της και γύρισε αλλού το κεφάλι της. Μετά, προσπάθησε να χαμογελάσει, με κοίταξε και είπε:

-Είχα ένα μικροατύχημα! ’κουσα τυχαία πως η γυναίκα-γάτα ξανάρθε στην πόλη, και κατέβηκα να τη διώξω. Μα είχε μαζί της ένα από κείνα τα φοβερά θηρία της, που όρμησε πάνω μου και βύθισε τα νύχια του στο λαιμό μου προτού προλάβω να το χτυπήσω.

Την είδα που ανατρίχιασε και δεν άντεξα· τη λυπήθηκα, παρόλο που ήξερα πως έλεγε ψέματα, γιατί τα τραύματα της ήταν αληθινά και το πρόσωπο της μου τη θύμισε όπως την είχα δει τότε στη σπηλιά. ’ρχισα να νιώθω τύψεις που την άφησα να παλέψει αβοήθητη, και νομίζω πως έδειξα τη συμπόνια μου.

-Κουτό παιδί! μου είπε πασχίζοντας πάλι να χαμογελάσει, δε φαντάζομαι βέβαια να βάλεις τα κλάματα! Περίμενε με εδώ' θα πάω για λίγο στη σκοτεινή αίθουσα, θα 'θελα να μου βρεις κάτι για τις γρατσουνιές μου.

Εγώ όμως την ακολούθησα. Όταν την έχανα απ' τα μάτια μου, τη φοβόμουν.

Τη στιγμή που έμπαινε η πριγκίπισσα, άκουσα κάτι σαν μουρμουρητό από πολλές χαμηλές φωνές και η μια ομάδα μετά την άλλη, της σύναξης, άρχισε να φωτίζεται φευγαλέα, θαρρείς από μια αχτίδα φωτός που πήγαινε από σημείο σε σημείο. Μια

μια, οι ομάδες πρόβαλλαν στο φως για λίγη ώρα, κι ύστερα πάλι βούλιαζαν μέσα στη γενική θολούρα, ενώ ένα άλλο μέρος της πελώριας συντροφιάς φωτιζόταν στιγμιαία.
Κάποιες απ' τις κινήσεις που φωτίζονταν μ' αυτό τον τρόπο δε μουήταν άγνωστες· είχα βρεθεί ανάμεσα τους, ή τις είχα παρακολουθήσει, το ίδιο και η πριγκίπισσα· την έβλεπα τώρα να βρίσκεται σε καθεμιά ξεχωριστά και σ' όλες μαζί. Οι χορευτές, με κρανία στη θέση των κεφαλιών, πατούσαν πάνω στο χορτάρι μέσα στην αίθουσα που όμως ήταν δάσος· κι εκεί, η πριγκίπισσα τους παρακολουθούσε από την πόρτα. Η μάχη συνεχιζόταν μέσα στο Δάσος του Κακού· ήταν η πριγκίπισσα που την υποδαύλιζε! Ωστόσο ήμουν πίσω της, πολύ κοντά της, όλη ν αυτή την ώρα -στεκόταν ακίνητη, με το κεφάλι της πεσμένο στο στήθος της. Το μπερδεμένο μουρμούρισμα συνεχιζόταν κι αυτό, εκείνο το μπερδεμένο συνονθύλευμα χρωμάτων και σχημάτων συνεχιζόταν, και η αχτίδα δε σταματούσε να μετατοπίζεται και να φωτίζει. Στο τέλος ακινητοποιήθηκε μέσα στο βαθούλωμα του χέρσου, κι εκεί ξανάδα την πριγκίπισσα να περπατάει πάνω κάτω πασχίζοντας μάταια να τυλίξει γύρω της τους υδρατμούς. Τότε για πρώτη φορά ταράχτηκα μένοντας άφωνος απ' αυτό που έβλεπα: το γεροβιβλιοθηκάριο να την πλησιάζει, να στέκεται για μια στιγμή κοιτάζοντας την, εκείνη να σωριάζεται κάτω, τα μέλη της να ξεκολλούν, να πετούν απ' το σώμα της και το κορμί της να διαλύεται. Μια άγρια κραυγή που αντιλάλησε σ' όλο το χώρο ακούστηκε, και όταν έπεσε το είδωλο της, η ίδια η πριγκίπισσα, όρθια μέχρις εκείνη τη στιγμή σαν άγαλμα μπροστά μου, σωριάστηκε χάμω βαριά κι έμεινε ακίνητη. Γύρισα τότε και βγήκα αμέσως έξω· δε θα δοκίμαζα άλλη φορά να τη συνεφέρω! Έτσι όπως στεκόμουν τρέμοντας πλάι στο κλουβί, συνειδητοποίησα ότι, έχοντας βρεθεί μέσα στο σκοτεινό ελλειψοειδές, είχα μπει στην πραγματικότητα μες στο μυαλό της πριγκίπισσας! -είδα την ουρά της λεοπάρδαλης να σαλεύει μια φορά.
Ενώ προσπαθούσα να ξαναβρώ την ψυχραιμία μου, άκουσα δίπλα μου τη φωνή της πριγκίπισσας. -Έλα τώρα, είπε, θα σου

δείξω τι θέλω να κάνεις για μένα. Προχώρησε μπροστά και βγήκε στην αυλή. Την ακολούθησα μουδιασμένος -δεν μπορούσα να κάνω αλλιώς.
Το φεγγάρι πλησίαζε στο μεσουράνημά του, κι η ασημένια αχλύ του έμοιαζε φωτεινότερη απ' το χρυσάφι του άφαντου ήλιου. Με οδήγησε μεσ' απ' τα δέντρα σ' ένα ψηλότερο, που βρισκόταν στη μέση. Δεν έμοιαζε με τα υπόλοιπα, γιατί τα κλαριά του ψηλά προς την κορφή, όλα μαζί με τις άκρες τους, σχημάτιζαν μια συστάδα που από κάτω φαινόταν σαν ελάτινος κώνος. Η πριγκίπισσα στάθηκε ακριβώς από κάτω και, κοιτάζοντας ψηλά, είπε σαν να μονολογούσε:
-Στην κορυφή αυτού του δέντρου ανθίζει ένα λουλούδι, που μπορεί να γιατρέψει αμέσως τις πληγές μου. Μπορώ να μεταμορφωθώ σε περιστέρι για μια στιγμή, να πετάξω εκεί ψηλά και να το φέρω, μα βλέπω ένα μικρό φίδι μες στα φυλλώματα, που αν δαγκώσει το περιστέρι, θα του κάμει χειρότερο κακό απ' ό,τι θα έκανε μια τίγρη αν δάγκωνε εμένα! Ω, πόσο τη μισώ εκείνη τη γυναίκα-γάτα!
Γύρισε αμέσως σ' εμένα, λέγοντας μ' ένα γλυκύτατο χαμόγελο:
-Μπορείς να σκαρφαλώσεις;
Το χαμόγελο χάθηκε μαζί με την κοφτή ερώτηση, το πρόσωπο της άλλαξε και πήρε μια λυπημένη και πονεμένη έκφραση. θα έπρεπε να την αφήσω να υποφέρει, αλλά ο τρόπος που ακούμπησε το χέρι της στον πληγωμένο λαιμό της με συγκλόνισε.
Περιεργάστηκα το δέντρο. Όλος ο δρόμος προς τα πάνω, προς τους κλώνους, δεν ήταν παρά προεξοχές στον κορμό, σαν τα "σκαλοπάτια" που δημιουργούνται στον κορμό ενός φοινικόδεντρου όταν πέφτουν τα φύλλα του.
-Μπορώ ν' ανεβώ σ' αυτό το δέντρο, απάντησα.
-Όχι όμως ξυπόλητος! είπε εκείνη.
Στη βιασύνη μου ν' ακολουθήσω τη λεοπάρδαλη καθώς χανόταν, είχα ξεχάσει τα σανδάλια μου στο δωμάτιο μου.
-Δε με πειράζει, είπα. Καιρό τώρα περπατάω ξυπόλητος.
Κοίταξα πάλι το δέντρο και τα μάτια μου ανηφόρισαν τον κορμό μέχρι που το βλέμμα μου χάθηκε μέσα στα κλωνάρια.

Το φεγγάρι έλαμπε σαν ασημένια άχνα, τόπους τόπους πάνω στην τραχιά του επιφάνεια· ένα ελαφρό αεράκι φύσηξε στην κορφή μ' έναν ήχο μουρμουριστά, σαν νερό που πέφτει απαλά μέσα σε άλλο νερό. Ζύγωσα το δέντρο και άρχισα να σκαρφαλώνω. Η πριγκίπισσα με σταμάτησε.
-Δεν μπορώ να σ' αφήσω να το κάνεις ξυπόλητος! επέμενε. Αν πέσεις απ' την κορφή, θα σκοτωθείς!
-Το ίδιο μπορεί να συμβεί κι απ' το δάγκωμα του φιδιού! απάντησα, χωρίς να πιστεύω, ομολογώ, ότι υπήρχε φίδι.
-Εσένα δε θα σου κάνει κακό, είπε εκείνη. Περίμενε μια στιγμή.
Έσκισε απ' το φόρεμα της τις δυο φαρδιές, χοντρές κεντημένες μπορντούρες που ενώνονταν μπροστά και, γονατίζοντας στο ένα πόδι, μ' έβαλε να τις δέσω πρώτα στο αριστερό, ύστερα στο δεξί μου πόδι.
-Αφησες τις άκρες τους να κρέμονται, πριγκίπισσα, παρατήρησα.
-Δεν έχω κάτι μαζί μου για να τις κόψω, αλλά δεν είναι τόσο μακριές για να μπλεχτούν, απάντησε.
Γύρισα προς το δέντρο κι άρχισα να σκαρφαλώνω.
Τώρα, μετά το ηλιοβασίλεμα, το κρύο στην Μπούλικα δεν ήταν τόσο τσουχτερό όσο σε μερικά άλλα μέρη της περιοχής, ειδικά γύρω απ' το καλυβόσπιτο του νεκροθάφτη· ωστόσο, αφού είχα ανεβεί λίγο, άρχισα να κρυώνω πάρα πολύ, και συνέχισα να κρυώνω ολοένα και περισσότερο όσο ανέβαινα, κι όταν πια βρέθηκα ανάμεσα στα κλωνάρια, πάγωσα κυριολεκτικά. Μ' έπιασε μια τέτοια τρεμούλα που δεν ένιωθα πια ούτε τα χέρια ούτε τα πόδια μου, λες και τα είχα χάσει.
Δε φυσούσε καθόλου και τα κλαριά δε σάλευαν καν ωστόσο, καθώς πλησίαζα στην κορφή, συνειδητοποιούσα μια περίεργη αστάθεια· κάθε κλαδί που ακουμπούσα το πόδι μου, ή απ' όπου πιανόμουν, νόμιζα πως ήταν έτοιμο να σπάσει. Όταν έβγαλα το κεφάλι μου πάνω απ' τα κλαδιά κοντά στην κορφή, στο λαμπρό φεγγαρόφωτο, κι άρχισα να περιεργάζομαι το άνθος, διαπίστωσα ότι ήμουν μουσκεμένος απ' την κορφή ως τα νύχια. Την αμέσως επόμενη στιγμή, σαν να είχα βουτήξει σε φουρτουνιασμένο νερό, βρέθηκα να χτυπιέμαι άγρια κι

αφέθηκα να βουλιάξω. Ανεβοκατεβαίνοντας πάνω στα κύματα, τιναζόμουν πότε από δω και πότε από κει, αναποδογύριζα, στροβιλιζόμουν και ξαναπεταγόμουν στον αφρό, βουλιάζοντας ωστόσο ολοένα και πιο βαθιά. Λαχανιάζοντας και νιώθοντας να πνίγομαι, βρέθηκα τελικά στον πάτο.

-Εγώ σ' το είπα! έκρωξε μια φωνή στ' αφτί μου.

28. ΚΑΙ ΤΟΤΕ ΣΩΠΑΣΑ

Έτριψα τα μάτια μου για να διώξω το νερό, και αντίκρισα το κοράκι στο χείλος μιας πελώριας πέτρινης στέρνας. Με το ψυχρό φως της αυγής να γυαλοκοπά πάνω στο λείο φτέρωμα του, στεκόταν ήρεμο και με κοίταζε από ψηλά. Πεσμένος ανάσκελα μέσα στο νερό και, στηριγμένος στους αγκώνες μου, σήκωσα μόλις το κεφάλι μου. Βρισκόμουν μέσα στη μεγάλη στέρνα που είχε φτιάξει ο πατέρας μουστη μέση της πρασιάς. Ψηλά, πάνω από το κεφάλι μου, γυάλιζε σαν ατσάλι ο χοντρός κορμός, με τα φυλλώματα του, τρία μέτρα προς τα πάνω, σαν σύννεφο, γεμάτα ανθοφορία που έμοιαζε με αφρό. Ενοχλημένος απ' την παγερή παρατήρηση του κόρακα,

-Δε μουείπες τίποτε! του απάντησα.

-Σου είπα να μην κάνεις τίποτε απ' όσα σου ζητούσε ο οποιοσδήποτε δεν του είχες εμπιστοσύνη.

-Ω, έλα τώρα! Ήταν τόσο τρομερό για να το θυμάσαι;

-Εσύ, πάντως, δε θα ξεχάσεις τις συνέπειες, επειδή το ξέχασες! αποκρίθηκε ο κ. Ρέιβεν, που σκύβοντας πάνω απ' το χείλος της στέρνας μου άπλωνε το χέρι του.

Το πήρα κι αμέσως βρέθηκα πλάι του στην πρασιά, στάζοντας από πάνω μέχρι κάτω.

-Πρέπει ν' αλλάξεις ρούχα αμέσως! είπε. Είσαι μούσκεμα, βέβαια, αλλά αυτό δεν προσδιορίζει απαραίτητα και το από πού έρχεσαι, αν και αυτή τη στιγμή, ένα τέτοιο ατύχημα είναι ασυνήθιστο· εδώ πέρα, έχει τις αβαρίες του.

Είχε γίνει πάλι κόρακας και περπατούσε, με κάτι μεγαλόπρεπο στο βήμα του, προς το σπίτι, που η πόρτα του ήταν ανοιχτή.

-Δεν έχω πολλά ρούχα ν' αλλάξω, είπα γελώντας, γιατί είχα βγάλει εκείνο που φορούσα για να σκαρφαλώσω στο δέντρο.

-Κι εγώ έχω καιρό να χάσω φτέρωμα, είπε ο κόρακας.

Στο σπίτι, όπως διαπίστωσα, κανείς δεν είχε ξυπνήσει ακόμα. Πήγα στο δωμάτιο μου, βρήκα μια ρόμπα, τη φόρεσα και κατέβηκα στη βιβλιοθήκη.

Τη στιγμή που έμπαινα, έβγαινε απ' το δωματιάκι οβιβλιοθηκάριος. Έκατσα κουρασμένος σ' έναν καναπέ. Οκ. Ρέιβεν τράβηξε ένα κάθισμα κοντά μου και κάθισε. Πέρασε λίγη ώρα χωρίς να μιλήσει κανείς απ' τους δυο μας. Τη σιωπή έσπασα πρώτος εγώ.
-Τι σημαίνουν όλα τούτα; ρώτησα.
-Καλή ερώτηση! απάντησε αυτός. Κανείς δεν ξέρει τι είναι τι! Ο άνθρωπος το μόνοπου μπορεί, είναι να μαθαίνει τι σημαίνει ένα πράγμα. Το αν το κατορθώσει, αυτό εξαρτάται από τη χρήση που του κάνει.
-Μέχρι τώρα, δεν έκανα χρήση κανενός πράγματος, απάντησα.
-Όχι πολύ' αλλ' αυτό το γνωρίζεις, και είναι κάτι. Οι περισσότεροι άνθρωποι χρειάζεται να ζήσουν περισσότερο από μια ζωή για να μάθουν ότι δεν έχουν μάθει τίποτε κι ότι έχουν κάνει ακόμα λιγότερα! Εσύ, τουλάχιστον, έχεις τη λαχτάρα να φανείς χρήσιμος.
-Λαχταρούσα να κάνω κάτι για τα παιδιά... τα αξιαγάπητα Μικρά εννοώ.
-Αυτό το ξέρω... ξεκίνησες όμως με λάθος τρόπο.
-Δεν ήξερα ποιος ήταν ο σωστός.
-Κι αυτό είν' αλήθεια· μα φταις εσύ που δεν το ήξερες.
-Είμαι έτοιμος να πιστέψω οτιδήποτε μου πεις... μόλις καταλάβω τι εννοείς.
-Αν είχες δεχτεί την πρόσκληση μας, θα είχες μάθει το σωστό τρόπο. Όταν ένας άνθρωπος δεν ενεργεί εκεί που είναι και βρίσκεται, θα πρέπει να πάει πολύ μακριά για να συναντήσει το έργο του.
-Ναι, είν' αλήθεια πως πήγα μακριά, αλλά δεν έφτασα πουθενά ούτε και αντάμωσα το έργο μου. Έφυγα απ' τα παιδιά για να μάθω πώς να τα υπηρετώ, και το μόνο που έμαθα είναι ότι κινδυνεύουν.
-Όταν ήσουν μαζί τους, ήσουν εκεί όπου μπορούσες να τα βοηθήσεις· άφησες το έργο σου για να ψάξεις να το βρεις.
Χρειάζεται να 'ναι σοφός ένας άνθρωπος για να ξέρει πότε πρέπει να φεύγει· ένας ανόητος το μόνο που μπορεί να μάθει είναι να γυρίζει αμέσως πίσω!

-θέλετε να πείτε, κύριε, πως θα μπορούσα να έχω κάνει κάτι για τα Μικρά αν έμενα μαζί τους;
-Πες μου, αλήθεια, τους έμαθες τίποτα αφήνοντας τα;
-Όχι· αλλά πώς μπορούσα να τους μάθω; Δεν ήξερα πώς ν' αρχίσω. Εκτός αυτού, ήταν πιο προχωρημένα από μένα.
-Αυτό είν' αλήθεια. Μα δεν ήσουν καλάμι για να μετρήσεις το "ύψος" τους. Σίγουρα, αν ήξεραν ό,τι ξέρεις, για να μην πω ό,τι θα μπορούσες ακόμα να ξέρεις, θα ήταν πιο προχωρημένα από σένα, τόσο προχωρημένα που θα τα είχες χάσει απ' τα μάτια σου! Εσύ, όμως, είδες ότι δε μεγάλωναν, ή ότι μεγάλωναν τόσο αργά ώστε ακόμα δε είχαν συνηθίσει στην ιδέα του μεγαλώματος, και μάλιστα φοβόντουσαν να μεγαλώσουν! Ποτέ σου δεν είχες ξαναδεί παιδιά να παραμένουν παιδιά!
-Ναι, αλλά δεν είχα βέβαια τη δύναμη να τα κάνω να μεγαλώσουν.
-θα μπορούσες να είχες αφαιρέσει μερικά απ' τα εμπόδια στο να μεγαλώσουν.
-Ποια είν' αυτά; Δεν τα ξέρω. Ίσως πίστευα πως ήταν η έλλειψη νερού.
-Φυσικά και είναι. Δεν έχουν κανέναν για να το διακηρύξουν!
-Ευχαρίστως θα τα βοηθούσα να το κάνουν!
-Αναμφιβόλως! Ο σκοπός όλων των ανόητων φιλάνθρωπων! Μα, αν δεν ήταν το νερό, ποτέ ο κόσμος σου δε θα γινόταν άξιος για να σωθεί. Ομολογείς ότι σκέφτηκες πως τους έλειπε ίσως το νερό' γιατί δεν άνοιγες κάνα δυο πηγάδια για χάρη τους;
-Ποτέ δε μου πέρασε απ' το μυαλό.
-Ούτε και όταν άκουσες με τα ίδια σου τ' αφτιά τους ήχους των νερών κάτω απ' τη γη;
-Αυτό έγινε μια φορά νομίζω. Αλλά φοβήθηκα τους γίγαντες. Γιατί τράβηξα πάρα πολλά από κείνα τα κτήνη.
-Στην πραγματικότητα, εκείνο που έκανες ήταν να διδάξεις εκείνα τα ευγενικά πλασματάκια σχεδόν να φοβούνται τα ηλίθια κτήνη! Ενώ εκείνα σε τάιζαν, σε παρηγορούσαν και σε λάτρευαν, εσύ δέχτηκες να υποδουλωθείς σε κτηνανθρώπους. Έδωσες στ' αξιαγάπητα πλάσματα την εντύπωση πως είσαι

δειλός -εσύ, ο ήρωας τους! Μεγαλύτερο κακό δε θα μπορούσες να τους κάνεις! Εκείνα σου χάρισαν την καρδιά τους· εσύ τους χρωστούσες την ψυχή σου! θα μπορούσες αυτή τη στιγμή να έχεις κάνει τους κτηνανθρώπους ξυλοκόπους για τα Μικρά και νεροκουβαλητές τους.
-Φοβούμαι πως ό,τι λέτε είν' αλήθεια, κ. Ρέιβεν. Μα στην πραγματικότητα έτρεμα στη σκέψη μήπως η περισσότερη γνώση τους έκανε κακό... τα έκανε λιγότερο άκακα, λιγότερο αξιαγάπητα.
-Καμιά αιτία δε σου έδωσαν ώστε να φοβάσαι κάτι τέτοιο.
-Δεν είναι τάχα επικίνδυνο πράγμα η λίγη γνώση;
-Να ένα απ' τα προσφιλή ψεύδη του κόσμου σου! Η μέγιστη γνώση του ανθρώπου είναι τάχα περισσότερη απ' τη λίγη; Ή μήπως έτσι είναι επικίνδυνη; Η δοξασία ότι η γνώση είναι αυτή καθεαυτή μεγάλο πράγμα, θα έκανε οποιονδήποτε βαθμό γνώσης πιο επικίνδυνο από τον όποιο βαθμό άγνοιας. Το να γνωρίζεις όλα τα πράγματα, αυτό δε σημαίνει απαραίτητα και μεγαλοσύνη.
-Τουλάχιστον, απ' την αγάπη μουγι' αυτά κι όχι από δειλία υποτάχθηκα στους γίγαντες.
-Δεκτόν. Όφειλες όμως να είχες υποταχθεί στα Μικρά κι όχι στους γίγαντες. Όφειλες να είχες δώσει στα Μικρά νερό· κι αυτά, ύστερ' από λίγο, θα μάθαιναν στους γίγαντες την πραγματική τους θέση. Στο μεταξύ, θα μπορούσες από μόνος σου να είχες βάλει τους γίγαντες να κόψουν τα δύο τρίτα απ' τα αγριόδεντρά τους για να δοθεί περισσότερος χώρος στα αξιαγάπητα πλασματάκια. Έχασες μια ευκαιρία μαζί τους, κ. Βέιν. Τα εκμεταλλεύτηκες αντί να τα βοηθήσεις!

29. Η ΠΕΡΣΙΚΗ ΓΑΤΑ

Καθόμουν σιωπηλός και ντροπιασμένος. Ό,τι έλεγε ήταν αλήθεια· είχα φερθεί ανόητα στα Μικρά. Οκ. Ρέιβεν άρχισε πάλι να μιλάει:

-Συνάμα έβλαψες και τους ίδιους τους ηλίθιους κτηνανθρώπους. Η σκλαβιά θα ήταν μια πρώτη πρόοδος γι' αυτούς. Διότι μερικά τέτοια μαθήματα σαν αυτά που θα μπορούσες να τους είχες κάνει μ' ένα ραβδί απ' τα δικά τους αγριόδεντρα, θα ήταν πολύτιμα.

-Δεν ήξερα πως ήταν δειλοί.

-Ποια η διαφορά; Όποιος βασίζει τις πράξεις του στη δειλία κάποιου άλλου, είναι ουσιαστικά δειλός ο ίδιος. Φοβούμαι πως απ' αυτό θα έρθει το χειρότερο. Αυτή τη στιγμή, τα Μικρά θα μπορούσαν να έχουν μάθει να προστατεύονται απ' την πριγκίπισσα, για να μην πω κι απ' τους γίγαντες -ήταν αρκετά εξοπλισμένα γι' αυτό. Όπως ήρθαν όμως τα πράγματα, αυτή τη στιγμή τα περιγελούν! Ωστόσο, μεσ' απ' τις σχέσεις σου μαζί της...

-Τη μισώ! φώναξα.

-Της το 'δωσες να το καταλάβει πως τη μισούσες; Σώπασα για μια φορά ακόμα.

-Ούτε και σ' αυτήν δεν ήσουν πιστός, έτσι δεν είναι; Μα σώπα! Φοβούμαι ότι μας παρακολούθησαν μεσ' απ' τη στέρνα.

-Δεν είδα κανένα ζωντανό πλάσμα... εκτός από μια αξιοθρήνητη γάτα που τρύπωσε στα θάμνα.

-Ήταν μια υπέροχη περσική γάτα... αν και τόσο βρεγμένη και καταλασπωμένη, που, βλέποντας την σε σχέση μ' αυτό που ήταν, θα 'λεγα, κάτι χειρότερο από αξιοθρήνητη!

-Τι θέλετε να πείτε, κ. Ρέιβεν; ρώτησα νιώθοντας μια καινούρια φρίκη να μου σφίγγει το λαιμό. Υπήρχε μια όμορφη γαλάζια γάτα, περσική, που περιφερόταν στο σπίτι, αλλά το 'σκάσε και

μόνο που άκουσε τον ήχο του νερού! Λέτε να γυροφέρνει το χρυσόψαρο;
-θα δούμε, αποκρίθηκε ο βιβλιοθηκάριος. Κάτι γνωρίζω από γάτες κάθε ράτσας, και υπάρχει εκείνο εκεί μες στο δωμάτιο που θα την αποκαλύψει αυτήν εδώ, εκτός κι αν πέφτω έξω.
Σηκώθηκε, πλησίασε στην πόρτα του κρυφού δωματίου, έφερε από κει τον στραπατσαρισμένο τόμο και ξανακάθισε πλάι μου. Κοίταξα το βιβλίο στα χέρια του· ήταν πλήρες και καθόλου ταλαιπωρημένο!
-Πού ήταν το άλλο του μισό; ρώτησα με φωνή που μόλις ακουγόταν.
-Χωμένο στη βιβλιοθήκη μου, απάντησε αυτός.
Κράτησα την ψυχραιμία μου. Μια και μόνη ερώτηση ακόμα και η απάντηση της θα μ' έκανε να βουλιάξω σε μιαν άπατη θάλασσα, κι ίσως να μην είχα πια χρόνο.
-'κου, είπε. θα σου διαβάσω κάνα δυο στροφές από ένα ποίημα. Υπάρχει κάποιος εδώ μέσα που, φαντάζομαι, δε θα χαρεί καθόλου να τ' ακούσει.
'νοιξε το δερμάτινο εξώφυλλο και γύρισε κάνα δυο φύλλα. Η περγαμηνή είχε ξεθωριάσει από το χρόνο, και το ένα φύλλο είχε ένα μαύρο λεκέ στο μεγαλύτερο μέρος του. Αργά εκείνος το γύρισε κι αυτό, ψάχνοντας, όπως έδειχνε, να βρει κάποιο απόσπασμασ' ένα κείμενο που έμοιαζε με ποίημα-έπος. Κάπου στη μέση του βιβλίου άρχισε να διαβάζει.
Ό,τι όμως επακολουθεί αντιπροσωπεύει... όχι αυτό που διάβασε, παρά μόνο την εντύπωση που μου έκανε. Το ποίημα ήταν γραμμένο σε μια γλώσσα που ποτέ δεν είχα ξανακούσει, κι ωστόσο την καταλάβαινα τέλεια, αν και δεν μπορούσα να γράψω τις λέξεις, ούτε και να αποδώσω το νόημα τους παρά μόνο με ελάχιστη προσέγγιση. Αυτά τα αποσπάσματα, λοιπόν, είναι τα κείμενα εκείνα με τη μορφή που τελικά πήραν έτσι όπως ξαναπέρασαν απ' το νου μου αυτά που μου διάβασε:
Αλλ' αν έβρισκα κάποιον που να μπορούσε να πιστέψει σε ό,τι δεν έβλεπε, δεν ένιωθε, κι ωστόσο γνώριζε απ' αυτόν θα αντλούσα δύναμη και θα δεχόμουν σιγουριά για ό,τι άγγιζα και

έβλεπα· θα τυλιγόμουν τότε στην ίδια αλήθεια εκείνης της ιδέας που της έμενε πιστός.
Γύρισε ένα φύλλο και διάβασε παρακάτω:
Μέσα μουκάθε γυναίκα υπήρχε, και είχα δύναμη πάνω σε κάθε ζωντανού άντρα την ψυχή, τέτοια όσο καμιά ποτέ γυναίκα δεν εγνώρισε... Μπορούσα ό,τι ποτέ της δεν μπόρεσε γυναίκα ούτε μπορεί, εγώ, απ' όλες τις γυναίκες, κι ωστόσο αιώνια φευγάτη ψηλά πετώντας, βουλιάζοντας βαθιά, λεύτερη, μέσα σε αίθουσες ή δάση σκιερά. Γιατί εγώ, κι ας μη με είδε ούτε μ' άκουσε ποτέ του αυτός κι ούτε το δάχτυλο του μπόρεσε ποτέ του να μ' αγγίξει, κι ας μην ούτε για μια φορά η ανάσα μου σαλέψει μια τρίχα απ' τα μαλλιά του, μπορούσα νου και ραχοκοκαλιά του να δεσμεύω
Ούτε η ζωή, αν κι η ελπίδα σεβαστή πάντα γινόταν.
Πάλι σταμάτησε, πάλι γύρισε φύλλο, και πάλι συνέχισε:
Γιατί από τούτη βρισκόμουν τη μεριά, κάτι ασώματο' δεν ανάσαινα, δεν έβλεπα, δεν ένιωθα, μόνο σκεφτόμουν, και να μ' αγαπήσει τον έκανα -με μια λαχτάρα για κάτι που δεν ήξερε τι -αν ήταν τίποτε ή μόνο κάτι δίχως όνομα που το 'χε μόνος του απ' την ψυχή του βγάλει · γιατί εγώ τραγουδούσα. Ένα τραγούδι που μέσα στην ψυχή του ήχο δεν είχε· στεκόμουν κάτι άκαρδο αντίκρυ στην καρδιά του, δίχως τίποτε να του δίνω, ενόσω αυτός όλο το Είναι του έδινε ανθρώπινη παντού για να με ντύσει, ώσπου στο τέλος μες στις αισθήσεις του να ορμήσω κι έτσι τη ζωντανή ψυχή του να του πρωτοκλέψω. Αχ, ποιος ποτέ έξω από μένα τον Έρωτα κατάκτησε ποιος άλλος θρονιάστηκε στου άντρα την καρδιά! Στ' ορατό είναι, με μια κραυγή χαράς ξυπνώντας, παλμική με διαπέρασε κι έφυγε η δόνηση της ζωής!
Ένα περίεργο, αντιπαθητικό νιαούρισμα αιλουροειδούς ακούστηκε από κάπου μες στο δωμάτιο. Αναπήδησα στηριγμένος στον αγκώνα μου και κοίταξα ολόγυρα μου, μα τίποτα δεν είδα.
Οκ. Ρέιβεν γύρισε κάμποσα φύλλα και συνέχισε:
Ξύπνησα απότομα, κι ούτε που ήξερα τον απαίσιο φόβο που με κράταγε -όχι σαν ερπετό τυλιγμένο ολόγυρα μου, μα κάτι σαν

υγρός ατμός, μολυσμένος και θανατερός, που γέμιζε καρδιά, ψυχή και στήθος και μυαλό πέρα για πέρα, κι εγώ ασάλευτη να κείτομαι σ' αμφιβολία νοσηρή μην τολμώντας ν' αναρωτηθώ πώς ήρθε εδώ ο τρόμος. Ολόκληρο το παρελθόν μου ήξερα μα όχι το παρόν μου. Μήτε τι ήμουν καταλάβαινα, μήτε και πού· τι είχα υπάρξει ήξερα · στο μέτωπο μου ωστόσο το άγγιγμα ένιωθα αυτού που δεν υπήρχε πια! Να σβήνω ένιωθα, ίδια νεκρή, κι όμως μια ζωντανή Απελπισία Η ζωή τη ζωή ειρωνευόταν με γκριμάτσες και μορφασμούς! Το ήξερα καλά πως ήμουν μια βασίλισσα και πότε πότε κάτι λαμπρό στο κεφάλι μου φορούσα που το φως του μήτε το πιο βαθύ σκοτάδι δεν μπόραε να καταπιεί... Το ίδιο στο λαιμό, στα μπράτσα και στη ζώνη' κι οι άντρες διακήρυτταν πως ένα φως απ' τα κλειστά μου μάτια ξεχυνόταν που σκότωνε μες στ' ασημένιο κέλυφος του το διαμάντι.
Ακουσα ακόμα μια φορά το άσκημο νιαούρισμα του αιλουροειδούς που σήμαινε ότι πονούσε. Ακόμα μια φορά κοίταξα ολόγυρα μου, μα ούτε σχήμα κανένα ούτε κίνηση διέκρινα. Ο κ. Ρέιβεν έδειξε ν' αφουγκράζεται με προσοχή για μια στιγμή, αλλά και πάλι γύρισε κάμποσα φύλλα και "ξανάρχισε να διαβάζει:
Φριχτά βρεγμένη, είχαν μπλεχτεί τα
είχα τα ρουμπίνια μου απαρνηθεί, νιόβγαλτα όλα για χάρη μου απ' τη γη... Τέτοια που ποτέ μάτια δεν είχαν δει, ποτέ μέση δεν είχε φορέσει! Για μια σταγόνα νερό από 'να όμορφο κέρας για μια γαλανή πνοή, είχα τα ζαφείρια μου απαρνηθεί! Και τα οπάλια μου είχα, για ένα ρούχο, φουστάνι χωρικής, τραχύ και καθαρό' το σάβανο μουσάπιζε! Ένα κοκόρι άκουσα κάποια φορά πάνω από τον πράσινο το λόφο να λαλεί πάνω απ' το φέρετρο μου. θαμπή απ' την απόσταση ανάμεσα μια απόκριση ξαναγύριζε, σαν φριχτή κοροϊδία.
Ακόμα μια φορά ακούστηκε η οιμωγή του ζώου.
-Νόμισα πως είναι κάτι κακό μες στο δωμάτιο! είπε ο βιβλιοθηκάριος, ρίχνοντας μια ματιά ολόγυρα του, αλλ' αμέσως γύρισε κάνα δυο φύλλα και ξαναδιάβασε:

Γιατί μέσα σε γάλα είχα λουστεί και σε μελιού σταγόνες σε βροχή ροδοπέταλα, που δεν άγγιξε χώμα, και με λάδι χρυσοκίτρινο αλείφτηκα · ποτέ δε με σημάδεψε σημάδι από τότε που γεννήθηκα ποτέ ουλή πληγής, ούτ' ένδεια σιτοδείας ποτέ ούτε μια τρίχα περιττή δε βγήκε πάνω μου. Ψυχρή λευκότητα, δραπέτευα, μονάχη μου καθόμουν, όχι στον ήλιο... έτρεμα το μπρούντζινο του φως, μα στη μαρμαρυγή που έριχναν ολόγυρα μου αστραφτεροί καθρέφτες, τη δύναμη του μεγαλώνοντας· κι έτσι, σ' ένα απαλό λουσμένη φεγγαρόφωτο πήρε το δέρμα μου τόνο απαλό, σαν φιλντισένιο. Μα τώρα, ολόγυρα μου σκοτεινιά, σκοτεινιά κι από μέσα! Μήτε ένα βλέμμα-αστραπή δεν έριχναν τα μάτια μου · τα δάχτυλα μου βούλιαζαν σε μια μάζα πηχτή μεσ' από δέρμα σαν πολτός · νεκροσαβανωμένο κείτεται το σώμα μου μες σ' ένα μείγμα τρόμων λιπόσαρκων...

Μ' ένα τρομαγμένο ουρλιαχτό, με ανασηκωμένη τη βρεγμένη γούνα της, με τη χοντρή σαν σκοινί ουρά της, με τα μάτια της ν' αστράφτουν χρυσοπράσινα, με βγαλμένα έξω τα νύχια της να καρφώνονται πάνω στο χαλί καθώς έτρεχε παραπατώντας, μια πελώρια άσπρη γάτα όρμησε από κάπου και κατευθύνθηκε προς το τζάκι. Γρήγορος σαν τη σκέψη, ο βιβλιοθηκάριος πέταξε το χειρόγραφο ανάμεσα σ' αυτήν και το τζάκι. Η γάτα ακινητοποιήθηκε αμέσως, με τα μάτια της καρφωμένα στο βιβλίο. Μα εκείνου η φωνή εξακολούθησε σάμπως να διάβαζε ακόμα, και τα μάτια του φαίνονταν κι αυτά καρφωμένα στο βιβλίο:

Ω, οιδυοκόσμοι! Πόσοπαράξενα μοιάζουν να 'ναι ένας! Και όμως τόσο άμετρα διαχωρισμένοι! Ω, μονάχη μου αν είχα ζήσει την ασώματη ζωή και την καρδιά μου προφυλάξει απ' των αισθήσεων το μόλεμα, ω τότε θα 'χα γλιτώσει το καρκίνωμα και τον πόνο θα 'χα γλιτώσει την εν θανάτω ζωή, το ατέλειωτο βογκητό της άραχλης ζωής θα 'χα γλιτώσει!

Στα λόγια τούτα, ένα τέτοιο ουρλιαχτό, μια τόσο παρατεταμένη κραυγή αγωνίας βγήκε απ' της γάτας το λαρύγγι, ώστε κι οι δυο σταθήκαμε τεντώνοντας τ' αφτιά μας. Όταν σταμάτησε το ουρλιαχτό, οκ. Ρέιβεν προχώρησε προς το

τζάκι, σήκωσε από χάμω το βιβλίο και, όρθιος ανάμεσα στο ζώο και στο τζάκι, έδειξε τη γάτα με το δάχτυλο του για μια στιγμή. Εκείνη έμενε ολότελα ακίνητη. Αυτός πήρε απ' το τζάκι ένα μισοκαμένο ξύλο, χάραξε μ' αυτό κάποιο σημάδι πάνω στο δάπεδο, ξανάβαλε το χειρόγραφο στη θέση του μ' ένα βλέμμα σαν να έλεγε, "Τώρα την τσακώσαμε, νομίζω!" και, γυρίζοντας στη γάτα, στάθηκε από πάνω της και είπε με ήρεμη, επίσημη φωνή:

-Λίλιθ, όταν ήρθες εδώ υπακούοντας στη μοχθηρή σου θέληση, δε σκέφτηκες καθόλου σε τίνος χέρια παραδινόσουν!... Κύριε Βέιν, όταν με έπλασε ο θεός -όχι απ' το Τίποτε, όπως λένε οι μη σοφοί, αλλά μεσ' απ' το δικό Του άπειρο μεγαλείο μου έφερε κι ένα πλάσμα αγγελικό για να γίνει σύζυγος μου· να την! Αλλά η πρώτη σκέψη της ήταν ισχύς, εξουσία· το θεώρησε σκλαβιά να ενωθεί μαζί μου και να γεννήσει παιδιά για Εκείνον που της έδωσε πνοή. Ναι, είν' αλήθεια, γέννησε ένα παιδί' αλλά μετά, γεμάτη έπαρση και επειδή φαντάστηκε πως η ίδια το δημιούργησε, εμένα με απόρριψε και λάτρεψε εκείνο! Βλέποντας όμως πως εγώ κάθε άλλο παρά την αγαπούσα και την τιμούσα, κάθε άλλο παρά την υπάκουα λατρεύοντας την, έχυσε το αίμα της και δραπέτεψε από μένα, καταφεύγοντας στη στρατιά των αλλοφύλων, κι ύστερ' από λίγο σαγήνεψε τόσο πολύ την καρδιά του μεγάλου Ίσκιου, ώστε εκείνος έγινε σκλάβος της, σφυρηλάτησε τη θέληση της και την έκανε βασίλισσα του ’δη. Πώς τώρα, με ποιον τρόπο, αυτή μόνο ξέρει· το ξέρω όμως κι εγώ. Φοβάται και μισεί το μοναδικό παιδί που γεννήθηκε απ' το σώμα της κι έχει την πρόθεση να το σκοτώσει, διεκδικώντας ένα δικαίωμα -πράγμα που είναι ψέμα- πάνω σ' αυτό που έστειλε ο θεός μέσω αυτής στον καινούριο Του κόσμο. Περί δημιουργίας δεν ξέρει τίποτε περισσότερο απ' ό,τι το κρύσταλλο που παίρνει το ορισμένο σχήμα του, ή απ' ό,τι το σκουλήκι που γίνεται δύο σκουλήκια όταν κόβεται στα δύο. Αθλιέστερο απ' όλα τα πλάσματα του θεού, ζει από το αίμα κι απ' τις ζωές και τις ψυχές των ανθρώπων. Καταβροχθίζει και μακελεύει, αλλά είναι ανίσχυρη, τόσο για να καταστρέψει όσο και για να δημιουργήσει.

Το ζώο καθόταν ακίνητο με τα γυαλιστερά, φλογερά του μάτια καρφωμένα πάνω στον άνθρωπο, που τα δικά του μάτια κρατούσε τόσο έντονα καρφωμένα πάνω στα μάτια του ζώου, ώστε εκείνο δεν μπορούσε να τα πάρει από κει.
-Τότε ο θεός μου έστειλε μια άλλη σύζυγο -όχι άγγελο αλλά γυναίκα-που σε σχέση μ' αυτήν είναι ό,τι η μέρα με τη νύχτα.
Η γάτα άφησε ένα τρομαχτικό ουρλιαχτό και άρχισε να μεγαλώνει. Συνέχισε κι όλο συνέχιζε να μεγαλώνει. Στο τέλος, η πιτσιλωτή λεοπάρδαλη άφησε έναν βρυχηθμό που έκανε το σπίτι να τρανταχτεί. Τινάχτηκα όρθιος. Οκ. Ρέιβεν όμως δε νομίζω ότι κούνησε ούτε καν τα βλέφαρα του.
-Η ζήλια της είν' αυτή που βρυχάται, εξήγησε. Η ζήλια της, που αυτοαναφλέγεται και καταπέφτει άκαρπη· γιατί εδώ βρίσκομαι εγώ, κύριος της πλέον, που τον αρνήθηκε ως σύζυγο της! Ενώ η ωραία μου Εύα ακόμα ζει, αθάνατη ελπίζω! Το παιδί της, η μισημένη κόρη της, ζει κι αυτή, μα πέρα απ' τη μοχθηρή αντίληψη της, για να γίνει κάποια μέρα ό,τι λογαριάζει σαν καταστροφή της -γιατί ακόμα και η Λίλιθ θα σωθεί αν φέρει παιδιά στον κόσμο. Στο μεταξύ, αναγαλλιάζει που βυθιστήκαμε στην απόγνωση η ανθρώπινη σύζυγος μου κι εγώ, και μου έχει γεννήσει μια αναρίθμητη ράτσα δυστυχισμένων αλλά η Εύα μου μετανόησε, και είναι τώρα όμορφη όσο ποτέ δεν ήταν γυναίκα ή άγγελος, ενώ ο κόσμος της, γεμάτος ωδίνες και πόνους, είναι το λίκνο των τέκνων του Πατέρα μας. Έχω κι εγώ μετανοήσει και αγαλλιώ. Εσύ, Λίλιθ, δε μετανόησες ακόμη, αλλά θα πρέπει, όμως. Πες μου, είναι ωραίος ο μέγας Ίσκιος; Ξέρεις άραγε, για πόσον καιρό ακόμα θα παραμένεις όμορφη; Απάντησε μου, αν γνωρίζεις.
Τότε επιτέλους κατάλαβα πως ο κ. Ρέιβεν ήταν στην πραγματικότητα ο Αδάμ, ο παλιός Αδάμ και ο νέος, κι ότι η γυναίκα του, που εξουσίαζε τον οίκο των νεκρών, ήταν η Εύα, η μητέρα όλων μας, η αφέντρα της Νέας Ιερουσαλήμ.
Η λεοπάρδαλη σηκώθηκε στα πίσω πόδια της· οι βούλες απ' το σώμα της είχαν αρχίσει να τρεμοσβήνουν και να εξαφανίζονται, και στο τέλος αναδύθηκε εκθαμβωτική η πριγκίπισσα στην τέλεια μορφή της.

-Εγώ είμαι η όμορφη... η αθάνατη! είπε... και φάνταξε ίδια θεά, όπως και ήταν.
-Σαν το θάμνο που καίγεται και γίνεται στάχτη, της απάντησε αυτός που υπήρξε σύζυγος της. ...Τι είν' αυτό κάτω από το δεξί σου χέρι; Γιατί με σταυρωτά τα μπράτσα της στο στήθος, πίεζε με το ένα χέρι το πλευρό της.
Ένα ξαφνικό κύμα πόνου παραμόρφωσε το ωραίο πρόσωπο της αλλά πέρασε αμέσως.
-Δεν είναι παρά μια βούλα λεοπάρδαλης που καθυστερεί να φύγει! Σε λίγο, θ' ακολουθήσει κι αυτή τις υπόλοιπες που έβγαλα από πάνω μου, απάντησε.
-Είσαι όμορφη επειδή σε έπλασε ο θεός, αλλά είσαι σκλάβα της αμαρτίας· βγάλε το χέρι σουαπ' το πλευρό σου.
Εκείνη υπάκουσε αμέσως· το έβγαλε και καθώς αυτό έπεφτε, εκείνη τον κοίταξε στα μάτια σαν άγριο θηρίο, που δεν έχει την πρόθεση να υποταχτεί.
Αυτός κοίταξε για λίγο το σημάδι.
-Δεν είναι βούλα λεοπάρδαλης· είναι πληγή σε σώμα γυναίκας, είπε. Ούτε και πρόκειται να φύγει από πάνω σου αν πρώτα δε σου καταφάει την καρδιά κι αν δε χυθεί έξω όλη σου η ομορφιά μεσ' απ' την ανοιχτή πληγή!
Εκείνη χαμήλωσε τα μάτια και ανατρίχιασε.
-Λίλιθ, είπε ο Αδάμ, κι ο τόνος της φωνής του είχε γίνει τρυφερά παρακαλεστικός, άκουσε με! Μετανόησε, κι Εκείνος που σε έπλασε, θα σε απαλλάξει!
Το χέρι της σφίχτηκε τρεμάμενο στο πλευρό της. Το πρόσωπο της σκοτείνιασε. 'Αφησε μια κραυγή που βγήκε μεσ' απ' τα φυλλοκάρδια της, σαν αυτή που βγάζει κάποιος όταν τον εγκαταλείπει η ελπίδα. Αμέσως μετά η κραυγή της είχε πάψει να 'ναι ανθρώπινη· γίνηκε βρυχηθμός.Τώρα, κάτω στο πάτωμα, στριφογύριζε μια λεοπάρδαλη σκεπασμένη με βούλες.
-Το κακό που συλλογάσαι, Λίλιθ, άρχισε πάλι να λέει ο Αδάμ, ανάμεσα στο Καλό και στο Κακό μέσα στο Σύμπαν, ποτέ δε θα το κατορθώσεις. Η μάχη μεταξύ τους μπορεί να κρατήσει και αμέτρητους αιώνες, αλλά θα πρέπει κάποτε να σταματήσει· τι θα κάνεις όταν οΧρόνος χαθεί στην αυγή του αιώνιου πρωινού;

Μετανόησε, σε ικετεύω· μετανόησε και γίνε πάλι ένας άγγελος του θεού!
Εκείνη σηκώθηκε, στάθηκε ολόρθη, στητή, γυναίκα ακόμα μια φορά, και είπε:
-Δε μετανοώ, θα πιω το αίμα του παιδιού σου.
Τα μάτια μου ήταν καρφωμένα πάνω στην πριγκίπισσα· μα όταν μίλησε ο Αδάμ, γύρισα προς το μέρος του· στεκόταν πελώριος από πάνω της· η μορφή του είχε αλλοιωθεί και η φωνή του βγήκε τρομερή.
-Πέσε κάτω! της φώναξε. Ειδαλλιώς, με τη δύναμη που μου έχει δοθεί, θα σου λιώσω τα κόκαλα.
Εκείνη σωριάστηκε αμέσως στο πάτωμα, μετά άρχισε να μικραίνει, να μαζεύει, μέχρι που γίνηκε πάλι μια γκριζωπή γάτα. Ο Αδάμ την άρπαξε απ' τη γούνα του σβέρκου της, την έφερε στο δωματιάκι και την πέταξε μέσα. Σχημάτιζε μια περίεργη σιλουέτα στο κατώφλι· έκλεισε την πόρτα και την κλείδωσε.
Τότε γύρισε κοντά μου ο παλιός βιβλιοθηκάριος, θλιμμένος και καταπονημένος, σκουπίζοντας στα κρυφά κάποια δάκρυα απ' τα μάτια του.

30. Ο ΑΔΑΜ ΕΞΗΓΕΙΤΑΙ

Θα πρέπει να προσέχουμε πολύ, είπε, αλλιώς θα μας ξεγελάσει πάλι. Αυτή μπορεί να παραπλανήσει και τον πιο έξυπνον απ' όλους!
-Και πώς θα προσέχουμε; ρώτησα.
-Με κάθε τρόπο, απάντησε. Αυτή φοβάται, συνεπώς μισεί την κόρη της, κι έχει έρθει στο σπίτι αυτό για να την καταστρέψει. Η γέννηση παιδιών είναι στα μάτια της ο θάνατος των γονιών της, και κάθε καινούρια γενιά εχθρός της τελευταίας. Η κόρη της φαντάζει στα μάτια της σαν ένα ανοιχτό αυλάκι, που από μέσα του χύνεται και χάνεται η αθανασία της... την οποία ωστόσο λογαριάζει σαν αυταπόδεικτα έμφυτη· για να την αναπληρώσει, σχεδόν από τότε που γεννήθηκε εκείνη, την καταδιώκει με άφατη έχθρα. Αλλά το αποτέλεσμα μέχρι τώρα απ' τα τεχνάσματα της είναι ότι, στην περιοχή που διεκδικεί για δική της, παρουσιάστηκε μια αποικία παιδιών, για τα οποία η κόρη αυτή είναι νους και καρδιά και προστατευτική σκέπη. Η Εύα μου αγαπούσε πολύ το κορίτσι, και θα ήταν γι' αυτήν σαν μια μητέρα προς το πρωτότοκο παιδί της, μα τότε ήμαστε ανήμποροι για να την εκπαιδεύσουμε· είχε φύγει στις ερημιές και για αιώνες δεν ξέραμε τι είχε απογίνει. Μα είχε ανατραφεί σπουδαία, κι είχε μικρούς αγγέλους για συντρόφους στα παιχνίδια της· κι ούτε ήξερε ποτέ τι θα πει φροντίδα, μέχρι που βρήκε μες στο δάσος ένα βρέφος και ξύπνησε μέσα της η μητρική καρδιά. Μετά απ' αυτό, βρήκε ένα ένα πολλά μικρά παιδιά, κι εκείνη η καρδιά δε λέει ακόμα να γεμίσει. Κιείναι αυτά τα παιδιά η φαμίλια της, η φροντίδα της όλη, και ποτέ μέχρι τώρα παιδιά δε βρήκαν καλύτερη μητρική στοργή. Είναι αφάνταστη η δύναμη της να τα σαγηνεύει, μα δεν το ξέρει ούτε η ίδια, και ποτέ δε βγαίνει αυτό στην επιφάνεια παρά μονάχα με την επαγρύπνηση και την έγνοια. Έχει ξεχάσει τον καιρό

που ζούσε δίχως αυτά και νομίζει πως κατάγεται κι αυτή από το δάσος, πρώτη απ' όλη τη φαμίλια.
"Εσύ της έσωσες τη ζωή αλλά και τη ζωή του εχθρού τους· η ζωή σουλοιπόν ανήκει σ' αυτήν και σ' εκείνα. Η πριγκίπισσα ετοιμαζόταν να τα εξολοθρεύσει, μα καθώς πέρασε εκείνο το ποταμάκι, η εκδίκηση την πρόλαβε και θα είχε πεθάνει αν δεν είχες τρέξει να τη βοηθήσεις. Την έσωσες, κι αυτή τη στιγμή θα 'χε αρχίσει ν' αφανίζει τα Μικρά, αν δεν είχε ξανατολμήσει να περάσει το ποτάμι. Αλλά υπήρχε ένας ακόμη δρόμος προς τη μακάρια αποικία των μικρών, μεσ' απ' τον τρισδιάστατο κόσμο· μονάχα που, απ' αυτόν, με τον αφανισμό του προηγούμενου σώματος της, είχε αποκλειστεί, και μόνο με την προσωπική επαφή με κάποιον που ανήκε σ' αυτόν, θα μπορούσε να ξαναμπεί. Εσύ της έδωσες την ευκαιρία1 ποτέ μέχρι τότε, σε όλη τη μακραίωνη ζωή της, δεν είχε τέτοια ευκαιρία. Το χέρι της, μετ' απαλότερο άγγιγμα, καθοδηγούσε πότε το ένα και πότε τ' άλλο από τα φασκιωμένα πόδια σου, κάθε βήμα καθώς σκαρφάλωνες. Και τούτη τη στιγμή, μέσα σε κείνο το δωματιάκι, καραδοκεί να το σκάσει μόλις βρει πάλι την ευκαιρία.
-Δεν είναι δυνατόν να ξέρει τίποτε για την πόρτα! Δεν μπορεί να ξέρει ούτε να την ανοίξει! είπα δυσπιστώντας όμως στα λόγια μου.
-Στ! Στ! ψιθύρισε ο βιβλιοθηκάριος, με σηκωμένο το χέρι του, μπορεί και τ' ακούει όλα! Πρέπει να φύγεις αμέσως και να πας στο σπιτάκι της γυναίκας μου. Εγώ θα μείνω εδώ να τη φυλάω.
-Αφήστε με να πάω στα Μικρά! φώναξα.
-Φυλάξου απ' αυτό, κ. Βέιν. Πήγαινε στη γυναίκα μου και κάνε ό,τι σουπει.
Η συμβουλή του ήταν άκαιρη· γιατί να βιαστώ ν' αντιμετωπίσω μια άμετρη καθυστέρηση; Αν όχι για να προφυλάξω τα παιδιά, γιατί τάχα να φύγω; Δυστυχώς, ακόμα και τώρα τον πίστευα μόνον ως το σημείο να του κάνω ερωτήσεις και όχι για να τον υπακούω.

-Πείτε μου πρώτα, κ. Ρέιβεν, ρώτησα, γιατί απ' όλα τ' άλλα δωμάτια την κλείσατε εκεί μέσα; Τη νύχτα που έφυγα απ' το σπίτι σας, βρέθηκα αμέσως μέσα σ' εκείνο το δωμάτιο!
-Το δωμάτιο αυτό δεν είναι ούτε πιο κοντά ούτε πιο μακριά στο σπίτι μας απ' οποιοδήποτε άλλο μέρος.
-Μα, τον αντέκρουσα αδυνατώντας να πειστώ εκεί όπου δεν μπορούσα να καταλάβω, πώς τότε γίνεται και όποτε σας αρέσει, παίρνετε απ' την ίδια πόρτα ένα ολόκληρο βιβλίο, εκεί όπου εγώ έβλεπα και άγγιζα μονάχα ένας μέρος του; Το άλλο τμήμα, όπως μου είπατε πριν από λίγο, ήταν τοποθετημένο στη βιβλιοθήκη σας· όταν το ξαναβάλατε στο ράφι, δεν τοποθετήθηκε κι αυτό πλάι στο άλλο; Δε θα πρέπει, συνεπώς, να είναι πλάι πλάι οι δυο χώροι, στους οποίους να μπορούν να συνυπάρχουν την ίδια ώρα τα δύο μέρη του ίδιου τόμου; Ή, μήπως, μπορεί το ένα τμήμα του βιβλίου να υπάρχει εν χωρώ ή κάπου στο χώρο, και το άλλο εκτός χώρου, ή πουθενά;
-Λυπάμαι που δεν μπορώ να σ' το εξηγήσω, μου απάντησε, αλλά δεν έχεις τα αναγκαία εφόδια για να το καταλάβεις. Έτσι, λοιπόν, το φαινόμενο όχι μόνο σου είναι ανεξήγητο, αλλά κι η φύση του καθεαυτή σου είναι ακατανόητη. Στην πραγματικότητα, εν μέρει μόνο το κατανοώ κι εγώ ο ίδιος. Την ίδια ώρα, δοκιμάζεις συνεχώς την εμπειρία πραγμάτων, τα οποία όχι μόνο δεν καταλαβαίνεις, αλλά και δεν μπορείς να καταλάβεις. Νομίζεις ότι τα καταλαβαίνεις, αλλά η κατανόηση σουγι' αυτά σημαίνει μόνο ότι τα έχεις συνηθίσει, και συνεπώς δε σου προκαλούν έκπληξη. Τα δέχεσαι όχι επειδή τα καταλαβαίνεις, μα επειδή πρέπει να τα δεχτείς· βρίσκονται εκεί κι έχουν μαζί σου αναπόφευκτες σχέσεις. Το γεγονός είναι ότι κανένας άνθρωπος δεν καταλαβαίνει κάτι, όταν ξέρει πως δεν καταλαβαίνει, δηλαδή το πρώτο βιαστικό του βήμα -όχι προς την κατανόηση του, αλλά προς τη δυνατότητα κάποια μέρα να το καταλάβει. Σε πράγματα σαν αυτά δεν είσαι συνηθισμένος, συνεπώς, δε φαντάζεσαι πως τα καταλαβαίνεις. Εδώ δεν μπορώ ούτε εγώ ούτε κανείς άλλος να σε βοηθήσει να καταλάβεις· εγώ, όμως, ίσως σε βοηθήσω κάπως να πιστέψεις!

Προχώρησε προς την πόρτα του μικρού δωματίου, σφύριξε σιγανά και στάθηκε ακούγοντας. Μια στιγμή αργότερα, άκουσα, ή μου φάνηκε πως άκουσα, ένα απαλό φτεροκόπημα και, σηκώνοντας τα μάτια μου, αντίκρισα ένα άσπρο περιστέρι να κουρνιάζει για λίγο ψηλά στα ράφια, στην κορφή, πάνω απ' το πορτρέτο. Από κει πήδηξε στον ώμο του κ. Ρέιβεν και ακούμπησε το κεφαλάκι του στο μάγουλο του. Μόνο απ' τις κινήσεις των δυο τους κεφαλιών μπόρεσα να καταλάβω ότι μιλούσαν μεταξύ τους· δεν άκουσα όμως τίποτα. Ούτε και πήρα τα μάτια μου από πάνω τους, όταν άξαφνα το περιστέρι έγινε άφαντο κι ο κ. Ρέιβεν ξαναγύρισε στο κάθισμα του.

-Γιατί σφυρίξατε; ρώτησα. Ένας ήχος εδώ δεν είναι ασφαλώς ίδιος μ' έναν ήχο εκεί πέρα!

-Δίκιο έχεις, μου απάντησε. Σφύριξα για να καταλάβεις ότι την καλούσα. Εκείνο όμως που έφτασε ως αυτήν δεν ήταν το σφύριγμα αλλά αυτό που σήμαινε το σφύριγμα... Δεν έχουμε λεπτό για χάσιμο· πρέπει να φεύγεις!

-θα φύγω αμέσως, αποκρίθηκα, και κίνησα προς την πόρτα.

-θα κοιμηθείς απόψε στο σπίτι μου! είπε... όχι σαν να με ρωτούσε, αλλά σαν να με πρόσταζε με μια νηφάλια αυστηρότητα.

-Η καρδιά μου είναι μαζί με τα παιδιά, αποκρίθηκα. Αν όμως επιμένετε...

-Και βέβαια επιμένω. Διαφορετικά, τίποτε δεν μπορείς να κάνεις, θα 'ρθω μαζί σου μέχρι τον καθρέφτη για να σε δω να φεύγεις.

Σηκώθηκε. Κι άξαφνα ακούστηκε ένας γδούπος απ' το μικρό δωμάτιο. Προφανώς η λεοπάρδαλη είχε τιναχτεί με όλη της τη δύναμη πάνω στη βαριά πόρτα. Κοίταξα το συνοδό μου.

-Έλα, έλα! είπε.

Λίγο πριν φτάσουμε στην πόρτα της βιβλιοθήκης, ένας τρομερός βρυχηθμός μας ακολούθησε, ανάκατος με το θόρυβο νυχιών που γρατσούνιζαν το σκληρό ξύλο της βελανιδιάς. Κόμπιασα και μισογύρισα.

-Όσο τη συλλογίζομαι μονάχη της εκεί μέσα, μουρμούρισα, ...με κείνη την τρομερή πληγή!

-Τίποτε δε θα κλείσει ποτέ εκείνη την πληγή, μου απάντησε μ' έναν αναστεναγμό, θα πρέπει να την καταφάει μέχρι μέσα στην καρδιά! Η ίδια η εκμηδένιση δεν αποτελεί θάνατο για το κακό. Καλό μονάχα είναι το νεκρό κακό, εκεί όπου υπήρχε το κακό. Αυτό, και μόνον αυτό, είναι ο θάνατος του κακού.
Διατηρούσα την ηρεμία μου όταν ακούστηκε πάλι ένας θόρυβος που δεν μπορούσα να καταλάβω.
-Αν δραπετεύσει! φώναξα.
-Βιάσου! μου απάντησε, θα φύγω βιαστικά κι εγώ μόλις σε δωνα φύγεις και απορυθμίσω τους καθρέφτες.
Τρέχοντας φτάσαμε λαχανιασμένοι στο ξύλινο παράπηγμα. Οκ. Ρέιβεν άρπαξε τις αλυσίδες και ρύθμισε τη σκεπή. Ύστερα τοποθέτησε τους καθρέφτες στην κατάλληλη σχέση μεταξύ τους και ήρθε πλάι μου μπροστά στον όρθιο καθρέφτη. Έβλεπα κιόλας την οροσειρά να ξεπροβάλλει απ' την ομίχλη.
Αλλά τότε, τινάζοντας τον έναν από δω και τον άλλο από κει, μ' ένα δαιμονικό βρυχηθμό, πετάχτηκε ο πελώριος όγκος της πιτσιλωτής λεοπάρδαλης. Μ' ένα πήδημα, πέρασε μέσα απ' τον καθρέφτη, λες κι ήταν αυτός ανοιχτό παράθυρο, κι αμέσως άρχισε να καλπάζει με ήρεμο αλλά γρήγορο βήμα, κολλητά στη γη.
Έριξα ένα έντρομο βλέμμα στο συνοδό μου και μετά μ' ένα τίναγμα πέρασα κι εγώ μεσ' απ' τον καθρέφτη έτοιμος να την πάρω το κατόπι. Εκείνος με ακολούθησε απόλυτα ήρεμος.
-Δε χρειάζεται να τρέχεις, μου φώναξε, δεν μπορείς να την προλάβεις. Από δω είν' ο δρόμος μας.
Καθώς μιλούσε, γύρισε προς την αντίθετη κατεύθυνση.
-Πρέπει να κάνουμεό,τι μπορούμε! είπα κι έτρεξα μπροστά, αλλά, με μια αρρωστημένη αίσθηση καθώς την έβλεπα να μικραίνει μακριά, σταμάτησα και ξαναγύρισα κοντά του.
-Αναμφίβολα πρέπει, μου απάντησε. Μα η γυναίκα μου έχει ειδοποιήσει τη Μάρα, κι η Μάρα θα κάνει αυτό που πρέπει. Όμως πρέπει κι εσύ πρώτα να κοιμηθείς· μου έδωσες το λόγο σου.

-Και θα τον κρατήσω. Στα σίγουρα, όμως, το πρώτο και το κύριο δεν είν' ο ύπνος! Στα σίγουρα η δράση προηγείται της ανάπαυσης.
-Ο άνθρωπος δεν μπορεί να κάνει τίποτε που να μην είναι σε θέση να κάνει. Κοίτα! Δε σου είπα ότι η Μάρα θα κάνει αυτό που πρέπει;
Κοίταξα προς τα κει που έδειχνε και είδα ένα άσπρο σημάδι να κινείται σε όρθια γωνία με τη γραμμή που είχε πάρει η λεοπάρδαλη.
-Να την! φώναξε. Η πιτσιλωτή λεοπάρδαλη είναι πολύ δυνατή, αλλά η άσπρη είναι δυνατότερη!
-Τις έχω δει να παλεύουν η μάχη, ως προς αυτό, δε φάνηκε αποφασιστική.
-Αυτό δεν μπορούν να το πουν μάτια που δεν έκλεισαν ποτέ! Η πριγκίπισσα δεν παραδέχτηκε πως νικήθηκε -αυτό δεν το παραδέχεται ποτέ-αλά δραπέτευσε. Όταν παραδεχτεί πως έχει χαθεί κι η τελευταία της ελπίδα, κι αυτό στ' αλήθεια σημαίνει "σκληρόν προς κέντρα λακτίζειν", τότε θα 'ρθει κι ηώρα της. Έλα τώρα, έλα! Όποιος δεν μπορεί να δράσει, είναι προτιμότερο να ξεκουράζεται!

31. ΤΟ ΓΕΡΙΚΟ ΑΛΟΓΟ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΘΑΦΤΗ

Στάθηκα παρακολουθώντας να σβήνει και το τελευταίο σημαδάκι εκεί μακριά από την άσπρη λεοπάρδαλη, κι ύστερα γύρισα για ν' ακολουθήσω τον οδηγό μου -αλλά με δυσκολία. Τι σχέση είχα εγώ με τον ύπνο; Σίγουρα η λογική ήταν η ίδια σε κάθε κόσμο, και ποια τάχα λογική θα μπορούσε να υπάρξει στο γεγονός ότι θα έπρεπε να πάω να κοιμηθώ με τους πεθαμένους, όταν η ώρα με καλούσε ξύπνιο; Επί πλέον, δε θα με ξυπνούσε κανείς, πώς, λοιπόν, μπορούσα να είμαι σίγουρος ότι θα ξυπνούσα νωρίς; -αν ξυπνούσα καν! Όσοι κοιμούνταν σ' εκείνο το μέρος μήτε σάλευαν, ακόμα κι όταν το πρωί γινόταν μεσημέρι και το μεσημέρι βράδυ! Μουρμούριζα μα τον ακολουθούσα, γιατί δεν ήξερα τι άλλο να κάνω.

Ο βιβλιοθηκάριος προχωρούσε σιωπηλός· σιωπηλός προχωρούσα κι εγώ. Ο χρόνος και ο χώρος γλιστρούσαν προσπερνώντας μας. Ο ήλιος βασίλεψε· άρχισε να σκοτεινιάζει κι ένιωθα στην ατμόσφαιρα ν' απλώνεται το ψύχος του νεκροθάλαμου. Η καρδιά μου όσο πήγαινε και βούλιαζε περισσότερο. ΄ρχισα να χάνω απ' τα μάτια μου τη λιγνή σιλουέτα με τη μακριά ρεντιγκότα, και στο τέλος έπαψα ν' ακούω το σουρνάμενο βήμα του μέσα απ' τα ρείκια. Τότε, όμως, άκουγα, αντί γι' αυτό, το ελαφρύ φτεροκόπημα του κορακιού και πότε πότε άλλοτε μια πυγολαμπίδα κι άλλοτε μια αστραφτερή πεταλούδα να σηκώνονται μέσα στην αφώτιστη ατμόσφαιρα.

Σε λίγο φάνηκε το φεγγάρι, προβάλλοντας πίσω απ' το μακρινόν ορίζοντα.

-Κουράστηκες, ε, κ. Βέιν; είπε το κοράκι, πηδώντας πάνω σε μια πέτρα. Πρέπει όμως να γνωρίσεις το άλογο που θα σε μεταφέρει το πρωί.

Αφησε ένα περίεργο σφύριγμα μεσ' από το μακρύ μαύρο ράμφος του, κι αμέσως ένα σημάδι παρουσιάστηκε στο δίσκο του φεγγαριού που μόλις είχε ανατείλει. Στ' αφτιά μου ήρθε

αμέσως ο ήχος από οπλές που χτυπούσαν γρήγορα καλπάζοντας ήρεμα κι ύστερα από λίγο, μες από τον ολόγιομο δίσκο του φεγγαριού, ξεπρόβαλε το τρομερό άλογο μ' ένα πνιχτό κεραυνοβόλημα. Η χαίτη του κυμάτιζε πίσω του σαν την κορφή ενός κύματος που παλεύει με τον άνεμο, κι η σαρωτική κίνηση της ουράς του τύφλωνε το μάτι του φεγγαριού. Φαινόταν πελώριο με γερή ραχοκοκαλιά, τσιτωμένο πετσί και μυώνες σκληρούς -ένα άλογο που θα το διάλεγε ο ίδιος ο ιερός θάνατος για να ταξιδεύει μ' αυτό και ν' αφαιρεί ζωές! Το φεγγάρι φαινόταν να το κοιτάζει με δέος· μες στο ισχνό του φως φάνταζε ίδιος σκελετός, δεμένος χαλαρά απ' το σκοινί. Τρομαχτικά μεγάλο, σάλευε ωστόσο με την ελαφράδα φτερωτού εντόμου. Καθώς κοντοζύγωνε, ελάττωσε την ταχύτητα του, κι είδα τη χαίτη και την ουρά του να κατακάθονται.

Βέβαια, εγώ δεν ήμουν απλώς και μόνο ένας λάτρης των αλόγων, μα αγαπούσα κάθε άλογο που έβλεπα. Δεν ξόδευα λεφτά παρά μόνο για άλογα και ποτέ δεν είχα πουλήσει άλογο. Βλέποντας, λοιπόν, το γιγάντιο τούτο άλογο, τρομερό στην όψη, μου ξύπνησε τη λαχτάρα να τοαποκτήσω. Ήταν καθαρόαιμο και μάλιστα προκαλούσε τη ζήλια, πράγμα κακό σε οποιονδήποτε κόσμο. Δεν εννοώ πως θα μπορούσα να το 'χω κλέψει, αλλά, αδιαφορώντας για τη ράτσα του, θα το αγόραζα αν μπορούσα. Απλωσα πάνω του τα χέρια μου και χάιδεψα τα πεταγμένα κόκαλα κάτω από ένα λείο και απαλό πετσί και τόσο στιλπνό σαν το σατέν, τόσο στιλπνό που καθρεφτιζόταν πάνω του ακόμα και το σχήμα του φεγγαριού' χάιδεψα τα μυτερά αφτιά του, του ψιθύρισα μερικά λόγια κι έστειλα την ανάσα μου μέσα στα κόκκινα ρουθούνια του -ανάσα ζωής ενός ανθρώπου. Εκείνο ανταπόδωσε στη δικιά μου τη δική του ανάσα -ανάσα ζωής ενός αλόγου, και αγαπήσαμε αμέσως ο ένας τον άλλο. Τι μάτια που είχε! Σκεπασμένα με μια γαλάζια μεμβράνη, όπως τα μάτια του νεκρού, και πίσω απ' την καθεμιά ένα κάρβουνο αναμμένο! Το κοράκι, με μισάνοιχτα φτερά, κοίταζε ευχαριστημένο τις ερωτοτροπίες μου με το εξαίσιο άλογο του.

-Πολύ ωραία! Γίνε φίλος μαζί του, είπε το κοράκι, κι αύριο θα σε μεταφέρει πιο άνετα. Μα τώρα πρέπει να γυρίσουμε γρήγορα σπίτι!
Ένιωθα την παθιασμένη λαχτάρα να το καβαλικέψω.
-Δεν μπορώ να το καβαλικέψω αμέσως, κ. Ρέιβεν;
-Και βέβαια! απάντησε εκείνος. Καβαλίκεψε το και οδήγησε το στο σπίτι.
Το άλογο χαμήλωσε το κεφάλι του στον ώμο μου με αγάπη. Εγώ αρπάχτηκα απ' τη χαίτη του και σκαρφάλωσα στη ράχη του, όχι χωρίς βοήθεια από ορισμένα πεταχτά κόκαλα.
-Όχι νυχτιάτικα, απάντησε ο κ. Ρέιβεν. Ο δρόμος είναι δύσβατος. Μα έλα· το χάσιμο τώρα γίνεται κέρδος υστερότερα. Είναι πιο δύσκολο να περιμένεις παρά να τρέχεις μες στα σκοτάδια, και η ανταμοιβή του είναι μεγαλύτερη. Προχώρα, γιε μου... γραμμή για το σπίτι, θα είμ' εκεί μόλις θα φτάσεις. Πολύ θα χαρεί η καρδιά της γυναίκας μου να δει ένα παιδί της πάνω σ' αυτό το άλογο!
Τον άκουγα αμίλητος. Το άλογο στεκόταν ακίνητο, σαν ένα κομμάτι μάρμαρο.
-Γιατί χασομεράς; ρώτησε το κοράκι.
-Λαχταρώ τόσο πολύ να καταδιώξω τη λεοπάρδαλη, απάντησα, που δεν μπορώ να συγκρατηθώ!
-Μου 'δωσες μια υπόσχεση.
-Ομολογώ ότι το χρέος μουαπέναντι στα Μικρά μου φαίνεται μεγαλύτερο απ' την όποια υπόσχεση σας έχω δώσει.
-Αν ενδώσεις στον πειρασμό, θα τους κάνεις μεγάλο κακό... αλλά και στον εαυτό σου.
-Τι σημασία έχει για μένα; Τα αγαπώ! Και η αγάπη δεν απεργάζεται κανένα κακό. θα πάω.
Η αλήθεια όμως ήταν ότι ξέχασα τα παιδιά, ξετρελαμένος καθώς ήμουν με το άλογο.
Μάτια άστραψαν μες στο σκοτάδι, και κατάλαβα πως ο Αδάμ στεκόταν πλάι μου με το δικό του σχήμα. Κατάλαβα ακόμα από τον ήχο της φωνής του ότι προσπαθούσε να καταπνίξει το θυμό του, που του ήταν σχεδόν αδύνατο να συγκρατήσει.

-Κύριε Βέιν, είπε, μήπως ξέρεις γιατί ακόμα δεν έχεις κάνει κάτι άξιο λόγου;
-Γιατί ήμουν ανόητος, απάντησα.
-Σε τι;
-Στα πάντα.
-Ποια νομίζεις πως ήταν η πιο απερίσκεπτη πράξη σου;
-Να επαναφέρω την πριγκίπισσα στη ζωή· θα έπρεπε να την εγκαταλείψω στη μοίρα που της άξιζε.
-Όχι! Τώρα μιλάς ανόητα! Δε θα μπορούσες να 'χεις ενεργήσει διαφορετικά, μια και δεν ήξερες πως ήταν ο εκπρόσωπος του κακού. Αλλά ποτέ δεν επανέφερες κανέναν στη ζωή! Πώς θα μπορούσες, αφού είσαι κι εσύ πεθαμένος;
-Πεθαμένος; φώναξα.
-Ναι, μου απάντησε, και θα είσαι πεθαμένος όσο θ' αρνείσαι να πεθάνεις.
-Αρχίσατε πάλι τους γρίφους! είπα περιγελαστικά.
-Πρέπει να πειστείς και να 'ρθεις σπίτι μαζί μου, συνέχισε πιο μαλακά. Η μεγαλύτερη, σχεδόν η μόνη ανοησία που διέπραξες ποτέ, ήταν ν' απομακρυνθείς από τους πεθαμένους μας.
Πίεσα τα πλευρά του αλόγου, κι εκείνο όρμησε μπροστά σαν ξαφνικός άνεμος. Το χάιδευα στο λαιμό κι εκείνο έτρεχε σε μια κυκλική τροχιά, πολύ κοντά στο έδαφος, σαν γάτα που ορμά πάνω σ' ένα ποντίκι, γέρνοντας στο πλάι ωσότου η χαίτη του άγγιζε τις κορφές των θαμνόδεντρων.
Μες στο σκοτάδι άκουγα να χτυπούν τα φτερά του κορακιού. Πέντε γοργά φτεροκοπήματα και το είδα να προσγειώνεται στο κεφάλι του αλόγου. Το άλογο σταμάτησε αμέσως, ξύνοντας το χώμα με τις οπλές του.
-Κύριε Βέιν, έκρωξε το κοράκι, σκεφτείτε τι πάτε να κάνετε! Δυο φορές κιόλας σας βρήκε το κακό -τη μια φορά από φόβο, την άλλη από απροσεξία· η αθέτηση του λόγου είναι πολύ χειρότερη· είναι έγκλημα.
-Τα Μικρά βρίσκονται σε τρομερό κίνδυνο και έφερα το άλογο κοντά τους! είπα. Όμως, δε θα αθετήσω το λόγο που σας έδωσα, θα γυρίσω και θα περάσω στο σπίτι σας όσες νύχτες... όσες μέρες... όσα χρόνια θέλετε.

-Σ' το λέω ακόμα μια φορά πως κάθε άλλο παρά καλό θα τους κάνεις αν πας απόψε εκεί, επέμενε ο κ. Ρέιβεν.
Αλλά μια ψεύτικη αίσθηση ισχύος, μια αίσθηση που δεν είχε ρίζες και απλώς παλλόταν μέσα μου απ1 τη δύναμη του αλόγου, με είχε κάνει δυστυχώς πολύ απερίσκεπτο για ν' ακούσω οτιδήποτε μου έλεγε.
-θα μου αφαιρέσετε, είπα, την τελευταία ευκαιρία μου να επανορθώσω; Αυτήν τη φορά, δε θ' αποφύγω τις ευθύνες μου. Είναι καθήκον μου, και θα πάω! Ακόμα κι αν είναι να χαθώ γι' αυτό!
-Πήγαινε, λοιπόν, ανόητο παιδί! μου αποκρίθηκε μ' ένα οργισμένο κρώξιμο. Πάρε το άλογο και τράβα στην αποτυχία. Ίσως και στην ταπείνωση!
΄νοιξε τα φτερά του και πέταξε. Εγώ πίεσα ακόμα μια φορά τα πλευρά του αλόγου κάτω απ' τα σκέλια μου.
-Να κυνηγήσεις την πιτσιλωτή λεοπάρδαλη! του ψιθύρισα στ' αφτί.
Εκείνο γύριζε το κεφάλι του πότε από δω και πότε από κει, μυρίζοντας τον αέρα· σε λίγο ξεκίνησε, κάνοντας λίγα βήματα μ' ένα αργό, αναποφάσιστο περπάτημα. Ξαφνικά τάχυνε το βάδισμα του, σε λίγο άρχισε να τριποδίζει, ύστερα να καλπάζει, και μέσα σε λίγες στιγμές ανάπτυξε μια τρομερή ταχύτητα. Μου φαινόταν ότι έβλεπε μες στο σκοτάδι· δε σκόνταφτε ποτέ, ούτε για μια στιγμή δεν παραπάτησε ούτε δίστασε. Είχα την εντύπωση πως καθόμουν στη ράχη ενός κύματος. Ένιωθα κάτω απ' τα σκέλια μου την κίνηση από κάθε μυώνα του ξεχωριστά' ήταν τόσο μαλακές οι κλειδώσεις του κι η κάθε κίνηση του γλιστρούσε τόσο απαλά μες στην επόμενη, ώστε δε με τράνταξε ούτε για μια φορά. Η αυξανόμενη γρηγοράδα του έγινε τελικά τόση, ώστε μάλλον πετούσε παρά έτρεχε. Μας χτυπούσε ο αέρας και μας προσπερνούσε σαν ανεμοστρόβιλος.
Διασχίζοντας το τρομερό βαθούλωμα, τιναχτήκαμε σαν βέλος από βαλλιστρίδα. Κανένα αγρίμι δε σήκωνε το λαιμό του' όλα τους ήξεραν ποιες ήταν εκείνες οι οπλές που ακούγονταν σαν κεραυνός πάνω απ' τα κεφάλια τους! Ορμούσαμε πάνω στους λόφους και στις πέρα πλαγιές τους κατηφορίζαμε· τα πέτρινα

χάσματα της κοίτης του ποταμού δεν πτοούσαν το άλογο' σαλτάριζε από πάνω τους συνεχίζοντας τον άγριο, τρομερό καλπασμό του. Το φεγγάρι, μεσούρανα σχεδόν, κοίταζε με ανήσυχη έκφραση στη χλομή του όψη. Εγώ, καταχαρούμενος απ' τη δύναμη του αλόγου μου κι απ' το καμάρι της ζωής μου, καθόμουν σαν βασιλιάς συνεχίζοντας την ξέφρενη πορεία μου.
Πλησιάζαμε τώρα τους αύλακες, πλήθος αύλακες, και τ' άλογο μου τους περνούσε μ' ένα πήδημα έναν έναν, κι άλλοτε δυο-δυο, και κάθε τόσο συσπειρωνόταν για ένα μεγάλο σάλτο, όταν το φεγγάρι έφτασε στο απόγειο, στο μεσουράνημά του. Τότε ήρθε ο τρόμος και το δέος· το φεγγάρι άρχισε να κατρακυλά στριφογυρίζοντας σαν τον τροχό της Τύχης που τον πετούν οι θεοί, κι έπεφτε ολοένα και πιο γρήγορα. Όπως και το δικό μας φεγγάρι, είχε και τούτο δω ανθρώπινο πρόσωπο και, καθώς κατρακυλούσε, πότε το μέτωπο βρισκόταν στην κορφή και πότε το πιγούνι. Κοίταζα αποσβολωμένος.
Πέρα από τα φαράγγια έφταναν τα ουρλιαχτά των λύκων. Ένας άγριος φόβος άρχισε να πλημμυρίζει τα φυλλοκάρδια μου' η αυτοπεποίθηση μου έσβηνε! Το άλογο διατηρούσε την αχαλίνωτη γρηγοράδα του, μετ' αφτιά του τεντωμένα μπροστά και με ρουθούνια διψασμένα να χαίρονται στον άνεμο την κεκτημένη ορμή του. Το φεγγάρι συνέχισε να κατρακυλά αδιάκοπα σαν τροχός παλιού κάρου από τα ύψη τ' ουρανού προμηνύοντας πράγματα φριχτά. Στο τέλος, έτσι κατρακυλώντας, έφτασε στην άκρη του ορίζοντα και χάθηκε πίσω του, παίρνοντας μαζί του και όλο του το φως.
Το πανίσχυρο άλογο ετοιμαζόταν εκείνη τη στιγμή να περάσει πηδώντας πάνω από ένα φαρδύ ρηχό αυλάκι, όταν βρεθήκαμε και οι δυο μέσα στο δίχτυ του σκοταδιού. Το κεφάλι του έγειρε μπροστά' η ορμητική του φορά πέρασε απέναντι τον ανίσχυρο πια όγκο του, κι εκεί σωριάστηκε στο πλάι, και στο μέρος που σωριάστηκε έμεινε. Σηκώθηκα, γονάτισα πλάι του και το ψαχούλεψα σε όλο του το σώμα. Ούτ' ένα κόκαλο του δε βρήκα σπασμένο, μα τώρα πια δεν ήταν άλογο. Κάθισα πάνω στο σώμα του κι έκρυψα στις παλάμες μου το πρόσωπο μου.

32. Τ' ΑΞΙΟΛΑΤΡΕΥΤΑ ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΤΗΝΗ

Η νύχτα είχε γίνει τώρα απίστευτα κρύα. Το σώμα του αλόγου είχε παγώσει κάτω απ' το σώμα μου. Η κραυγή των λύκων ακουγόταν πιο κοντά, καθώς και οι απαλές πατημασιές τους πάνω στο πέτρινο έδαφος και το γρήγορο λαχάνιασμα τους που γέμιζε τον αέρα.

Μέσα στο σκοτάδι διέκρινα αμέτρητα γυαλιστερά μάτια· το μισοφέγγαρο τους στένευε γύρω μου. Η ώρα μου είχε φτάσει! Τινάχτηκα όρθιος. Αλίμονο, δεν είχα ούτε καν ένα μπαστούνι!

Ορμούσαν τρέχοντας, με τα μάτια τους να πετούν αστραπές άγριας βουλιμίας, μ' ολάνοιχτα τα μαύρα λαρύγγια τους να με κατασπαράξουν. Στεκόμουν εκεί ανυπεράσπιστος, περιμένοντας τους. Για μια στιγμή, σταμάτησαν πάνω στο άλογο -ύστερα ρίχτηκαν απάνω μου.

Αστραπιαία, αλλά μέσα σε απόλυτη σιγή, ένα σύννεφο πράσινα μάτια κατάκλυσε τα πλευρά τους. Τα κεφάλια που είχαν τα μάτια αυτά, όρμησαν πάνω στους λύκους με μια κραυγή πιο αδύναμη, ωστόσο πιο άγρια απ' το δικό τους ουρλιαχτό, κι απ' την κραυγή κατάλαβα τι ήταν γάτες, που τις οδηγούσε μια πελώρια γκριζωπή γάτα. Τίποτε δεν μπορούσα απ' αυτήν τη γάτα να διακρίνω εκτός από τα μάτια της, κι όμως την αναγνώρισα... όπως αναγνώρισα και το χρώμα της και το μέγεθος της. Μια τρομερή μάχη επακολούθησε, που ο απόηχος της με κυνηγούσε όλη τη νύχτα. Θα το είχα σκάσει, γιατί ήταν βέβαια μια μάχη που θα έμπλεκε κι εμένα. Μα ποιο το όφελος; Με το πρώτο βήμα θα σωριαζόμουν και οι εχθροί μου, τόσο οι μεν όσο κι οι δε, θα μπορούσαν να με δουν και να με μυριστούν μες στο σκοτάδι.

Εντελώς ξαφνικά, τα ουρλιαχτά σταμάτησαν κι έγιναν αγριότερα τα νιαουρίσματα. Ακουσα τότε το απαλό ποδοβολητό και κατάλαβα ότι αυτό σήμαινε φυγή· οι γάτες είχαν νικήσει τους λύκους! Ύστερ' από λίγο ένιωσα το σουβλερότερο απ' τα σουβλερότερα δόντια, και, μια στιγμή αργότερα, όλες οι γάτες ρίχτηκαν απάνω μου σαν ένας

ζωντανός καταρράχτης, δαγκώνοντας οπουδήποτε μπορούσαν να δαγκώσουν, με λύσσα γρατσουνίζοντάς με παντού. Ένα πλήθος από γάτες είχαν ορμήξει πάνω μου· δεν μπορούσα να ξεφύγω. Με λύσσα ρίχτηκα κι εγώ στο μισητό κοπάδι. Τραβούσα τις γάτες για να τις ξεκολλήσω από πάνω μου, ξεσκίζοντας τις σάρκες μου, προσπαθώντας να τις πνίξω, αλλά του κάκου· όποτε κατάφερνα να τις πετάξω από πάνω μου, εκείνες αρπάζονταν απ' τα χέρια μου σαν κολλιτσίδες. Τις ποδοπατούσα, έχωνα μες στα μάτια τους τα δάχτυλα μου, τις δάγκωνα με μασέλες δυνατότερες απ' τις δικές τους, μα δεν μπορούσα να ξεφορτωθώ ούτε μια από δαύτες. Δίχως να σταματούν, ανακάλυπταν συνέχεια πάνω μου σημεία για καινούριες δαγκωνιές. Τραβούσαν το πετσί μου μετ' απλωμένα γαμψόνυχά τους, έγρουζαν και μ' έφτυναν κατά πρόσωπο, αλλά ποτέ δεν άγγιζαν το πρόσωπο μου μέχρι που, μες στην απελπισία μου, ρίχτηκα κατάχαμα, όταν εκείνες άφησαν το σώμα μου και όρμησαν στο πρόσωπο μου. Σηκώθηκα, κι αμέσως εκείνες το παράτησαν, πιο πολύ για ν' ασχοληθούν με τα πόδια μου. Με μια αγωνιώδη προσπάθεια τους ξέφυγα κι άρχισα να τρέχω, χωρίς να με νοιάζει για πού, προστατευμένος απ' το πηχτό σκοτάδι.Εκείνες μ' ακολούθησαν συνοδεύοντας μεσ' ένα χείμαρρο εκεί κοντά, πότε κουτουλώντας και πότε σαλτάροντας απάνω μου, μα δίχως να με βασανίζουν πια. Όποτε σωριαζόμουν, κι αυτό γινόταν συχνά, μου έδιναν καιρό να σηκωθώ' όποτε φοβόμουν μήπως ξαναπέσω, ελάττωνα το βήμα μου και τότε εκείνες ξαναορμούσαν στα πόδια μου. Όλη εκείνη την άθλια νύχτα με υποχρέωναν να τρέχω, αλλά με οδήγησαν από ένα ομαλό σχετικά μονοπάτι, γιατί δεν σκόνταψα πουθενά ούτε έπεσα μέσα σε λάκκους, και περνώντας από το Δάσος του Κακού χωρίς να το αναγνωρίσω, το άφησα πίσω μου μέσα στο σκοτάδι. Όταν επιτέλους ξημέρωσε, βρισκόμουν πέρα απ' τα αυλάκια, στην άκρη της κοιλάδας με τα οπωροφόρα. Απ' τη χαρά μου θα μπορούσα να γίνω ακόμα και φίλος με τους διώκτες μου, αλλά ούτε μια γάτα δεν έβλεπα. Σωριάστηκα πάνω στο χορτάρι και αποκοιμήθηκα βαθιά.

Ξύπνησα από μια κλοτσιά και βρέθηκα δεμένος χειροπόδαρα, σκλάβος των γιγάντων για μια φορά ακόμα.
"Ποιος μ' έδεσε έτσι; αναρωτήθηκα. Σε ποιον άλλο θα πρέπει ν' ανήκω;" και γέλασα θριαμβολογώντας από αυτοσαρκασμό. Μια δεύτερη κλοτσιά μου έκοψε την ψεύτικη χαρά' κι έτσι, με τη βοήθεια πότε του ενός, πότε του άλλου απ' τους δεσμώτες μου, κατάφερα στο τέλος να σηκωθώ στα πόδια μου.
Έξι απ' αυτούς με περικύκλωσαν. Έλυσαν το σκοινί που έδενε τα πόδια μου, έδεσαν το καθένα ξεχωριστά με άλλο σκοινί και άρχισαν να με τραβάνε. Βάδιζα όσο καλύτερα μπορούσα, αλλά, καθώς πολλές φορές τραβούσαν ταυτόχρονα και τα δυο σκοινιά, έπεφτα συνέχεια κάτω, και πάντα εκείνοι με ξανασήκωναν με μια κλοτσιά. Με οδήγησαν κατευθείαν στην παλιά μου αγγαρεία, έδεσαν σ' ένα δέντρο τα σκοινιά των ποδιών μου, έλυσαν τα χέρια μου κι έβαλαν τον απαίσιο πυριτόλιθο στ' αριστερό μου χέρι. Ύστερα κάθισαν κατάχαμα κι άρχισαν να μου πετάνε φρούτα και πέτρες, μα σπάνια με πετύχαιναν. Αν μπορούσα να λευτερώσω τα πόδια μου κι άρπαζα το στυλιάρι που έβλεπα λίγο πιο πέρα από μένα, θα τους είχα λιανίσει και τους έξι. "Τη νύχτα όμως θα έρθουν τα Μικρά", είπα μέσα μου και παρηγορήθηκα.
Όλη την ημέρα δούλεψα σκληρά. Όταν σκοτείνιασε, έδεσαν τα χέρια μου και με παράτησαν στο δέντρο.
Κοιμήθηκα αρκετά, αλλά ξυπνούσα κάθε τόσο και κάθε φορά από ένα όνειρο πως ήμουν λέει ξαπλωμένος μέσα σ' ένα σωρό παιδιά. Το πρωί, οι εχθροί μου εμφανίστηκαν και πάλι με τις ίδιες γνωστές κλοτσιές και την κτηνώδη συντροφιά τους.
Κόντευε μεσημέρι και σχεδόν τρέκλιζα από την κούραση και την πείνα, όταν άξαφνα άκουσα αναταραχή μες στα θαμνόδεντρα, που την ακολούθησε ένα ξέσπασμα γέλιου σα να χτυπούσαν χιλιάδες καμπανάκια, ένα γέλιο τόσο αγαπητό μου! Έβγαλα μια κραυγή ενθουσιασμού καλωσορίζοντας τα. Αμέσως ακούστηκε ένα σάλπισμα σαν από μικρά ελεφαντάκια, ένα χλιμίντρισμα σαν από μικρές φοράδες, κι ένα μουκάνισμα σαν να βέλαζαν μοσχαράκια, και μεσ' από τους θάμνους ξεπρόβαλε ένα πλήθος Μικρά πάνω σε μικροσκοπικά άλογα,

σε μικρούς ελέφαντες και τοσοδούλικες αρκούδες· αλλά ο θόρυβος προερχόταν απ' τους καβαλάρηδες, όχι απ' τα ζώα. Ανακατωμένα μ' αυτά που καβαλίκευαν προχωρούσαν τα μεγαλύτερα αγόρια και κορίτσια, ανάμεσα στα τελευταία και μια γυναίκα μ' ένα μωρό που στόλιζε την αγκαλιά της. Οι γίγαντες τινάχτηκαν απάνω μισοκοιμισμένοι, τους υποδέχτηκε όμως αμέσως μια βροχή από πέτρες· τα άλογα τους χτυπούσαν με τις οπλές τους, οι αρκούδες σηκώνονταν και τους έσφιγγαν απ' τη μέση, τα ελεφαντάκια εκσφενδόνιζαν τις προβοσκίδες τους γύρω απ' το λαιμό τους, τους τραβούσαν κάτω και τους τσαλαπατούσαν με μανία. Στο άψε σβήσε λύθηκαν τα σκοινιά μου και βρέθηκα στις αγκαλιές, αμέτρητες όπως μου φάνηκαν, των Μικρών. Για λίγη ώρα, δεν έβλεπα πια τους γίγαντες.

Μ' έβαλαν να καθίσω' η φίλη μου η Λόνα ήρθε κοντά μου και, δίχως να πει λέξη, άρχισε να με ταΐζει με τα πιο ωραία κόκκινα και κίτρινα φρούτα. Κάθισα κι έφαγα, ενώ όλη εκείνη η αποικία φύλαγε σκοπός μέχρι να τελειώσω. Μετά, έφεραν κοντά δυο απ' τα μεγαλύτερα ελεφαντάκια τους, κι αφού τα τοποθέτησαν πλάι πλάι, έδεσαν μεταξύ τους τις προβοσκίδες τους και τις ουρές τους. Τα υπάκουα πλάσματα θα μπορούσαν μ' ένα τίναγμα να λύσουν προβοσκίδες και ουρές, αλλά παρέμειναν όπως τους είχαν βάλει οι μικροί κύριοι τους· ήταν φανερό πως τα ελεφαντάκια καταλάβαιναν ότι έπρεπε να κρατήσουν κοντά κοντά ενωμένα τα σώματα τους. Εγώ σηκώθηκα και ξάπλωσα στο βαθούλωμα ανάμεσα στις δυοράχες τους, όταν τα έξυπνα ζώα, εξουδετερώνοντας το βάρος που τα απομάκρυνε, στηρίχτηκαν το ένα πάνω στο άλλο και μου έφτιαξαν έτσι μια πολύ άνετη στρωματσάδα. Τα πόδια μου, είν' αλήθεια, κρέμονταν από πίσω τους, αλλά το κεφάλι μου είχε ακουμπήσει πάνω στο ένα αφτί του καθενός. Τότε, μερικά απ' τα μικρότερα παιδιά, σκαρφαλώνοντας απάνω για σωματοφυλακή, αραδιάστηκαν σε μια γραμμή πέρα πέρα στη ράχη των δύο ελεφάντων ολόκληρη η ομήγυρη σχημάτισε φάλαγγα και η πομπή άρχισε να κινείται.

Δεν προσπάθησα να μαντέψω πού με πήγαιναν παραδόθηκα στην απόλαυση της συντροφιάς τους, σχεδόν το

ίδιοχαρούμενος όσο κι εκείνα. Φλυαρούσαν, γελούσαν κι έκαναν αμέτρητα χαριτωμένα αστεία στην αρχή, όταν όμως είδαν ότι ετοιμαζόταν να με πάρει ο ύπνος, μουγκάθηκαν σαν δικαστές.
Ξύπνησα· μια άξαφνη μουσική πανδαισία χαιρέτησε το άνοιγμα των ματιών μου.
Προχωρούσαμε περνώντας μεσ' απ' το δάσος όπου έβρισκαν τα μωρά, ένα δάσος που, όπως είχα φανταστεί, απλωνόταν σ' όλη την έκταση απ' το λιβάδι μέχρι το ζεστό ποτάμι.
Ένα τοσοδούλι κοριτσάκι καθόταν με τα ποδαράκια του κοντά στο πρόσωπο μου και με κοίταξε από το... "ύψος" του για λίγο σαν να με καλόπιανε, κι ύστερα μίλησε, ενώ τα υπόλοιπα έδειχναν να κρέμονται απ' τα λόγια της.
-Κάνουμε αίτημα στο βασιλιά, είπε.
-Ποιο, καμάρι μου; ρώτησα.
-Κλείσε τα μάτια σου για μια στιγμή, απάντησε.
-Και βέβαια θα τα κλείσω! Ορίστε! αποκρίθηκα, και έκλεισα τα μάτια μου.
-Όχι, όχι, όχι πριν να σου πω, ξεφώνισε. Ξανάνοιξα τα μάτια μου κι αρχίσαμε να μιλάμε και να γελάμε για μια ολόκληρη ώρα ακόμα.
-Κλείσε τα μάτια σου τώρα! μου είπε ξαφνικά το κοριτσάκι.
Έκλεισα, λοιπόν, τα μάτια μουκαι τα κράτησα έτσι. Οι ελέφαντες στάθηκαν ακίνητοι. Μετά άκουσα ένα απαλό τρεχαλητό, ένα απαλό θρόισμα και μετά μια σιωπή -γιατί σ' εκείνο τον κόσμοακόμα και οι σιωπές ακούγονται.
-Ανοιξε τώρα τα μάτια σου! αντήχησαν όλες μαζί είκοσι φωνούλες λίγο πιο πέρα· μα όταν το έκανα, είχαν γίνει όλα άφαντα· ούτε ένα πλασματάκι δεν υπήρχε εκτός απ' τους ελέφαντες που με βαστούσαν. Ήξερα πως τα παιδιά είχαν μια καταπληκτική ταχύτητα να εξαφανίζονται -αυτό τους το είχαν μάθει οι γίγαντες· όταν όμως ανασηκώθηκα και, κοιτάζοντας ολόγυρα στο ανοιχτό χωρίς θάμνους δάσος, δεν μπόρεσα να διακρίνω ούτε χέρι ούτε πόδι, έμεινα να κοιτάζω με βουβή κατάπληξη.

Ο ήλιος είχε βασιλέψει και σκοτείνιαζε γρήγορα· σε λίγο, όμως, χιλιάδες πουλιά άρχισαν να κελαηδούν. Ξάπλωσα για ν' ακούσω, απόλυτα σίγουρος ότι, ακόμα κι αν μ' άφησαν μονάχο, αυτοί που κρύβονταν απ' τα μάτια μου σε λίγο θα ξεπρόβαλλαν πάλι.
Το κελάηδημα έφτασε να γίνει μια μικρή συναυλία από φωνές πουλιών. Στα σίγουρα, τα παιδιά πρέπει να έχουν κάτι για να το καταφέρνουν αυτό. Και όμως! Πώς θα μπορούσαν να βάλουν τα πουλιά να κελαηδήσουν; αναρωτήθηκα καθώς έμενα ξαπλωμένος και άκουγα. Σε λίγο, πάντως, καθώς έτυχε να κοιτάξω ψηλά στο δέντρο που από κάτω του στέκονταν τα ελεφαντάκια, μου φάνηκε πως διέκρινα κάποια κίνηση ανάμεσα στα φυλλώματα και κοίταξα με περισσότερη προσοχή. Μικρά στίγματα παρουσιάστηκαν άξαφνα μες στο βαθύσκιο φύλλωμα, η μουσική καταλάγιασε, ένα χαλάζι από παιδικά γέλια ριπίδισε τον αέρα, και πλήθος τώρα τα μικρά στίγματα ξεπρόβαλλαν από παντού' τα δέντρα ήταν γεμάτα παιδιά! Με μια έξαλλη χαρά άρχισαν να κατεβαίνουν, μερικά πηδώντας από κλωνάρι σε κλωνάρι με τόση γρηγοράδα, που μου φαινόταν απίστευτο που δεν έπεφταν. Αφησα τη στρωμνή μου και αυτά με περικύκλωσαν στη στιγμή -ένα σημάδι για όλη την πυροβολαρχία της πανηγυρικής χαράς τους. Με το επιβλητικό τους παράστημα, τα ελεφαντάκια απομακρύνθηκαν για να πάνε να κοιμηθούν.
-Μα πώς γίνεται και δε σας άκουσα ποτέ πριν να κελαηδάτε σαν πουλιά; τα ρώτησα όταν κατακάθισε για λίγο η εκκωφαντική χαρά τους. Ακόμα κι όταν φαντάστηκα πως θα 'πρεπε να είστε εσείς, δεν μπορούσα να το πιστέψω!
-Α! απάντησε κάποιο απ' τα πιο ζωηρά, τότε δεν ήμασταν πουλιά! Ήμασταν πλάσματα που περπατούσαμε στη γη κι όχι πλάσματα που πετούσαμε στον αέρα. Τότε, είχαμε μέσα στους θάμνους τις κρυψώνες μας· μα όταν μείναμε δίχως θάμνους παρά μονάχα με δέντρα, αναγκαστήκαμε να χτίσουμε φωλιές. Όταν χτίσαμε φωλιές, γινήκαμε πουλιά, κι εφόσον ήμασταν πουλιά, έπρεπε να κάνουμε σαν πουλάκια. Τα παρακαλέσαμε να μας μάθουν τους κελαηδισμούς των πουλιών, κι εκείνα μας

τους έμαθαν, και τώρα είμαστε πραγματικά πουλιά. Έλα να δεις τη φωλιά μου! Δεν είναι και πολύ μεγάλη για ένα βασιλιά, μα φτάνει και περισσεύει για να με δει ο βασιλιάς να κάθομαι μέσα κει!
Του απάντησα πως δεν μπορούσα ν' ανέβω σ' ένα δέντρο δίχως να μου δείχνει το δρόμοο ήλιος' όταν θα 'βγαίνε ο ήλιος, θα το δοκίμαζα.
-Σπάνια έχουν φτερά οι βασιλιάδες! πρόσθεσα.
-Βασιλιά! Βασιλιά! φώναξε κάποιο, το ξέρεις, το βλέπεις κι εσύ, κανένα μας φτερά δεν έχει. Τι να τα κάνουμε τα φτερά! Πιο καλά είναι τα πόδια και τα χέρια.
-Αυτό είν' αλήθεια. Μπορώ ν' ανέβω και δίχως φτερά... θα πάρω και άχυρα στο στόμα μου να χτίσω τη φωλιά μου.
-Βλέπεις; απάντησε εκείνο και απομακρύνθηκε βυζαίνοντας το δαχτυλάκι του.
Ύστερα από μια στιγμή, το άκουσα να μου φωνάζει απ' τη φωλιά του, από ψηλά, πολύ ψηλά σε μια καρυδιά πελώρια.
-Ξανανέβηκα, βασιλιά! Καλή σουνύχτα! Τώρα θα κοιμηθώ. Δεν το ξανάκουσα άλλο πια μέχρι το πρωί που με ξύπνησε.

33. Η ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΛΟΝΑΣ

Ήμουν ξαπλωμένος σ' ένα δέντρο και τα παιδιά, ένα ένα ή σε μικρές ομάδες, με άφηναν και σκαρφάλωναν στις φωλιές τους. Ήταν τόσο κουρασμένα τη νύχτα και τόσο ξεκούραστα το πρωί, ώστε με την ίδια χαρά πήγαιναν για ύπνο και σηκώνονταν πάλι το πρωί. Εγώ, αν και κουρασμένος όπως εκείνα, έμενα ξάγρυπνος· η Λόνα δε με είχε καληνυχτίσει και ήμουν σίγουρος πως θα ερχόταν.

Έμεινα άναυδος όταν την ξανάδα· έμοιαζε τόσο πολύ με την πριγκίπισσα, ώστε δε γινόταν ν' αμφιβάλλω· ήταν η κόρη για την οποία μουείχε μιλήσει ο Αδάμ· στη Λόνα, όμως, η εκθαμβωτική ομορφιά της Λίλιθ μαλάκωνε από μια παιδικότητα και βάθαινε από μια αίσθηση μητρότητας. "Μπορεί τώρα να φροντίζει", είπα μέσα μου, "το παιδί εκείνης της γυναίκας που είδα να δραπετεύει", η οποία, όπως μου είχε κιόλας πει, δεν ήταν εντελώς μητέρα.

Τελικά, η Λόνα ήρθε, κάθισε πλάι μου, κι ύστερα από μερικές στιγμές σιωπηρού ενθουσιασμού, που τον εκδήλωνε χαϊδεύοντας προπαντός το πρόσωπο μου και τα χέρια μου, άρχισε να μου εξιστορεί όλα όσα είχαν γίνει από τότε που έφυγα. Καθώς μιλούσαμε, ξεπρόβαλε το φεγγάρι και, πότε πότε, μεσ' απ' τα φυλλώματα, έλαμπε για μια φευγαλέα στιγμή το ωραίο πρόσωπο της, γεμάτο στοχασμό, έγνοια, αγάπη που το έκανε ν' αστραποβολά γαλήνη. Μου ήταν δύσκολο να καταλάβω πώς ένα τέτοιο παιδί είχε γεννηθεί από μια τέτοια μάνα... από μια τέτοια γυναίκα, από μια γυναίκα σαν την πριγκίπισσα· αλλά, ευτυχώς, είχε δύο γονείς -ας πω καλύτερα τρεις! Ανάσυρε μεσ' απ' την καρδιά μουό,τι περισσότερο της έμοιαζε, κι εγώ την αγαπούσα σαν ένα πλάσμα που όσο πλησίαζε προς την τελειότητα τόσο πιο παιδί γινόταν. Κατάλαβα τώρα πως όταν την άφησα την αγαπούσα, κι ότι η ελπίδα να την ξαναδώ ήταν η μόνη παρηγοριά μου.

Κάθε λέξη που έλεγε, μου φαινόταν πως βυθιζόταν κατευθείαν στην καρδιά μου και, όπως η ίδια η αλήθεια, την έκανε πιο αγνή.
Μου είπε πως όταν έφυγα απ' την κοιλάδα με τα φρουτόδεντρα, οι γίγαντες άρχισαν να πιστεύουν κάπως περισσότερο ότι υπάρχουν πραγματικά οι γείτονες τους, με αποτέλεσμα να γίνουν απέναντι τους ακόμα πιο εχθρικοί. Τα Μικρά τους έβλεπαν πότε-πότε να χτυπάνε με λύσσα τα ποδάρια τους στη γη, επειδή έβλεπαν ή φαντάζονταν πως βλέπουν κάποια ένδειξη της παρουσίας τους, ενώ εκείνα, στην πραγματικότητα, στέκονταν παράμερα και περιγελούσαν την ανόητη μανία τους. Σε λίγο, πάντως, η εχθρότητα τους πήρε μια πιο χειροπιαστή μορφή· άρχισαν να καταστρέφουν τα δέντρα, που απ' τους καρπούς τους ζούσαν τα Μικρά. Αυτό οδήγησε τη μάνα όλων των Μικρών στη σκέψη ότι έπρεπε ν' αντιδράσουν. Ορίζοντας τα πιο επιτήδεια να βγαίνουν τη νύχτα και να στήνουν αφτί, πληροφορήθηκε πως οι γίγαντες πίστευαν πως ήμουν κρυμμένος κάπου εκεί κοντά, σκοπεύοντας, μόλις γινόμουνκαλά, να 'ρθω μες στο σκοτάδι και να τους εξολοθρεύσω στον ύπνο. Έβγαλε τότε την απόφαση ότι ο μόνος τρόπος για να σταματήσει ο αφανισμός ήταν να τους κάνουν να πιστέψουν ότι είχαν εγκαταλείψει το μέρος αυτό. Τα Μικρά έπρεπε να μετακινηθούν στο δάσος, πέρα απ' την ακτίνα δράσης των γιγάντων, μα σε απόσταση τέτοια ώστε να μπορούν εύκολα να φτάνουν στα δέντρα τους, πράγμα που έπρεπε να γίνεται τη νύχτα. Η μόνη αντίρρηση για το σχέδιο ήταν ότι το δάσος είχε λίγα ή καθόλου θαμνόδεντρα για να μπορούν να καταφεύγουν, ή, αν το 'φέρνε η ανάγκη, να κρύβονται.
Σκέφτηκε όμως ότι, όπου υπήρχαν πουλιά, θα μπορούσαν να βρουν κατοικία και τα Μικρά. Προσαρμόζονταν πολύ εύκολα σε κάθε είδους ζωή, και μπορούσαν να διδαχτούν ακόμη κι απ' τ' αγρίμια· γιατί τάχα να μη βρουν καταφύγιο απ' το κρύο κι από τους εχθρούς τους στις κορυφές των δέντρων; Γιατί τώρα, αφού τόσο καιρό είχαν ζήσει στα χαμηλά, να μην αναζητήσουν στέγη στα ψηλά; απ' τα χαμόδεντρα στα ψηλά φυλλώματα;

Γιατί να μη χτίσουν φωλιές εκεί όπου δε θα χρειαζόταν πια να σκάβουν λαγούμια; Όλα αυτά που μπορούσαν να κάνουν τα πουλιά, θα μπορούσαν και τα Μικρά να μάθουν να τα κάνουν - εκτός, βέβαια, από το να πετάνε!
Τους μίλησε γι' αυτό το θέμα κι εκείνα την άκουσαν και συμφώνησαν. Μπορούσαν κιόλας να σκαρφαλώνουν στα δέντρα κι είχαν πολλές φορές προσέξει τα πουλιά να χτίζουν τις φωλιές τους. Τα δέντρα του δάσους, αν και μεγάλα, δε φαίνονταν άσκημα για κατοικία! Πλησίαζαν πολύ πιο κοντά στον ουρανό από τα δέντρα των γιγάντων και άπλωναν τα κλωνιά τους -μερικά μάλιστα τα τέντωναν μέχρι κάτω-σαν να τα προσκαλούσαν να έρθουν και να μείνουν μαζί τους! Ίσως ίσως, στην κορυφή του ψηλότερου δέντρου να έβρισκαν κι εκείνο το πουλί που γεννούσε τα αυγά των μωρών και καθόταν απάνω τους μέχρι να σκάσουν απ' τ' αυγό κιύστερα τα έσπρωχνε να πέσουν κάτω για να τα βρουν τα μικρά και να τα πάρουν! Ναι, θα έχτιζαν σπιτάκια για να κοιμούνται πάνω στα δέντρα, εκεί όπου κανένας γίγαντας δε θα μπορούσε να τα δει,
γιατί, μια και το φέρνει ο λόγος, ποτέ δε σηκώνουν το κουτό τους κεφάλι να κοιτάξουν ψηλά! Τότε, οι κακοί γίγαντες θα ήταν σίγουροι πως τα μικρά είχαν φύγει από κείνο το μέρος, ενώ τα μικρά θα μάζευαν τα μήλα και τ' αχλάδια τους, τα σύκα τους και τα ροδάκινα τους όταν εκείνοι θα κοιμούνταν!
Έτσι σκέφτηκαν τ' αγαπημένα πλάσματα και δέχτηκαν μ' ενθουσιασμό την ιδέα της Λόνας, με αποτέλεσμα να αισθανθούν σε λίγο τόσο άνετα στις κορυφές των δέντρων όσο και τα ίδια τα πουλιά, κι οι γίγαντες να φτάσουν στο συμπέρασμα ότι τα είχαν φοβίσει και τα είχαν διώξει απ' την περιοχή, οπότε ξέχασαν τα δέντρα τους και γι' άλλη μια φορά σχεδόν έπαψαν να πιστεύουν στην ύπαρξη των μικρόσωμωνγειτόνων τους.
Η Λόνα με ρώτησε αν πρόσεξα ότι πολλά παιδιά είχαν μεγαλώσει. Της απάντησα πως όχι, μα δεν μπορούσα εύκολα να το πιστέψω. Εκείνη με διαβεβαίωσε πως έτσι ήταν, είπε όμως ότι η σίγουρη απόδειξη πως και τα μυαλά τους είχαν

μεγαλώσει από τότε που μετοίκησαν στα ψηλά, είχε ξεπεράσει τον πανικό που της είχε προκαλέσει αυτή η ανακάλυψη.
Μόλις τέλειωνε το σύντομο σούρουπο, κι όταν άρχιζε να λάμπει το φεγγάρι, τα μικρά κατέβαιναν στην κοιλάδα για να μαζέψουν κάμποσα φρούτα για την άλλη μέρα· γιατί οι γίγαντες ποτέ δεν έβγαιναν έξω το σούρουπο· γι' αυτούς ήταν σκοτάδι και μισούσαν το φεγγάρι· αν ήταν στο χέρι τους, θα το έσβηναν απ' τον ουρανό! Σε λίγο, όμως, τα Μικρά διαπίστωσαν ότι οι καρποί που μάζευαν τη νύχτα δεν ήταν και τόσο εύγευστοι την άλλη μέρα· έτσι, δημιουργήθηκε θέμα μήπως και ήταν καλύτερο, αντί να προσποιούνται πως είχαν εγκαταλείψει την περιοχή, να κάνουν τους κακούς γίγαντες να την εγκαταλείψουν αυτοί.
Είχαν κιόλας γνωριστεί, όπως μου είπε η Λόνα, με τα ζώα του δάσους όταν έβγαιναν για εξερεύνηση, και μάλιστα είχαν συνδεθεί προσωπικά με τα περισσότερα. Ξέροντας, λοιπόν, πόσο δυνατά αλλά και έξυπνα και υπάκουα ήταν ορισμένα απ' αυτά, και πόσο γρήγορα στα πόδια μα κι επιδεκτικά πολλά άλλα, βάλθηκαν τώρα να εξασφαλίσουν τη βοήθεια τους ενάντια στους γίγαντες. Με την αγάπη τους, λοιπόν, και τα καλοπιάσματά τους έγιναν φίλοι και κάτι περισσότερο με τα πιο πολλά, απ' την αρχή, απευθυνόμενα σ' ένα άλογο ή σ' έναν ελέφαντα με την προσφώνηση Αδερφέ μου Ελέφαντα ή Αδέρφι μου ’λογο, μέχρις ότου, πριν περάσει πολύς καιρός, να έχουν ένα προσωπικό όνομα για το καθένα. Λίγο αργότερα, τα άκουσε να λένε Αδερφέ μου Αρκούδο, ή Αδερφή μου Αρκούδα, και την άλλη μέρα κιόλας ένα τοσοδούλικο μικρό να φωνάζει, "Αχ, αδερφάκι μου Φίδι!" σ' ένα φιδάκι που το δάγκωσε καθώς έπαιζε μαζί του κάπως απότομα. Τα περισσότερα μικρά δεν είχαν στενή σχέση με την κάμπια, εκτός μονάχα όταν την έβλεπαν να μεταμορφώνεται όταν όμως στο τέλος την είδαν να εγκαταλείπει την απομόνωση της έχοντας βγάλει φτερά, όλα αμέσως την προσφώνησαν Αδερφή μας Πεταλούδα, συγχαίροντας την γι' αυτή τη μεταμόρφωση -για την οποία χρησιμοποίησαν μια λέξη που σήμαινε κάτι σαν μεταμέλεια- και θεωρώντας την προφανώς σαν κάτι ιερό.

Ένα βράδυ με φεγγαρόφωτο, καθώς πήγαιναν να μαζέψουν καρπούς, βρήκαν μια γυναίκα να κάθεται κατάχαμα μ' ένα μωρό στα γόνατα της -τη γυναίκα που είχα γνωρίσει πηγαίνοντας για την Μπούλικα. Την πέρασαν για γίγαντα που τους είχε κλέψει κάποιο μωρό τους, γιατί όλα τα μωρά τα θεωρούσαν δικά τους. Γεμάτα θυμό έπεσαν απάνω της, πλήθος, χτυπώντας τη μ' έναν παιδιάστικο κι ωστόσο αρκετά επώδυνο τρόπο. Εκείνη πήγε να το σκάσει, μα ένα αγόρι έπεσε καταγής και την άρπαξε απ' τα πόδια. Όταν συνήλθε, αναγνώρισε στα πλάσματα που της είχαν επιτεθεί τα παιδιά των οποίων τη φιλοξενία ακριβώς αναζητούσε, κι αμέσως τους παράδωσε το βρέφος. Εκείνη την ώρα παρουσιάστηκε η Λόνα και πήρε το μωρό στην αγκαλιά της.

Ενώ όμως η γυναίκα παρατήρησε ότι, χτυπώντας την, πρόσεχαν να μην κάνουν κακό στο παιδί, τα Μικρά πρόσεξαν ότι, καθώς τους το παράδινε, το αγκάλιασε και το φίλησε ακριβώς όπως ήθελαν κι εκείνα να κάνουν, κι έβγαλαν το συμπέρασμα πως η γυναίκα αυτή θα έπρεπε να είναι μια γίγαντας που ανήκε στο είδος των καλών γιγάντων. Έτσι, την ώρα που η Λόνα πήρε το μωρό, έφεραν στη μητέρα καρπούς και άρχισαν να της δείχνουν κάθε λογής παιδιάστικη φροντίδα.

Η γυναίκα είχε τώρα μπερδευτεί' δεν ήξερε πού να κατευθυνθεί, ούτε και τολμούσε να ξαναγυρίσει στην πόλη, γιατί ήταν σίγουρο πως η πριγκίπισσα θ' ανακάλυπτε ποιος είχε τραυματίσει τη λεοπάρδαλη της· ενθουσιασμένη με τη φιλική διάθεση των μικρών, αποφάσισε να μείνει μαζί τους για την ώρα' με το μωρό της δε θα είχε κανένα πρόβλημα, και θα μπορούσε ίσως να βρει κάποιο τρόπο για να ξαναγυρίσει στον άντρα της, που ήταν πλούσιος, είχε χρήματα και κοσμήματα, και σπάνια της φερόταν άσκημα.

Εδώ θα πρέπει να συμπληρώσω, εικάζοντας εν μέρει, ό,τι μου είπε η Λόνα για τη γυναίκα. Μαζί με τους υπόλοιπους κάτοικους της Μπούλικα, ήξερε ότι, σύμφωνα με την παράδοση, η πριγκίπισσα ζούσε διαρκώς σε κατάσταση τρομάρας ότι θα γεννηθεί ένα βρέφος προορισμένο να την καταστρέψει. Ήξεραν όμως και με ποια φοβερά μέσα

διατηρούσε τη νιότη και την ομορφιά της, κι ότι η φυσική της κατάσταση, καθώς χειροτέρευε, απαιτούσε να χρησιμοποιεί ολοένα και περισσότερο εκείνα τα μέσα, και θεωρούσαν την ολοένα και μεγαλύτερη εχθρότητα της προς τα παιδιά σαν ένα σημάδι ότι πλησίαζε η κατάρρευση της. Αυτό, αν και ήταν αδιανόητη για όλους κάθε απόπειρα εναντίον της, έτρεφε μέσα τους κάποιες ελπίδες αλλαγής.

Τώρα γεννήθηκε στο μυαλό της γυναίκας η ιδέα να βοηθήσει στην εκπλήρωση της θολής προφητείας, ή, έστω, να χρήσιμοποιήσει αυτή την προκατάληψη για την επιστροφή της κοντά στο σύζυγο της. Γιατί, τι άλλο τάχα φαινόταν πιθανότερο από το ότι εκείνη η προφητεία βρισκόταν στη δικαιοδοσία αυτών ακριβώς των παιδιών; Είχαν μια υπέροχη γενναιότητα, ενώ οι Μπουλικανοί ήταν θρασύδειλοι και έτρεμαν κυριολεκτικά σαν ζώα! Αν μπορούσε να εμπνεύσει στα Μικρά τη φιλοδοξία να πάρουν την πόλη, τότε, μέσα στην αναστάτωση της μάχης, θα μπορούσε αυτή να δραπετεύσει από τον λιλιπούτειο στρατό, να φτάσει κρυφά στο σπίτι της κι εκεί να μείνει κρυμμένη, περιμένοντας το αποτέλεσμα!

Αν τώρα τα παιδιά κατόρθωναν να εκδιώξουν τους γίγαντες, αυτή θα άρχιζε αμέσως, ξαναμμένα καθώς θα ήταν απ' τη νίκη τους, να τους υποβάλει την ιδέα ενός υψηλότερου σκοπού. Είναι αλήθεια ότι, από ιδιοσυγκρασία τα παιδιά ήταν ακατάλληλα για πόλεμο· σπάνια καβγάδιζαν και ποτέ δεν έρχονταν στα χέρια· αγαπούσαν καθετί ζωντανό και δεν ήθελαν ούτε να κάνουν ούτε να υποστούν το κακό. Εύκολα ωστόσο επηρεάζονταν και μπορούσαν να διδαχτούν μια άσκηση μέσα στα όρια των δυνάμεων τους! Αμέσως εκείνη άρχισε να εκπαιδεύει μερικά απ' τα μικρότερα πώς να σημαδεύουν ένα στόχο πετώντας πέτρες· και σε λίγο, είχαν όλα ξετρελαθεί με το καινούριο παιχνίδι -είχαν γίνει ξεφτέρια.

Το πρώτο χειροπιαστό αποτέλεσμα ήρθε όταν χρησιμοποίησαν πέτρες για να με λευτερώσουν. Ενώ μάζευαν καρπούς, με βρήκαν να κοιμάμαι, γύρισαν στο λημέρι τους, έκαναν συμβούλιο, ήρθαν την άλλη μέρα με τους ελέφαντες και τ' άλογα τους, εξουδετέρωσαν τους λιγοστούς γίγαντες που με

φύλαγαν και με πήραν μαζί τους. Καταχαρούμενα με τη νίκη αυτή, τα μικρότερα αγόρια είχαν αρχίσει να κομπάζουν παιδιάστικα, τα μεγαλύτερα ήταν λιγότερο επιδεικτικά, ενώ τα κορίτσια, αν και τα μάτια τους άστραφταν περισσότερο, δε μιλούσαν τόσο πολύ όσο συνήθως. Η γυναίκα της Μπούλικα ένιωσε ενθαρρυμένη το δίχως άλλο.

Κουβεντιάζαμε έτσι το μεγαλύτερο μέρος της νύχτας, προπαντός για το μεγάλωμα των παιδιών και για το τι θα μπορούσε αυτό να σημαίνει. Με τη δύναμη της Λόνας ν' αναγνωρίζει την αλήθεια, είχα προ πολλού εξοικειωθεί' τώρα άρχισα να εκπλήττομαι από την πρακτική σοφίας της. Ίσως, αν ήμουν περισσότερο παιδί εγώ ο ίδιος, ν' απορούσα λιγότερο.

Αργούσε ακόμα να ξημερώσει όταν πήρε τ' αφτί μου κάποιους ανεπαίσθητους θορύβους -κάτι νευρικές μετακινήσεις και σκαρφαλώματα. Ανασηκώθηκα στηριγμένος στους αγκώνες μου και, κοιτάζοντας γύρω μου, διέκρινα πάρα πολλά απ' τα Μικρά να κατεβαίνουν απ' τις φωλιές τους. Σε λίγο χάθηκαν απ' τα μάτια μου και, μέσα σε λίγες στιγμές, τα πάντα ησύχασαν πάλι.

-Τι κάνουν; ρώτησα.

-Πιστεύουν, απάντησε η Λόνα, ότι, κουτοί καθώς είναι, οι γίγαντες θα βγουν να ψάξουν στο δάσος, και έχουν πάει να μαζέψουν πέτρες για να τους υποδεχτούν. Στο δάσος δεν υπάρχουν πάρα πολλές πέτρες, και πρέπει να πάνε αρκετά μακριά για να βρουν όσες χρειάζονται, θα τις κουβαλήσουν στις φωλιές τους, κι από τα δέντρα ψηλά θα επιτεθούν στους γίγαντες καθώς αυτοί θα φτάνουν κοντά. Ξέροντας τις συνήθειες τους, δεν τους περιμένουν πριν ξημερώσει. Αν έρθουν, αυτό θα είναι η έναρξη ενός πολέμου για να εκδιωχθεί απ' την περιοχή είτε η μία, είτε η άλλη φυλή. Το αποτέλεσμα, ωστόσο, είναι αναμφισβήτητο. Δεν έχουμε πρόθεση να τους σκοτώσουμε· είναι αλήθεια πως έχουν τόσο σκληρά κρανία, που δε νομίζουμε πως θα το μπορούσαμε! Ούτε πως με το σκοτωμό θα τους κάναμε μεγάλη ζημιά έχουν τόσο λίγη ζωή μέσα τους! Αν κάποιος από δαύτους σκοτωνόταν, η γυναίκα

του η γιγάντισσα δε θα τον θυμόταν παραπάνω από τρεις μέρες!
-Ώστε, λοιπόν, τα παιδιά σημαδεύουν τόσο καλά που θα μπορούσε κάτι τέτοιο να συμβεί;
-Περίμενε μέχρι να τα δεις μοναχός σου! μου απάντησε με κάποιο καμάρι. Μα δε σου είπα ακόμα, συνέχισε η Λόνα, κάτι παράξενο που έγινε προχτές τη νύχτα! Είχαμε γυρίσει από το μάζεμα των καρπών και κοιμόμασταν στις φωλιές μας, όταν ξυπνήσαμε από τη φοβερή φασαρία κάποιων αγριμιών που πάλευαν μεταξύ τους. Το φεγγάρι έλαμπε και, μέσα σε μια στιγμή, τα δέντρα μας άρχισαν να λαμπυρίζουν από μικρούλικα μάτια που κοίταζαν δυο πελώριες λεοπαρδάλεις, η μία κάτασπρη σαν χιόνι κι η άλλη πιτσιλωτή με μαύρες βούλες, να παλεύουν και να ξεσχίζουν η μια την άλλη, κι εγώ δεν ξέρω με πόσα δόντια και νύχια. Βλέποντας την από πίσω, η πιτσιλωτή θα πρέπει να 'χε αρχίσει να σκαρφαλώνει σ' ένα δέντρο όταν η άλλη χίμηξε απάνω της. Όταν τις πρωτοείδα, βρισκόντουσαν κάτω απ' το δικό μου δέντρο να κυλιούνται η μια πάνω στην άλλη. Κατέβηκα στο πιο χαμηλό κλαδί και τότε τις είδα καλά. Τα παιδιά απολάμβαναν το θέαμα, παίρνοντας το μέρος πότε της μιας και πότε της άλλης, γιατί ποτέ μέχρι τότε δεν είχαμε αντικρίσει τέτοια αγρίμια και νομίζαμε πως αυτό το έκαναν μονάχα για να παίξουν. Σιγά σιγά, όμως, τα ουρλιαχτά κι οι βρυχηθμοί τους καταλάγιασαν κάπως και κατάλαβα ότι πάλευαν πολύ στα σοβαρά είπα μέσα μου, τότε, μακάρι να μην μπορούσε καμιά από τις δυο να σκαρφαλώσει σ' ένα δέντρο. Μα όταν τα παιδιά είδαν να χύνεται το αίμα απ' τα πλευρά και τους λαιμούς τους, τι νομίζεις πως έκαναν; Κατέβηκαν κάτω βιαστικά για να τις βοηθήσουν, κι αφού μαζεύτηκαν αμέτρητα γύρω απ' τα τρομερά πλάσματα, άρχισαν να τα χαϊδεύουν και να τους δείχνουν την αγάπη τους. Τότε κατέβηκα κι εγώ, γιατί δε μ' άκουγαν που τα φώναζα - τόσο πολύ είχαν απορροφηθεί. Μα πριν προλάβω να φτάσω κάτω, η άσπρη σταμάτησε τοπάλεμα και τινάχτηκε μ' ένα σάλτο καταπάνω τους αφήνοντας τέτοιο ουρλιαχτό, που εκείνα σκόρπισαν και τρύπωσαν στα δέντρα σαν τρομαγμένα πουλιά.

Προτού ξαναγυρίσω στο δικό μου, τα φθονερά ζώα έπεσαν πάλι το ένα πάνω στο άλλο με νύχια και με δόντια. Τότε η Λευκή νίκησε την άλλη· η Πιτσιλωτή έφυγε τρέχοντας όσο βαστούσαν τα πόδια της, ενώ η Λευκή ήρθε και ξάπλωσε στη ρίζα του δικού μου δέντρου. Αλλά σε κάνα δυο λεπτά ξανασηκώθηκε κι άρχισε να πηγαινοέρχεται νομίζοντας πως η Πιτσιλωτή μπορεί και να καραδοκούσε εκεί γύρω. Ξυπνούσα συχνά και, κάθε φορά που κοίταζα, την έβλεπα. Τα ξημερώματα έφυγε.

-Εγώ ξέρω και τα δυο ζώα, είπα. Η Πιτσιλωτή είναι ζώο κακό. Μισεί τα παιδιά και θα μπορούσε να τα κατασπαράξει. Μα η Λευκή τα αγαπάει. Όρμησε απάνω τους μόνο για να τα τρομάξει και να τα διώξει για να μην αρπάξει κανένα τους η Πιτσιλωτή. Κανένα παιδί δεν πρέπει να φοβάται τη Λευκή!

Τώρα πια τα Μικρά ξαναγύριζαν, φορτωμένα μ' ένα σωρό πέτρες και με πολλή φασαρία μάλιστα, γιατί δεν τους ένοιαζε να κάνουν ησυχία τώρα που ετοίμαζαν ανοιχτό πόλεμο με τους γίγαντες. Σκαρφάλωσαν πάλι στις φωλιές τους, αν και με δυσκολία που τους δημιουργούσε το φορτίο τους, και μέσα σ' ένα λεπτό έπεσαν σε βαθύ ύπνο. Η Λόνα αποσύρθηκε στο δικό της δέντρο. Εγώ έμεινα ξαπλωμένος εκεί πέρα και κοιμήθηκα πολύ καλύτερα όσο συλλογιζόμουν πως η άσπρη λεοπάρδαλη ήταν πιθανό να βρίσκεται ακόμα κάπου μέσα στο δάσος.

Ξύπνησα λίγο μετά το ξημέρωμα και έμεινα εκεί που ήμουν συλλογισμένος. Δυο ώρες πέρασαν, κι όταν πραγματικά άρχισαν να παρουσιάζονται τρικλίζοντας οι γίγαντες, παρέες παρέες από τρεις και τέσσερις, μέτρησα περισσότερους από εκατό. Τα παιδιά κοιμόντουσαν ακόμα, αλλά αν τους φώναζα να ξυπνήσουν, αυτό θα τραβούσε την προσοχή των γιγάντων θα καθόμουν, λοιπόν, ήσυχος όσο δε θα μπορούσαν να με ανακαλύψουν. Σε λίγο, όμως, κάποιος με πλησίασε παραπατώντας, σκόνταψε, έπεσε, και ξανασηκώθηκε. Νόμιζα πως θα με προσπερνούσε δίχως να με προσέξει, μα εκείνος άρχισε να ψάχνει γύρω γύρω. Τινάχτηκα όρθιος και τον χτύπησα καταμεσής στο πελώριο κορμί του. Ο βρυχηθμός που έβγαλε ξύπνησε τα παιδιά, κι αμέσως ένα χαλάζι από πέτρες

άρχισε να πέφτει από ψηλά, που όμως καμιά τους δε με πέτυχε και καμιά δεν ξαστόχησε στο γίγαντα. Εκείνος σωριάστηκε κι έμεινε εκεί. Μα κι άλλοι γίγαντες άρχισαν να κοντοζυγώνουν, κι η θύελλα επεκτεινόταν, ενώ το κάθε κουτό πλάσμα, καθώς έμπαινε μες στην ακτίνα του φρουρούμενου δέντρου, γινόταν στόχος για βροχή από πέτρες. Σε λίγη ώρα, σχεδόν κάθε γίγαντας βρισκόταν ξαπλωμένος καταγής κι ένας παιάνας πανηγυρικός υψώθηκε από δεκάδες πουλιά που κελαηδούσαν στις κορφές πενήντα δέντρων μαζί.

Κάμποσοι ελέφαντες φάνηκαν τώρα να 'ρχονται βιαστικοί, και τα παιδιά, κατεβαίνοντας από τα δέντρα σαν μαϊμούδες, πήδηξαν απάνω τους και, μέσα σε μια στιγμή, ο κάθε ελέφαντας είχε στη ράχη του τρία τέσσερα μικρά. Φορτωμένοι έτσι άρχισαν να περπατούν πάνω στους γίγαντες που ήταν πεσμένοι καταγής και βογκούσαν. Χάνοντας τελικά την υπομονή τους από το θόρυβο που έκαναν, οι ελέφαντες τους κατάφεραν μερικά χτυπήματα με τις προβοσκίδες τους και τους παράτησαν.

Οι κακοί γίγαντες έμειναν πεσμένοι εκεί που ήταν, βουβοί και ασάλευτοι, μέχρι που νύχτωσε. Την άλλη μέρα το πρωί, είχαν εξαφανιστεί όλοι τους, και τα παιδιά δεν ξανάδαν πια κανέναν από δαύτους. Μετακινήθηκαν στην άλλη άκρη της κοιλάδας με τα οπωροφόρα, και ποτέ από τότε δεν ξανατόλμησαν να μπουν μέσα στο δάσος.

34. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Αφού πια κερδήθηκε η νίκη, η γυναίκα από την Μπούλικα άρχισε να κάνει λόγο για την πόλη και είπε πολλά για το πόσο ανυπεράσπιστη βρισκόταν, πόσο μοχθηρή ήταν η πριγκίπισσα που τη διαφέντευε και πόσο δειλοί ήταν οι κάτοικοι της. Στις επόμενες μέρες, τα παιδιά δεν κουβέντιαζαν πια για τίποτ' άλλο παρά μονάχα για την Μπούλικα, αν και στην πραγματικότητα δε είχαν την παραμικρή ιδέα για το τι ήταν η πόλη αυτή. Τότε, για πρώτη φορά, άρχισα να καταλαβαίνω το σχέδιο της γυναίκας, παρόλο που δεν ήξερα ακόμα τα κίνητρα του.

Η Λόνα, αλλά κι εγώ ο ίδιος, έβλεπα την ιδέα να καταληφθεί η πόλη πάρα πολύ δελεαστική. Τα παιδιά τώρα είχαν αρχίσει τόσο γρήγορα ν' αναπτύσσουν τη δύναμη τους, που δεν έβλεπα κανένα σοβαρό εμπόδιο στην επιτυχία του εγχειρήματος. Για την τρομερή Λίλιθ -γυναίκα, ή λεοπάρδαλη-ήξερα ποιο ήταν το μοναδικό ευάλωτο σημείο της, η καταστροφή της μέσω της κόρης της, και η επίδραση που είχε η παλιά προφητεία πάνω στους πολίτες· σίγουρα, στο εγχείρημα τούτο οτιδήποτε θα μπορούσε να ονομαστεί ριψοκίνδυνο, άξιζε τον κόπο! Επιτυχία δεν θα ήταν μήπως -και ποιος μπορούσε ν' αμφιβάλλει για την επιτυχία τους;-από μέρους των Μικρών, μιας δράκας παιδιών, να γίνουν γρήγορα ένας νεανικός λαός, που η διακυβέρνηση και η επιρροή τους θα ήταν για το καλό και μόνο για το καλό; Κυβερνώντας τους κακούς με σιδηρά πυγμή, δε θα γίνονταν μήπως η σωτηρία του έθνους;

Παράλληλα, οφείλω να ομολογήσω ότι είχα κι εγώ κάποιες βλέψεις για προσωπικό όφελος, κάποια φιλοδοξία να γίνει το εγχείρημα. Μου φαινόταν δίκαιο να πάρει η Λόνα τη θέση της στο θρόνο που υπήρξε θρόνος της μάνας της, και φυσικό να με κάνει σύζυγο και υπουργό της. θα ζούσα τη ζωή μου υπηρετώντας την οι δυο μας τι αλήθεια δε θα μπορούσαμε να

κάνουμε μ' έναν τέτοιο πυρήνα όπως τα Μικρά, για την ανάπτυξη ενός ευγενούς κράτους;
Ομολογώ, επίσης, κι ένα ολωσδιόλου ανόητο όνειρο: ν' ανοίξω εμπορικές σχέσεις με πολύτιμους λίθους ανάμεσα στους δύο κόσμους... ακατόρθωτο ευτυχώς, γιατί μόνο κακό θα μπορούσε να κάνει τελικά και στους δύο.
Φέρνοντας στο μυαλό μου την έκκληση του Αδάμ, έριξα στη Λόνα την ιδέα ότι, αν βρίσκαμε νερό, αυτό ίσως να επιτάχυνε την ανάπτυξη των Μικρών. Εκείνη, ωστόσο, έκρινε φρόνιμα, λέγοντας ότι αυτό θα έπρεπε να το αφήσουμε για την ώρα, μια και δεν ξέραμε ποιες μπορεί να ήταν οι συνέπειες στην αρχή· ενώ, με το πέρασμα του χρόνου, θα ήταν σχεδόν σίγουρο ότι θα τα υπέβαλλε σε μια καινούρια ανάγκη.
-Τα παιδιά είναι ό,τι είναι δίχως αυτό! είπε. Όταν θα καταλάβουμε την πόλη, τότε θα ψάξουμε και για νερό!
Έτσι, λοιπόν, ξεκινήσαμε και προχωρούσαμε τις προετοιμασίες μας, επιθεωρώντας αδιάκοπα τις εύθυμες ομάδες των παιδιών. Η Λόνα επικέντρωσε την προσοχή της κυρίως στην επιμελητεία, ενώ εγώ εκπαίδευα τους λιλιπούτειους στρατιώτες, κάνοντας τους ασκήσεις λιθοβολής, διδάσκοντας τους τη χρήση μερικών άλλων όπλων, και έκανα ό,τι μπορούσα για να τους μετατρέψω σε πολεμιστές. Η βασική δυσκολία ήταν να τους κάνω να σηκώνουν ψηλά τη σημαία τη στιγμή που ακουγόταν το σύνθημα. Τα περισσότερα ήταν οπλισμένα με σφεντόνες, ενώ μερικά απ' τα μεγαλύτερα αγόρια με βέλη και τόξα. Τα μεγαλύτερα κορίτσια κρατούσαν ξύλινα δόρατα, γερά σαν ατσάλι και μυτερά σαν βελόνες, ενισχυμένα με μακρόστενες λαβές, τρομερά όπλα. Το μόνο καθήκον τους ήταν να μεταφέρουν τέτοια όπλα, διότι ήταν πολύ μικρά για να πολεμήσουν.
Η ίδια η Λόνα είχε μεγαλώσει πολύ, αλλά δεν έδειχνε να το συνειδητοποιεί' ανέκαθεν ήταν, όπως και εξακολουθούσε να είναι, ή πιο ψήλη! Τα μαλλιά της είχαν μακρύνει κι αυτά πολύ και είχε γίνει σχεδόν γυναίκα. Όταν πρωτοσυναντηθήκαμε μετά το μακρύ χωρισμό μας, ακούμπησε κατάχαμα το βρέφος της, μ' αγκάλιασε απ' το λαιμό και σφίχτηκε πάνω μου, ενώ το

πρόσωπο της έλαμπε από ευχαρίστηση· μα όταν άρχισε να κλαίει το μωρό, μ' άφησε αμέσως, έτρεξε κοντά του και το πήρε στην αγκαλιά της. Βλέποντας την να ασχολείται με κάποιο γκρινιάρικο, πεισματάρικο ή ενοχλητικό μικρό, στο νου ερχόταν μια τρυφερή γιαγιά. Είχα την αίσθηση ότι τη γνώριζα αιώνες -από πάντα-πριν απ' τις απαρχές του χρόνου! Δε θυμόμουν σχεδόν καθόλου τη μητέρα μου αλλά, με τα μάτια της ψυχής μου, μου φαινόταν τώρα ίδια η Λόνα· κι αν φανταζόμουν μια αδελφή ή κάποιο παιδί, έπαιρναν πάντοτε το πρόσωπο της Λόνας! Σ' αυτήν πετούσε κάθε εικόνα που περνούσε απ' τη φαντασία μου· ήταν η γυναίκα της καρδιάς μου! Ποτέ δεν έψαχνε να με βρει, σχεδόν πάντα όμως βρισκόταν σε απόσταση αναπνοής από μένα. Ό,τι έκανα ή ό,τι σκεφτόμουν, σ' αυτήν το 'λεγα πάντα, και χαιρόμουν να πιστεύω ότι, ενώ έκανε τη δουλειά της με απόλυτη ανεξαρτησία, ένιωθε πολύ άνετα πλάι μου. Ποτέ για χάρη μου δεν παραμελούσε το παραμικρότερο παιδί, και η αγάπη μου γι' αυτήν απλώς και μόνο έκανε πιο έντονη την αίσθηση καθήκοντος που είχα. Το να την αγαπώ και να κάνω το καθήκον μου, μου φαινόταν πως ήταν, αν όχι στην πραγματικότητα ένα και το αυτό, μα αδιαχώριστα μεταξύ τους. θα μπορούσε ίσως να μου πει κάτι που έπρεπε να κάνω, θα μπορούσε ίσως να με ρωτήσει τι έπρεπε εκείνη να κάνει, αλλά ποτέ δε μου έδινε την εντύπωση ότι πιστεύει πως εγώ, το ίδιο όπως κι εκείνη, θα ήθελα να κάνω ή θα μπορούσε να μ' ενδιαφέρει οτιδήποτε άλλο εκτός από κείνο που έπρεπε να γίνει. Η αγάπη της ξεχείλιζε και με πλημμύριζε -όχι με χάδια αλλά με μια απόλυτη αναγνώριση που δεν μπορώ να τη συγκρίνω με τίποτε άλλο εκτός από την αφοσίωση ενός θεϊκού πλάσματος.

Ποτέ δεν της είπα τίποτε για τη μητέρα της.

Το δάσος ήταν γεμάτο πουλιά, που το εξαίσιο φτέρωμα τους, ενώ δεν αφαιρούσε τίποτε απ' το τραγούδι τους, έμοιαζε σχεδόν ν' αναπληρώνει την έλλειψη λουλουδιών -που, όπως ήταν φανερό, δεν μπορούσαν ν' αναπτυχθούν χωρίς νερό. Βλέποντας παντού τριγύρω μου στο δάσος τα πολύχρωμα

φτερά τους, ένιωσα τη λαχτάρα να φτιάξω απ' αυτά ένα φόρεμα για τη Λόνα. Ενώ τα μάζευα και τα έδενα σε σειρές τη μια πάνω στην άλλη, εκείνη με παρακολουθούσε με φανερή επιδοκιμασία για την επιλογή και την τακτοποίηση που έκανα, δίχως να με ρωτήσει ούτε μια φορά τι έφτιαχνα, μα περιμένοντας με έκδηλη ανυπομονησία το αποτέλεσμα της προσπάθειας μου. Σε δυο εβδομάδες είχα τελειώσει... ήταν ένας μακρύς, ριχτός μανδύας, που έδενε στο λαιμό και στη μέση, με δυο ανοίγματα για τα χέρια.
Σηκώθηκα και τον έριξα πάνω της. Σηκώθηκε κι εκείνη, τον έβγαλε από πάνω της και τον ακούμπησε στα πόδια μου νομίζοντας -φαντάζομαι-ότι μου ανήκε. Τον έριξα και πάλι στους ώμους της και της έδειξα πού να περάσει τα χέρια της. Εκείνη χαμογέλασε, κοίταξε για λίγο τα φτερά και τα χάιδεψε - το έβγαλε και πάλι και το απόθεσε κατάχαμα, αυτή τη φορά πλάι της. Όταν έφυγε από κοντά μου, πήρε μαζί της και το μανδύα και για λίγες μέρες δεν τον ξαναείδα. Στο τέλος, ήρθε κοντά μου ένα πρωί φορώντας τον και κρατώντας ένα άλλο ρούχο που το είχε φτιάξει με παρόμοιο τρόπο, μα απ' τα ξεραμένα φύλλα μιας ανθεκτικής πρασινάδας. Είχε σχεδόν την υφή των φτερών κι έμοιαζε με πανοπλία. Το φόρεσα αμέσως κι από κει κι έπειτα φορούσαμε πάντα κι οι δυο κείνες τις αυτοσχέδιες στολές όποτε βγαίναμε καβάλα πάνω στ' άλογα.
Μια μέρα, γύρω απ' το δάσος, είχε κάνει την εμφάνιση του ένα κοπάδι άλογα, μεγαλόσωμα και εντυπωσιακά, που μ' αυτά, επειδή δεν φοβούνταν καθόλου με πλάσματα τόσο διαφορετικού μεγέθους απ' το δικό τους, γίναμε σύντομα φίλοι· δυο απ' τα ωραιότερα τα είχα εκπαιδεύσει για τη Λόνα και για μένα. Συνηθισμένη κιόλας να καβαλικεύει ένα άλογο μικρό, οενθουσιασμός της ήταν μεγάλος όταν για πρώτη φορά κοίταξε από το ύψος της ράχης ενός ζώου που ανήκε στο γιγάντιο είδος, και το ίδιο το άλογο έδειχνε να καμαρώνει για το φορτίο που κουβαλούσε. Τα εκπαιδεύαμε κάθε μέρα ώσπου κερδίσαμε τόσο πολύ την εμπιστοσύνη τους ώστε να υπακούουν αμέσως και να μη φοβούνται τίποτε· μετά απ' αυτό,

βγαίναμε πάντοτε καβάλα μαζί τους στις παρελάσεις και στις πορείες.
Είναι αλήθεια πως η επιχείρηση μου φαινόταν πολλές φορές παράτολμη, αλλά η αυτοπεποίθηση της γυναίκας από την Μπούλικα, πραγματική ή φαινομενική, κατανικούσε πάντα τη διστακτικότητα μου. Τα μαγικά της πριγκίπισσας -επέμενε να υποστηρίζει-θ' αποδεικνύονταν ανίσχυρα απέναντι στα παιδιά' κι όση δύναμη κι αν είχε στα χέρια της και μόνο τα ζώα-σύμμαχοί μας θα μας εξασφάλιζαν την υπεροχή· ήταν έτοιμη η ίδια, έλεγε, μ' ένα γερό ραβδί, ν' αντιμετωπίσει ακόμα και δυο Μπουλικανούς μαζί. Ομολογούσε απροκάλυπτα το φόβο της για τη λεοπάρδαλη, αλλά αυτή θα την αναλάμβανα εγώ. Δίσταζα, πάντως, να κουβαλήσουμε όλα τα παιδιά μαζί μας.
-Δε θα 'ταν καλύτερο, πρότεινα, να μείνεις εσύ στο δάσος μαζί με το μωρό σου και με τα μικρότερα Μικρά;
Μου απάντησε ότι λογάριαζε πολύ την εντύπωση που θα έκανε η θέα τους στις γυναίκες, ειδικά στις μητέρες.
-Όταν αντικρίσουν τ' αγαπημένα πλάσματα, είπε, η καρδιά τους θ' αναστατωθεί απ' τη συγκίνηση, κι εγώ πρέπει να είμαι εκεί για να τις ενθαρρύνω να ξεσηκωθούν! Αν έχει απομείνει κάποια τόλμη στο μέρος αυτό, θα τη βρεις ανάμεσα στις γυναίκες.
-Εσύ, πάντως, είπα στη Λόνα, δεν πρέπει να βαρυφορτωθείς με κανένα παιδί, γιατί θα χρειάζεσαι παντού! Κι αυτό, γιατί υπήρχαν δυο μωρά εκτός από το βρέφος της γυναίκας, και επειδή, ακόμα και καβάλα στο άλογο να ήταν, πάντοτε σχεδόν κρατούσε ένα στην αγκαλιά της.
-Δε θυμάμαι να έμεινα ποτέ δίχως να φροντίζω κάποιο παιδί, μου απάντησε, μα όταν φτάσουμε στην πόλη, θα γίνει όπως θέλεις εσύ!
Ημπιστοσύνη της σε κάποιον που είχε τόσο οικτρά αποτύχει με γέμισε ντροπή. Μα δεν είχα εγώ βάλει σ' ενέργεια το κίνημα, ούτε και είχα λόγο για να φέρω αντίρρηση· δεν είχα άλλη επιλογή, μα όφειλα να δώσω τη μεγαλύτερη βοήθεια που μπορούσα. Απ' την πλευρά μου, ήμουν έτοιμος να ζήσω ή να πεθάνω μαζί με τη Λόνα. Η ταπεινοφροσύνη της καθώς και η

εμπιστοσύνη της μ' έκαναν κι εμένα ταπεινό, κι είχα ολόψυχα παραδοθεί στο σκοπό της.
Δεν υπήρχε ανάγκη, καθώς περνούσαμε μέσα από ένα λιβάδι γεμάτο χορτάρι, να βρούμε τροφή για τα άλογα ή για τις δυο αγελάδες που μας συνόδευαν για χάρη των παιδιών, έπρεπε όμως να βρεθεί τροφή για τους ελέφαντες. Το χορτάρι, βέβαια, ήταν γι' αυτά η κατάλληλη τροφή, όπως και για τα άλλα εκείνα ζώα, μα ήταν κοντό, και με τη μακρουλή μοναδική προβοσκίδα τους δεν μπορούσαν να κόβουν αρκετό όσο θα έπρεπε για να χορτάσουν για μια φορά. Έτσι, βάλαμε ολόκληρο το στρατό των παιδιών να μαζέψει χορτάρι και το κάναμε σανό' απ' αυτόν οι ελέφαντες μπορούσαν να κουβαλήσουν αρκετά δεμάτια που θα τους έφτανε για κάμποσες μέρες μαζί με το συμπλήρωμα απ' οτιδήποτε φρέσκο θα μαζεύαμε κάθε φορά που θα σταματούσαμε. Για τις αρκούδες, είχαμε πάρει μαζί μας καρύδια· και για τον εαυτό μας ξεράναμε μεγάλες ποσότητες καρπών. Πιάσαμε και εξημερώσαμε αρκετά ακόμα απ' τα μεγάλα άλογα· και τώρα, αφού τα φορτώσαμε, κι αυτά και τους ελέφαντες, με όλες μας τις προμήθειες, ετοιμαστήκαμε να ξεκινήσουμε.
Τότε, μαζί με τη Λόνα, κάναμε μια γενική επιθεώρηση. Μετά, εγώ τους έβγαλα λόγο· άρχισα λέγοντας τους ότι είχα μάθει πάρα πολλά γι' αυτούς, και ήξερα πια από πού κατάγονται.
-Δεν καταγόμαστε από πουθενά, φώναξαν εκείνα διακόπτοντας με. Είμαστε εδώ, απλούστατα!
Τους είπα ότι το καθένα απ' αυτά είχε μια δική του μητέρα, σαν τη μητέρα του τελευταίου βρέφους· πίστευα πως είχαν όλα μεταφερθεί από την Μπούλικα όταν ήταν τόσο πολύ μικρά, που δεν μπορούσαν πια να το θυμούνται, ότι η φθονερή πριγκίπισσα φοβόταν τόσο πολύ τα μωρά και τόσο αποφασισμένη ήταν να τα εξοντώσει, ώστε οι μανάδες τους αναγκάστηκαν να τα πάρουν και να φύγουν και να τ' αφήσουν σ' ένα μέρος όπου εκείνη δε θα μπορούσε να τα βρει, και ότι τώρα πήγαιναν στην Μπούλικα για να βρουν τις μανάδες τους και να τις ελευθερώσουν απ' την κακιά γιγάντισσα.

-Πρέπει όμως να σας πω, συνέχισα, ότι μας περιμένουν κίνδυνοι γιατί, όπως γνωρίζετε, πρέπει να πολεμήσουμε σκληρά για να καταλάβουμε την πόλη.
-Μπορούμε να πολεμήσουμε! Είμαστε έτοιμοι! κραύγασαν τα αγόρια.
-Ναι, μπορείτε, τους απάντησα, και ξέρω ότι θα πολεμήσετε: κι αξίζει να πολεμήσετε για τις μανάδες! Μόνο προσέχετε: πρέπει να είστε όλοι ενωμένοι.
-Ναι, ναι, θα φροντίζουμε ο ένας τον άλλο, απάντησαν εκείνα. Κανένας δε θ' αγγίξει κανέναν από μας εκτός από την ίδια του τη μάνα!
-Πρέπει να προσέχετε όλοι σας, να εκτελείτε αμέσως ό,τι σας λένε οι ανώτεροι σας!
-Ναι, ναι, θα το κάνουμε! Είμαστε έτοιμοι! Πάμε!
-Και κάτι ακόμα δεν πρέπει να ξεχνάτε, συνέχισα εγώ. Όταν χτυπάτε, να φροντίζετε να χτυπάτε κατευθείαν, δίχως να ξαστοχάτε· όταν ρίχνετε ένα βέλος, να το ρίχνετε κατευθείαν στο κεφάλι, κι όταν ρίχνετε μια πέτρα
-θα το κάνουμε! κραύγασαν πανηγυρίζοντας δίχως κανένα φόβο.
-Μπορεί όμως να τραυματιστείτε!
-Δε μας νοιάζει! Μας νοιάζει, παιδιά;
-Καθόλου!
-Μπορεί μερικά από σας να σκοτωθούν! είπα.
-Εμένα δε με νοιάζει να σκοτωθώ! φώναξε ένα τρισχαριτωμένο παιδάκι απ' τα μικρότερα· καβαλίκευε ένα όμορφο ταυρόπουλο, που χοροπηδούσε και κάλπαζε σαν άλογο.
-Ούτε κι εμένα! Ούτε κι εμένα! ακούστηκαν φωνές από παντού.
Τότε η Λόνα, βασίλισσα και μαζί μητέρα κι αδελφή όλων τους, μίλησε πάνω απ' το μεγάλο άλογο της πλάι μου:
-θα έδινα τη ζωή μου, είπε, για να έχω τη μητέρα μου. Μπορεί και να με σκότωνε αν ήθελε. Εγώ θα τη φιλούσα μονάχα και θα πέθαινα!
-Ελάτε, παιδιά, ξεκινάμε! φώναξε ένα κοριτσόπουλο. Πάμε να βρούμε τις μανάδες μας.

Ένας πόνος διαπέρασε την καρδιά μου. Μα δεν μπορούσα πια να υπαναχωρήσω. Θα ήταν ηθική καταστροφή για τα Μικρά.

35. ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΣΤΗΝ ΜΠΟΥΛΙΚΑ

Είχε ξημερώσει όταν ξεκινήσαμε, σχηματίζοντας ανάμεσα στο γαλανό ουρανό και το πράσινο χορτάρι ένα ιπποτικό θέαμα πάνω στην απέραντη κοιλάδα, θα ταξιδεύαμε όλο το πρωινό και θα ξεκουραζόμασταν το απομεσήμερο, ύστερα θα συνεχίζαμε τη νύχτα, θα ξεκουραζόμασταν την άλλη μέρα και θα ξεκινούσαμε πάλι μόλις σουρούπωνε. Στο τελευταίο μέρος της πορείας μας θα προσπαθούσαμε να χωριστούμε σε ομάδες ώστε, φτάνοντας στην πόλη το χάραμα, να βρεθούμε μέσα κιόλας απ' τις πύλες μόλις θα γινόμασταν αντιληπτοί.
Φαινόταν σαν να μετανάστευαν μαζί μας όλοι οι κάτοικοι του δάσους. Ένα πλήθος από πουλιά προπορευόταν πετώντας μπροστά -φαντάζονταν πως ήταν, δεν αμφιβάλλω γι' αυτό, ηεμπροσθοφυλακή· μεγάλα σμήνη από πεταλούδες και άλλα έντομα έπαιζαν πάνω απ' τα κεφάλια μας, και πλήθος άλλα ζούδια και πλάσματα της γης μας ακολουθούσαν. Αυτά τα τελευταία μας άφηναν όταν νύχτωνε, σχεδόν όλα εκτός απ' τα πουλιά και τις πεταλούδες, τις σφίγγες και τις χρυσόμυγες που ήρθαν μαζί μας μέχρι τις πύλες της πολιτείας.
Σταματούσαμε και κοιμόμασταν βαθιά όλο το απόγευμα· ήταν η πρώτη μας πραγματική πορεία, αλλά κανείς δεν κουραζόταν. Τη νύχτα βαδίζαμε πιο γρήγορα, γιατί έκανε κρύο. Πολλά μικρά τα έπαιρνε ο ύπνος καβάλα στα ζώα τους, και ξυπνούσαν το πρωί ζωογονημένα. Κανένα δεν έπεφτε. Μερικά προχωρούσαν καβάλα πάνω σε αδρόμαλλες αρκούδες που παραπατούσαν, και όμως πήγαιναν αρκετά γρήγορα, όσο και οι ελέφαντες. Άλλα ήταν ανεβασμένα σε διαφορετικά είδη ελαφιών και θα πήγαιναν τρέχοντας όλο το δρόμο αν αυτό δεν το εμπόδιζε. Τα μικρά που ήταν ανεβασμένα πάνω πάνω στο σανό των ελεφάντων, επειδή δεν μπορούσαν να βλέπουν τα

ζώα από κάτω, τους μιλούσαν συνέχεια όσο έμεναν ξύπνια. Μια φορά που είχαμε σταματήσει για να φάμε, άκουσα ένα μικρούλη, καθώς τραβούσε μια φούχτα σανό για να του δώσει, να κουβεντιάζει έτσι με το "αγαπημένο ζωάκι" του:
-Μυταρά, καλέ μου, μην κάνεις φασαρία! Έχε υπομονή! Σε λίγο κατεβαίνω! θα 'ρθω κοντά σου. Ξέρω, βέβαια, πως θα σηκώσεις τη μύτη σου επάνω για να με ψάξεις, και τότε θα φιληθούμε σαν καλά ελεφαντάκια, θα δεις!
Την ίδια νύχτα ξέσπασε τέτοια φασαρία από σαλπίσματα ελεφάντων, χλιμιντρίσματα αλόγων και ξεφωνητά παιδιών που τα μιμούνταν, και αντηχούσαν τόσο μακριά πέρα απ' τις σιωπηλές εκτάσεις, ώστε, επειδή δεν ήμουνβέβαιος για το πόσο κοντά ήταν η πόλη, γρήγορα σταμάτησα την οχλαγωγία για να μη δώσουμε υποψία ότι πλησιάζαμε.
Αξαφνα, ένα πρωί, ο ήλιος και η πόλη ανέτειλαν, όπως μου φάνηκε, συγχρόνως και τα δυο μαζί. Στα μάτια των παιδιών, τα τείχη φάνταζαν απλώς σαν ένας πελώριος όγκος από βράχια, μα όταν τους είπα ότι από μέσα ήταν γεμάτα πέτρινες φωλιές, είδα αμέσως το φόβο και την αντιπάθεια να πλημμυρίζει τις καρδιές τους· για πρώτη φορά στη ζωή τους, πιστεύω -πολλά απ' αυτά είχαν ζήσει ατέλειωτες μικρές ζωές-γνώριζαν τι θα πει φόβος. Το μέρος τους φάνηκε άσχημο· πώς θα έβρισκαν τις μητέρες τους σ' ένα τέτοιο μέρος; Αλλά συνέχιζαν ηρωικά την προσπάθεια, γιατί είχαν εμπιστοσύνη στη Λόνα -και σ' εμένα, βέβαια, όσο λίγο κι αν το άξιζα.
Περάσαμε κάνοντας πολύ θόρυβο μεσ' απ' την κεντρική πύλη. Στα σίγουρα, ποτέ άλλοτε δεθα 'χε ακουστεί στο παλιό λιθόστρωτο της τέτοιος θόρυβος από οπλές αλόγων και τέτοιο ποδοβολητό! Ξαφνιασμένα τα άλογα, κοντοστέκονταν κι έδειχναν φοβισμένα απ' τον αντίλαλο των ίδιων των βημάτων τους· μερικά σταματούσαν ολότελα για μια στιγμή και άλλα στριφογύριζαν αγριεμένα· τελικά όμως ηρέμησαν και συνέχισαν το δρόμο τους. Μερικά Μικρά ανατρίχιασαν και όλα ήταν ήσυχα και τρομαγμένα. Τα τρία κορίτσια έσφιξαν πιο πολύ τα μωρά που κρατούσαν στην αγκαλιά τους. Όλα τα ζώα,

εκτός απ' τις αρκούδες και τις πεταλούδες, φανέρωναν το φόβο τους.
Στην όψη των γυναικών είχε απλωθεί μια σκοτεινιά, μια ανησυχία· ούτε κι εγώ έμεινα ανεπηρέαστος απ' τη γενική τρομάρα, γιατί βάραινε στη συνείδηση μου η ευθύνη για ολόκληρο εκείνον το στρατό' τον είχα οδηγήσει στον κίνδυνο, που η σκιά του πια γινόταν αισθητή! Αλλά με στήριζε η σκέψη του επερχόμενου βασιλείου των Μικρών, με τους κακούς γίγαντες σκλάβους του και αγαπητούς, υπάκουους φίλους του, τα ζώα! Εγώ, δυστυχώς, που έτσι ονειρευόμουν, δεν είχα μάθει να υπακούω! Ένα πείσμα δίχως πίστη, δίχως εμπιστοσύνη, με είχε θέσει επικεφαλής αυτής της στρατιάς των αθώων! Δεν ήμουν κι ο ίδιος παρά ένας σκλάβος, σαν τον οποιονδήποτε βασιλιά του κόσμου που είχα εγκαταλείψει, ο οποίος κάνει ή επιμένει να κάνει μόνον ό,τι τον ευχαριστεί. Μα η Λόνα πορευόταν πλάι μου πάνω στο άλογο, ένα παιδί πραγματικά, συνεπώς μια λεύτερη γυναίκα -ήρεμη, αμίλητη, προσεχτική, δίχως ίχνος φόβου!
Βρισκόμασταν στην καρδιά σχεδόν της πολιτείας πριν ακόμα αντιληφθεί κανένας κάτοικος της την παρουσία μας. Μα τώρα παράθυρα άρχισαν ν' ανοίγουν και νυσταλέα κεφάλια να προβάλλουν. Το κάθε πρόσωπο κοίταζε στην αρχή με μια νυσταλέα ματιά περιέργειας, δίχως ενδιαφέρον, που μόλις έβλεπε τα ζώα, άλλαζε και γινόταν κατάπληξη, γεμάτη φόβο. Ωστόσο, παρά το φόβο τους, όταν είδαν ότι οι εισβολείς ήταν σχεδόν όλοι τους παιδιά, οι γυναίκες βγήκαν τρέχοντας στους δρόμους με τους άντρες να τις ακολουθούν. Για λίγη ώρα, όμως, όλοι τους έμεναν κοντά στα σπίτια τους, κολλημένοι θαρρείς με τις πλάτες στους τοίχους, αφήνοντας χώρο στη μέση, γιατί δεν τολμούσαν να πλησιάσουν τα ζώα.
Στο τέλος, ένα αγόρι, που φαινόταν γύρω στα πέντε, και στο μυαλό του ήταν έντονη η ιδέα της μητέρας του, βλέποντας μες στο πλήθος μια γυναίκα που το πρόσωπο της του άρεσε, όρμησε πάνω της πηδώντας κάτω απ' την αντιλόπη του, και κρεμάστηκε στο λαιμό της, σφίγγοντας την με αγάπη· δεν άργησε ούτ' εκείνη να του ανταποδώσει το αγκάλιασμα και τα

φιλιά του. Μα πάνω στον ώμο της έπεσε βαρύ ένα αντρικό χέρι και την άρπαξε απ' το σβέρκο. Αστραπιαία τότε, ένα κορίτσι κάρφωσε στο μπράτσο του το μυτερό ακόντιο της· εκείνος ούρλιαξε άγρια και, την ίδια στιγμή, τρυπημένος από δυο τρία ακόμα ακόντια, το έβαλε στα πόδια κραυγάζοντας.
-Γίγαντες είναι! Γίγαντες κακοί! είπε η Λόνα, και τα μάτια της πετούσαν αστραπές καθώς κάλπαζε μετ' άλογο της καταπάνω σε κάποιον απ' αυτούς με ασυνήθιστο ύψος, ο οποίος, νιώθοντας μέσα του ν' ανασαλεύει ένας ελάχιστος ανδρισμός, στάθηκε φράζοντας της το δρόμο μ' ένα ρόπαλο. Δεν τόλμησε να περιμένει να δεχτεί το χτύπημα, μα παραμέρισε και, την άλλη στιγμή, παράδωσε τα όπλα, αφού δέχτηκε βροχή από πέτρες. Μα κι άλλος πελώριος γίγαντας, αποφεύγοντας το δικό μου άλογο, προχώρησε άξαφνα, φωνάζοντας κάτι ακατανόητο, ανάμεσα σ' εμένα και στο αγόρι που ερχόταν πίσω μου πάνω στ' άλογο του.
Το αγόρι του είπε ν' απευθυνθεί στο βασιλιά' ο γίγαντας χτύπησε το αλογάκι του στο κεφάλι μ' ένα σφυρί, κι εκείνο σωριάστηκε καταγής. Προτού προλάβει όμως το κτήνος να ξαναχτυπήσει, ένα ελεφαντάκι από πίσω τον ξάπλωσε κάτω φαρδύ πλατύ και τον ποδοπάτησε τόσο πολύ που δε δοκίμασε να σηκωθεί μέχρις ότου πέρασαν εκατοντάδες πόδια από πάνω του -όλος ο στρατός.
Αλλά στη θέα των γυναικών, τι τρόμος συνέφιαζε το πρόσωπο της Λόνας! Ούτε μια απ' αυτές δεν είχε ευχάριστη όψη. Ανάμεσα σ' αυτές, λοιπόν, θα έβρισκαν μητέρες τα μικρά αγγελούδια;
Δεν προφτάσαμε να σταματήσουμε στην κεντρική πλατεία, όταν ήρθαν τρέχοντας δυο κορίτσια με έκδηλη ανησυχία, φέρνοντας το νέο ότι δυο αγόρια τα είχαν απαγάγει κάποιες γυναίκες. Γυρίσαμεαμέσως, και τότε ανακαλύψαμε πως η γυναίκα που είχε γίνει φίλη μας, είχε χαθεί μαζί με το μωρό της.
Αλλά την ίδια στιγμή είδαμε μια άσπρη λεοπάρδαλη να κατηφορίζει πηδώντας προς το μέρος μας, μεσ' από ένα στενό δρομάκι που οδηγούσε απ' την πλατεία στο παλάτι. Τα Μικρά

δεν είχαν ξεχάσει την πάλη των δύο ζώων στο δάσος· μερικά έδειξαν να τρομάζουν και οιγραμμές τους άρχισαν να διασαλεύονται θυμήθηκαν όμως τη διαταγή που τους είχα δώσει πριν από λίγο και παρέμειναν στις θέσεις τους.
Σταματήσαμε για να δούμε το αποτέλεσμα· ξαφνικά ένα μικρό αγόρι, που το έλεγαν Οντού, αξιοθαύμαστο για τη γρηγοράδα και το θάρρος του, που με είχε ακούσει να μιλώ για την καλοσύνη της άσπρης λεοπάρδαλης, πήδηξε απ' τη ράχη της αρκούδας του, που ερχόταν σιγά σιγά πίσω μου, κι έτρεξε να την υποδεχτεί. Η λεοπάρδαλη, για ν' αποφύγει να τον πετάξει κάτω χτυπώντας πάνω του με την ορμή που έτρεχε, τραβήχτηκε τόσο απότομα που κατρακύλησε αρκετές φορές· όταν ξανασηκώθηκε όμως στα πόδια της, βρήκε το παιδί ανεβασμένο στη ράχη της. Ποιος θα μπορούσε ν' αμφιβάλει για την υποταγή ενός λαού που έβλεπε ένα παιδάκι από τη μεριά του εχθρού να καβαλικεύει ένα ζώοπου καθημερινά τους προξενούσε τρόμο; Γεμάτοι αυτοπεποίθηση για την επίδραση
Καθώς σταματούσαμε στο σπίτι όπου μας έφερε ο οδηγός μας, ακούσαμε μια σπαραχτική κραυγή· πήδησα κάτω και όρμησα στην πόρτα.
Το άλογο μου πλησίασε και μ' έσπρωξε πέρα με τη μουσούδα του, έκανε μεταβολή και άρχισε να χτυπά την πόρτα με τις οπλές του όταν ζύγωσε κοντά ο Οντού πάνω στη λεοπάρδαλη που, βλέποντας τη, στάθηκε ακίνητο τρέμοντας. Αλλά κι εκείνη είχε ακούσει την κραυγή και, ξεχνώντας το παιδί στη ράχη της, ρίχτηκε στην πόρτα· το παιδί τινάχτηκε, χτύπησε πάνω στην πόρτα και σωριάστηκε αναίσθητο. Πριν προλάβω να πάω κοντά του, η Λόνα το είχε πάρει κιόλας στην αγκαλιά της και, μόλις εκείνο συνήλθε, το 'βαλε πάνω στη ράχη της αρκούδας που δεν είχε σταματήσει να το ακολουθεί.
Όταν για τρίτη φορά η λεοπάρδαλη ρίχτηκε πάνω στην πόρτα, αυτή τελικά υποχώρησε, και τότε όρμησε μέσα. Την ακολουθήσαμε, αλλά είχε κιόλας χαθεί. Ανεβήκαμε τρέχοντας μια σκάλα και ψάξαμε όλο το σπίτι, αλλά δε βρήκαμε κανέναν. Ορμώντας πάλι κάτω, είδαμε μια πόρτα κάτω απ' τη σκάλα που μας οδήγησε σ' ένα λαβύρινθο. Πάντως, δεν είχαμε

απομακρυνθεί πολύ, όταν συναντήσαμε τη λεοπάρδαλη που αναζητούσαμε μαζί με το παιδί στη ράχη της.
Το παιδί μας είπε πως η γυναίκα που είχε νομίσει για μητέρα του το είχε ρίξει σε μια τρύπα, λέγοντας του πως θατο έδινε στη λεοπάρδαλη. Μα η λεοπάρδαλη είχε καλή καρδιά και το 'βγάλε έξω.
Συνεχίζοντας την αναζήτηση του άλλου παιδιού, μπήκαμε πιο εύκολα στο επόμενο σπίτι, δυστυχώς όμως μόνο και μόνο για να δούμε πως ήταν πολύ αργά' κάποιος από τους βάρβαρους εκείνους είχε σκοτώσει πριν από λίγο το μικρό αιχμάλωτο! Ωστόσο η Λόνα παρηγορήθηκε όταν έμαθε ποιο ήταν -ήταν απ' αυτά που όταν μεγάλωνε θα γινόταν ένας κακός γίγαντας, η χειρότερη μοίρα απ' την οποία το είχε γλιτώσει ο θάνατος. Η λεοπάρδαλη χύθηκε πάνω στο φονιά, τον άρπαξε απ' το λαιμό, τον έσυρε έξω στο δρόμο και ακολούθησε τη Λόνα μαζί του, σαν μια γάτα μ' ένα μεγάλο αρουραίο στις μασέλες της.
-Ας φύγουμε απ' το φριχτό τούτο μέρος, είπε η Λόνα. Δεν υπάρχουν μητέρες εδώ! Αυτός ο λαός δεν αξίζει να τον ελευθερώσεις.
Η λεοπάρδαλη άφησε κάτω τη λεία της και όρμησε μέσα στο πλήθος, πότε από δω πότε από κει όπου βρίσκονταν περισσότεροι. Οι σκλάβοι ξεφώνιζαν και το 'βαζαν στα πόδια να σωθούν, πέφτοντας σωρό ο ένας πάνω στον άλλο.
Όταν ξαναγυρίσαμε στο στρατό, τον βρήκαμε όπως τον είχαμε αφήσει, όρθιο, σε τάξη κι ετοιμοπόλεμο.
Εγώ, όμως, κάθε άλλο παρά ήσυχος ήμουν: η πριγκίπισσα δεν είχε δώσει σημεία ζωής, και το τι μηχανορραφίες έκανε, δεν το ξέραμε. Έπρεπε να βάλουμε σκοπούς και φρουρούς να φυλάξουν όλη νύχτα.
Τα Μικρά ήταν τόσο σκληραγωγημένα πλάσματα, που θα μπορούσαν ν' αναπαυθούν οπουδήποτε· τους είπαμε να ξαπλώσουν εκεί που βρίσκονταν μαζί με τα ζώα τους, και να κοιμηθούν μέχρι ν' ακούσουν το πρώτο κάλεσμα. Μέσα σε μια στιγμή, είχαν ξαπλώσει όλα, και την επόμενη είχαν παραδοθεί στη μουσική του ύπνου τους, ήχος που έμοιαζε με νερό που κελαρύζει πάνω στο χορτάρι, ή με απαλό αεράκι ανάμεσα στα

φυλλώματα. Τα ζώα τους είχαν πιο ελαφρύ ύπνο, έτοιμα διαρκώς να ξυπνήσουν. Τα μεγαλύτερα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, περπατούσαν ανάλαφρα εδώ κι εκεί ανάμεσα στο κοιμισμένο πλήθος. Όλα ήταν ήσυχα· το φριχτό μέρος φαινόταν να ξεκουράζεται πέρα ως πέρα.

36. ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΚΟΡΗ

Η Λόνα είχε σιχαθεί τόσο πολύ εκείνους τους ανθρώπους, καν προπαντός τις γυναίκες, ώστε ήθελε να φύγουμε απ' αυτό το μέρος όσο γινόταν πιο γρήγορα. Εγώ, αντίθετα, ένιωθα πολύ έντονα ότι, αν κάναμε κάτι τέτοιο, θα ήταν σαν ν' αποτυχαίναμε με τη θέληση μας εκεί όπου η επιτυχία ήταν σίγουρη και, ακόμα χειρότερα, ν' αποκαρδιώσουμε τα Μικρά κι έτσι να τα φέρουμε σε πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο. Αν υποχωρούσαμε, ήταν βέβαιο πως η πριγκίπισσα δε θα μας άφηνε δίχως να μας επιτεθεί. Αν είχαμε το θάρρος να την αντιμετωπίσουμε, η επαλήθευση της προφητείας έγερνε πιθανώς προς το μέρος μας. Μάνα και κόρη έπρεπε να συναντηθούν δεν αποκλείεται η ομορφιά και η γλυκύτητα της Λόνας να προκαλούσε θύελλα στην καρδιά της Λίλιθ. Αν απειλούσε με βιαιοπραγίες, θα ήμουν εγώ εκεί ανάμεσα τους. Αν διαπίστωνα ότι δεν είχα άλλη δύναμη πάνω της, ήμουν έτοιμος, για χάρη της Λόνας, της δικής μου Λόνας, να τη χτυπήσω ανελέητα στο κλειστό της χέρι! Ήξερα πως ήταν καταδικασμένη· το πιθανότερο, πως ήταν γραφτό η καταστροφή της να περνούσε πια απ' τα δικά μας χέρια!

Πάντως, δίχως κανέναν υπαινιγμό για τη συγγένεια της με την πριγκίπισσα, εξήγησα στη Λόνα πώς μου φαινόταν εμένα η περίπτωση. Εκείνη συμφώνησε αμέσως να με συνοδέψει στο παλάτι.

Από την κορυφή κάποιου ψηλού πύργου, νωρίς το πρωί, ενώ η πόλη κοιμόταν ακόμα, η πριγκίπισσα είχε δει να πλησιάζει ο

στρατός των Μικρών. Η θέα τους ξύπνησε μέσα της έναν αβυσσαλέο τρόμο· είχε αποτύχει στην προσπάθεια της να τα εξοντώσει και τώρα εκείνα της έκαναν επίθεση! Η προφητεία σε λίγο θα έβγαινε αληθινή!

Όταν συνήλθε απ' την ταραχή της, κατέβηκε στη σκοτεινή αίθουσα και κάθισε στο βορινό κέντρο του ελλειψοειδούς, κάτω απ' το άνοιγμα της στέγης.

Γιατί έπρεπε να σκεφτεί! Τώρα, αυτό που ονόμαζε σκέψη, απαιτούσε μια σαφή συνείδηση του εαυτού της, όχι όπως ήταν η ίδια, μα όπως διάλεξε να πιστεύει πως είναι· και για να βοηθηθεί να καταλάβει αυτήν τη συνείδηση, είχε κρεμάσει, λίγο παράμερα και πάνω απ' το κεφάλι της, χωρίς να φαίνεται ο ίδιος, έναν καθρέφτη για να δεχτεί άπλετα τη φωτοπλημμύρα που σε λίγο θ' αντανακλούσε το πρόσωπο της. Έτσι, για ν' αντικρίσει το όραμα του εαυτού της στο μεγαλείο της ομορφιάς της, καθόταν περιμένοντας τον ήλιο του μεσημεριού.

Πλήθος σκιές αχνοσάλευαν γύρω της μέσα στο σκοτάδι, αλλά, καθώς πολύ συχνά, μ' ένα δικό της εσωτερικό μάτι, έπιανε μια απ' αυτές τις σκιές, αρνιόταν να την κοιτάξει. Πολύ κοντά κάτω από τον καθρέφτη στεκόταν ο Ίσκιος που παρακολουθούσε τις περιπλανήσεις της, αλλά, απορροφημένη απ' τον εαυτό της όπως ήταν, αυτόν δεν τον έβλεπε.

Η πόλη είχε καταληφθεί' οι κάτοικοι είχαν ζαρώσει τρομαγμένοι τα Μικρά και το παράξενο ιππικό τους είχαν στρατοπεδεύσει στην πλατεία· ο ήλιος έλαμπε πάνω στην πριγκίπισσα και για λίγα λεπτά είδε τον εαυτό της σε όλη του τη δόξα. Το όραμα έσβησε γρήγορα, εκείνη όμως συνέχιζε να κάθεται στην ίδια θέση. Είχε νυχτώσει πια· το σκοτάδι γέμισε και τύλιξε το γυαλί, ωστόσο αυτή δε σάλευε. Μια παγερή σκοτεινιά που έπηζε από σκιές κατάκλυζε το παλάτι· οι υπηρέτες ανατρίχιαζαν και κρύωναν, αλλά δεν τολμούσαν να φύγουν από κει γιατί υπήρχαν τα θηρία των Μικρών η πριγκίπισσα καθόταν ασάλευτη όλη τη νύχτα· έπρεπε να δει ακόμα μια φορά την ομορφιά της! Έπρεπε να προσπαθήσει να σκεφτεί ακόμα μια φορά. Μα το κουράγιο και η θέληση την είχαν πια εξαντλήσει" θα την εγκατέλειπαν.

Το πρωί διαλέξαμε δώδεκα απ' τα ψηλότερα και πιο θαρραλέα αγόρια να έρθουν μαζί μας στο παλάτι. Εμείς καβαλικέψαμε τα μεγάλα άλογα μας, κι εκείνα τα μικρά, μαζί με τα ελεφαντάκια τους.
Η πριγκίπισσα καθόταν περιμένοντας τον ήλιο για να της δώσει τη χαρά της ατομικής της παρουσίας. Το κύμα του φωτός ανέβαινε τ' ακροθαλάσσι τ' ουρανού, μα ωσότου να σταθεί μεσούρανα ο ήλιος, ούτε μια ηλιαχτίδα του δεν μπορούσε να μπει στη σκοτεινή αίθουσα.
Ο ήλιος πρόβαλε στα μάτια μας και γρήγορα υψώθηκε. Καθώς ανηφορίζαμε προς τοπαλάτι, είχε κιόλας φτάσει στο θόλο της μεγαλύτερης αίθουσας του. Κοίταξε μέσα από το άνοιγμα του, και με μιαν άξαφνη ακτινοβολία η πριγκίπισσα έλαμψε πάνω στην ίδια την εικόνα της. Μα μ' ένα τίναγμα βρέθηκε όρθια βγάζοντας μια κραυγή απελπισίας· πού χάθηκε η λευκότητα της; Ηκηλίδα κάλυπτε το μισό της πλευρό και ήταν μαύρη όπως το μάρμαρο που την περιέβαλλε! Τυλίχτηκε σφιχτά στο φόρεμα της και σωριάστηκε στην πολυθρόνα της. Ο Ίσκιος γλίστρησε έξω κι αυτή τον είδε που έφευγε.
Βρήκαμε την πύλη ανοιχτή όπως πάντα. Περάσαμε και ανηφορίσαμε το λιθόστρωτο προς την είσοδο του παλατιού και μπήκαμε στον προθάλαμο. Η πιτσιλωτή λεοπάρδαλη βρισκόταν εκεί, μες στο κλουβί της -φαινόταν κοιμισμένη ή δίχως ζωή. Τα Μικρά σταμάτησαν για μια στιγμή να την κοιτάξουν. Εκείνη τινάχτηκε μ' ένα πήδημα πάνω στα κάγκελα τουκλουβιού. Τα άλογα σηκώθηκαν στα πίσω πόδια τους και ξανάπεσαν, οι ελέφαντες οπισθοχώρησαν ένα βήμα. Την επόμενη στιγμή, η λεοπάρδαλη έπεσε κατάχαμα, στριφογύρισε συγκλονισμένη από σπασμούς και έμεινε ακίνητη. Εμείς τραβήξαμε για τη μεγάλη αίθουσα.
Η πριγκίπισσα ήταν ακόμα γερμένη στην πολυθρόνα της, μέσα στις αχτίδες του φωτός που έριχνε ο ήλιος, όταν από τις πέτρινες πλάκες της αυλής έφτασαν στ' αφτιά της οι ήχοι απ' τις οπλές των αλόγων. Αναπήδησε, αφουγκράστηκε με προσοχή και άρχισε να τρέμει" ποτέ τέτοιοι ήχοι δεν είχαν ακουστεί μες στο παλάτι της! Πίεσε την παλάμη της στο

πλευρό της και πήρε βαθιά ανάσα. Το ποδοβολητό ολοένα και πλησίαζε, μπήκε μέσα στην αίθουσα την ίδια· μεσ' από το σκοτάδι την πλησίασαν κάτι κινούμενες σιλουέτες που δεν ήταν σκιές.
Εμείς βλέπαμε στο κέντρο του σκοταδιού μόνοτη θριαμβική λάμψη μιας γυναίκας. Η Λόνα πήδησε απ' το άλογο της και την πλησίασε. Πήδησα κι εγώ απ' το δικό μουκαι ακολούθησα τη Λόνα.
-Μητέρα! Μητέρα! φώναξε, και η κρυστάλλινη, όμορφη φωνή της αντιλάλησε στο θόλο.
Η πριγκίπισσα ανατρίχιασε1 το πρόσωπο της έγινε μαύρο σχεδόν από το μίσος· τα φρύδια της έσμιξαν. Στήθηκε όρθια.
-Μητέρα! Μητέρα! ξαναφώναξε η Λόνα. Κι ανεβαίνοντας στο βάθρο αγκάλιασε την πριγκίπισσα.
Μια στιγμή ακόμα και θα είχα φτάσει κοντά τους! Αλλά σ' εκείνη τη στιγμή είδα τη Λόνα να σηκώνεται στον αέρα σαν να την είχε αρπάξει κάποια αόρατη δύναμη και να τη χτυπάει πάνω στο μαρμάρινο δάπεδο. Ω, τι φοβερός ήταν αυτός ο ήχος! Σωριάστηκε στα πόδια μου κι έμεινε ακίνητη εκεί. Η πριγκίπισσα κάθισε στην πολυθρόνα της χαμογελώντας σατανικά.
Έπεσα στα γόνατα πλάι στη Λόνα, την ανασήκωσα απ' τις πλάκες και την έσφιξα στο στήθος μου. Οργισμένος, γεμάτος μίσος, έριξα στην πριγκίπισσα μια ματιά' εκείνη μου την ανταπέδωσε χαμογελώντας πολύ γλυκά, θα είχα ορμήσει πάνω της, θα την είχα πιάσει απ' το λαιμό και θα την είχα πνίξει, μα η αγάπη για το παιδί ήταν δυνατότερη απ' το μίσος για τη μάνα, κι έτσι έσφιξα ακόμα περισσότερο στην αγκαλιά μου το πολύτιμο φορτίο μου. Τα χέρια της κρέμονταν άψυχα· το αίμα της έσταζε πάνω στα χέρια μου και έπεφτε στο δάπεδο με απαλές, αθόρυβες μικρές σταγόνες.
Τα άλογα το οσμίστηκαν αυτό -πρώτα το δικό μου, κι ύστερα τα μικρά. Το δικό μου σηκώθηκε στα πίσω πόδια του, τρέμοντας και κοιτάζοντας με αγριωπό μάτι, προχώρησε άσκοπα για λίγο και μετά όρμησε σαν κεραυνός, στα τυφλά, προς τα κάτω στη σκοτεινή αίθουσα, με τα υπόλοιπα αλογάκια να το

ακολουθούν. Το άλογο της Λόνας στεκόταν κοιτάζοντας από ψηλά την κυρά του, τρέμοντας σύγκορμο. Τ' αγόρια πήδησαν αμέσως από τις ράχες των αλόγων τους, κι αυτά, μη βλέποντας το μαύρο τοίχο μπροστά τους, όρμησαν μαζί με το δικό μου και χτύπησαν απάνω του. Οι ελέφαντες πλησίασαν τη βάση του βάθρου και σταμάτησαν, βγάζοντας άγρια σαλπίσματα-τα Μικρά πήδησαν απάνω και στάθηκαν γεμάτα φρίκη· η πριγκίπισσα, γερμένη στο κάθισμα της, κοίταζε μ' ένα πρόσωπο νεκρικό -μόνο τα μάτια της ήταν ζωντανά, πετώντας φλόγες μίσους. Είχε αρχίσει και πάλι να σαπίζει και να λιώνει, έτσι όπως την είχα βρει τότε στο δάσος, και το πλευρό της ήταν σαν να είχε ακουμπήσει απάνω του ένα πελώριο χέρι, αφήνοντας εκεί, θαρρείς, το αποτύπωμα του. Η Λόνα όμως δεν έβλεπε τίποτε, όπως κι εγώ επίσης, εκτός από τη Λόνα.

-Μητέρα! Μητέρα! αναστέναξε και σταμάτησε να πάρει ανάσα.

Τη σήκωσα στα χέρια και την πήγα στην αυλή· ο ήλιος έλαμπε πάνω στο άσπρο της πρόσωπο και στη θλιβερή σκιά του φασματικού χαμόγελου της. Το κεφάλι της κρεμάστηκε πίσω. Ήταν "νεκρή σαν τη γη".

Ξέχασα τα Παιδιά, ξέχασα τη θανατηφόρα πριγκίπισσα, ξέχασα το σώμα στην αγκαλιά μου και περιπλανήθηκα εδώ κι εκεί μακριά, αναζητώντας τη δική μου Λόνα. Οι πόρτες και τα παράθυρα ήταν γεμάτα με βάρβαρα πρόσωπα, που με κοίταζαν μα δεν τολμούσαν να μιλήσουν, γιατί έβλεπαν πίσω μου την άσπρη λεοπάρδαλη, με κρεμασμένο το κεφάλι της να με ακολουθεί. Την κλότσησα διώχνοντας τη με το πόδι μου. Εκείνη στάθηκε για λίγο να με κοιτά που έφευγα και μετά ήρθε πάλι ξοπίσω μου.

Έφτασα στην πλατεία· ο μικρός στρατός είχε φύγει! Η ερημιά της με αναστάτωσε. Πού ήταν τα Μικρά; Τα δικά της Μικρά; Είχα χάσει τα παιδιά της! Κοίταζα απελπισμένος γύρω μου, προχώρησα παραπατώντας μέχρι την κολόνα και σωριάστηκα στη βάση της.

Αλλά ξανασηκώθηκα όρθιος κοιτάζοντας το ήρεμο πρόσωπο της· μου φάνηκε ότι μου χαμογέλασε μ' ένα ζωντανό φευγαλέο χαμόγελο. Ούτε για μια στιγμή δεν αμφέβαλλα πως ήταν

παραίσθηση, ωστόσο πίστευα στο μήνυμα που μου 'στελνε εκείνο το χαμόγελο· θα την ξανάβλεπα ζωντανή ακόμα μια φορά! Δεν ήταν εκείνη, αλλά εγώ αυτός που 'χε χαθεί' εκείνη θα μ' έβρισκε.

Έφυγα απ' την πλατεία για ν' αναζητήσω τα Παιδιά και, σαν από ένστικτο, βρέθηκα στην πύλη απ' όπου είχαμε μπει. Κοίταξα γύρω μου, αλλά δεν είδα πουθενά τη λεοπάρδαλη.

Ο δρόμος γέμιζε γρήγορα μ' ένα έξαλλο πλήθος. Μ' έβλεπαν φορτωμένο με τη νεκρή μου, αλλά για λίγη ώρα δεν τόλμησαν να μου επιτεθούν. Προτού όμως φτάσω στην πύλη, είχαν ξαναβρεί το θάρρος τους. Οι γυναίκες άρχισαν να με καταριούνται· εγώ συνέχιζα το δρόμο μου χωρίς να τους δίνω σημασία. Ένας άντρας άπλωσε χέρι για να τραβήξει το ιερό φορτίο μου· με μια κλοτσιά τον έστειλα πέρα ουρλιάζοντας. Το πλήθος όμως με πίεζε από παντού και, επειδή φοβήθηκα για τη νεκρή, έσφιξα δυνατότερα το θησαυρό μου και λευτέρωσα το δεξί μου χέρι. Εκείνη, όμως, τη στιγμή, μέγας σάλος σηκώθηκε στο δρόμο πίσω μου· το πλήθος χώρισε στα δύο και πέρασαν τα Μικρά που είχαν ξεμείνει στο παλάτι. Δέκα απ' αυτά ήταν ανεβασμένα πάνω σε τέσσερις ελέφαντες· πάνω στους δυο άλλους ελέφαντες ήταν ανεβασμένη η πριγκίπισσα, δεμένη χειροπόδαρα αλλά τελείως ήρεμη, εκτός από τα μάτια της που στριφογύριζαν μες στις εφιαλτικές κόγχες τους. Τα δυο άλλα Μικρά έρχονταν πίσω της καβάλα στο άλογο της Λόνας. Κάθε τόσο, τα σοφά πλάσματα που τη βαστούσαν έριχναν πίσω τις προβοσκίδες τους και άγγιζαν τα σκοινιά της.

Εγώ προχωρούσα μπροστά· βγήκα απ' την πόλη. Τι τέλος, αλήθεια, στις ελπίδες που μεεμψύχωναν όταν έμπαινα στο φριχτό μέρος! Είχαμε συλλάβει την κακή πριγκίπισσα, μα είχαμε χάσει την πολυαγάπητη

37. Ο ΙΣΚΙΟΣ

Ενα χαρούμενο μουρμουρητό από μέρους των συντρόφων μου μ' έκανε να συνέλθω· είχαν δει πέρα μακριά τους φίλους τους! Τα δυο μικρά πάνω στο άλογο της Λόνας έτρεξαν καλπάζοντας να σμίξουν μαζί τους. Μια ουρανομήκης κραυγή τα υποδέχτηκε -που όμως έσβησε αμέσως. Καθώς πήγαμε κοντά, ο ήχος απ' τ' αναφιλητά τους έφτασε μέχρι τ' αφτιά μας κι ήταν σαν ν' άκουγα μικροσκοπικά κύματα να σπάνε σ' έρημη ακρογιαλιά.

Όταν βρεθήκαμε ανάμεσα τους, είδα πως κάτι τρομερό τους είχε συμβεί: πάνω στα κάτωχρα παιδικά τους πρόσωπα απλωνόταν μια έκφραση φόβου, απομεινάρι κάποιας άλλης παράξενης τρομάρας. Καμιάλύπη δεν ήταν δυνατόν να έχει επιφέρει αυτή την αλλαγή. Μερικά απ' αυτά με κύκλωσαν αργά αργά και άπλωσαν τα χεράκια τους για να μου πάρουν τη νεκρή. Τους την παράδωσα· η τρυφερή απόγνωση του χαμόγελου με το οποίο το δέχτηκαν, έκανε την καρδιά μου να πλημμυρίσει οίκτο μες στην απελπισία της. Μάταια όμως θρηνούσαν τη μητέρα-βασίλισσά τους, μάταια έψαχναν να της αποσπάσουν κάποια αναγνώριση της αγάπης τους· μάταια τη φιλούσαν και τη χάιδευαν καθώς τη μετέφεραν εκείνη δεν ξυπνούσε. Ένα μικρό από κάθε πλευρά της κρατούσε το χέρι, χαϊδεύοντας το απαλά' όσα μπορούσαν να πλησιάσουν, περνούσαν τα χεράκια τους κάτω απ' το σώμα της· όσα δεν μπορούσαν να πλησιάσουν, συγκεντρώθηκαν πλήθος γύρω απ' αυτούς που την πήγαιναν. Σ' ένα μέρος που πύκνωνε τοχορτάρι και ήταν πιο απαλό, την απόθεσαν καταγής και γύρω της μαζεύτηκαν όλα τα Μικρά κλαίγοντας με λυγμούς.

Έξω απ' τον κύκλο των Μικρών στέκονταν οι ελέφαντες· πλησίασα κοντά τους και πάνω απ' τα κεφαλάκια των παιδιών κοίταξα τη Λόνα, τη δική μου Λόνα. Όσα ήταν κοντά μου γύρισαν και κοίταξαν την πριγκίπισσα τρέμοντας. Ο Οντού ήταν αυτός που μίλησε πρώτος.

-Την έχω ξαναδεί ετούτη τη γυναίκα! ψιθύρισε στον διπλανό του. Ήταν αυτή που πάλευε με την άσπρη λεοπάρδαλη, τη νύχτα που μας ξύπνησαν με τα ουρλιαχτά τους!
-Κουτέ! αποκρίθηκε ο σύντροφος του. Ήταν ένα άγριο ζώο με βούλες!
-Κοίτα τα μάτια της! επέμενε ο Οντού. Σου λέω πως είναι μια κακιά γίγαντας, και συνάμα είναι άγριο θηρίο. Είναι η πιτσιλωτή! Το ξέρω!
Ο άλλος έκανε ένα βήμα πιο κοντά' ο Οντού τον τράβηξε απότομα πίσω.
-Μην την κοιτάζεις! του είπε και μαζεύτηκε' τον είχε σαγηνεύσει η γοητεία του μίσους που πλημμύριζε τα μάτια της. Μπορεί να σε καταβροχθίσει μέσα σε μια στιγμή! Ήταν η σκιά της! Αυτή είναι η κακιά πριγκίπισσα!
-Δε μπορεί να 'ναι! Λέγανε πως ήταν όμορφη.
-Είναι πράγματι η πριγκίπισσα! μπήκα στη μέση εγώ. Η κακία την έκανε άσκημη. Αυτή το άκουσε! θεέ μου, με τι έκφραση με κοίταξε!
-Έκανα πολύ μεγάλο λάθος που έφυγα! είπε ο Οντού συλλογισμένος.
-Τι σ' έκανε να φύγεις; ρώτησα. Περίμενα να σε βρω εκεί που σ' άφησα. Δεν μου απάντησε αμέσως.
-Κι εγώ δεν ξέρω τι μ' έκανε να φύγω, απάντησε κάποιο άλλο. Τρόμαξα!
-Ήταν ένας άντρας που κατέβηκε το λόφο απ' το παλάτι, είπε ένα τρίτο.
-Και πώς σας τρόμαξε;
-Δεν ξέρω.
-Δεν ήταν άνθρωπος, είπε ο Οντού. Ίσκιος ήτανε! Δε είχε σάρκα απάνω του.
-Πες μου κι άλλα γι' αυτόν.
-Κατέβαινε το λόφο ολόμαυρος, περπατώντας σαν κακός γίγαντας αλλά με ανοιχτή περπατησιά. Δεν ήταν τίποτ' άλλο από ένα μαύρο πράμα. Τρομάξαμε μόλις τον είδαμε, αλλά δεν τρέξαμε να σωθούμε· σταθήκαμε και τον κοιτάζαμε. Προχωρούσε σαν να 'ταν έτοιμος θαρρείς να περάσει από πάνω

μας. Όμως πριν φτάσει κοντά μας, άρχισε ν' απλώνει, ν' απλώνει συνέχεια, να γίνεται μεγαλύτερος, ολοένα και μεγαλύτερος, ώσπου στο τέλος έγινε τόσο πελώριος που χάθηκε απ' τα μάτια μας, δεν τον βλέπαμε πια, και τότε έπεσε πάνω μας!
-Τι θες να πεις;
-Ήταν ολόμαυρος καθώς στάθηκε ανάμεσα μας, κι εμείς δεν μπορούσαμε να δούμε ο ένας τον άλλο· και μετά βρέθηκε μέσα μας.
-Πώς το 'ξερες πως μπήκε μέσα σου;
-Μ' έκανε ολότελα διαφορετικό. Ένιωθα σα να 'μουν κακός. Δεν ήμουν πια ο Οντού -όχι ο Οντού που ήξερα. Ήθελα να κάνω κομμάτια τον Σόζο -όχι στ' αληθινά, μα κάπως έτσι!
Γύρισε και αγκάλιασε τον Σόζο.
-Δεν ήμουν εγώ, Σόζο, του είπε με αναφιλητά. Αλήθεια στο λέω, βαθιά μέσα μου, ήμουν ο Οντού που πάντα σ' αγαπούσε. Κι αυτός ο Οντού ήταν που ξαναβγήκε έξω κι έδιωξε πέρα με μια κλοτσιά τον Κακό. Πήγαινα να πεθάνω και σκεφτόμουν πως έπρεπε να σκοτωθώ για να βγω απ' τη σκοτεινιά. Τότε ακούστηκε εκείνο το απαίσιο γέλιο που είχα πρωτακούσει στη σκέψη μου κι έκανε τον αέρα να τρέμει ολόγυρα μου. Κι εκείνη τη στιγμή νομίζω ήταν που άρχισα να τρέχω, αλλά δεν ήξερα πως έτρεχα, μέχρι που το κατάλαβα, έτρεχα όσο πιο γρήγορα μπορούσα, και όλοι οι υπόλοιποι έτρεχαν κι αυτοί το ίδιο. θα είχα σταματήσει, αλλ' αυτό δεν το σκέφτηκα ούτε για μια στιγμή μέχρι που βγήκα απ' την πύλη και βρέθηκα ανάμεσα στα χορτάρια. Τότε το χώνεψα καλά πως είχα φύγει τρέχοντας από έναν ίσκιο που ήθελε να γίνει ο εαυτός μου και δεν ήταν ο εαυτός μου, και πως ήμουν ο Οντού που αγαπούσε τον Σόζο. Ήταν ο ίσκιος που είχε μπει μέσα μου κι αυτός μ' έκανε να μισώ τον Σόζο, όχι εγώ, γιατί εγώ δεν ήμουν ο εαυτός μου! Τώρα ξέρω πως δεν έπρεπε να φύγω τρέχοντας. Μα είν' αλήθεια πως δεν καταλάβαινα εντελώς τι έκανα μέχρι που έγινε! Τα πόδια μου το έκαναν, νομίζω· τα πόδια μου τρόμαξαν, με ξέχασαν και έφυγαν τρέχοντας. Κακομαθημένα πόδια! Να! Για να μάθετε!

Έτσι τελείωσε τα λόγια του ο Οντού, δίνοντας μια κλοτσιά σε κάθε κακομαθημένο πόδι του.
-Και τι απόγινε ο Ίσκιος; ρώτησα.
-Δεν ξέρω, μου απάντησε, θα πρέπει να γύρισε στο σπίτι του, στη νύχτα, εκεί που δεν υπάρχει φεγγάρι.
Και τότε μια απορία με γέμισε· πού είχε πάει άραγε η Λόνα; Και πέφτοντας στο χορτάρι, πήρα στα γόνατα μου το νεκρό πλάσμα και του ψιθύρισα στ' αφτί, "Πού είσαι, Λόνα; Λόνα, σ' αγαπώ!" Μα απάντηση δε βγήκε από τα χείλη της. Τα φίλησα - δεν είχαν κρυώσει ολωσδιόλου-απόθεσα πάλι το σώμα καταγής και, βάζοντας ένα φρουρό να το φυλάει, σηκώθηκα να φροντίσω για την ασφάλεια του λαού της Λόνας για κείνη τη νύχτα.
Πριν βασιλέψει ο ήλιος, τοποθέτησα κι ένα φρουρό να προσέχει την πριγκίπισσα έξω απ' τον καταυλισμό, και ολόγυρα σκοπιές. Σκοπεύοντας να φυλάξω κι εγώ όλη τη νύχτα, είπα στους υπόλοιπους του στρατού να πέσουν για ύπνο. Ξάπλωσαν στο γρασίδι και σε λίγο αποκοιμήθηκαν.
Όταν βγήκε το φεγγάρι, είδα κάτι ν' ασπρίζει· ήταν η λεοπάρδαλη. Περιφερόταν σιωπηλά στον κοιμισμένο καταυλισμό' την είδα να περνά τρεις φορές ανάμεσα στην πριγκίπισσα και τα Μικρά. Τότε έβαλα το φρουρό να ξαπλώσει μαζί με τους άλλους, και ξάπλωσα κι εγώ πλάι στο άψυχο σώμα της Λόνας.

38. ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΘΛΙΨΕΩΝ

Το πρωί ξεκινήσαμε να γυρίσουμε στο δάσος όσο πιο γρήγορα γινόταν. Είχα καβαλικέψει το άλογο της Λόνας και μετέφερα το σώμα της. θα το πήγαινα στον πατέρα της, κι αυτός θα της πρόσφερε ένα κρεβάτι στο νεκροθάλαμο -διαφορετικά, βλέποντας ότι δεν είχε έρθει από μόνη της, θα έβλεπα το σώμα της εγκαταλειμμένο στην ερημιά μέχρι να σαπίσει. Πίστευα όμως πως αυτό το δεύτερο δε θα το έκανε, γιατί ήταν σίγουρο πως η Λόνα είχε πεθάνει από πολύ παλιά. Αλίμονο, πόσο πικρά έπρεπε τώρα να ταπεινωθώ μπροστά του!

Τώρα έπρεπε να φέρω και στον Αδάμ τη Λίλιθ. Δεν είχα δύναμη να την κάνω να μετανοήσει. Δεν είχα επίσης το δικαίωμα να τη σκοτώσω -πολύ λιγότερο βέβαια είχα το δικαίωμα να την αφήσω ελεύθερη στον κόσμο! Και, φυσικά, δε μου άξιζε να γίνω αιώνια ο δεσμοφύλακας της.

Πολλές φορές, στο δρόμο, καθώς πηγαίναμε, της έδωσα να φάει εκείνη όμως ανταποκρίθηκε μόνο μ' ένα βλέμμα αβυσσαλέου μίσους. Τα φλογερά μάτια της στριφογύριζαν διαρκώς κι ούτε έκλειναν ποτέ, πιστεύω, μέχρι που φτάσαμε στην άλλη πλευρά του ζεστού ποταμού. Από κει κι ύστερα δεν ξανάνοιξαν ούτε για μια στιγμή μέχρι που φτάσαμε στο Σπίτι των θλίψεων.

Κάποιο βράδυ, κι ενώ είχαμε στρατοπεδεύσει για να περάσουμε τη νύχτα, είδα μια κοπελίτσα να την πλησιάζει κι έτρεξα αμέσως προς τα κει για να προλάβω το κακό. Αλλά πριν φτάσω κοντά τους, το παιδί κάτι είχε βάλει στα χείλη της πριγκίπισσας, αλλά αμέσως άφησε μια κραυγή πόνου.

-Σε παρακαλώ, βασιλιά, μου είπε κλαίγοντας, πιπίλησε το δάχτυλο μου. Η κακιά γίγαντας μου έκανε μια τρύπα! Βύζαξα το μικρό της δάχτυλο.

-Τι ωραία! είπε, κι ένα λεπτό αργότερα πρόσφερε ένα δεύτε-

ρο καρπό σ' ένα στόμα που λαχταρούσε άλλη τροφή. Αλλ' αυτή τη φορά τράβηξε γρήγορα το χεράκι της, και ο καρπός έπεσε χάμω. Το όνομα του κοριτσιού ήταν Λούβα.
Την άλλη μέρα περάσαμε το ζεστό ποτάμι. Τα Μικρά, που βρέθηκαν και πάλι στη δική τους επικράτεια, ήταν καταχαρούμενα. Μα οι φωλιές τους απείχαν πολύ μακριά ακόμη, κι εκείνη την ημέρα δεν προχωρήσαμε παραπέρα απ' το δασάκι με τις βατομουριές, όπου, για τα τσαμπιά τους και μόνο, είχα αποφασίσει να περάσουμε εκεί τη νύχτα. Όταν τα Παιδιά αντίκρισαν τους ζουμερούς καρπούς, κατάλαβαν αμέσως πόσο ωραίοι πρέπει να ήταν, όρμησαν λοιπόν απάνω τους, έφαγαν με όρεξη, και λίγο αργότερα έπεσαν σε βαθύ ύπνο πάνω στο πράσινο χαλί μέσα στο δασάκι που τα τριγύριζε. Με την ελπίδα πως θα ξανάβλεπα το χορό και περιμένοντας τα Μικρά ν' αποκοιμηθούν, τους είχα αφήσει στη μέση ένα μεγάλο κενό. Ξάπλωσα κι εγώ ανάμεσα τους, με τη Λόνα στο πλάι μου, μα δεν μπορούσα να κοιμηθώ.
Ήρθε η νύχτα και, ξαφνικά... να τος ο θίασος! Αναρωτιόμουν μέσα μου και έλεγα μήπως, κάθε βράδυ, θα συνέχιζαν έτσι το χορό τους ως την αιωνιότητα, κι αν κάποια μέρα δε θα έσμιγα μαζί τους κι εγώ από την αδιαλλαξία μου, όταν τα μάτια των παιδιών άνοιξαν απότομα, ξύπνησαν και τινάχτηκαν απάνω. Αμέσως, το καθένα άρπαξε από ένα χορευτή και απομακρύνθηκαν από κοντά μουχοροπηδώντας και παίζοντας. Τα εκτοπλάσματα φάνηκε πως τα είδαν και τα καλωσόρισαν ίσως να ήξεραν τα πάντα για τα Μικρά, γιατί κι οι ίδιοι χρόνια τώρα είχαν πάρει το δρόμο που οδηγούσε πίσω στην παιδική ηλικία. Πάντως, τα αθώα χοροπηδήματα έπρεπε, συλλογιζόμουν, να αναζωογονούν τις κουρασμένες ψυχές οι οποίες, δίχως παρόν -αυτό τους το 'χαν αφαιρέσει-και με το μέλλον τους σκοτεινό, άλλη ζωή δεν είχαν εκτός απ' τη σκιά του χαμένου παρελθόντος τους. Πολλά χαρούμενα παιχνίδια - αλλά ποτέ ένα βάρβαρο-έπαιζαν τα παιδιά κι αν πότε πότε προκαλούσαν ένα στιγμιαίο χάσμα στο ρυθμό του χορού, τα δύστυχα φαντάσματα, που δεν είχαν τίποτ' άλλο για να

γελάσουν εκτός απ' αυτό, δεν έδειχναν να ενοχλούνται καθόλου.
Λίγο προτού ξημερώσει, ξαφνιάστηκα· είδα την πριγκίπισσα, ένα σκελετό, να στέκεται στην είσοδο, με ορθάνοιχτα, αστροποβόλα μάτια και με το φοβερό μαύρο σημάδι στο πλευρό της. Στάθηκε εκεί για μια στιγμή κι ύστερα γλίστρησε μέσα σαν να 'θελε να ενωθεί με τους χορευτές. Αναπήδησα. Μια κραυγή φόβου γεμάτη απέχθεια βγήκε απ' τα στόματα των παιδιών και η φωτοχυσία χάθηκε. Μα το φεγγάρι, που είχε χαμηλώσει πια, κοίταξε μέσα, και τότε τα είδα να σφίγγονται το ένα κοντά στο άλλο. Τα φαντάσματα είχαν φύγει -τουλάχιστον δε φαίνονταν πια. Η πριγκίπισσα είχε χαθεί κι αυτή. Όρμησα στο σημείο όπου την είχα αφήσει· ήταν εκεί, ξαπλωμένη, με τα μάτια κλειστά, λες και δεν είχε σαλέψει ούτε στιγμή. Ξαναγύρισα στο δασάκι. Τα Μικρά είχαν ήδη ξαπλώσει στο χορτάρι κι ετοιμάζονταν ν' αποκοιμηθούν.
Το πρωί, καθώς ξεκινούσαμε, είδαμε λίγο πιο πέρα από μας δυο σκελετούς να κινούνται μέσα σε κάτι θάμνα. Τα Μικρά έσπασαν τις γραμμές τους και έτρεξαν κοντά τους. Τα ακολούθησα· και, παρόλο που βάδιζαν άνετα πια, δίχως νάρθηκες ούτε επιδέσμους, αναγνώρισα το ζευγάρι που είχα συναντήσει προηγουμένως σ' εκείνη την περιοχή. Αμέσως το ζευγάρι και τα παιδιά έγιναν φίλοι -τους άγγιζαν, χάιδευαν τα κόκαλα των μακριών δακτύλων τους και το 'βλεπες ολοφάνερα ότι τα δύστυχα πλάσματα δέχονταν με χαρά τις θωπείες τους. Οι δυο σκελετοί τα πήγαιναν τώρα αρμονικότατα μεταξύ τους όπως έδειχναν. Η κοινή δυστυχία τους είχε ενώσει. Γι' αυτούς, το ότι έχασαν τα πάντα, ήταν η απαρχή μιας καινούριας ζωής.
Τα Μικρά, βλέποντας πως είχαν μαζέψει αγκαλιές τα χόρτα και έψαχναν για περισσότερα ακόμα -προφανώς για να τρίβουν τα κόκαλα τους μ' αυτά, γιατί με ποιον άλλο τρόπο θα μπορούσε η τροφή να φτάσει σ' ένα τόσο υποτυπώδες πεπτικό σύστημα;-κι αφού με προσοχή περιεργάστηκαν εκείνα που κρατούσαν, μάζεψαν κι άλλα χόρτα απ' το ίδιο είδος και γέμισαν τα χέρια των σκελετών που τα είχαν απλωμένα γι' αυτό το σκοπό. Ύστερα τα αποχαιρέτησαν με την υπόσχεση

πως θα ξανάρχονταν να τα δουν, και συνέχισαν το ταξίδι τους, λέγοντας μεταξύ τους ότι δεν ήξεραν πως υπήρχαν τόσο καλοί άνθρωποι που ζούσαν στο ίδιο δάσος.
Όταν φτάσαμε στο μέρος όπου είχαν τις φωλιές τους, έμεινα μαζί τους εκεί μια νύχτα μέχρι και πάλι να τακτοποιηθούν γιατί η Λόνα φαινόταν πάντα σαν να 'χε μόλις πεθάνει και δεν ήταν ανάγκη να βιαστώ.
Η πριγκίπισσα δεν είχε φάει τίποτε ούτε καν είχε ανοίξει τα μάτια της· από φόβο μήπως πεθάνει πριν φτάσουμε στο τέλος της διαδρομής μας, πήγα κοντά της τη νύχτα και ακούμπησα το γυμνό μπράτσο μου πάνω στα χείλη της. Αυτή το δάγκωσε με τόση λύσσα που χωρίς να το θέλω μου ξέφυγε μια κραυγή. Δεν κατάλαβα πώς απομακρύνθηκα από κοντά της, αλλά συνήλθα όταν βρέθηκα σε μιααπόσταση που δεν μπορούσε να με φτάσει. Είχε πια ξημερώσει κι αμέσως προετοίμασα την αναχώρηση μας.
Διαλέγοντας δώδεκα Μικρά, όχι απ' τα μεγαλύτερα ούτε απ' τα δυνατότερα μα από τα γλυκύτερα και τα πιο χαριτωμένα, τα ανέβασα πάνω σε έξι ελεφαντάκια, και πήρα δυο ακόμα, αδέξια μωρά τα φώναζαν τα άλλα παιδιά, για να κουβαλήσουν την πριγκίπισσα. Εγώ ανέβηκα όπως πάντα στο άλογο της Λόνας κρατώντας μπροστά μου το σώμα της τυλιγμένο στο φόρεμα της. Απ' όσο μπορούσα να κρίνω, πήρα την ίσια κατεύθυνση, περνώντας στην αριστερή διακλάδωση της κοίτης του ποταμού, προς το Σπίτι των θλίψεων, όπου έλπιζα να μάθω με ποιο τρόπο θα περνούσα καλύτερα την πιο πλατιά και πιο δύσβατη διακλάδωση, και πώς θ' απόφευγα την κοιλάδα των τεράτων φοβόμουν το πρώτο για τους ελέφαντες και το δεύτερο για τα παιδιά.
Πέρασα μια φριχτή νύχτα προχωρώντας -ήταν η τρίτη νύχτα, στην ερημιά, ανάμεσα στις δύο διακλαδώσεις του νεκρού ποταμού.
Είχαμε σταματήσει τους ελέφαντες σ' ένα προστατευμένο μέρος κι εκεί αφήσαμε και την πριγκίπισσα να γλιστρήσει ανάμεσα τους και να ξαπλώσει στην άμμο μέχρι να 'ρθει το πρωί. Φαινόταν νεκρή, εγώ όμως δεν πίστευα πως ήταν.

Ξάπλωσα λίγο πιο πέρα, με το σώμα της Λόνας στο άλλο μου πλευρό, για να μπορώ έτσι διαρκώς να εποπτεύω απ' τη μια την πεθαμένη και απ' την άλλη την επικίνδυνη. Το φεγγάρι εδώ και λίγη ώρα είχε αρχίσει να γέρνει προς τη δύση του, ένα φεγγάρι ωχρό, συλλογισμένο, που γέμιζε την ερημιά με ίσκιους. Ξαφνικά έγινε έκλειψη-ωστόσο παρέμεινε ορατό, αλλά δίχως να στέλνει φως· μια μισοσκότεινη διάφανη μεμβράνη κάλυψε τη χλομήομορφιά του, κάνοντας το να φαίνεται ταραγμένο. Η μεμβράνη παραμερίστηκε για λίγο κι είδα την άκρη της να διαγράφεται αντίκρυ στη φωτεινότητα του -το οδοντωτό περίγραμμα μιας φτερούγας που έμοιαζε με νυχτερίδας. Ήρθε τότε ένας παγερός άνεμος μ' ένα καυτό κεντρί... κι η Λίλιθ βρέθηκε από πάνω μου. Τα χέρια της ήταν πάντα δεμένα, αλλά με τα δόντια της τράβηξε απ' τον ώμο μου το ρούχο που μουείχε φτιάξει η Λόνα και τα έμπηξε στη σάρκα μου. Παράλυσα ολόκληρος.

Ένιωθα κιόλας τη ζωή να φεύγει από μένα και να χύνεται μέσα σ' εκείνη, όταν θυμήθηκα και τη χτύπησα στο χέρι. Αυτή σήκωσε το κεφάλι της μ' ένα βραχνό γρύλισμα και την ένιωσα ν' ανατριχιάζει. Την πέταξα από πάνω μου και τινάχτηκα όρθιος.

Ήταν γονατιστή και κουνούσε το σώμα της μπρος πίσω. Μια δεύτερη παγερή πνοή με καυτό κεντρί μας τύλιξε· το φεγγάρι φάνηκε τώρα ολόλαμπρο και είδα το πρόσωπο του -ισχνό, φασματικό, πορφυρό του αίματος.

-Κάτω, σατανά! φώναξα.

-Πού με πας; ρώτησε αυτή με μια φωνή σαν να 'βγαίνε από τάφο ένας ζοφερός αντίλαλος.

-Στον πρώτο άντρα σου, της απάντησα.

-θα με σκοτώσει! βόγκηξε αυτή.

-Τουλάχιστον θα σε πάρει απ' τα χέρια μου!

-Δώσε μου την κόρη μου, ούρλιαξε άξαφνα τρίζοντας τα δόντια της.

-Ποτέ! Ήρθε η καταστροφή σου επιτέλους!

-Λύσε τα χέρια μου αν με λυπάσαι! μούγκρισε. Τα σκοινιά με πληγώνουν! Έχουν χωθεί στις σάρκες μου!

-Όχι! Ποτέ! Πέσε κάτω! την πρόσταξα. Σωριάστηκε στο έδαφος σαν κούτσουρο. Η υπόλοιπη νύχτα πέρασε ειρηνικά, και το πρωί έδειχνε πάλι σαν πεθαμένη. Πριν βραδιάσει αντικρίσαμε το Σπίτι των θλίψεων και την επόμενη στιγμή ήρθε πλάι στ' άλογο μου ένας ελέφαντας.
-Σε παρακαλώ, βασιλιά, δεν πιστεύω να πάμεσ' εκείνο το μέρος! ψιθύρισε το Μικρό που καβαλίκευε στο λαιμό του.
-Και βέβαια εκεί πηγαίνουμε! Εκεί θα μείνουμε τη νύχτα, του απάντησα.
-Αχ, μη σε παρακαλώ! Εκεί πρέπει να 'ναι το μέρος που ζει η γυναίκα-γάτα!
-Αν ποτέ σου την έβλεπες δε θα την έλεγες μ' αυτό το όνομα.
-Κανείς δε την βλέπει ποτέ' έχει χάσει το πρόσωπο της! Το κεφάλι της είναι μαύρο και σκεπασμένο από παντού.
-Κρύβει το πρόσωπο της απ' τους ενοχλητικούς. Ποιος σ' έμαθε να τη λες γυναίκα-γάτα;
-Ακουσα τους κακούς γίγαντες να τη λένε έτσι.
-Τι έλεγαν γι' αυτήν;
-Πώς είχε γαμψόνυχά στις πατούσες της.
-Δεν είν' αλήθεια. Εγώ την ξέρω. Πέρασα μια νύχτα στο σπίτι της.
-Ναι, αλλά μπορεί και να 'χει γαμψόνυχά στις πατούσες της! Μπορεί, όταν είδες τα πόδια της, να τα 'χε κρυμμένα και να μη φαίνονταν.
-Τότε μπορεί να πιστεύεις πως έχω κι εγώ γαμψόνυχά στις πατούσες μου!
-Α, όχι! Αυτό αποκλείεται! Εσύ είσαι καλός!
-Μήπως σ' το είπαν κι αυτό οι γίγαντες; συνέχισα.
-Εμείς δε θα τους πιστεύαμεό,τι κι αν έλεγαν για σένα!
-Είναι καλοί οι γίγαντες;
-Όχι· τους αρέσει να λένε ψέματα.
-Τότε, γιατί πιστεύεις σ' ό,τι λένε γι' αυτήν; Εγώ ξέρω πως αυτή η γυναίκα είναι καλή. Δεν είναι δυνατόν να έχει γαμψόνυχά.
-Σε παρακαλώ! Εσύ πώς ξέρεις πως είναι καλή;
-Εσύ πώς ξέρεις πως είμαι καλός;

Και συνέχισα το δρόμο μου πάνω στ' άλογο, ενώ εκείνο περίμενε τους συντρόφους του και τους διηγήθηκε αυτά που κουβεντιάσαμε. Εκείνα ήρθαν βιαστικά πίσω μου και όταν με πλησίασαν,
-Δε θα σας πήγαινα στο σπίτι της αν δεν πίστευα πως είναι καλή, τα καθησύχασα.
-Το ξέρουμε πως δε θα το 'κάνες, απάντησαν.
Ήρθε κοντά μου, πήρε απ' την αγκαλιά μου το θησαυρό μου, τον μετέφερε στο σπίτι και, ξαναγυρίζοντας, πήρε την πριγκίπισσα. Η Λίλιθ έτρεμε απ' το φόβο, αλλά δεν έφερε αντίσταση. Τα θηρία ήταν ξαπλωμένα πλάι στην πόρτα. Εμείς την ακολουθήσαμε, τα Μικρά με πολύ σοβαρή έκφραση στο πρόσωπο. Έβαλε την πριγκίπισσα να καθίσει σε ένα άβολο πάγκο στη μια πλευρά του δωματίου, την έλυσε και γύρισε προς το μέρος μας.
-Κύριε Βέιν, είπε, κι εσείς, Μικρά μου, σας ευχαριστώ! Τούτη δω η γυναίκα δε θα παραδινόταν σ' εμένα ευγενέστερα' σκληρότερα ίσως θα 'πρεπε. Και τώρα θα κάνω ό,τι μπορώ για να την αναγκάσω να μετανοήσει.
Τα συμπονετικά Μικρά άρχισαν να κλαίνε με πικρά αναφιλητά.
-θα την πονέσεις πάρα πολύ, λαίδη Μάρα; ρώτησε το κοριτσάκι που ανάφερα λίγο πιο πριν, ακουμπώντας το χεράκι της στο δικό μου.
-Ναι! Φοβάμαι πως έτσι πρέπει. Αλλά τρέμω στη σκέψη μήπως με νικήσει, απάντησε η Μάρα. θα ήταν άδικο να τη βασανίσω λίγο μόνο. θα έπρεπε όλα να ξαναγίνουν, μόνο που θα 'πρεπε να ξαναγίνουν χειρότερα.
-Μήπως μπορώ να την παρακαλέσω;
-Όχι, παιδί μου. Αυτή δεν αγαπά κανέναν δεν μπορεί λοιπόν να είναι με κανέναν. Υπάρχει Ένας που είναι μαζί της, αλλά αυτή δεν είναι μαζί Του.
-θα 'ρθει μήπως να τη βοηθήσει ο Ίσκιος που κατέβηκε απ' το λόφο;

-Ο μεγάλος Ίσκιος είναι μέσα της, φοβάμαι, μα δεν μπορεί να τη βοηθήσει, ούτε και κανένας άλλος. Αυτή ξέρει πως θα είμαι πλάι της, αλλ' αυτό δεν την παρηγορεί.
-Θα τη γρατσουνίσεις πολύ βαθιά; ρώτησε ο Οντού, πλησιάζοντας και ακουμπώντας το χέρι του στο δικό της. Σε παρακαλώ, μην την κάνεις να βγάλει το κόκκινο υγρό!
Εκείνη τον άρπαξε, τον σήκωσε ψηλά, γύρισε τα νώτα της σ' όλους εμάς που παρακολουθούσαμε, τράβηξε το τούλι που της έκρυβε το πρόσωπο και τον κράτησε με τεντωμένα τα μπράτσα για να μπορέσει εκείνος να τη δει.
Σαν να ήταν καθρέφτης το πρόσωπο του, είδα σ' αυτό ό,τι έβλεπε εκείνος. Για μια στιγμή κοίταξε με το μικρό του στόμα ανοιχτό' μετά, μια θεία απορία απλώθηκε στην όψη του, κι αμέσως άλλαξε κι έγινε απέραντος θαυμασμός. Την κοίταζε έτσι για λίγη ώρα σαν μαγεμένος· μετά εκείνη τον ακούμπησε κάτω. Κι εκείνος στάθηκε ακόμα μια στιγμή με τα μάτια καρφωμένα στο πρόσωπο της, εκστατικός, χαμένος... κι ύστερα ήρθε τρέχοντας κοντά μας με την έκφραση ενός προφήτη που γνωρίζει μια άφατη ευλογία, αυτήν που δεν μπορεί όμως να ανακοινώσει. Η Μάρα τακτοποίησε πάλι το τούλι πάνω στο κεφάλι της και γύρισε στα υπόλοιπα παιδιά.
-Πρέπει να φάτε και να πιείτε πριν πάτε για ύπνο, τους είπε. Κάνατε πολύ μεγάλο ταξίδι.
Έβαλε μπροστά τους το ψωμί που είχε στο σπίτι της και μια κανάτα με δροσερό νερό. Εκείνα δεν είχαν δει ποτέ τους ψωμί μέχρι τότε, και τούτο δω ήταν σκληρό και ξερό, όμως το έφαγαν χωρίς να δείχνουν ότι δεν τους άρεσε. Ποτέ μέχρι τότε δεν είχαν ξαναδεί νερό, όμως το ήπιαν αδιαμαρτύρητα το ένα μετά το άλλο, σηκώνοντας τα μάτια μετά από κάθε γουλιά και κοιτάζοντας με χαρωπή έκπληξη. Τότε, εκείνη πήρε μαζί της το πιο μικρό, και τα υπόλοιπα την ακολούθησαν συντροφιές συντροφιές. Με τ' απαλά της χέρια, όπως μου είπαν αργότερα, τα έβαλε να κοιμηθούν στο πάτωμα της σοφίτας.

39. ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΝΥΧΤΑ

Πέρασαν μια πολύ ταραγμένη νύχτα, κι όταν ξημέρωσε, είπαν περίεργα πράγματα. Είτε επειδή ο φόβος του ύπνου τους συνεχιζόταν και στο ξύπνημα τους, είτε επειδή ο φόβος του ξυπνήματος τρύπωνε στα όνειρα τους, ξυπνητά ή βυθισμένα στον ύπνο, ο φόβος δεν τ' άφησε ούτε στιγμή. Όλη τη νύχτα, κάτι φαινόταν να συμβαίνει στο σπίτι, κάτι αθόρυβο, κάτι τρομερό, κάτι που δε θα το μάθαιναν ποτέ. Ούτε ένας θόρυβος δεν ακούστηκε ποτέ' το σκοτάδι ήταν ένα με τη σιωπή, και η σιωπή ήταν ο τρόμος.

Κάποια στιγμή, ένας φοβερός αγέρας γέμισε το σπίτι και το συντάραξε συθέμελα, όπως είπαν, έτσι που άρχισε να τρέμει και να συγκλονίζεται σαν αφηνιασμένο άλογο· μα ήταν ένας αγέρας σιωπηλός, που μήτε καν το μουγκρητό του δεν ακουγόταν στο καμαράκι τους και πέρασε σβήνοντας σαν άηχος λυγμός.

Αποκοιμήθηκαν. Αλλά και πάλι ξύπνησαν αλαφιασμένα. Νόμιζαν πως το σπίτι γέμιζε νερό σαν εκείνο που είχαν πιει. Έβγαινε από κάτω και φούσκωνε και πλημμύριζε μέχρι που γέμισε τη σοφίτα ως τη στέγη. Μα κι αυτό ήταν σιωπηλό όπως ο άνεμος, κι όταν αποτραβήχτηκε, τα παιδιά αποκοιμήθηκαν στεγνά και ζεσταμένα.

Την επόμενη φορά που ξύπνησαν, όλο το σπίτι, είπαν, μέσα κι έξω, είχε γεμίσει γάτες. Παντού υπήρχαν γάτες -πάνω καν κάτω, πλημμύριζαν ολόκληρο το σπίτι μέχρι τη σοφίτα. Τα παιδιά ένιωθαν τα νύχια τους να προσπαθούν να διαπεράσουν τις νυχτικιές που τους είχε φορέσει η Μάρα, αλλά δεν το κατόρθωναν και το πρωί, ούτε ένα τους είχε την παραμικρότερη γρα-τσουνιά. Αξαφνα, μεσ' απ' το σκοτάδι έφτασε στ' αφτιά τους ο μοναδικός ήχος που άκουσαν όλη τη νύχτα: το μακρινό νιαούρισμα της πελώριας γάτας-γιαγιάς στην ερημιά, θα πρέπει να φώναζε τα μικρά της, σκέφτηκαν, γιατί εκείνη τη στιγμή οι γάτες κοκάλωσαν επί τόπου και όλα

ησύχασαν. Για άλλη μια φορά αποκοιμήθηκαν και δεν ξύπνησαν παρά τη στιγμή που έβγαινε ο ήλιος.
Αυτά είπαν τα παιδιά από τη νυχτερινή εμπειρία τους. Εγώ, όμως, βρισκόμουν όλη νύχτα μαζί με τη Μάρα και την πριγκίπισσα. Ναι, νομίζωκάτι απ' ό,τι συνέβαινε το είδα· αλλά τα περισσότερα τα ένιωθα μόνο· και υπήρχαν ακόμα περισσότερα που το μάτι δεν μπορούσε να διακρίνει και μόνον ως ένα βαθμό μπορούσε η καρδιά να συλλάβει.
Μόλις η Μάρα έφυγε απ' το δωμάτιο μαζί με τα παιδιά, τα μάτια μου αντίκρισαν την άσπρη λεοπάρδαλη· νόμιζα πως την είχαμε αφήσει πίσω μας, μα ήταν εκεί, ζαρώνοντας σε μια γωνιά. Φαινόταν κατατρομαγμένη για ό,τι θα μπορούσε ίσως ν' αντικρίσει. Μια λάμπα ήταν ακουμπισμένη πάνω στο ψηλό τζάκι, και μερικές φορές το δωμάτιο φάνταζε γεμάτο σκιές που τις δημιουργούσε η λάμπα, άλλοτε φωτεινές κι άλλοτε σκοτεινές. Η πριγκίπισσα ξάπλωνε σ' ένα πάγκο που ακουμπούσε στον τοίχο και έδειχνε να μη σαλεύει ούτε χέρι ούτε πόδι. Βρισκόταν σε μια τρομερή αναμονή.
Όταν η Μάρα ξαναγύρισε, τράβηξε τον πάγκο με τη Λίλιθ στη μέση του δωματίου, κι ύστερα κάθισε αντίκρυ μου, στην άλλη πλευρά του τζακιού. Ανάμεσα μας έκαιγε μια μικρή φωτιά.
Κάτι τρομερό ετοιμαζόταν να γίνει! Σκοτεινές παρουσίες σάλευαν και τρεμόσβηναν. Ένα ασημόχρωμο πλάσμα σαν αργοκίνητο σκουλήκι βγήκε σερνόμενο από μέσα τους, διέσχισε αργά αργά το χωμάτινο δάπεδο και σκαρφάλωσε στο τζάκι. Καθόμασταν τελείως ακίνητοι. Αυτό το κάτι πλησίασε πιο κοντά.
Όμως οι ώρες περνούσαν, πλησίαζαν μεσάνυχτα, και τίποτε δε γινόταν. Η νύχτα ήταν πολύ ήσυχη. Ούτ' ένας ήχος δε ράγιζε τη σιγή, ούτ' ένα τρίξιμο ξύλου απ' τη φωτιά ή απ' τα δοκάρια της στέγης. Πότε πότε, ένιωθα κάτι να φουσκώνει, όμως στη γη ή στον αέρα, στα νερά κάτω απ' τη γη, είτε στο δικό μου το σώμαή στη δική μου ψυχή, δεν μπορώ να το προσδιορίσω. Μια τρομερή αίσθηση τιμωρίας βάραινε πάνω μου. Μα δε φοβόμουν, γιατί είχα πάψει να νοιάζομαι για τα πάντα εκτός από κείνο που έπρεπε να γίνει.

Ξαφνικά ένιωσα πως ήταν μεσάνυχτα. Η Μάρα, σκεπασμένη πάντα με τα πέπλα της, σηκώθηκε, γύρισε προς τον πάγκο και αργά αργά άρχισε να ξετυλίγει τα τούλια που φάσκιωναν το πρόσωπο της· έπεσαν στο δάπεδο κι εκείνη πέρασε από πάνω τους. Τα πόδια της πριγκίπισσας ήταν στραμμένα προς το τζάκι. Η Μάρα ζύγωσε το κεφάλι της και, γυρίζοντας, στάθηκε πίσω του. Τότε είδα το πρόσωπο της. Ήταν απερίγραπτα όμορφο -ολόλευκο και λυπημένο, ως τα κατάβαθα της ψυχής και της καρδιάς λυπημένο, μα όχι κακόμοιρο, και κατάλαβα ότι ποτέ δε θα μπορούσε να γίνει κάτι τέτοιο. Χοντρά δάκρυα κυλούσαν στα μαγουλά της· τα σκούπισε με την άκρη του φορέματος της· η όψη της ηρέμησε, δεν έκλαιγε πια. Απλωσε το χέρι της πάνω στο κεφάλι της πριγκίπισσας, πάνω σ' εκείνα τα μαλλιά που έπεφταν χαμηλά στο ωχρό μέτωπο της και, σκύβοντας, άφησε πάνω τους μια ανάσα. Το σώμα ανατρίχιασε.

-θα πάψεις πια να κάνεις όσα φοβερά και τρομερά κάνεις τόσο καιρό; ρώτησε ευγενικά η Μάρα.

Η πριγκίπισσα δεν απαντούσε. Η Μάρα έκανε πάλι την ερώτηση, με τον ίδιο απαλό, παρακλητικό τόνο.

Και πάλι, κανένα δείγμα πως η άλλη άκουσε την ερώτηση. Η Μάρα ξαναρώτησε για τρίτη φορά.

Τότε, το φαινομενικά πτώμα άνοιξε το στόμα του και απάντησε, τα λόγια όμως που πρόφερε έμοιαζαν να ειπώθηκαν με κάτι άλλο κι όχι με ήχο. Δεν μπορώ να το περιγράψω διαφορετικά: δεν ήταν ήχοι, ωστόσο σ' εμένα μεταφράζονταν σαν λόγια.

-Όχι, δε θα πάψω, απάντησε εκείνη, θα είμαι ο εαυτός μου και όχι κάποιος άλλος.

-Αλίμονο, αυτή τη στιγμή είσαι πραγματικά κάποιος άλλος και όχι ο εαυτός σου. Δεν θα 'θελες, αλήθεια, να έχεις τον πραγματικό σου εαυτό;

-θα έχω τον εαυτό που σκοπεύω πια.

-Αν ξανάβρισκες τον εαυτό σου, δε θα 'κάνες ό,τι μπορούσες για να επανορθώσεις τη δυστυχία που προκάλεσες;

-θα έκανα αυτό που υπαγορεύει η φύση μου.

-Μα δεν την ξέρεις· η φύση σου είναι καλή, κι εσύ κάνεις το κακό!
-Κάνω αυτό που ευχαριστεί το Εγώ μου... καταπώς επιθυμεί το Εγώ μου.
-θα κάνεις ό,τι ο Ίσκιος σε προτρέπει, επισκιάζοντας το Εγώ σου;
-θα κάνω αυτό που θέλω.
-Σκότωσες την κόρη σου, Λίλιθ!
-Έχω σκοτώσει χιλιάδες. Δική μου είναι!
-Ποτέ δεν ήταν δική σου, όπως κι εσένα σ' έχει κάνει δική του κάποιος άλλος.
-Κανένας άλλος δε μ' έχει κάνει δική του. Είμαι ο εαυτός μου και η κόρη μου είναι δική μου.
-Τότε, αλίμονο, η ώρα σου έφτασε.
-Δε με νοιάζει. Είμαι ό,τι είμαι· κανένας δεν μπορεί να μου πάρει τον εαυτό μου!
-Δεν έχεις τον Εαυτό που φαντάζεσαι.
-Όσο μέσα μου αισθάνομαι ό,τι μ' ευχαριστεί πιστεύοντας πως είν' ο εαυτός μου, δε με νοιάζει. Αρκούμαι να είμαι για τον εαυτό μου αυτό που θέλω να είμαι. Ό,τι εγώ διαλέγω να είμαι για τον εαυτό μου, αυτό και είμαι. Η δική μου σκέψη με κάνει αυτό που είμαι· αυτό που εγώ σκέφτομαι για τον εαυτό μου, αυτό και είμαι! Κανένας άλλος δεν μπορεί να με κάνει κάτι άλλο απ' αυτό που είμαι.
-Μα κάποιος άλλος σ' έχει κάνει αυτό που είσαι, και μπορεί να σ' αναγκάσει να δεις αυτό που έχεις κάνει η ίδια τον εαυτό σου. Δε θα μπορείς για πολύ ακόμα να θεωρείς τον εαυτό σου τίποτ' άλλο εκτός απ' αυτό που εκείνος σε θεωρεί! Δε θα 'χεις για πολύ ακόμα την ικανοποίηση στη σκέψη του τι είσαι. Αυτή τη στιγμή, πρέπει να έχεις επίγνωση της επερχόμενης αλλαγής!
-Κανείς δε μ' έπλασε ποτέ εμένα. Αψηφώ κείνη τη Δύναμη που θα με κατάστρεφε και θα με καταργούσε σαν ελεύθερη γυναίκα. Εσύ είσαι σκλάβα σ' αυτή τη Δύναμη· αψηφώ, λοιπόν, κι εσένα. Μπορεί να με βασανίσεις -δεν το ξέρω, αλλά δε θα με εξαναγκάσεις σε τίποτα παρά τη θέληση μου!

-Δε θα 'χε αξία ένας τέτοιος εξαναγκασμός. Αλλά υπάρχει ένα φως που πηγαίνει βαθύτερα απ' τη θέληση, ένα φως που καταυγάζει το σκοτάδι πίσω του· αυτό το φως μπορεί ν' αλλάξει τη θέληση σου, μπορεί να την κάνει πραγματικά δική σου και θέληση ενός άλλου -όχι θέληση του Ίσκιου. Μέσα στη δημιουργημένη θέληση μπορεί να διοχετευθεί η δημιουργική θέληση, κι έτσι να απολυτρωθείς.
-Αυτό το φως ποτέ δε θα μπει μέσα μου· το μισώ! Φεύγα από δω, σκλάβα!
-Δεν είμαι σκλάϐα, γιατί αγαπώ αυτό το φως και θα το αγαπώ μαζί με τη βαθύτερη θέληση που έπλασε τη δική μου. Δεν υπάρχει σκλάβος, διότι σκλάβος, στην πραγματικότητα, είναι μονάχα το πλάσμα που αντιστρατεύεται το δημιουργό του. Ποιος είναι σκλάβος αν όχι αυτός ή αυτή που κραυγάζει, "Είμαι ελεύθερη", κι ωστόσο δεν μπορεί να πάψει να υπάρχει!
-Τις ανοησίες που μου αραδιάζεις τις βγάζεις από τη δειλή σου καρδιά! Φαντάζεσαι ότι θα σου παραδοθώ' γελιέσαι! Σε αντιμάχομαι! Δεν μπορείς εσύ ν' αλλάξεις αυτό που έχω αποφασίσει να είμαι. Δε θα γίνω αυτό που νομίζεις ότι είμαι -αυτό που λες ότι είμαι!
-Λυπάμαι· θα πρέπει να βασανιστείς.
-Αλλά θα είμ' ελεύθερη!
-Ελεύθερος είναι μόνον αυτός που επιθυμεί να είν' ελεύθερος· δεν αγαπά την ελευθερία αυτός που σκλαβώνει· γιατί ο ίδιος γίνεται ο σκλάβος του εαυτού του. Κάθε ζωή, κάθε θέληση, κάθε καρδιά που γνώρισες, εσύ προσπάθησες να την υποτάξεις· είσαι η σκλάβα του κάθε σκλάβου που δημιούργησες -τόσο πολύ μάλιστα που δεν το ξέρεις! Κοίταξε τον εαυτό σου!
Έβγαλε το χέρι της απ' τοκεφάλι της πριγκίπισσας και οπισθοχώρησε δυο βήματα από κοντά της.
Μια βουβή παρουσία, σαν από θυελλώδη φλόγα, δυνάστευε τώρα το σπίτι -η ίδια, υποθέτω, που φάνηκε στα παιδιά σαν ένας σιωπηλός άνεμος. Χωρίς να το θέλω γύρισα προς το τζάκι· η φωτιά του ήταν πάντα μια μικρή ασάλευτη λάμψη. Μετά είδα κείνο το πράγμα που έμοιαζε με σκουλήκι να ξεπροβάλλει

σουρνάμενο, άσπρο απ' την πυράκτωση, ζωντανό σαν λιωμένο ασήμι, η ζωντανή καρδιά του στοιχείου της φωτιάς. Διέσχισε πέρα πέρα το πάτωμα προς τον πάγκο, βαδίζοντας πολύ αργά. Ακόμα πιο αργά σκαρφάλωσε πάνω του και ξαπλώθηκε, σαν να μην ήθελε να προχωρήσει παραπέρα, στα πόδια της πριγκίπισσας. Σηκώθηκα και πλησίασα πιο κοντά. Η Μάρα στεκόταν ακίνητη, σαν κάποιο που περιμένει να γίνει κάτι γνωστό από τα πριν. Το γυαλιστερό πλάσμα σούρθηκε πάνω σ' ένα γυμνό κοκα-λιάρικο πόδι, που δεν έδειξε κανένα πόνο, αλλά ούτε κι ο πάγκος είχε καεί εκεί όπου είχε σταθεί το σκουλήκι. Αργά, πολύ αργά, ανέβηκε γλιστρώντας στο φόρεμα της μέχρι που έφτασε στο στήθος της, κι εκεί εξαφανίστηκε ανάμεσα στις πτυχές.

Το πρόσωπο της πριγκίπισσας παρέμεινε άσπαστο, πέτρινο, με τα βλέφαρα κλειστά σαν πάνω σε μάτια πεθαμένα. Πέρασε λίγη ώρα χωρίς να γίνει τίποτε. Στο τέλος, πάνω στο ξερό σαν περγαμηνή δέρμα, άρχισαν να εμφανίζονται σταγόνες που έμοιαζαν με πολύ μικρές δροσοσταλίδες· την επόμενη στιγμή μεγάλωσαν κι έγιναν σαν μαργαριτάρια, έπηξαν, κι άρχισαν να κυλούν κάτω σαν νεροσυρμές. Πετάχτηκα πάνω για ν' αρπάξω το σκουλήκι απ' το δύστυχο μαραμένο στήθος και να το λιώσω με το πόδι μου. Όμως η Μάρα, Μητέρα της Λύπης, με πρόλαβε και με μια απότομη κίνηση παραμέρισε μ' ένα τράβηγμα τις ενωμένες πτυχές του φουστανιού' δεν υπήρχε σκουλήκι από κάτω, ούτε ίχνος από τσουρούφλισμα· το πλάσμα είχε περάσει μέσα απ' τη μαύρη κηλίδα και τρυπώνοντας μεσ' από τις κλειδώσεις και το μεδούλι είχε φτάσει στις σκέψεις και τις προθέσεις της καρδιάς. Η πριγκίπισσα φρικίασε συστρέφοντας το σώμα της, κι εγώ κατάλαβα πως το σκουλήκι είχε φτάσει τώρα ως τα άδυτα της.

-Τώρα αντικρίζει τον εαυτό της! είπε η Μάρα και, παίρνοντας με απ' το μπράτσο, με τράβηξε τρία βήματα απ' τον πάγκο.

Ξαφνικά, η πριγκίπισσα τίναξε προς τα πάνω το κορμί της σχηματίζοντας τόξο, ύστερα πήδηξε στο πάτωμα και στάθηκε όρθια. Η φρίκη του προσώπου της μ' έκανε να τρέμω μήπως ανοίξει τα μάτια της και η θέα τους με παγώσει. Το στήθος της

φούσκωνε και ξεφούσκωνε, αλλά καμιά ανάσα από μέσα του δεν έβγαινε. Τα μαλλιά της κρέμονταν κι έσταζαν ύστερα σηκώθηκαν γύρω στο κεφάλι της βγάζοντας σπίθες· μετά ξανακρεμάστηκαν κι ο ιδρώτας του μαρτυρίου της χυνόταν τώρα απ' αυτά στο πάτωμα.
Ήμουν έτοιμος ν' ανοίξω την αγκαλιά μου και να την κλείσω μέσα, η Μάρα όμως με συγκράτησε.
-Δεν μπορείς να πας κοντά της, είπε. Είναι πολύ μακριά από μας, στην κόλαση που της δημιουργεί η αυτεπίγνωση. Η φωτιά στον πυρήνα του σύμπαντος ακτινοβολεί μέσα της τη γνώση του καλού και του κακού, τη γνώση αυτού που είναι. Βλέπει επιτέλους το καλό που δεν ενσαρκώνει, το κακό που εκπροσωπεί. Καταλαβαίνει πως είναι αυτή η ίδια η φωτιά όπου μέσα της καίγεται, αλλά δεν ξέρει ότι το Φως της Ζωής βρίσκεται στην καρδιά αυτής της φωτιάς. Το μαρτύριο της είναι ότι είναι αυτό που είναι. Μη φοβάσαι γι' αυτήν δεν την εγκαταλείπουμε. Δε μας απόμεινε καλύτερος τρόπος για να τη βοηθήσουμε. Περίμενε και κοίτα.
Μπορεί να πέρασαν πέντε λεπτά ή πέντε χρόνια που στεκόταν έτσι -δεν μπορώ να πω· στο τέλος όμως σωριάστηκε κάτω πέφτοντας μπρούμυτα.
Η Μάρα την πλησίασε και στάθηκε κοιτάζοντας την από ψηλά. Χοντρά δάκρυα κυλούσαν απ' τα μάτια της πάνω στη γυναίκα που δεν είχε κλάψει ποτέ και ποτέ δε θα έκλαιγε.
-θ' αλλάξεις λοιπόν; της είπε στοτέλος.
-Γιατί εκείνος να με πλάσει έτσι; αναρωτήθηκε λαχανιασμένα η Λίλιθ. Εγώ θα είχα πλάσει ω, τόσο διαφορετικό! τον εαυτό μου! Ευτυχώς που εκείνος με έπλασε, κι όχι εγώ τον εαυτό μου. Αυτός φταίει μόνο για ό,τι είμαι! Εγώ ποτέ δε θα είχα πλάσει ένα τόσο ανάξιο πλάσμα! Συνειδητά μ' έπλασε έτσι που να το ξέρω και να είμαι δυστυχισμένη. Εγώ όμως δε θα πάω παραπέρα!
-Τότε, κατάστρεψε αυτό που είσαι, είπε η Μάρα.
-Αλίμονο, δεν μπορώ! Αυτό το ξέρεις και με περιγελάς! Πόσες φορές δεν αγωνίστηκα με νύχια και δόντια να πάψω να είμαι,

όμως ο τύραννος είν' αυτός που με κρατά σ' αυτό που είμαι. Να έχει την κατάρα μου! Τώρα, άφησε τον να με σκοτώσει.
Τα λόγια ξεπηδούσαν σαν πίδακες, θαρρείς, σαν από μια πηγή που είχε αρχίσει ήδη να στερεύει.
-Αν δε σε είχε πλάσει αυτός, είπε η Μάρα μαλακά και αργά, δε θα μπορούσες ούτε καν να τον μισείς. Αλλά δε σ' έπλασε αυτός έτσι. Εσύ μονάχη σου έπλασες τον εαυτό σου αυτό που είσαι. Πάρε θάρρος· αυτός μπορεί να σε ξαναπλάσει.
-Δεν ξαναπλάθομαι εγώ!
-Καθόλου δε θα γίνω δικό του δημιούργημα.
-Δε θες, λοιπόν, να επανέλθουν στη σωστή τους θέση όσα εσύ έβαλες λάθος;
Εκείνη έμεινε σιωπηλή· το μαρτύριο της φαινόταν να καταλαγιάζει.
-Αν το θες πραγματικά, ξάπλωσε πάλι στον πάγκο.
-Δε θα ξαπλώσω, της απάντησε· τα λόγια έβγαιναν με δυσκολία, απ' τα σφιγμένα δόντια της.
Ένας αέρας φάνηκε να ξυπνά μέσα στο σπίτι, φυσώντας άηχος και αυλός, κι ένα κύμα νερού να σηκώνεται δίχως αναρριπίσματα στην επιφάνεια του, δίχως λυγμό στο φούσκωμα του. Ήταν κρύο αλλά δε σε πάγωνε. Αθέατο κι αθόρυβο ήρθε. Καμιά αίσθηση δεν ξυπνούσε μέσα μου, ωστόσο καταλάβαινα πως σηκωνόταν. Το είδα ν' ανεβαίνει τελικά και νατην πλημμυρίζει. Τη σήκωσε απαλά και, ανήμπορη καθώς ήταν ν' αντισταθεί, την άφησε μάλλον παρά που την απόθεσε στον πάγκο. Ύστερα αποτραβήχτηκε γρήγορα.
Η σύγκρουση της σκέψης, κατηγορώντας και συγχωρώντας, άρχισε πάλι απ' την αρχή και αγρίευε. Η ψυχή της Λίλιθ κειτόταν γυμνή στο μαρτύριο του αγνού διεισδυτικού εσωτερικού φωτός. 'ρχισε να βογκάει και ν' αναστενάζει βαθιά, κι ύστερα να ψιθυρίζει σαν να κουβέντιαζε μ' ένα διχασμένο εαυτό' η βασιλική υπεροχή της είχε πια κατακερματιστεί, είχε στραφεί εναντίον της. Τη μια στιγμή φώναζε θριαμβικά σαν να κατατρόπωνε το χειρότερο εχθρό της, κι έκλαιγε· την άλλη στιγμή στριφογύριζε σαν να την αγκάλιαζε κάποιος που η ψυχή της απεχθανόταν, και γελούσε σατανικά. Στο τέλος

άρχισε να μουρμουρίζει κάτι για τον εαυτό της, κάτι που έμοιαζε με παραμύθι, σε μια γλώσσα τόσο παράξενη και με σχήματα τόσο ακατανόητα που μόνο μέσες άκρες μπορούσα να καταλάβω κάτι. Ωστόσο η γλώσσα φαινόταν να έχει την αρχέγονη μορφή μιας γλώσσας που ήξερα καλά, και οι τύποι της ν' ανήκουν σε όνειρα που υπήρξαν κάποτε δικά μου αλλά αρνιόνταν να ξανάρθουν στη θύμηση. Το παραμύθι φαινόταν πότε πότε να θίγει πράγματα που ο Αδάμ είχε διαβάσει απ' το χαμένο χειρόγραφο, και να υπαινίσσεται συχνά στοιχεία και δυνάμεις -του κακού κι αυτές, όπως δεν άντεξα να μην υποψιαστώ-που μουήταν άγνωστα.
Έκανε μια παύση, και η φρίκη, ακόμα μια φορά, φάνηκε στα μαλλιά της, άλλοτε ν' αστράφτει κι άλλοτε να κυλά σαν νερό. Κοίταξα τη Μάρα μ' ένα βλέμμα παρακαλεστικό.
-Αυτά, αλίμονο, δεν είναι δάκρυα μετανοίας! είπε εκείνη. Τ' αληθινά δάκρυα αναβλύζουν απ' τα μάτια. Κι είναι πολύ πιο πικρά και όχι τόσο ευεργετικά. Ο αυτο-οικτιρμός δεν είναι λύπη. Ωστόσο είναι χρήσιμος, γιατί αποτελεί ένα βήμα για την επιστροφή στον εαυτό, και μόνο στην πατρική αγκάλη ξεχνά ο άσωτος τον εαυτό που αποστρέφεται. Μόλις βρεθεί με τον πατέρα του, ο ίδιος πια λυτρώνεται. Το ίδιο θα γίνει και μ' αυτήν.
Πλησίασε πιο κοντά της και είπε:
-θα ξαναδώσεις πίσω αυτό που άδικα πήρες;
-Δεν έχω πάρει τίποτε, απάντησε η πριγκίπισσα προφέροντας με δυσκολία τα λόγια της γιατί πονούσε, που να μην είχα δικαίωμα να το πάρω. Η δύναμη μου να παίρνω φανέρωνε το δικαίωμα μου.
Η Μάρα την άφησε.
Σιγά σιγά η ψυχή μου βυθίστηκε σ' ένα αθέατο σκοτάδι, σ' ένα κάτι πιο τρομερό απ' το τίποτε που είχε γίνει ήδη αισθητό. Ένα φριχτό Τίποτε, μια χειροπιαστή αρνηση την τύλιξε· μου φάνηκε για μια στιγμή ότι με άγγιξε το μηδέν, για μια απαίσια στιγμή ότι βρέθηκα μόνος με τον Απόλυτο θάνατο! Αυτό που ένιωθα δεν ήταν η απουσία κάποιου πράγματος αλλά η παρουσία του Τίποτε. Η πριγκίπισσα τινάχτηκε και βρέθηκε απ' τον πάγκο

στο πάτωμα αφήνοντας μια πικρή κραυγή που νόμισα ότι έφτασε στα ουράνια. Ήταν η αναπήδηση του Είναι απ' την Εκμηδένιση.
-Λυπήσου με, στέναξε, ξέσκισε την καρδιά μου, άφησε μεόμως να ζήσω!
Με τα λόγια της αυτά έπεσε πάνω της, αλλά και πάνω σ' εμάς που ξαγρυπνούσαμε μαζί της, η απόλυτη γαλήνη μιας καλοκαιρινής νύχτας. Το βασανιστήριο δεν είχε προλάβει να φτάσει ως το χείλος του ποτηριού της ζωής της, κι ένα χέρι το 'χε αδειάσει. Σήκωσε το κεφάλι της, μισοσηκώθηκε και κοίταξε γύρω της. Μια στιγμή αργότερα, στάθηκε ολόρθη, με το ύφος ενός κατακτητή· είχε κερδίσει τη μάχη! Είχε αντιμετωπίσει με θάρρος τους ψυχικούς της εχθρούς, που είχαν υποχωρήσει νικημένοι. Σήκωσε ψηλά, πάνω απ' το κεφάλι της, το μαραμένο της χέρι, μ' έναν παιάνα ανίερου θριάμβου να χύνεται απ' το λαρύγγι της, όταν άξαφνα τα μάτια της καρφώθηκαν έντρομα κάπου -τι έβλεπαν άραγε;
Κοίταξα και είδα: μπροστά της, σαν από κάποιον αθέατο ουράνιο καθρέφτη, στεκόταν η αντανάκλαση του εαυτού της, και πλάι της μια μορφή εξαίσιας ομορφιάς. Αρχισε να τρέμει και σωριάστηκε πάλι αβοήθητη στο πάτωμα. Αναγνώρισε αυτήν που ο θεός την προόριζε να γίνει, και είδε την άλλη που είχε η ίδια δημιουργήσει.
Την υπόλοιπη νύχτα έμεινε ολότελα ακίνητη.
Με το πρώτο γκρίζο φως της αυγής που όλο και δυνάμωνε μες στο δωμάτιο, σηκώθηκε, γύρισε στη Μάρα και είπε με περήφανη ταπεινοφροσύνη:
-Νίκησες. Αφησε με να φύγω, να πάω στην ερημιά να θρηνήσω τον εαυτό μου. Η Μάρα είδε πως η υποταγή της δεν ήταν προσποιητή. Την κοίταξε για μια στιγμή και αποκρίθηκε:
-Πήγαινε, τότε, και βάλε το καθετί στη σωστή του θέση κι όχι σ' αυτήν που το είχες ως τώρα. Εκεί ήταν λάθος.
-Δεν ξέρω με ποιον τρόπο, απάντησε εκείνη μ' ένα βλέμμα που προέβλεπε και φοβόταν την απάντηση.

-’νοιξε το χέρι σου κι άφησε αυτό που είναι μέσα να φύγει. Μια λυσσαλέα άρνηση έδειχνε να παλεύει να βρει διέξοδο, μα εκείνη την κρατούσε φυλακισμένη.
-Δεν μπορώ, είπε. Δεν έχω πια τη δύναμη. ’νοιξε το εσύ για μένα.
Και της άπλωσε κάτι που έμοιαζε πιο πολύ με πόδι θηρίου παρά με χέρι. Φαινόταν καθαρά πως δεν μπορούσε να τ' ανοίξει. Η Μάρα ούτε καν το κοίταξε.
-Πρέπει να το ανοίξεις μόνη σου, δήλωσε ήρεμα.
-Σου είπα πως δεν μπορώ!
-Μπορείς αν το θελήσεις -όχι αμέσως, βέβαια, αλλά προσπαθώντας μ' επιμονή. Ό,τι έχεις διαπράξει, δε θες ακόμα να το επανορθώσεις, δεν έχεις ακόμα την πρόθεση να το επανορθώσεις!
-Έτσι νομίζεις! αποκρίθηκε η πριγκίπισσα σε μια έκρηξη θράσους, εγώ όμως ξέρω πως δεν μπορώ ν' ανοίξω το χέρι μου.
-Κι εγώ σε ξέρω καλύτερα απ' όσο εσύ τον εαυτό σου, και ξέρω πως μπορείς. Συχνά σ' έχω δει να το ανοίγεις λίγο. Δίχως προσπάθεια και πόνο δεν μπορείς να το ανοίξεις εντελώς, αλλά μπορείς να το ανοίξεις.
Στη χειρότερη περίπτωση, θα μπορούσες να το ανοίξεις μ' ένα χτύπημα. Σε παρακαλώ, βάλε τα δυνατά σου και άνοιξε το εντελώς.
-Δε θα δοκιμάσω κάτι που ξέρω πως είν' αδύνατο, θα ήμουν τρελή!
-Αυτό που υπήρξες σε όλη σου τη ζωή! Ω, πόσο ανεπίδεκτη είσαι!
Η πρόκληση και η περιφρόνηση φάνηκαν πάλι στο πρόσωπο της πριγκίπισσας. Ξαναγύρισε στη Μάρα λέγοντας:
-Ξέρω για ποιο λόγο με βασανίζεις! Δεν πέτυχες κι ούτε θα πετύχεις! Και μάλιστα θα με βρεις πιο δυνατή απ' όσο νομίζεις. θα συνεχίσω να διαφεντεύω τον εαυτό μου. Εξακολουθώ να είμαι ό,τι ήξερα πάντα πως είν' ο εαυτός μου -βασίλισσα του ’δη, κυρά κι αφέντρα των κόσμων!
Τότε συνέβη το φοβερότερο απ' όλα. Δεν ήξερα τι ήταν ήξερα όμως πως μου ήταν αδύνατο να το φανταστώ' ήξερα μόνο πως

αν ερχόταν κοντά μου, θα πέθαινα απ' τη φρίκη! Τώρα ξέρω πως αυτό ήταν η Ζωή εν θανάτω -ζωή νεκρή, ωστόσο υπάρχουσα· και ήξερα πως η Λίλιθ είχε μέχρι τότε ορισμένες αποκαλύψεις της, αλλά μονάχα αποκαλύψεις της· ποτέ μέχρι τώρα δεν την είχε κατακυριεύσει.
Έτσι όπως ήταν γυρισμένη έμεινε ακίνητη. Η Μάρα πήγε και κάθισε πλάι στη φωτιά. Από φόβο να στέκομαι μόνος με την πριγκίπισσα, πήγα και κάθισα κι εγώ κοντά στο τζάκι. Κάτι είχε αρχίσει να με εγκαταλείπει. Μια αίσθηση παγωνιάς, όχι ωστόσο αυτό που λέμε κρύο, έρποντας, δε γλιστρούσε μέσα μου μα έβγαινε από μέσα μου πλημμυρίζοντας παράλληλα το είναι μου. Η λάμπα της ζωής και το αιώνιο πυρ μου φαινόταν ότι έσβηναν και τα δυο μαζί, κι εγώ δε θα έμενα πια με τίποτ' άλλο εκτός απ' την επίγνωση ότι υπήρξα κάποτε ζωντανός. Ο θεός με σπλαχνίστηκε, και τούτη η αίσθηση απορφανισμού δεν προχώρησε πολύ κι η σκέψη μου ξαναγύρισε στη Λίλιθ.
Μέσα της κάτι γινόταν που δεν το ξέραμε. Ξέραμε πως δεν μπορούσαμε να νιώσουμεό,τι ένιωθε, ξέραμε όπως πως νιώθαμε κάτι από τη δυστυχία που της προκαλούσε. Το ίδιο το πράγμα ήταν μέσα της, όχι μέσα μας· η αντανάκλαση του, η δυστυχία της, έφταναν ως εμάς κι αντανακλώνταν πάλι μέσα μας· εκείνη βρισκόταν μες στην απώτερη σκοτεινιά, κι εμείς παρόντες εκεί μαζί της να τη βλέπουμε. Εμείς όμως δε βρισκόμασταν μες στην απώτερη σκοτεινιά· αν βρισκόμασταν, δε θα μπορούσαμε να της συμπαρασταθούμε· θα ήμασταν, μέσα στο χώρο και στο χρόνο, απόλυτα αποκομμένοι ο ένας απ' τον άλλο. Το σκοτάδι δεν έχει συνείδηση του φωτός ούτε και ότι και το ίδιο είναι σκοτάδι· μόνο το φως γνωρίζει πως είναι φως, γνωρίζει όμως και το σκότος. Μόνος απ' όλους ο θεός μισεί το κακό και το αντιλαμβάνεται.
Κάτι είχε φύγει από μέσα της, που η απουσία του την έκανε στην αρχή ν' αντιληφθεί ότι βρισκόταν μαζί της κάθε ώρα και κάθε στιγμή όλ' αυτά τα ζοφερά χρόνια. Η πηγή της ζωής είχε στερέψει τελείως κι αυτό που απόμεινε όλο κι όλο απ' το συνειδητό είναι της ήταν το κατακάθι της φριχτής και ανόσιας ζωής της.

Στεκόταν άκαμπτη, στητή. Η Μάρα είχε κρύψει το πρόσωπο στα χέρια της. Εγώ κοίταζα το πρόσωπο της... πρόσωπο κάποιου που γνώρισε τι σημαίνει ύπαρξη μα όχι και αγάπη, ούτε και τι σημαίνει ζωή, χαρά, καλό' έβλεπα με τα μάτια μου το πρόσωπο ενός ζωντανού θανάτου! Έμαθε τη ζωή μόνο και μόνο για να ξέρει πως αυτή η ζωή ήταν νεκρή, και ότι μέσα της υπήρχε ο θάνατος. Δεν ήταν μόνον ότι η ζωή είχε μέσα της σταματήσει, αλλά κι ότι ήταν η ίδια, ενσυνείδητα, ένα πλάσμα νεκρό. Είχε σκοτώσει τη ζωή της και τώρα πια ήταν νεκρή -και το ήξερε. Έπρεπε να βιώνει το θάνατο ως την αιωνιότητα. Είχε κάνει τις πιο απάνθρωπες προσπάθειες ν' αφανιστεί και δεν μπόρεσε. Ήταν μια ζωή νεκρή. Δεν μπορούσε να σταματήσει να είναι! Έπρεπε να συνεχίσει να είναι! Στο πρόσωπο της έβλεπα και διάβαζα πέρα απ' τη δυστυχία της ζωής της -έβλεπα στον τρόμο αυτής της ζωής ότι ο τρόμος που τη συνόδευε ήταν κάτι περισσότερο απ' όσο μπορούσε να φανερώσει. Εξέπεμπε ένα μελανό ζόφο· το φως που υπήρχε μέσα της ήταν σκοτάδι, και σαν σκοτάδι έλαμπε. Ήταν κάτι που ο θεός δε θα μπορούσε ποτέ να το 'χει πλάσει. Είχε σφετεριστεί κάτι πέρα απ' το μερίδιο που της ανήκε, αφανίζοντας το δικό Του! Καταλάβαινε τώρα πως ό,τι είχε πλάσει μοναχή της και το έβλεπε, δεν ήταν καλό! Ήταν ένα συνειδητό πτώμα, που το φέρετρο του δε θα διαλυόταν ποτέ, ποτέ δε θα απελευθερωνόταν απ' αυτό! Τα υπαρκτά της μάτια έμεναν ορθάνοιχτα, σαν να κοίταζαν μες στην καρδιά του στοιχειωμένου τρόμου -μες στο δικό της άφθαρτο κακό. Το δεξί χέρι της ήταν κι αυτό τώρα ερμητικά κλειστό, σφίγγοντας με πείσμα το υπαρκτό Τίποτε -την κληρονομιά της.

Αλλά με το θεό, όλα τα πράγματα είναι πιθανά' ο θεός μπορεί να σώσει ακόμα και τον πλούσιο!

Δίχως ν' αλλάξει έκφραση, δίχως να δείξει ότι το κάνει σκόπιμα, η Λίλιθ προχώρησε προς τη Μάρα. Εκείνη την είδε που πλησίαζε και σηκώθηκε να την αντιμετωπίσει.

-Παραδίνομαι, είπε η πριγκίπισσα. Δεν μπορώ να το αντέξω. Νικήθηκα. Παρ' όλ' αυτά, δεν μπορώ ν' ανοίξω το χέρι μου.

-Προσπάθησες;

-Προσπαθώ αυτή τη στιγμή με όλα τα δυνατά μου.
-θα σε πάω στον πατέρα μου. Έκανες σ' αυτόν το μεγαλύτερο κακό απ' όλα τα δημιουργήματα της Πλάσης· αυτός λοιπόν μπορεί καλύτερα απ' όλα τα δημιουργήματα της Πλάσης να σε βοηθήσει.
-Πώς μπορεί αυτός να με βοηθήσει;
-θα σε συγχωρέσει.
-Μακάρι να με βοηθούσε να πάψω να υπάρχω! Αχ! Ούτε και γι' αυτό δεν είμαι άξια! Δεν έχω πια εξουσία πάνω στον εαυτό μου. Είμαι μια σκλάβα. Το αναγνωρίζω. Ας πεθάνω καλύτερα.
-Είσαι μια σκλάβα που κάποια μέρα θα γίνεις παιδί! της απάντησε η Μάρα. Ναι, είν' αλήθεια πως θα πεθάνεις, μα όχι όπως εσύ νομίζεις! θα πεθάνεις για να ξαναγυρίσεις στη ζωή!
Σαν μάνα της, που μέσα της κρατούσε τη μητρική αγάπη όλου του κόσμου, η Μάρα αγκάλιασε τη Λίλιθ και τη φίλησε στο μέτωπο. Απ' τα μάτια της βγήκε η παγερή και φλογερή συνάμα δυστυχία της, και γέμισαν οι πηγές τους. Τη σήκωσε και την έφερε στο δικό της κρεβάτι σε μια γωνιά του δωματίου, την απόθεσε μαλακά πάνω κει και έκλεισε τα μάτια της με χέρια σαν να χάιδευαν.
Η Λίλιθ ξάπλωσε και έκλαψε. Η Κυρά της Λύπης πήγε στην πόρτα και την άνοιξε.
Απ' έξω περίμενε το πρωινό με την άνοιξη στην αγκαλιά του. Απαλά γλίστρησαν μέσα στο δωμάτιο απ' την ανοιχτή πόρτα, μ' ένα ανάλαφρο αεράκι στις άκρες των φορεμάτων τους. Φυσούσε κι όλο φυσούσε τ' αεράκι γύρω απ' τη Λίλιθ, ριπίζοντας το άγνωστο, αφυπνίζοντας τη θάλασσα της αιώνιας ζωής της, ριπίζοντας κι αναρριπίζοντάς την, ώσπου στο τέλος εκείνη, που δεν υπήρξε παρά μονάχα σαν ένα φύκι ξεβρασμένο στην ξερή αμμουδερή ακροθαλασσιά για να μαραθεί, ένιωσε πως ήταν μια εσοχή του αρχέγονου ωκεανού που θα χυνόταν μέσα της για πάντα και πια δε θα υποχωρούσε. Η Λίλιθ ανταποκρίθηκε στο πρωινό αεράκι με μια ανάσα τονωτική και άρχισε ν' ακούει με προσοχή. Γιατί, μαζί με το αεράκι, είχε έρθει και η βροχή -η απαλή βροχή που επουλώνει τα τραύματα της γης από το θερι-σμό-καταπραΰνοντας τη με τη γλυκύτητα

όλης της μουσικής, με τη σιγή που ζει ανάμεσα στη μουσική και στη σιγαλιά. Μούσκεψε τις ερημιές γύρω απ' το σπίτι, την άκουσε η αμμουδιά απ' την καρδιά της Λίλιθ και ήπιε. Όταν η Μάρα ξαναγύρισε για να καθίσει στο κρεβάτι της, τα δάκρυα της κυλούσαν απαλότερα από τη βροχή και σε λίγο αποκοιμήθηκε βαθιά.

40. ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

Η Κυρά της Λύπης σηκώθηκε, κάλυψε το πρόσωπο της και πήγε να φωνάξει τα Μικρά. Αυτά κοιμόνταν λες κι όλη τη νύχτα δεν είχαν σαλέψει, μα τη στιγμή που τους μίλησε, ξύπνησαν αμέσως φρέσκα και σαν ξαναγεννημένα. Την ακολούθησαν χαρούμενα κάτω στη σκάλα κι η Μάρα τα έφερε εκεί όπου ήταν ξαπλωμένη η πριγκίπισσα, με τα δάκρυα να τρέχουν πάντα απ' τα μάτια της καθώς κοιμόταν. Τα χαριτωμένα πρόσωπα τους σοβάρεψαν. Κοίταξαν την πριγκίπισσα και μετά έξω, τη βροχή, κι ύστερα τα μάτια τους ξαναγύρισαν στην πριγκίπισσα.

-Στάζει ο ουρανός! είπε κάποιο.

-Απ' την πριγκίπισσα βγαίνει το άσπρο υγρό! φώναξε κάποιο άλλο, κοιτάζοντας τη με δέος.

-Ποτάμια είναι; ρώτησε ο Οντού βλέποντας τα μικρά ρυάκια που κυλούσαν στα βαθουλωμένα της μάγουλα.

-Νόμιζα πως τα ποτάμια ήταν μεγαλύτερα κι έτρεχαν σαν μια συντροφιά από μικρά παιδιά κάνοντας δυνατό θόρυβο! της αποκρίθηκε και με κοίταξε, γιατί μόνον εμένα είχε ακούσει να μιλώ για ποτάμια.

-Κοίταξε τα ποτάμια τ' ουρανού! είπε η Μάρα. Κοίταξε πώς κυλούν για να ξυπνήσουν τα νερά κάτω απ' τη γη! Σε λίγο τα ποτάμια θα κυλούν παντού, εύθυμα και βουερά, σαν χιλιάδες χιλιάδων ευτυχισμένα παιδιά. Ω, πόσο χαρούμενα θα σας κάνουν, Μικρά μου! Ποτέ σας δεν έχετε δει ποτάμι και δεν ξέρετε πόσο υπέροχο είναι το νερό!

-Η χαρά της γης θα πρέπει να έκανε καλή την πριγκίπισσα! είπε ο Οντού. Κοίτα τον ουρανό πόσο χαρούμενος είναι!

-Τα ποτάμια είναι λοιπόν η χαρά της πριγκίπισσας; ρώτησε η Λούβα. Δεν είναι ο χυμός από το σώμα της, αφού δεν είναι κόκκινα!

-Είναι ο χυμός των χυμών, απάντησε η Μάρα. Ο Οντού ακούμπησε το δάχτυλο του στο μάτι της, το κοίταξε και κούνησε το κεφάλι του.
-Η πριγκίπισσα δε δαγκώνει πια! είπε η Λούσα.
-Όχι, κι ούτε ποτέ θα το ξανακάνει, αποκρίθηκε η Μάρα. Τώρα όμως θα πρέπει να την πάμε πιο κοντά στο σπίτι της.
-Φωλιά είναι; ρώτησε ο Σόζο.
-Ναι' μια πολύ μεγάλη φωλιά. Αλλά θα πρέπει πρώτα να την πάμεσ' ένα άλλο μέρος.
-Ποιο είν' αυτό;
-Είναι το μεγαλύτερο δωμάτιο που υπάρχει σ' αυτόν εδώ τον κόσμο. Νομίζω όμως ότι θα γκρεμιστεί' σε λίγο θα ξεχειλίσει από μικρές φωλιές. Πηγαίνετε να φέρετε τα υπόλοιπα μικρά.
-Πες μας, σε παρακαλώ, υπάρχουν γάτες μέσα;
-Ούτε μία. Οιφωλιές είναι πλημμυρισμένες από υπέροχα όνειρα, κι έτσι καμιά γάτα εκεί μέσα δεν μπαίνει.
-θα είμαστ' έτοιμοι σ' ένα λεπτό, είπε ο Οντού και βγήκε τρεχάτος έξω· τον ακολούθησαν κι όλα τ' άλλα εκτός από τη Λούβα.
Η Λίλιθ είχε ξυπνήσει τώρα και άκουγε μ' ένα θλιμμένο χαμόγελο.
-Τα ποτάμια της όμως κυλάνε πολύ γρήγορα! είπε η Λούβα, που στεκόταν πλάι της κι έμοιαζε πως δεν μπορούσε να πάρει τα μάτια της από το πρόσωπο της. Το φόρεμα της είναι... δεν ξέρω τι. Δε θα αρέσει στα Μικρά.
-Δε θα τους νοιάξει, απάντησε η Μάρα. Εκείνα τα ποτάμια είναι τόσο καθαρά που κάνουν κι ολόκληρο τον κόσμο καθαρό.
Έχοντας αποκοιμηθεί πλάι στη φωτιά, είχα ξυπνήσει εδώ και λίγη ώρα και άκουγα· σηκώθηκα.
-Είναι ώρα να πηγαίνετε, κ. Βέιν, είπε η Μάρα.
-Πες μου, σε παρακαλώ, της είπα, δεν υπάρχει κάποιος δρόμος για ν' αποφύγουμε τα αυλάκια και το άντρο των τεράτων;
-Υπάρχει ένας εύκολος δρόμος απ' την άλλη πλευρά της κοίτης του ποταμού' θα σ' τον δείξω, απάντησε εκείνη, θα πρέπει όμως να περάσετε ακόμα μια φορά μεσ' απ' τα τέρατα.
-Φοβάμαι για τα παιδιά, είπα.

-Ο φόβος δε θα τ' αγγίξει ούτε μία φορά, μου είπε.
Κι έτσι φύγαμε απ' το σπίτι. Τα θηρία στέκονταν περιμένοντας στην πόρτα. Ο Οντού ήταν κιόλας ανεβασμένος στο λαιμό του ενός από τα δύο που θα κουβαλούσε την πριγκίπισσα. Εγώ ανέβηκα στο άλογο της Λόνας· η Μάρα έφερε το σώμα της και μου το έβαλε στην αγκαλιά. Όταν ξαναβγήκε μαζί με την πριγκίπισσα, μια κραυγή ενθουσιασμού βγήκε απ' τα στήθη των παιδιών δεν είχε πια καλυμμένο το πρόσωπο της! Κοιτάζοντας την και μαγεμένα απ' την εξαίσια ομορφιά της, τα αγόρια ξέχασαν να πάρουν την πριγκίπισσα απ' τα χέρια της· οι ελέφαντες όμως σήκωσαν τρυφερά τη Λίλιθ με τις προβοσκίδες τους, η μια γύρω απ' το σώμα της και την άλλη γύρω απ' τα γόνατα της και, με τη βοήθεια της Μάρας, την ξάπλωσαν ανάμεσα τους.
-Γιατί θέλει η πριγκίπισσα να φύγει; ρώτησε ένα μικρό αγόρι, θα έμενε πάντα καλή αν έμενε πάντα εδώ!
-θέλει να φύγει και δε θέλει να φύγει· εμείς θα τη βοηθήσουμε, απάντησε η Μάρα. Δε θα μείνει καλή εδώ.
-Τι θα τη βοηθήσετε να κάνει; συνέχισε εκείνο.
-Να πάει εκεί που θα βρει περισσότερη βοήθεια... βοήθεια για ν' ανοίξει το χέρι της, που μένει κλειστό χιλιάδες χρόνια τώρα.
-Τόσο πολύ; θα πρέπει τότε να έχει μάθει να μην το χρειάζεται. Γιατί τώρα θέλει να τ' ανοίξει;
-Γιατί κλείνει μέσα του κάτι που δεν είναι δικό της.
-Σε παρακαλούμε, λαίδη Μάρα, μπορούμε να έχουμε λίγο απ' το κατάξερο ψωμί σου πριν ξεκινήσουμε; της ζήτησε ηΛούβα.
Η Μάρα χαμογέλασε και τους έφερε τέσσερα καρβέλια και μια μεγάλη κανάτα νερό.
-θα τρώμε καθώς θα περπατάμε, είπαν εκείνα. Μα ήπιαν το νερό με μεγάλη ευχαρίστηση.
-Νομίζω, παρατήρησε κάποιο, ότι θα πρέπει να 'ναι χυμός από ελέφαντα! Μου δίνει τόση δύναμη!
Ξεκινήσαμε. Η Κυρά της Λύπης βάδιζε μαζί μας, ομορφότερη κι απ' τον ήλιο, ενώ την ακολουθούσε η άσπρη λεοπάρδαλη. Νόμιζα πως είχε σκοπό να μας βάλει μονάχα στο δρόμο, στην άλλη πλευρά της κοίτης του ποταμού, αλλά σε λίγο

διαπίστωσα ότι θα ερχόταν μαζί μας σε όλη τη διαδρομή. Τότε προσφέρθηκα να κατέβω από το άλογο για ν' ανεβεί εκείνη, αλλά δε μ' άφησε να το κάνω.
-Δεν έχω βάρος να κουβαλήσω, είπε. θα περπατήσω μαζί με τα παιδιά.
Ήταν ένα υπέροχο πρωινό· ο ήλιος έλαμπε με το λαμπρότερο φως του κι ο άνεμος φυσούσε απαλότερος από κάθε άλλη φορά, μα δεν ημέρωναν την ερημιά, γιατί δεν υπήρχε νερό.
Περάσαμε τα αυλάκια χωρίς δυσκολία· τα παιδιά χοροπηδούσαν γύρω απ' τη Μάρα σ' όλη τη διαδρομή, κι έτσι φτάσαμε στην κορυφή της οροσειράς πάνω απ' την κακή αλεπότρυπα μόνο όταν άρχισε πια να βασιλεύει ο ήλιος. Τότε ανέβασα τα Μικρά στους ελέφαντες, γιατί μπορεί ν' αργούσε να βγει το φεγγάρι και μουήταν αβάσταχτο ν' αγωνιώ για την ασφάλεια τους.
Η Κυρά της Λύπης τώρα προπορευόταν στο πλάι μου· ακολουθούσαν οι ελέφαντες -οι δυο που μετέφεραν την πριγκίπισσα στη μέση, και πιο πίσω οι λεοπαρδάλεις. Μόλις φτάσαμε στο τρομερό χείλος, πρόβαλε το φεγγάρι και φώτισε τη ρηχή λεκάνη που απλωνόταν αρυτίδωτη μπροστά μας. Η Μάρα έκανε μερικά βήματα και μπήκε. Ούτε μια κίνηση δεν ανταποκρίθηκε στο βήμα της ή στου αλόγου μου τις πατημασιές. Μα τη στιγμή που άγγιξαν οι ελέφαντες το πόδι τους, η φαινομενικά συμπαγής επιφάνεια της γης άρχισε να φουσκώνει και ν' αναταράζεται, κι ολάκερη η φριχτή γεννιά της απαίσιας τερατοφωλιάς ν' αργοσαλεύει. Πλάσματα φρικιαστικά ανασηκώνονταν απ' όλες τις πλευρές, κάθε λαιμός σ' όλο το μήκος του να ξεπροβάλλει, κάθε ράμφος και κάθε νύχι να τεντώνονται, κάθε στόμα να χάσκει ανοιχτό. Απαίσιες μορφές με φριχτές μασέλες, πλοκάμια με χιλιάδες βυζάχτρες χιμούσαν ν' αρπάξουν τη Λίλιθ, που έμενε πάντα ξαπλωμένη με την αγωνία του φόβου, μην τολμώντας ούτ' ένα δάχτυλο να σαλέψει. Αμφιβάλλω κατά πόσο τα φριχτά πλάσματα έβλεπαν τα παιδιά' κανένα απ' αυτά βέβαια δεν άγγιξε ούτε ένα παιδί· ούτ' ένα σιχαμερό μέλος τους δεν πέρασε το ζωντανό τείχος της σωματοφυλακής για να τα πειράξει.

-Εσείς, Μικρά, τους φώναξα, κρατείστε τους ελέφαντες κοντά κοντά στην πριγκίπισσα. Μη φοβάστε· δε θα σας αγγίξουν.
-Τι δε θα μας αγγίξει; Τι να μη φοβόμαστε; απάντησαν εκείνα, και κατάλαβα ότι δεν είχαν αντιληφθεί τίποτε από το πλήθος των τεράτων που τα τριγύριζε.
-Εντάξει, τότε, τους είπα. Κρατηθείτε μόνο κοντά κοντά.
Ήταν πάνοπλα εξοπλισμένα μέσα στην άγνοια τους. Ασφάλεια τους ήταν η αδυναμία τους να δουν. Ό,τι δεν μπορούσαν ν' αντιληφθούν, δεν μπορούσε και να τα βλάψει.
Μα τι απαίσιες μορφές που είδα εκείνη τη νύχτα! Η Μάρα προπορευόταν λίγα βήματα μπροστά μου, όταν ένα μοναχικό, χωρίς σώμα κεφάλι, τινάχτηκε κι έπεσε στο μονοπάτι ανάμεσα μας. Τρέχοντας η λεοπάρδαλη πέρασε κάτω από τους ελέφαντες, ορμώντας από πίσω, για να το αρπάξει, εκείνο, όμως, με κάτι φρικαλέες συσπάσεις στην όψη του και μ' ένα ανατριχιαστικό ουρλιαχτό άρχισε να στριφογυρίζει με ιλιγγιώδη ταχύτητα, να τινάζεται μακριά της και να βυθίζεται στο χώμα. Με τη νεκρή στα χέρια μουνα με γλιτώνει από το φόβο, τα κοίταζα όλα τούτα ατάραχος, αν και ποτέ, μα την πίστη μου, δεν αντίκρισε κανείς έναν τόσο καταραμένο θίασο!
Η Μάρα προπορευόταν πάντα κι η λεοπάρδαλη τώρα βάδιζε πίσω της, τουρτουρίζοντας κάποιες στιγμές γιατί έκανε πολύ κρύο, όταν άξαφνα το έδαφος μπροστά μου, προς τ' αριστερά, άρχισε να φουσκώνει κι ένα χαμηλό κύμα από χώμα να πλησιάζει έρποντας προς το μέρος μας. Όσο μας πλησίαζε, τόσο περισσότερο φούσκωνε. Και ξαφνικά ένα τρομαχτικό κεφάλι βγήκε απ' το χώμα, με ζωντανά πλοκάμια για μαλλιά, κι ανοίγοντας ένα πελώριο στρογγυλό στόμα, χίμηξε να μ' αρπάξει με τα δόντια του. Η λεοπάρδαλη όρμησε πάνω του, αλλά σωριάστηκε αμέσως λίγο πιο πέρα σανκεραυνόπληκτη.
Αμέσως μετά, σχεδόν κάτω απ' τα πόδια μας, πετάχτηκε το κεφάλι ενός άλλου πελώριου ερπετού, με τα θολά του μάτια να μας καρφώνουν. Η λεοπάρδαλη όρμησε και πάλι να του επιτεθεί, αλλά δε βρήκε τίποτε. Όρμησε και σ' ένα τρίτο θηρίο σαν μανιασμένη, αλλά και πάλι τίποτε δε βρήκε· τότε, ξαφνικά, έπαψε να ενδιαφέρεται για κείνη την άπιαστη ορδή των

φαντασμάτων. Εγώ όμως καταλάβαινα τον κίνδυνο και βιάστηκα να βγούμε απ' το πέρασμα -πολύ περισσότερο τώρα που το φεγγάρι μου φαινόταν περίεργο. Ακόμα και τη στιγμή που σηκωνόταν, έδειχνε έτοιμο να ξαναγυρίσει πίσω και να εγκαταλείψει την προσπάθεια του ως μάταιη· μετά, το είδα να τραβιέται σαν να 'θελε να πάρει βαθιά αναπνοή. Το τόξο που διέγραψε τώρα ήταν πολύ χαμηλό και είχε αρχίσει να κατεβαίνει με μεγάλη γρηγοράδα.
Είχαμε σχεδόν περάσει, όταν, ανάμεσα μας και στο χείλος της λεκάνης, σηκώθηκε ένας μακρύς λαιμός, όπου στην κορυφή του, σαν το άνθος κάποιου κρίνου Στυγός, καθόταν κάτι που φάνηκε σαν το κεφάλι πτώματος, με μισάνοιχτο το στόμα του και γεμάτο σκυλόδοντα. Συνέχισα να περπατώ' εκείνο υποχώρησε κι ύστερα παραμέρισε. Η Μάρα πατούσε τώρα σε στέρεο έδαφος, αλλά η λεοπάρδαλη ανάμεσα μας σηκώθηκε ακόμα μια φορά, γύρισε και χύθηκε στο λαιμό του φριχτού τέρατος. Παρέμεινα εκεί που ήμουν για να δω τους ελέφαντες, μαζί με την πριγκίπισσα και τα παιδιά, να πατούν γερά στη γη. Ύστερα γύρισα να δω τη λεοπάρδαλη. Εκείνη την ώρα έδυε το φεγγάρι. Για μια στιγμή, είδα τη λεοπάρδαλη και το φριχτό ερπετό να κυλιούνται μέσα σ' ένα σύννεφο σκόνης· μετά τους έκρυψε το σκοτάδι. Τρέμοντας από φόβο, το άλογο μου όρμησε μπροστά και με τρία πηδήματα πρόλαβε τους ελέφαντες.
Καθώς τους πλησιάζαμε, κάτι γλοιώδες, άμορφο, σαν ζελατίνη, έπεσε πάνω στην πριγκίπισσα. Εν' άσπρο περιστέρι ρίχτηκε αμέσως πάνω του ραμφίζοντας το δυνατά. Εκείνο έβγαλε έναν υπόκωφο, ρουφηχτό ήχο και έπεσε. Τότε άκουσα μια γυναικεία φωνή, που τη γνώρισα αμέσως, ν' απευθύνεται στη Μάρα.
-Φοβάμαι πως είναι πεθαμένη! είπε η Μάρα.
-Θα στείλω να τη βρουν, απάντησε η μητέρα. Αλλά γιατί, Μάρα, να φοβάσαι γι' αυτήν ή για κάθε άλλον; Ο θάνατος δεν μπορεί να βλάψει όποιον πεθαίνει ολοκληρώνοντας το έργο που του δόθηκε.
-Θα μου λείψει πολύ' είναι καλή και γνωστική. Ωστόσο, δε θα την άφηνα να ζήσει πέρα απ' το όριοτης ώρας της!

-Πέθανε μαζί με τους κακούς· θ' αναστηθεί με τους δίκαιους. θα την ξαναδούμε πριν περάσει πολύς καιρός.
-Μητέρα, είπα εγώ κι ας μην την έβλεπα, ερχόμαστε σ' εσένα πολλοί, αλλά οι περισσότεροι από μας είναι μικρά παιδιά. θα μπορέσεις να μας δεχτείς όλους;
-Είστε όλοι καλοδεχούμενοι, απάντησε εκείνη. Αργά ή γρήγορα όλοι θα γίνουν μικρά παιδιά, γιατί όλοι θα πρέπει να κοιμηθούν στο σπίτι μου. Τυχεροί όσοι πηγαίνουν να κοιμηθούν νέοι και γεμάτοι προθυμία! Ο σύζυγος μουετοιμάζει αυτή τη στιγμή το κρεβάτι για τη Λίλιθ. Δεν είναι ούτε νέα ούτε και πολύ πρόθυμη, ευτυχώς που ήρθε όμως.
Δεν άκουσα τίποτ' άλλο. Μάνα και κόρη απομακρύνθηκαν κι οι δυο μαζί και χάθηκαν στο σκοτάδι. Βλέπαμε, όμως, μακριά ένα φως, και προς τα κει προχωρήσαμε σκοντάφτοντας πάνω στο χέρσο.
Στην πόρτα στεκόταν ο Αδάμ κρατώντας ένα κερί για να μας οδηγήσει· κουβέντιαζε με τη γυναίκα του, η οποία, πίσω του, έβαζε στο τραπέζι ψωμί και κρασί.
-Τρισμακάριστα παιδιά, την άκουσα να λέει, που αξιωθήκατε κιόλας να κοιτάξετε το πρόσωπο της κόρης μου, το ωραιότερο μες στον απέραντο κόσμο!
Όταν φτάσαμε κοντά στον Αδάμ, εκείνος μας υποδέχτηκε σχεδόν εύθυμα. Ακούμπησε το κερί στο κατώφλι και, πηγαίνοντας προς τους ελέφαντες, ετοιμάστηκε να μεταφέρει μέσα στο σπίτι την πριγκίπισσα· εκείνη όμως τον απώθησε και, χωρίζοντας τους δύοελέφαντες, στήθηκε ολόρθη ανάμεσα τους. Τα ζώα τότε απομακρύνθηκαν απ' το πλάι της και την άφησαν μαζί μ' αυτόν που κάποτε υπήρξε σύζυγος της - ντροπιασμένη, είν' αλήθεια τώρα, εξαιτίας της άσκημης εμφάνισης της, αλλά πάντα ανυπόταχτη. Αυτός στάθηκε σοβαρός με μια έκφραση καλωσορίσματος στο πρόσωπο.
-Καιρό τώρα σε περιμέναμε, Λίλιθ! της είπε.
Εκείνη δεν του απάντησε.
Στην πόρτα πρόβαλαν η Εύα και η κόρη της.
-Ο θανάσιμος εχθρός των παιδιών μου! μουρμούρισε η Εύα, καθώς στεκόταν λάμποντας από ομορφιά.

-Τα παιδιά σου πια δεν κινδυνεύουν απ' αυτήν, είπε η Μάρα, γιατί άλλαξε ριζικά, απαρνήθηκε το κακό.
-Μη βιάζεσαι να την εμπιστευτείς, Μάρα, απάντησε η μητέρα της. Έχει εξαπατήσει πλήθος.
-Εσύ, όμως, πρέπει να της ανοίξεις τον καθρέφτη του Νόμου της Ελευθερίας, μητέρα, για να μπορέσει να μπει και να μείνει εκεί παντοτινά. Εκείνη δέχεται ν' ανοίξει το χέρι της και ν' αποκατασταθεί' δε θα δεχτεί, άραγε, κι ο μεγάλος Πατέρας να τη συμπεριλάβει στην κληρονομιά των υπόλοιπων παιδιών Του, αποκαθιστώντας την έτσι;
-Εγώ δεν Τον ξέρω Εκείνον! μουρμούρισε η Λίλιθ με μια φωνή γεμάτο φόβο και αμφιβολία.
-Τότε, λοιπόν, εσύ είσαι η δυστυχισμένη, είπε ο Αδάμ.
-θα επιστρέψω εκεί απ' όπου ήρθα! απάντησε εκείνη, και σφίγγοντας τα χέρια της γύρισε να φύγει.
-Αυτό στ' αλήθεια θα σε ωθούσα κι εγώ να κάνεις -να επιστρέψεις σ' Εκείνον απ' όπου ήρθες! Μην τάχα μες στην αγωνία σου δεν Τον αναζήτησες;
-Τοθάνατο αναζήτησα... για να ξεφύγω και απ' Αυτόν και από σένα.
-Ακόμα κι αυτήν τη στιγμή, ο θάνατος είν' έτοιμος να σε οδηγήσει σ' Εκείνον. Εσύ δεν αναγνωρίζεις ούτε το θάνατο, ούτε τη Ζωή που ενυπάρχει στο θάνατο! Φίλοι σου είναι και οι δύο. Εγώ είμαι νεκρός, και θα 'θελα κι εσένα να σε δω νεκρή, γιατί εγώ ζω και σ' αγαπώ. Είσαι καταταλαιπωρημένη απ' τοβαρύ φορτίο· μήπως δε νιώθεις την ντροπή; Τάχα το ον που αφάνισες δεν έγινε για σένα τελικά κάτι κακό; Τάχα δε ζεις ακόμα μες στην αιώνια ντροπή; Δε θες ν' αποκατασταθείς; Δε θες να υπάρξεις;
Εκείνη στεκόταν αμίλητη με το κεφάλι σκυφτό.
-Πατέρα, είπε η Μάρα, παρ' την στην αγκαλιά σου και πήγαινε την στο κρεβάτι της. Εκεί θ' ανοίξει το χέρι της και θα πεθάνει για να ξαναβρεί τη ζωή.
-θα πάω μόνη μου, είπε η πριγκίπισσα.
Ο Αδάμ γύρισε και προπορεύτηκε. Η πριγκίπισσα τον ακολούθησε μέσα στο σπίτι με αδύναμα βήματα.

Τότε βγήκε έξω η Εύα και με πλησίασε καθώς καθόμουν με τη Λόνα στην αγκαλιά μου. Σήκωσε τα χέρια της, την πήρε από μένα και την πήγε μέσα. Ξεπέζεψα· το ίδιο έκαναν και τα παιδιά. Οι ελέφαντες και το άλογο στέκονταν ριγώντας· η Μάρα άρχισε να τα χαϊδεύει ένα ένα· κι εκείνα ξάπλωσαν κι αποκοιμήθηκαν. Η Μάρα μας οδήγησε μέσα στο σπίτι κι έδωσε στα Μικρά να φάνε και να πιουν απ' το ψωμί και το κρασί που ήταν πάνω στο τραπέζι. Ο Αδάμ και η Λίλιθ, αμίλητοι και οι δύο, στέκονταν όρθιοι.
Η Εύα γύρισε απ' το νεκροθάλαμο, όπου είχε αποθέσει τη Λόνα, και πρόσφερε στην πριγκίπισσα ψωμί και κρασί.
-Ηομορφιά σου με θανατώνει! θα προτιμούσα το θάνατο και όχι τροφή! είπε η Λίλιθ κι απομακρύνθηκε από κοντά της.
-Τούτη η τροφή θα σε βοηθήσει να πεθάνεις, απάντησε η Εύα. Όμως η Λίλιθ δεν άγγιξε το ψωμί.
-Αφού δεν πίνεις, Λίλιθ, ούτε τρως, είπε ο Αδάμ, έλα να δεις το μέρος όπου θ' αναπαυθείς εν ειρήνη.
Προχώρησε πρώτος περνώντας μεσ' απ' τη θύρα του θανάτου, κι εκείνη τον ακολούθησε υπάκουα. Μα όταν πάτησε το πόδι της στο κατώφλι, το τράβηξε αμέσως πίσω και έσφιξε το στήθος της με το χέρι της, τρέμοντας σύγκορμη απ' το αιώνιο θανατερό ψύχος.
Μια άγρια πνοή ανέμου βρυχήθηκε στη στέγη κι έσβησε μακριά μ' ένα μουγκρητό. Στεκόταν άναυδη απ' τη φρίκη.
-Αυτός είναι! είπαν τα χείλη της χωρίς φωνή· είχα διαβάσει την κίνηση τους.
-Ποιος, πριγκίπισσα; ψιθύρισα.
-Ο μέγας Ίσκιος, μουρμούρισε.
-Εδώ δεν μπορεί να μπει αυτός, είπε ο Αδάμ. Εδώ κανέναν δεν μπορεί να βλάψει. Η δύναμη μου δόθηκε ακόμη και πάνω σ' αυτόν.
-Είναι μέσα στο σπίτι τα παιδιά; ρώτησε η Λίλιθ, κι όταν η Εύα άκουσε αυτά τα λόγια της, ένιωσε την καρδιά της ν' αρχίζει να την αγαπά.
-Ποτέ του δεν τόλμησε ν' αγγίξει παιδί, είπε. Ούτε κι εσύ έβλαψες ποτέ σου παιδί. Την κόρη σου την έστειλες απλώς και

μόνονα κοιμηθεί τον ωραιότερο ύπνο, γιατί ήταν κιόλας νεκρή πολύν καιρό όταν τη σκότωσες. Τώρα ο θάνατος θα γίνει ο εξιλεωτής· μαζί θα κοιμηθείτε.
-Γυναίκα, είπε ο Αδάμ, πρώτα ας βάλουμε τα παιδιά να πλαγιάσουν για να τα δει και να ησυχάσει.
Και ξαναβγήκε για να τα φέρει. Μόλις έφυγε, ή πριγκίπισσα γονάτισε μπροστά στην Εύα, της έσφιξε τα γόνατα και είπε:
-Ωραία Εύα, πείσε τον άντρα σου να με σκοτώσει· εσένα θα σ' ακούσει! Είναι αλήθεια πως δεν έχω τη δύναμην' ανοίξω το χέρι μου.
-Δεν μπορείς να πεθάνεις χωρίς να το ανοίξεις. Δε θα 'χες κανένα όφελος αν σε σκότωνε, απάντησε η Εύα. Στην πραγματικότητα όμως δεν μπορεί! Κανένας δεν μπορεί να σε σκοτώσει εκτός από τον Ίσκιο· κι οποίαν σκοτώνει αυτός, δεν ξέρει ποτέ πως είναι νεκρή, αλλά ζει για να κάνει το θέλημα του, κι αυτή νομίζει ότι κάνει το δικό της.
-Δείξε μου τότε τον τάφο μου· είμαι τόσο, μα τόσο κουρασμένη, που δεν μπορώ πια να ζήσω άλλο. Πρέπει να πάω στον Ίσκιο - κι όμως δε θέλω!
Δεν καταλάβαινε, δεν μπορούσε να καταλάβει.
Προσπάθησε να σηκωθεί, μα έπεσε πάλι στα πόδια της Εύας. Εκείνη τη σήκωσε και την οδήγησε μέσα.
Εγώ ακολούθησα τον Αδάμ και τη Μάρα στο νεκροθάλαμο. Προσπεράσαμε την Εύα με τη Λίλιθ στην αγκαλιά της και προχωρήσαμε μέσα.
-Δε θα ξαναγυρίσεις στον Ίσκιο, άκουσα την Εύα να λέει τη στιγμή που τις προσπερνούσαμε. Ακόμα και τούτη την ώρα, το κεφάλι του βρίσκεται κάτω απ' τη φτέρνα μου!
Το αμυδρό φως στο χέρι του Αδάμ αχνοφώτιζε τα κοιμισμένα πρόσωπα και, καθώς προχωρούσε, το σκοτάδι έκλεινε πάνω τους. Ακόμα κι ο ίδιος ο αέρας εδώ φαινόταν νεκρός· να ήταν, άραγε, επειδή κανείς απ' τους κοιμισμένους δεν τον ανάσαινε; Βαθύτατος ύπνος γέμιζε τον απέραντο χώρο. Ήταν σάμπως κανείς να μην είχε ξυπνήσει από τότε που βρέθηκα εκεί την τελευταία φορά, γιατί οι μορφές που είχα τότε προσέξει συνέχιζαν να βρίσκονται ασάλευτες στο ίδιο μέρος. Ο πατέρας

μου βρισκόταν όπως ακριβώς τον είχα αφήσει, εκτός απ' τ' ότι έδειχνε ακόμα πιο κοντά στην απόλυτη γαλήνη. Η γυναίκα πλάι του φαινόταν νεότερη.
Το σκοτάδι, το κρύο, η σιωπή, ο ασάλευτος αέρας, τα πρόσωπα των ωραίων νεκρών, όλα, έκαναν τις καρδιές των παιδιών να αναριγήσουν, μα δεν εμπόδισαν τις μικρές γλώσσες τους να μιλήσουν με χαμηλές, ψιθυριστές φωνές.
-Τι παράξενο μέρος για ύπνο! είπε κάποιο, θα προτιμούσα να είμαι στη φωλιά μου!
-Κάνει τόσο κρύο! πρόσθεσε κάποιο άλλο.
-Ναι, κάνει κρύο, απάντησε ο οικοδεσπότης μας, όταν κοιμηθείς, όμως, δε θα κρυώνεις.
-Πού είναι οι φωλιές μας; ρώτησαν κάμποσα μαζί, κοιτάζοντας ολόγυρα και βλέποντας πως κανένα κρεβάτι δεν ήταν άδειο.
-Βρείτε κρεβάτια και κοιμηθείτε όπου θέλετε, αποκρίθηκε ο Αδάμ.
Αμέσως εκείνα σκόρπισαν, προχωρώντας άφοβα πέρα απ' το φως, εμείς όμως συνεχίσαμεν' ακούμε τις απαλές φωνές τους, και ήταν φανερό ότι έβλεπαν εκεί όπου εγώ δεν μπορούσα.
-Ω! φώναξε κάποιο, εδώ είναι ξαπλωμένη μια πολύ όμορφη γυναίκα! Μήπως μπορώ να κοιμηθώ στο πλάι της; θα ξαπλώσω ήσυχα και δε θα την ξυπνήσω.
-Ναι, μπορείς, ακούστηκε η φωνή της Εύας πίσω μας· και πλησιάσαμε στο κρεβάτι, ενώ ο μικρούλης τρύπωνε κιόλας σιγά κι αθόρυβα κάτω απ' το σεντόνι. Ακούμπησε το κεφάλι του πλάι στο κεφάλι της γυναίκας, σήκωσε τα μάτια του, μας κοίταξε κι έπειτα, κλείνοντας τα μάτια του, έμεινε ακίνητος ώσπου αποκοιμήθηκε.
Προχωρήσαμε λίγο πιο πέρα και είδαμε κάποιο άλλο να έχει σκαρφαλώσει στο κρεβάτι μιας γυναίκας.
-Μάνα! Μάνα! έλεγε κλαίγοντας, σκύβοντας πάνω της, με το πρόσωπο του κοντά στο δικό της. Είναι τόσο παγωμένη, που δεν μπορεί να μιλήσει, είπε, σηκώνοντας τα μάτια του σ' εμάς. Εγώ, όμως, σε λίγο θα τη ζεστάνω!

Ξάπλωσε και, αφού σφίχτηκε κοντά της, ακούμπησε πάνω της το χεράκι του. Μέσα σε μια στιγμή αποκοιμήθηκε κι αυτό, χαμογελώντας μακάρια:
Φτάσαμεσ' ένα τρίτο Μικρό' ήταν η Λούβα. Στεκόταν στις μύτες των ποδιών, σκύβοντας πάνω απ' την άκρη ενός κρεβατιού.
-Η δική μου μητέρα δε με σηκώνει, είπε μαλακά. Μπορείτε εσείς;
Κι αφού δεν πήρε απάντηση, κοίταξε προς τα πάνω, στην Εύα. Η Μεγάλη Μητέρα τη σήκωσε, την έβαλε στο κρεβάτι, κι εκείνη χώθηκε αμέσως κάτω απ' το χιονάτο σκέπασμα.
Ως εκείνη την ώρα, όλα τα Μικρά, εκτός από τρία αγόρια, είχαν βρει από έναν πρόθυμοομόκλινο κι είχαν ξαπλώσει μένοντας φρόνιμα και ασάλευτα πλάι σε μια πάλλευκη γυναίκα. Τα μικρά ορφανά είχαν διαλέξει θετές μητέρες! Ένα πολύ μικρό κορίτσι είχε διαλέξει έναν πατέρα για να κοιμηθεί, κι αυτός ήταν ο δικός μου. Ένα αγόρι είχε ξαπλώσει πλάι σε μια όμορφη γυναίκα με κακοφορμισμένο χέρι. Σ' ένα απ' τα τρία, "ελεύθερα" μέχρι τότε, κρεβάτια ξάπλωσε η Λόνα.
Η Εύα έβαλε τη Λίλιθ να ξαπλώσει στο πλαϊνό. Ο Αδάμ έδειξε το άδειο κρεβάτι στα δεξιά της Λόνας και είπε:
-Εκεί, Λίλιθ, είναι το κρεβάτι που ετοίμασα για σένα.
Αυτή έριξε μια ματιά στην κόρη της που κειτόταν σαν άγαλμα σκαλισμένο σε ημιδιάφανο αλάβαστρο, και ανατρίχιασε σύγκορμη.
-Τι κρύο που κάνει! ψιθύρισε.
-Σε λίγο θ' ανακουφιστείς από το κρύο, της απάντησε ο Αδάμ.
-Είν' εύκολες οι υποσχέσεις σε όσους πρόκειται να πεθάνουν! είπε εκείνη.
-Μα το ξέρω! Έχω κι εγώ κοιμηθεί, αφού είμαι νεκρός!
-Πίστευα πως είχες πεθάνει προ πολλού' βλέπω, όμως, ότι είσαι ζωντανός!
-Πιο ζωντανός απ' όσο βλέπεις, ή απ' όσο μπορείς να καταλάβεις. Ήμουν ελάχιστα ζωντανός όταν με πρωτογνώρισες. Τώρα που κοιμήθηκα και είμαι ξυπνητός, ναι, είμαι νεκρός, και ζω πραγματικά!

-Φοβούμαι εκείνο το παιδί είπε, δείχνοντας τη Λόνα· θα σηκωθεί και θα με τρομάξει!
-Αυτή τη στιγμή ονειρεύεται πως σ' αγαπάει.
-Ο Ίσκιος όμως! βόγκηξε. Φοβούμαι τον Ίσκιο! θα θυμώσει μαζί μου!
-Μπορεί τ' άλογα τ' ουρανού όταν τον βλέπουν να αγριεύουν και να σηκώνονται στα πισινά τους πόδια, όμως εδώ μέσα δε θα τολμήσει ποτέ να μπει αυτός και να ταράξει το όνειρο που βλέπεις κάποιος μέσα σε τούτο τον ήσυχο θάλαμο.
-θα δω όνειρα λοιπόν;
-Ναι, θα δεις όνειρα.
-Τι λογής όνειρα;
-Αυτό δε γίνεται να σ' το πω, όμως εκείνος δε θα μπορέσει να μπει μέσα σε κανένα. Όταν ο Ίσκιος έρθει εδώ, θα ξαπλώσει κι αυτός να κοιμηθεί... θα έχει έρθει η ώρα του και θα το ξέρει.
-Για πόσον καιρό θα κοιμάμαι;
-Εσύ κι αυτός θα είστε οι τελευταίοι που θα ξυπνήσετε στο πρωινό του σύμπαντος.
Η πριγκίπισσα ξάπλωσε, τράβηξε το σεντόνι πάνω της, τεντώθηκε και έμεινε ακίνητη με τα μάτια της ανοιχτά. Ο Αδάμ γύρισε προς την κόρη του. Εκείνη ήρθε κοντά.
-Λίλιθ, είπε η Μάρα, δε θα μπορέσεις να κοιμηθείς, ακόμα κι αν μείνεις έτσι χίλια χρόνια, αν δεν ανοίξεις πρώτα το χέρι σου και παραδώσεις αυτό που δεν είναι δικό σου ούτε για να το δίνεις ούτε για να το κρατάς.
-Δεν μπορώ, απάντησε εκείνη, θα το έκανα, αν μπορούσα, και με χαρά μάλιστα, γιατί είμαι κατακουρασμένη, και νιώθω γύρω μου να πληθαίνουν οι σκιές του θανάτου.
-Και θα πληθαίνουν συνεχώς, αλλά δε θα μπορέσουν ποτέ να σε τυλίξουν όσο κρατάς το χέρι σου κλειστό. Μπορεί να πιστέψεις ότι είσαι νεκρή, αλλ' αυτό θα είναι μόνο ένα όνειρο· μπορεί να πιστέψεις ότι έχεις ξυπνήσει, αλλά κι αυτό θα είναι μόνο ένα όνειρο. Ανοιξε το χέρι σου και τότε πραγματικά θα κοιμηθείς... τότε πραγματικά θα ξυπνήσεις.
-Προσπαθώ σκληρά, αλλά τα δάχτυλα μου έχουν μεταξύ τους ενωθεί κι έχουν χωθεί μες στην παλάμη.

-Όλα τα δυνατά σου σε παρακαλώ να βάλεις. Γιατί η αγάπη της ζωής επιστρατεύει τις δυνάμεις σου και σπάει τα δεσμά τους!
-Του κάκου αγωνίστηκα· δεν μπορώ άλλο πια. Είμαι κατάκοπη κι ο ύπνος βαραίνει πάνω στα βλέφαρα μου.
-Τη στιγμή που θ' ανοίξεις το χέρι σου, θα κοιμηθείς. 'νοιξε το και δώσε ένα τέλος.
Μια υποψία χρώματος απλώθηκε στο κατάχλομο σαν μεμβράνη πρόσωπο. Το σφιγμένο χέρι άρχισε να τρέμει σε μια αγωνιώδη προσπάθεια· η Μάρα το πήρε στο δικό της και προσπάθησε να τη βοηθήσει.
-Πρόσεξε, Μάρα! φώναξε ο πατέρας της. Υπάρχει κίνδυνος! Η πριγκίπισσα έστρεψε το βλέμμα της πάνω στην Εύα ικετευτικά.
-Υπήρχε ένα σπαθί που είδα κάποτε στα χέρια του συζύγου σου, μουρμούρισε. Έφευγα μακριά όταν το είδα. Κι άκουσα αυτόν που το κρατούσε να λέει ότι θα έκοβε στα δύο, ότι δεν ήταν ένα και αδιαίρετο!
-Εγώ έχω το σπαθί, της είπε ο Αδάμ. Μου το 'δώσε ο άγγελος όταν με άφησε στην πύλη.
-Φέρ' το, Αδάμ, τον παρακάλεσε η Λίλιθ, και κόψε μου τούτο το χέρι για να μπορέσω να κοιμηθώ.
-θα το κάνω, της απάντησε.
Έδωσε το κερί στην Εύα και βγήκε. Η πριγκίπισσα έκλεισε τα μάτια της.
Ύστερ' από λίγο ο Αδάμ ξαναγύρισε κρατώντας στο χέρι του ένα πανάρχαιο σπαθί. Το θηκάρι του έμοιαζε με μαυρισμένο απ' τα χρόνια δέρμα, η λαβή του όμως γυάλιζε σαν χρυσός που τίποτε δεν μπορεί να τον θαμπώσει. Ο Αδάμ τράβηξε έξω το λαμπερό σπαθί, που άστραψε σαν κορδέλα απαλού γαλάζιου, και το φως του έκανε την πριγκίπισσα ν' ανοίξει τα μάτια της. Όταν είδε το σπαθί, ανατρίχιασε, άπλωσε όμως το χέρι της. Ο Αδάμ το πήρε. Το σπαθί έλαμψε εκτυφλωτικά για μια στιγμή κι ύστερα, ένας μικρός πίδακας αίματος τινάχτηκε ψηλά κι ο Αδάμ πέταξε το κομμένο χέρι στα γόνατα της Μάρας. Η Λίλιθ άφησε μια κραυγή κι αμέσως μετά βυθίστηκε στον ύπνο. Η Μάρα σκέπασε το κομμένο χέρι με το σεντόνι κι ύστερα και οι τρεις μαζί γύρισαν κι απομακρύνθηκαν.

-Δε θα της δέσεις την πληγή; ρώτησα.
-Μια πληγή απ' αυτό το σπαθί, απάντησε ο Αδάμ, δε χρειάζεται δέσιμο. Γιατρεύεται μόνο του και δεν πονάει.
-Η δύστυχη! είπα. θα ξυπνήσει μ' ένα μονάχα χέρι!
-Τώρα που κόπηκε το μολυσμένο, αποκρίθηκε η Μάρα, θ' αρχίσει κιόλας να βγαίνει το χέρι το καλό.
Ακούσαμε πίσω μας μια παιδική φωνούλα και ξαναγυρίσαμε. Το κερί στο χέρι της Εύας φώτισε το κοιμισμένο πρόσωπο της Λίλιθ και τα ξάγρυπνα πρόσωπα των τριών Μικρών, που είχαν μαζευτεί απ' την άλλη μεριά του κρεβατιού της.
-Πόσο όμορφη έγινε! είπε το ένα.
-Η καημενούλα η πριγκίπισσα! είπε ένα άλλο. Εγώ θα κοιμηθώ μαζί της. Δε θα δαγκώνει πια...
Καθώς μιλούσε, ανέβηκε στο κρεβάτι της και αμέσως αποκοιμήθηκε βαθιά. Η Εύα το σκέπασε με το σεντόνι.
-Εγώ θα πάω απ' την άλλη μεριά, είπε το τρίτο, θα έχει δύο να φιλήσει άμα ξυπνήσει!
-Κι εγώ έμεινα μοναχούλι! είπε το πρώτο με παράπονο.
-θα σε βάλω εγώ να κοιμηθείς, το παρηγόρησε η Εύα.
Έδωσε το κερί στον άντρα της και πήρε το παιδί κάπου αλλού.
Πήραμε το δρόμο της επιστροφής για το σπίτι ακόμα μια φορά. Ήμουν περίλυπος, γιατί κανείς δε μου είχε προσφέρει μια θέση στο σπίτι των νεκρών. Η Εύα έσμιξε μαζί μας καθώς προχωρούσαμε, αλλά μας προσπέρασε και περπάτησε μπροστά μαζί με τον άντρα της. Η Μάρα βάδιζε στο πλάι μου, έχοντας στην τσέπη του φουστανιού της το χέρι της Λίλιθ.
-Α, ώστε τη βρήκατε! ακούσαμε την Εύα να λέει τη στιγμή που μπαίναμε στο σπίτι. Η πόρτα ήταν ανοιχτή· δυο ελεφάντινες προβοσκίδες εμφανίστηκαν μεσ' από τη νύχτα πέρα.
-Τους έστειλα με το φανάρι, συνέχισε να λέει στον άντρα της, να ψάξουν για τη λεοπάρδαλη της Μάρας, και την έφεραν!
Ακολούθησα τον Αδάμ μέχρι την πόρτα και, ανάμεσα μας καθώς ήταν, πήραμε το κατάλευκο πλάσμα απ' τους ελέφαντες και τ' οδηγήσαμε στο θάλαμο που μόλις είχαμε αφήσει, με τις γυναίκες να προπορεύονται -η

Εύα με το κερί κι η Μάρα έχοντας πάντα το κομμένο χέρι. Εκεί, ξαπλώσαμε το όμορφο πλάσμα στα πόδια της πριγκίπισσας, με απλωμένες τις μπροστινές πατούσες του και το κεφάλι του γερμένο ανάμεσα τους.

41. ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΣ

Τότε γύρισα και είπα στην Εύα:
-Μητέρα, πλάι στη Λόνα είν' ένα αδειανό κρεβάτι. Ξέρω πως είμαι ανάξιος· δε θα μπορούσα όμως να κοιμηθώ τούτη τη νύχτα στον Οίκο των Τεθνεώτων μαζί με τη νεκρή μου; Δε θα μου συγχωρήσεις τη δειλία, μα και το θράσος, και να με δεχτείς; Έχω παραιτηθεί. Έχω αποκάμει με τον εαυτό μου και με μεγάλη μου χαρά θα κοιμόμουν τον ανεξύπνητο ύπνο!
-Το κρεβάτι πλάι στη Λόνα ήδη σε περιμένει, μου απάντησε. Μα είναι ανάγκη πρώτα να γίνει κάτι πριν πέσεις να κοιμηθείς.
-Είμαι έτοιμος, της αποκρίθηκα.
-Πώς ξέρεις ότι μπορείς να το κάνεις; με ρώτησε μ' ένα μειδίαμα.
-Επειδή εσύ το απαιτείς, απάντησα. Τι είναι; Εκείνη γύρισε στον Αδάμ.
-Είναι συγχωρεμένος, άντρα μου;
-Από τα βάθη της καρδιάς μου.
-
Τότε πες του τι πρέπει να κάνει. Ο Αδάμ γύρισε στην κόρη του.
-
Δώσε μου αυτό το χέρι, Μάρα, παιδί μου. Εκείνη το έβγαλε από την τσέπη της και του το έδωσε. Κι αυτός το πήρε τρυφερά.
-Πάμε στο σπίτι, μου είπε, κι εκεί θα σου πω.
Καθώς προχωρούσαμε, σηκώθηκε ακόμα μια φορά ένας ξαφνικός και άγριος αγέρας, που ανακατεύτηκε μ' ένα βροντερό πλατάγισμα στη στέγη, μα έσβησε κι αυτό, όπως και πριν, μ' ένα βαθύ μουγκρητό.
Όταν έκλεισε πίσω μας η πόρτα του Οίκου των Νεκρών, ο Αδάμ κάθισε κάπου κι εγώ έμεινα όρθιος μπροστά του.
-Θα θυμάσαι, μου είπε, ότι, μόλις έφυγες απ' το σπίτι της κόρης μου, πήγες σ' έναν άνυδρο βράχο που είχε πάνω του τα

σημάδια ενός πανάρχαιου καταρράχτη· σκαρφάλωσες πάνω σ' εκείνον το βράχο και βρέθηκες σε μια αμμουδερή έρημο· τώρα πρέπει να ξαναγυρίσεις σ' εκείνον το βράχο κι απ' τα υψώματα του να προχωρήσεις και να μπεις βαθιά μέσα στην έρημο. Αλλά μόλις κάνεις μονάχα λίγα βήματα, ξάπλωσε κάτω και αφου-γκράσου τη γη μετ' αφτί πάνω στην άμμο. Αν ακούσεις από κάτω το γαργάρισμα νερού, προχώρα λίγο πιο πέρα και αφου-γκράσου πάλι. Αν ξανακούσεις το νερό, τότε είσαι στο σωστό δρόμο. Κάθε λίγο θα πρέπει να σταματάς, να ξαπλώνεις κάτω και να στήνεις αφτί. Αν, έτσι κάνοντας, κάποια φορά δεν ακούσεις τον ήχο του νερού, σημαίνει ότι βγήκες απ' το σωστό δρόμο και θα πρέπει πάλι ν' αφουγκραστείς παντού σ' όλα τα σημεία μέχρι που να τον ξανακούσεις. Ακολουθώντας τον ήχο και φροντίζοντας να μη χάνεις τον προσανατολισμό σου, κάποια στιγμή θα τον ακούσεις δυνατότερο, κι ο ήχος όσο περισσότερο θα δυναμώνει, τόσο πιο πολύ θα σ' οδηγεί στο μέρος που θα τον ακούσεις δυνατότερο απ' οπουδήποτε αλλού' κι εκεί είναι το σημείο όπου θα πρέπει να σταθείς. Εκεί θ' αρχίσεις να σκάβεις με το φτυάρι που θα σου δώσω και θα συνεχίζεις να σκάβεις μέχρι να βρεις υγρασία· τότε θα θάψεις μέσα κει το χέρι, θα το σκεπάσεις ως απάνω και θα γυρίσεις πίσω. θα πρέπει όμως να προσέχεις πολύ και να φυλάς το χέρι με μάτια δεκατέσσερα. Ποτέ να μην τ' αφήσεις καταγής, σε κανένα μέρος, πουθενά, όσο σίγουρο και να σου φανεί. Τίποτε μην αφήσεις να τ' αγγίξει, να σε σταματήσει ή να σε κάνει να πάρεις άλλο δρόμο· ποτέ να μην κοιτάξεις πίσω σου, να μη μιλήσεις σε κανέναν, σε κανέναν να μην απαντήσεις και να βαδίζεις ίσια μπροστά. Είναι νύχτα

ακόμα κι αργεί να ξημερώσει, αλλά θα πρέπει να ξεκινήσεις τώρα.

Μου έδωσε το κομμένο χέρι και μου έφερε ένα φτυάρι.

-Είναι αυτό που χρησιμοποιώ στον κήπο, είπε. Μ' αυτό έχω βγάλει πλήθος όμορφα πράγματα στον ήλιο.

Τοπήρα και βγήκα έξω στη νύχτα.

Έκανε πολύ κρύο και το σκοτάδι ήταν πίσσα. Αν έπεφτα, θα ήταν κάτι τρομερό, και ο δρόμος που είχα να διανύσω ήταν δύσκολος ακόμα και μέρα μεσημέρι. Όμως δεν αρνήθηκα αυτό το καθήκον και τη στιγμή που ξεκίνησα έμαθα πως τίποτε δεν έπρεπε ν' αφήσω στην τύχη· ένα χλομόφως αναδυόταν απ' το έδαφος σε κάθε μου βήμα και μου έδειχνε πού έπρεπε να πατήσω το πόδι μου μετά. Περνούσα μεσ' απ' το χέρσο και τα χαμηλά βράχια δίχως ούτε για μια στιγμή να σκοντάψω. Βρήκα ολότελα ήσυχη την κακή αλεπότρυπα· ούτ' ένα κύμα δε σηκώθηκε, ούτ' ένα κεφάλι δεν ξεπρόβαλε καθώς την περνούσα.

Ξεπρόβαλε όμως ένα φεγγάρι που φώτισε και διευκόλυνε την οδοιπορία μου. Κατά το ξημέρωμα, είχα κιόλας περάσει απ' τα ξεροπόταμα στην πρώτη διακλάδωση της κοίτης του ποταμού και, όχι μακριά, όπως υπολόγιζα, απ' το σπίτι της Μάρας.

Το φεγγάρι είχε χαμηλώσει πολύ πια, κι ο ήλιος δεν είχε ακόμη ανατείλει, όταν είδα μπροστά μου, στο μονοπάτι που εδώ στένευε απ' τα βράχια, μια σιλουέτα σκεπασμένη από πάνω μέχρι κάτω μ' ένα πέπλο φτιαγμένο θαρρείς από φεγγαροφώτιστη ομίχλη. Συνέχισα όμως το δρόμο μου σαν να μην είδα τίποτε. Εκείνη τράβηξε το πέπλο της.

-Με ξέχασες κιόλας; είπε η πριγκίπισσα... ή αυτό που παρουσιάστηκε με τη μορφή της.

Δε σταμάτησα ούτε απάντησα· συνέχισα να προχωρώ μπροστά.

-Σκόπευες, λοιπόν, να με παρατήσεις σ' εκείνο το φριχτό τάφο! Ακόμα δεν καταλαβαίνεις πως όπου θέλω να βρεθώ, εκεί και είμαι; Πάρε το χέρι μου· είμαι ζωντανή όσο εσύ!

Ετοιμαζόμουν να της πω, "Δώσε μου τ' αριστερό σου χέρι", μα τότε θυμήθηκα, κράτησα την ψυχραιμία μου και συνέχισα σταθερά το δρόμο μου.

-Δώσε μου το χέρι μου, στρίγκλισε ξαφνικά, αλλιώς θα σε κομματιάσω· είσαι δικός μου!

Και χίμηξε απάνω μου. Φρίκη μ' έπιασε, αλλά δε σκόνταψα. Τίποτε δε μ' άγγιξε, κι έπαψα πια να τη βλέπω.

Είδα να πλησιάζει από μακριά με βήμα ρυθμικό και να γεμίζει σιγά σιγά το μονοπάτι μια ομάδα από ένοπλους άντρες.

Πέρασα ανάμεσα τους χωρίς να νοιάζομαι αν εκείνοι παραμέρισαν για να περάσω, ή αν ήταν πλάσματα άυλα. Έκαναν όμως μεταβολή και μ' ακολούθησαν άκουγα κι ένιωθα το βάδισμα τους
πίσω απ' τα πόδια μου ακριβώς· αλλά δε γύρισα να κοιτάξω πίσω μου ούτε στιγμή και ύστερ' από λίγο ο ήχος απ' τα βήματα τους έσβησε όπως και η κλαγγή της πανοπλίας τους.
Λίγο παραπέρα, κι ενώ το φεγγάρι σχεδόν άγγιζε τον ορίζοντα κι ο δρόμος χανόταν στο κατάμαυρο σκοτάδι, διέκρινα, καθισμένη σ' ένα τόσο στενό σημείο του μονοπατιού που μου ήταν αδύνατο να την προσπεράσω, μια γυναίκα με καλυμμένο το πρόσωπο.
-Αχ, επιτέλους ήρθες! είπε. Έχω μια ώρα και παραπάνω που σε περιμένω εδώ! Καλά τα κατάφερες! Η δοκιμασία σου τέλειωσε. Μ' έστειλε ο πατέρας μου να σ' ανταμώσω για να μπορέσεις να ξεκουραστείς λιγάκι. Δώσε μου αυτό που κρατάς κι ακούμπησε στα γόνατα μου το κεφάλι σου. θα σας προσέχω και τα δυο μέχρι να βγει ο ήλιος. Δεν είμαι πάντα πικραμένη κι ούτε με όλους τους ανθρώπους!
Τα λόγια της μ' έβαλαν σε τρομερό πειρασμό, γιατί ήμουν αποκαμωμένος. Και τι πιο πιθανό για να 'ναι αληθινό! Αν ήταν να υπακούσω δουλικά στο γράμμα της διαταγής χωρίς καμιά αμόλευτη διαίσθηση,θα 'πρεπε να ποδοπατήσω την ίδια την Κυρά των θλίψεων! Η καρδιά μου λιγώθηκε στη σκέψη αυτή, κι έπειτα

άρχισε να χτυπά σαν να 'ταν έτοιμη να εκραγεί μέσα στο στήθος μου.
Ωστόσο, η θέληση μουατσαλώθηκε και δεν ελάττωσα το βήμα μου. Δάγκωσα τη γλώσσα μου μην τυχόν και μου ξεφύγει λέξη και της απαντήσω, και συνέχισα το δρόμο μου. Αν την είχε στείλει ο Αδάμ, δε θα μπορούσε να παραπονεθεί πως δεν την πρόσεξα! Ούτε λιγότερο θα μ' αγαπούσε κι η ίδια η Κυρά των θλίψεων για τ' ότι δεν μπόρεσε καν να με αποτρέψει!
Τη στιγμή που πλησίαζα το φάντασμα, εκείνη τράβηξε το κάλυμμα απ' το πρόσωπο της· ηομορφιά της ήταν στ' αληθινά

μεγάλη, όμως εκείνα τα μάτια δεν ήταν της Μάρας! Κανένα ψέμα δε θα μπορούσε να τα μιμηθεί, και ούτε για πολύ. Προχώρησα μπροστά σαν να μην υπήρχε το πλάσμα, και το πόδι μου πράγματι βρήκε ελεύθερο χώρο να πατήσει.
Είχα φτάσει σχεδόν στην άλλη μεριά όταν μια Σκιά -νομίζω πως ήταν ο Ίσκιος- μου έκλεισε το δρόμο. Μου φάνηκε ότι φορούσε περικεφαλαία, αλλά καθώς πλησίασα πιο κοντά, διαπίστωσα ότι αυτό που έβλεπα ήταν το ίδιο το κεφάλι... τόσο παραμορφωμένο ώστε να μοιάζει ελάχιστα με ανθρώπινο. Ένας παγερός άνεμος με τύλιξε, υγρός και νοσηρός - αποκρουστικός σαν τον αέρα μιας οστεοθήκης· οι κλειδώσεις μουέχασαν τη σταθερότητα τους και τα μέλη μου άρχισαν να τρέμουν, έτοιμα θαρρείς να σωριαστούν σ' ένα θλιβερό σωρό. Μου φάνηκε ότι πέρασα ανάμεσα του, αλλά νομίζω τώρα ότι εκείνος πέρασε μέσα από μένα' για μια στιγμή, έγινα ένα με τον τρισκατάρατο. Τότε, ένα απαλό αεράκι σαν την πρώτη αύρα μιας νιογέννητης άνοιξης με υποδέχτηκε και μπροστά μου ξεπρόβαλε η αυγή.
Ο δρόμος μου τώρα περνούσε μπροστά απ' την πόρτα του σπιτιού της Μάρας. Ήταν ορθάνοιχτη και πάνω στο τραπέζι είδα ένα καρβέλι ψωμί κι ένα κανάτι με νερό. Μέσα, ή γύρω από το σπίτι, δεν ακουγόταν ούτε ουρλιαχτό ούτε βρυχηθμός.
Έφτασα στον γκρεμό που μαρτυρούσε για το χαμένο ποτάμι. Σκαρφάλωσα στη διαβρωμένη επιφάνεια του και συνέχισα το δρόμο μου μπαίνοντας στην έρημο. Εκεί, επιτέλους, αφού χίλιες φορές αφουγκράστηκα εδώ κι εκεί, ανακάλυψα τελικά το σημείο όπου το κρυμμένο νερό ακουγόταν δυνατότερα· έτσι, κρέμασα στο λαιμό μου το χέρι της Λίλιθ και άρχισα να σκάβω. Κουράστηκα πολύ και χρειάστηκα αρκετή ώρα, γιατί έπρεπε ν' ανοίξω ένα μεγάλο λάκκο -το αμμουδερό χώμα γλιστρούσε πολύ-αλλά στο τέλος έβγαλα μια φτυαριά υγρό χώμα. Πέταξα στο χείλος του λάκκου το εργαλείο του νεκροθάφτη και έθαψα το χέρι. Λίγο νερό είχε αρχίσει κιόλας να μουσκεύει κάτω απ' τα δάχτυλα του. Τινάχτηκα έξω και βιαστικά σκέπασα τον τάφο. Μετά, ολότελα αποκαμωμένος, σωριάστηκα πλάι του κι αποκοιμήθηκα.

42. ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΥΠΝΟ ΒΥΘΙΖΟΜΑΙ

Οταν ξύπνησα, το έδαφος ήταν υγρό ολόγυρα μου και το χνάρι μου ως τον τάφο που είχα σκάψει γινόταν μια άμμος κινούμενη. Το ποτάμι φούσκωνε στην παλιά του ροή και είχε αρχίσει ν' ανασηκώνει το χώμα που βάραινε πάνω της. Σε λίγο θα ξεχυνόταν μουγκρίζοντας κάτω στον γκρεμό και, κομμένο στα δύο στην πτώση του, θα ορμούσε να γεμίσει απ' τη μια μεριά την κοιλάδα με τα οπωροφόρα δέντρα, από την άλλη να πνίξει ίσως την ορδή των τεράτων, κι ανάμεσα τους να σχηματίσει μια νησίδα με το Δάσος του Κακού. Ξεκίνησα αμέσως για να γυρίσω σ' εκείνους που με έστειλαν.

Όταν έφτασα στον γκρεμό, πήρα το δρόμο ανάμεσα στις διακλαδώσεις, γιατί θα ξαναπερνούσα από το σπίτι της Μάρας μήπως τυχόν είχε γυρίσει· λαχταρούσα να τη δω ακόμα μια φορά προτού βυθιστώ στον ύπνο· και τώρα ήξερα σε ποιο σημείο να περάσω τα αυλάκια, ακόμα κι αν το ποτάμι με πρόφταινε και τα πλημμύριζε. Μα όταν έφτασα στο σπίτι, η πόρτα ήταν ακόμα ανοιχτή, με το ψωμί και το νερό πάντα απάνω στο τραπέζι' βαθιά σιγή βασίλευε μέσα κι έξω. Σταμάτησα και φώναξα δυνατά προς την πόρτα, αλλά κανένας δεν απάντησε κι έτσι συνέχισα το δρόμο μου.

Λίγο πιο πέρα, αντάμωσα έναν άνθρωπο με γκρίζα μαλλιά, καθισμένο στην άμμο, που έκλαιγε.

-Τι σας βασανίζει, κύριε; ρώτησα. Σας έχουν λησμονήσει μήπως;

-Κλαίω, μου απάντησε, γιατί δε θα μ' αφήσουν να πεθάνω. Πηγαίνω και ξαναπηγαίνω στον Οίκο των Νεκρών, κι η οικοδέσποινα, παρά την ηλικία μου, μ' αρνιέται. Σας παρακαλώ, κύριε, να μεσολαβήσετε για χάρη μου, αν την ξέρετε.

-Αυτό, κύριε, του αποκρίθηκα, δεν είναι στο χέρι μου, γιατί

εκείνη δεν αρνείται κανέναν, δέχεται οποιονδήποτε πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις.
-Κι εσείς πώς το ξέρετε αυτό, κύριε; Επιδιώξατε ποτέ το θάνατο; Όχι! Είστε πάρα πολύ νέος για να θελήσετε κάτι τέτοιο.
-Φοβούμαι ότι τα λόγια σας δείχνουν πως, αν ήταν να ξαναγίνετε νέος, ούτε κι εσείς θα το θέλατε.
-Ακριβώς, νέε μου, δε θα το ήθελα. Είμαι σίγουρος, όμως, ότι δεν μπορείτε να κάνετε τίποτε. Έτσι δεν είναι;
-Είναι αλήθεια ότι δεν είμαι τόσο γέρος ώστε να θέλω να πεθάνω, είμαι πολύ νέος ακόμη και θέλω να ζήσω! Τώρα, λοιπόν, πηγαίνω να μάθω αν εκείνη θα με δεχτεί τελικά. Εσείς επιθυμείτε να πεθάνετε, επειδή δε θέλετε πια να ζήσετε· εκείνη, όμως, δε θα σας ανοίξει την πόρτα της, γιατί κανένας δεν μπορεί να πεθάνει αν δε λαχταρά να ζήσει.
-Είναι αισχρό, νέος να χλευάζει γέροντα δίχως φίλους. Σας παρακαλώ, αφήστε τους γρίφους!
-Δε σας είπε, λοιπόν, κάτι παρόμοιο η Μητέρα;
-Ναι, νομίζω ότι μου το είπε, μα έδωσα ελάχιστη προσοχή στις εξηγήσεις της.
-Α, κύριε, του αποκρίθηκα, φαίνεται καθαρά ότι ακόμα δεν έχετε μάθει να πεθαίνετε, και σας λυπάμαι μ' όλη μου την καρδιά γι' αυτό. Έτσι θα καταντούσα κι εγώ αν δεν υπήρχε η Κυρά της Λύπης. Ναι, είμαι νέος, μα έχω κλάψει πολλά χρόνια· συγχωρήστε με, λοιπόν, αν τολμώ να σας δώσω μια συμβουλή· πηγαίνετε σ' εκείνη την Κυρά και πάρετε με τα δυο σας χέρια ό,τι σας δώσει. Να, εκεί πέρα είναι το σπίτι της. Δεν είναι μέσα αυτή την ώρα, αλλά η πόρτα της μένει ανοιχτή και υπάρχει ψωμί και νερό στο τραπέζι της. Μπείτε μέσα, καθίστε, φάτε το ψωμί, πιείτε το νερό και περιμένετε την μέχρι να φανεί. Τότε ζητήστε τη συμβουλή της, γιατί μιλά τη γλώσσα της αλήθειας κι είναι μεγάλη η σοφία της.
Ήρχισε πάλι να κλαίει κι εγώ έφυγα αφήνοντας τον να θρηνεί. Φοβάμαι πως δεν έδωσε προσοχή στα λόγια μου. Η Μάρα όμως θα τον έβρισκε.

Ο ήλιος είχε πια χαμηλώσει και το φεγγάρι δεν είχε βγει ακόμη όταν έφτασα στην περιοχή των τεράτων εκεί επικρατούσε μια απέραντη σιωπή, πέτρινη θαρρείς, μέχρι που πέρασα.
Ακουσα τότε ένα θόρυβο από χιλιάδες νερά και πίσω μου μια κραυγή που σε ξεκούφαινε, αλλά δε γύρισα το κεφάλι μου.
Πριν φτάσω στον Οίκο των Νεκρών, το κρύο είχε γίνει τσουχτερό και πυκνό το σκοτάδι· κρύο και σκοτάδι ενώθηκαν και τρύπωσαν μαζί ως μέσα μου, βαθιά στα κόκαλα μου. Αλλά το κερί της Εύας, που έφεγγε απ' το παράθυρο, με οδηγούσε κι έδιωχνε απ' την καρδιά μου και σκοτάδι και παγωνιά.
Η πόρτα ήταν ανοιχτή και το σπίτι άδειο καθώς κάθισα αποθαρρυμένος.
Κι εκεί που καθόμουν, με πλημμύρισε μια τέτοια αίσθηση μοναξιάς, που δεν είχα νιώσει ποτέ μέχρι τότε στις περιπλανήσεις μου. Χιλιάδες ήταν κοντά μου, μα ούτε ένας δίπλα μου! Στην πραγματικότητα εγώ ήμουν ο νεκρός κι όχι εκείνοι· όμως, είτε με το δικό μου θάνατο είτε με τη δική τους ζωή, ήμασταν χώρια. Εκείνοι ήταν ζωντανοί, αλλά εγώ δεν ήμουν αρκετά νεκρός, ακόμα και για να καταλάβω ότι οι ζωντανοί ήταν εκείνοι· άρχισα ν' αμφιβάλλω. Εκείνοι ήταν, στην καλύτερη περίπτωση, πολύ μακριά μου, και δεν είχα κανέναν για να με βοηθήσει να ξαπλωθώ στο πλάι τους!
Ποτέ μου μέχρι τότε δεν είχα γνωρίσει, ούτε καν φανταστεί στην πραγματικότητα, τι σήμαινε ερήμωση και θλίψη. Του κάκου γύρευα με κάτι να καταπιαστώ, λέγοντας πως η μοναξιά δεν ήταν παρά μονάχα φαινομενική· ήμουν ξυπνητός κι εκείνοι βυθισμένοι στον ύπνο... αυτό ήταν όλο! Μόνο που έμεναν τόσο ασάλευτοι και δε μιλούσαν. Ήταν μαζί μου τώρα, και σε λίγο, σε λίγο θα ήμουν κι εγώ μαζί τους!
Πέταξα κατάχαμα το παλιό φτυάρι του Αδάμ, κι ο υπόκωφος γδούπος του πάνω στο χωματένιο δάπεδο μου φάνηκε πως ήρθε σαν αντίλαλος στ' αφτιά μου πέρα απ' το νεκροθάλαμο- ένας παιδιάστικος φόβος με συνεπή ρε. Κάθισα και κοίταζα την πόρτα-φέρετρο. Σε λίγο, όμως, θα έρχονταν κοντά μουκαι οι τρεις: πατέρας Αδάμ, μητέρα Εύα, αδερφή Μάρα, και τότε... καλώς ήλθατε, λευκόχρωμοι γείτονες και παγερέ κόσμε!

Ξέχασα τελείως τους φόβους μου, ανάσανα κάπως κι ένιωσα ν' αγαπώ τους νεκρούς μου.
Ξαφνικά ένιωσα κάτι να κινείται στο νεκροθάλαμο. Κάτι που έμοιαζε με ήχο αμυδρό, απόκοσμο, έφτασε στ' αφτιά μου, δεν ήταν όμως ένας γνώριμος ήχος. Ένιωσα την ψυχή μου ν' αναταράζεται. Να ήταν τάχα μιαπλή ανατριχίλα απ' τη νεκρική ατμόσφαιρα,, πολύ ανεπαίσθητη για ν' ακουστεί, παλλόμενη όμως σε κάθε αίσθηση του πνεύματος; Την καταλάβαινα δίχως να την ακούω, δίχως να την αισθάνομαι.
Και το κάτι ερχόταν πλησιάζοντας όλο και περισσότερο! Τότε, μέσα στον κόρφο της ερημιάς μου, ξύπνησε μια παιδική ελπίδα. Ηάμορφη ανατριχίλα ήρθε μέσα απ' την πόρτα-φέρετρο... με ξεκούφανε τόσο που τ' αφτιά μου κόντευαν να σπάσουν.
Η πόρτα άρχισε να υποχωρεί... μ' ένα χαμηλό, απαλό τρίξιμο των μεντεσέδων της. Ανοιγε! Αφουγκραζόμουν κοιτάζοντας γεμάτος προσδοκία.
Ένα πρόσωπο ξεπρόβαλε απ' τη μισανοιγμένη πόρτα. Ήταν το πρόσωπο της Λόνας. Τα μάτια της ήταν κλειστά, αλλά το πρόσωπο της, στραμμένο προς εμένα, νόμιζες πως με κοιτούσε. Ήταν λευκό, όπως της Εύας, λευκό όπως της Μάρας, δεν έλαμπε όμως όπως τα πρόσωπα εκείνων. Μίλησε, και η φωνή της έμοιαζε με νυσταλέο νυχτερινό αεράκι στο χορτάρι.
-θα έρθεις, βασιλιά μου; ψιθύρισε. Δεν μπορώ να βρω ησυχία μέχρι να 'ρθεις κοντά μου, και να γλιστρήσουμε μαζί τον ποταμό ως τη μεγάλη θάλασσα, στην όμορφη χώρα των ονείρων. Είναι γεμάτος όμορφα πράγματα ο βαθύς ύπνος· έλα να τα δεις.
-Αχ, αγαπημένη μου! φώναξα. Αν το 'ξερά! Νόμιζα πως ήσουν πεθαμένη!
Ακούμπησε στο στήθος μου... κρύα σαν πάγος ως το μάρμαρο. Μ' αγκάλιασε αδύναμα με τα λευκά και τόσο ντελικάτα χέρια της. Αναστέναξε...
-Πήγαινε με στο κρεβάτι, βασιλιά μου. θέλω να κοιμηθώ.
Την πήρα και την έφερα στο νεκροθάλαμο, κρατώντας την σφιχτά για να μην καταρρεύσει, μη διαλυθεί από την αγκαλιά

μου. Χωρίς να βλέπω και καλά μέσα στο μισοσκόταδο, την πήγα κατευθείαν στο κρεβάτι της.
-Ξάπλωσε με, είπε, και σκέπασε με, να μη νιώθω το ζεστό αέρα' με κάνει και υποφέρω... Το κρεβάτι σου είν' εκεί, πλάι στο δικό μου. θα σε δω όταν ξυπνήσω.
Είχε ήδη αποκοιμηθεί. Ξάπλωσα κι εγώ στο δικό μου κρεβάτι... μακάριος και ευτυχής, όσο ποτέ δεν ένιωσε άντρας την παραμονή του γάμου του.
-Έλα, ευλογημένο ψύχος, είπα, έλα γρήγορα και γαλήνεψε την καρδιά μου.
Όμως, αντί γι' αυτό, ήρθε τρεμάμενο ένα φως μέσα στο νεκροθάλαμο. Κάποιος ερχόταν κι όταν πλησίασε, στο πρόσωπο του γνώρισα τον Αδάμ. Δεν κρατούσε κερί, εγώ όμως τον έβλεπα. Όταν έφτασε κοντά στο κρεβάτι της Λόνας, την κοίταξε από ψηλά μ' ένα ερωτηματικό μειδίαμα κι ύστερα με χαιρέτησε.
-Ανεβήκαμε στην κορυφή του λόφου για ν' ακούσουμε τα νερά να κυλούν, είπε. Απόψε, μέχρι να βραδιάσει, θα έχουν φτάσει στο άντρο των τεράτων. Αλλά γιατί δεν περίμενες την επιστροφή μας;
-Το παιδί μου δεν μπορούσε να κοιμηθεί, είπα.
-Τώρα κοιμάται βαθιά, μου αποκρίθηκε.
-Ναι, τώρα! είπα. Μα ήταν ξυπνητή όταν την έβαλα να ξαπλώσει.
-Κοιμόταν βαθιά όλον αυτό τον καιρό! επέμεινε αυτός. Αποκλείεται τάχα να σε ονειρευόταν... και να 'ρθε να σε βρει;
-Ναι, αυτό έκανε.
-Κι εσύ; Δεν είδες πως είχε τα μάτια της κλειστά;
-Τώρα που το σκέφτομαι, ναι!
-Αν είχες κοιτάξει προτού τη βάλεις να ξαπλώσει, θα 'βλεπες ότι κοιμόταν στο κρεβάτι.
-Αυτό θα ήταν τρομερό!
-θα διαπίστωνες απλώς ότι δεν ήταν πια στην αγκαλιά σου.
-θα ήταν χειρότερο αυτό!
-Είναι, ίσως, αν το καλοσκεφτείς. Αλλά δε θα σε τάραζε αν το έβλεπες.

-Αγαπητέ πατέρα, είπα, πώς γίνεται να μη νυστάζω; Νόμιζα ότι θα μ' έπαιρνε ο ύπνος όπως τα Μικρά, μόλις ακουμπούσα το κεφάλι μου στο μαξιλάρι!
-Δεν ήρθε ακόμα η ώρα σου. Πρέπει να φας κάτι πριν αποκοιμηθείς.
-Ναι, δεν έπρεπε να πέσω για ύπνο χωρίς την άδεια σου, γιατί μου είν' αδύνατο να κοιμηθώ χωρίς τη δική σου βοήθεια. θα σηκωθώ αμέσως!
Διαπίστωσα τότε ότι ένιωθα πιο βαρύς απ' ό,τι ήμουν, τόσο που δεν μπορούσα πια να κινηθώ.
-Δεν υπάρχει λόγος· θα σου σερβίρουμε εδώ, απάντησε εκείνος. ...Δεν κρυώνεις, έτσι δεν είναι;
-Δεν κρυώνω πολύ για να μείνω ακίνητος, μα ίσως να κρυώνω πάρα πολύ για να φάω!
Ήρθε πλάι στο κρεβάτι μου, έσκυψε πάνω μου και φύσηξε μια ανάσα στην καρδιά μου. Ζεστάθηκα αμέσως.
Όταν με άφηνε, άκουσα μια φωνή· την αναγνώρισα: ήταν η φωνή της Μεγάλης Μητέρας, που τραγουδούσε χαμηλόφωνα και το τραγούδι της ήταν γλυκό και απαλό, κι όπως την άκουγα, μου φάνηκε ότι καθόταν πλάι στο κρεβάτι μου στα σκοτεινά' πριν σταματήσει, όμως, το τραγούδι της πέταξε ψηλά και έμοιαζε να βγαίνει απ' το λαιμό μιας γυναίκας-αγγέλου, πολύ ψηλά, ψηλότερα απ' όσο ανέβηκε ποτέ καρδιά ανθρώπου. Ακουγα κάθε λέξη απ' τοτραγούδι καθαρά, αλλά μόνο τούτο το τετράστιχο κατάφερα να συγκρατήσω:
Πολλά είν' τα δεινά, πολλά και τα τραγούδια που τα γειαίνουν πολλοί είν' οι δρόμοι, άπειρα τα χάνια κι άλλα τόσα τα δωμάτια μέσα τους για να μπεις, μα ένα μοναχά είναι το σπίτι, όλος ο κόσμος για να κερδηθεί.
Είχα την εντύπωση πως το τραγούδι αυτό το είχα ξανακούσει.
Τότε ήρθαν κι οι τρεις μαζί στο κρεβάτι μου, φέρνοντας μου ψωμί και κρασί' ανασηκώθηκα να φάω μια μπουκιά, να πιω μια γουλιά. Ο Αδάμ στεκόταν στη μια πλευρά μου, η Εύα και η Μάρα στην άλλη.

-Είστε πραγματικά καλοί, πατέρα Αδάμ, μητέρα Εύα, αδερφή Μάρα, είπα, που με δέχεστε! Ντρέπομαι και λυπάμαι ως τα κατάβαθα μου!
-Το ξέραμε ότι θα ξαναρχόσουν! απάντησε η Εύα.
-Πώς ήταν δυνατό να το ξέρετε; απόρησα.
-Γιατί ήμουν εγώ εδώ, γεννημένη για να φροντίζω τ' αδέρφια μου και τις αδερφές μου, απάντησε η Μάρα μ' ένα χαμόγελο.
-Το κάθε πλάσμα θα πρέπει κάποια νύχτα να παραδοθεί και να ξαπλώσει, είπε ο Αδάμ· ο άνθρωπος πλάστηκε για την ελευθερία και δε θα πρέπει να μείνει στη σκλαβιά!
-θα είν' αργά, φοβάμαι, πριν πέσουν όλοι τους, είπα.
-Δεν υπάρχει εδώ ούτε νωρίς ούτε αργά, μου απάντησε εκείνος. Ο πραγματικός χρόνος κάποιου πρωταρχίζει όταν παραδίνεται. Οι άντρες αργούν να επιστρέψουν σπίτι' οι γυναίκες επιστρέφουν γρηγορότερα. Μια έρημος, απέραντη και φοβερή, χωρίζει αυτόν που κατακλίνεται για να πεθάνει απ' αυτόν που κατακλίνεται για να ζήσει. Ο πρώτος, ναι, μπορεί να βιαστεί, αλλά εδώ δεν υπάρχει βιασύνη.
-Για μας, πρόσθεσε η Εύα, ερχόσουν όλα τούτα τα χρόνια· το ξέραμε ότι κάποια στιγμή θα σε 'βρίσκε η Μάρα και ότι θα 'φτανες κάποια στιγμή!
-Πόσος καιρός έχει περάσει από τότε που κοιμήθηκε ο πατέρας μου; ρώτησα.
-Σου έχω πει ότι τα χρόνια δεν έχουν σημασία σε τούτο δω τον Οίκο, απάντησε ο Αδάμ. Δεν τα προσέχουμε. Ο πατέρας σου θα ξυπνήσει όταν έρθει η δική του αυγή. Η μητέρα σου, όπου στο πλάι της έχεις ξαπλώσει...
-Πώς! Η μητέρα μου, λοιπόν, είν' αυτή! φώναξα.
-Ναι... αυτή με το πληγωμένο χέρι, είπε εκείνος, θα σηκωθεί και θα πάρει το δρόμο πολύ πριν έρθει η δική σου αυγή.
-Κρίμα. Πόσο λυπάμαι!
-θα πρέπει να χαίρεσαι!
-θα σου φανεί πως αντικρίζεις τον ίδιο το θεό όταν δεις να ξυπνάει μια τέτοια γυναίκα!
-Έτσι είναι! Σαν ν' αντικρίζεις το θεό -εικόνα που κάνει τον Πλάστη της να χαίρεται, γιατί βλέπει το έργο της ψυχής Του

και ικανοποιείται! Κοίταξε την ακόμα μια φορά κι αποκοιμήσου.
Έστειλε τις ακτίδες απ' το φως του κεριού του να πέσουν πάνω στο ωραίο της πρόσωπο.
-Δείχνει πολύ νεότερη! είπα.
-Μα είναι πολύ νεότερη, μου απάντησε. Ακόμα και η Λίλιθ αρχίζει να δείχνει νεότερη! Έγειρα στο κρεβάτι νιώθοντας μια μακάρια νύστα.
-Μα όταν ξαναδείς τη μητέρα σου, συνέχισε εκείνος, στην αρχή δε θα την αναγνωρίσεις, θα εξακολουθήσει να γίνεται ολοένα και πιο νέα ώσπου να φτάσει στην τελειότητα της γυναικείας της φύσης -σε κάτι θαυμαστό, πέρα από κάθε πρόβλεψη. Τότε θ' ανοίξει τα μάτια της, θα κοιτάξει στη μια μεριά τον άντρα της, στην άλλη το γιο της, και θ' αναστηθεί... κι ύστερα θα τους αφήσει για να πάει να βρει έναν πατέρα κι έναν αδελφό πουθα 'ναι γι' αυτήν κάτι περισσότερο απ' ό,τι εκείνοι.
Τον άκουγα σαν μέσα σε όνειρο. Έκανε πολύ κρύο, αλλά το κρύο είχε κιόλας σταματήσει να με βασανίζει. Τους ένιωσα να μου φορούν το λευκό ένδυμα του νεκρού. Ύστερα λησμόνησα τα πάντα. Η νύχτα ολόγυρα μου φέγγιζε ωχρή, γεμάτη κοιμισμένα πρόσωπα, τώρα όμως είχα κι εγώ αποκοιμηθεί κι ούτε που καταλάβαινα ότι κοιμόμουν.

43. ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΠΟΥ ΗΡΘΑΝ

Ένιωθα ν' αποκτώ επίγνωση του δυνατού και διαπεραστικού ψύχους, να πλέω σε μια απέραντη μακαριότητα, πιο μεγάλη απ' όσο μπορώ αυτήν τη στιγμή να φανταστώ ή να θυμηθώ. Μου ήταν αδύνατο ν' αναλογιστώ τη θαλπωρή, έστω και με την πιο μικρή υπόνοια χαράς. Ήξερα ότι την είχα απολαύσει, μα δεν μπορούσα να θυμηθώ πώς! Το κρύο είχε καταπραΰνει κάθε αγωνία, είχε μαλακώσει κάθε πόνο, είχε παρηγορήσει κάθε λύπη. Παρηγορήσει; Όχι τη λύπη την κατάπινε η ζωή που σχεδόν αποκαθιστούσε καθετί καλό και όμορφο στο εκατονταπλάσιο! Τελούσα εν ειρήνη, γεμάτος απ' την πιο ήρεμη προσδοκία, ανασαίνοντας τις υγρές μυρωδιές απ' τον πλούσιο κόρφο της Γης, διακρίνοντας τις ψυχές του ηλιοτρόπιου, της μαργαρίτας και της νιφάδας του χιονιού, περιμένοντας καρτερικά μέσα σ' εκείνο τον κόρφο την Ανοιξη.
Πώς να μεταδώσω, αλήθεια, τη γοητεία από κείνον τον παγερό, κι ωστόσο ενσυνείδητο ύπνο; Δεν είχα ανάγκη πια να σηκωθώ παρά μονάχα να μείνω ήρεμος και ακίνητος! Το πόσο κρύωνα δεν υπάρχουν λόγια να το περιγράψουν κρύωνα ολοένα και περισσότερο... όμως ολοένα και περισσότερο καλοδεχόμουν το κρύο. Έχανα συνεχώς τη συνείδηση του εαυτού μου και συνεχώς περισσότερο αποκτούσα συνείδηση μιας μακαριότητας, αφάνταστης κι ωστόσο αισθητής. Ούτε είχα προσπαθήσει ούτε είχα προσευχηθεί γι' αυτήν ήταν δική μου χάρη σε μια αίσθηση ύπαρξης, και τούτη η ύπαρξη ήταν δική μου χάρη σε μια βούληση που έδρευε μέσα μου.
Αρχισαν τότε να καταφθάνουν τα όνειρα... να 'ρχονται πλήθος! Ήμουν, λέει, γυμνός σε μια χιονοσκέπαστη κορυφή. Φούσκωνε, λέει, κάτω απ' το σώμα μου η λευκή ομίχλη σαν μια φουρτουνιασμένη θάλασσα. Η παγερή σελήνη με συντρόφευε από ψηλά, και πάνω απ' τη σελήνη κι από μένα, ακόμα πιο παγερός ο ουρανός όπου ταξίδευε η σελήνη κι εγώ. Ήμουν, λέει, ο Αδάμ και περίμενα να εμφυσήσει ο θεός μέσα μου την

πνοή της ζωής. Δεν ήμουν, λέει, ο Αδάμ, μα ένα παιδί στον κόρφο μιας μητέρας που φέγγιζε ολόλευκη σαν την αστραφτερή λευκότητα ολόγυρα μου. Ήμουν ένας νέος πάνω σ' ένα άσπρο άλογο, και πηδούσα από σύννεφο σε σύννεφο ενός γαλανού ουρανού, ήρεμα σπεύδοντας σε κάποιον ευλογημένο τόπο. Για αιώνες ονειρευόμουν... ή μήπως ήταν χιλιετίες; Ή μήπως μόνο μια μεγάλη νύχτα; Αλλά γιατί ρωτάω; Ο χρόνος δεν είχε μαζί μου καμιά σχέση. Βρισκόμουν στη χώρα της σκέψης... ακόμα πιο βαθιά, ακόμα πιο ψηλά απ' τις επτά διαστάσεις, τις δέκα αισθήσεις· θαρρώ πως βρισκόμουν εκεί που βρίσκομαι -στην καρδιά του θεού. Ονειρευόμουν θολούς κύκλους στο κέντρο ενός παγετώνα που έλιωνε, το φασματικό φεγγάρι να πλησιάζει ολοένα και πιο κοντά, τον άνεμο και την αντάρα ενός χειμάρρου να γεμίζουν τ' αφτιά μου. Έμενα εκεί και τ' άκουγα· ο άνεμος και το νερό και το φεγγάρι υμνούσαν μια ειρηνική προσμονή για μια λύτρωση που πλησίαζε. Ονειρευόμουνκύκλους, λέω, μα, απ' όσοκαταλάβαινα ή μπορώ τώρα να πω, άλλο δεν ήταν όλα εκείνα παρά η επίσημη, προαιώνια πομπή ενός δευτερολέπτου που κυοφορούσε μέσα του την αιωνιότητα.

Τότε, ξαφνικά, μα δίχως ούτε για μια στιγμή να διαταράξουν τη συνειδητή μου μακαριότητα, ήρθαν και με βρήκαν όλα τα αμαρτήματα πουείχα κάνει κάποτε, ήρθαν από πέρα, από πολύ μακριά, απ' τη γήινη μνήμη μου, μέχρι την τωρινή στιγμή. Μέσα στο κάθε κακό ζούσε τώρα πλήρες το συνειδητό Εγώ, ομολογώντας, μεταμελούμενο, θρηνώντας τους νεκρούς, αποζημιώνοντας κάθε άνθρωπο που είχα βλάψει, αδικήσει ή προσβάλει. Κάθε ανθρώπινη ψυχή στην οποία είχα προκαλέσει μια σκέψη κακή, μου γινόταν τώρα απόλυτα προσφιλής, και μπροστά της ταπεινωνόμουν τώρα, πασχίζοντας με αγωνία να καταρρίψω τη μισητή προσβολή που υπήρχε ανάμεσα μας! Έκλαψα στα πόδια της μητέρας, που τις εντολές της είχα περιφρονήσει· με ντροπή οδυνηρή ομολόγησα στον πατέρα μου ότι του είχα πει δυο ψέματα και τα 'χα εδώ και πολύν καιρό ξεχάσει· τώρα τελευταία όμως τα ξαναθυμήθηκα και τα κρατούσα στη μνήμη μου για να τα συντρίψω, επιτέλους, στα

πόδια του. Ήμουν πια ο πρόθυμος σκλάβος όλων αυτών που με τούτον ή μ' εκείνο τον τρόπο είχ' αδικήσει. Αμέτρητες εκδουλεύσεις επινοούσε ο νους μου να τους κάνω! Για τούτον δω θα έχτιζα ένα σπίτι, τέτοιο που ποτέ μέχρι τότε δεν είχε ξεφυτρώσει από τη γη! Για κείνον εκεί θα γύμναζα τέτοια άλογα που ποτέ ανθρώπου μάτι δε θα είχε αντικρίσει σε τούτο τον κόσμο! Για έναν τρίτο θα έφτιαχνα τέτοιον κήπο που ποτέ άλλος σαν κι αυτόν δε θα είχε έτσι ανθίσει, ποτέ με τόσες ήρεμες λιμνούλες στολιστεί ή ζωντανέψει με τόσα τρεχούμενα νερά! Τραγούδια θα έγραφα για να συγκινήσω καρδιές, και παραμύθια για να χαρούνε! Τέτοια εκτροπή θα επιχειρούσα στις φυσικές δυνάμεις του κόσμου σε τέτοιες διόδους ευρηματικές, που να τις κάνω να γελούν με τη χαρά του θάμπους! Με είχε κάνει δικόν της η Αγάπη. Ζωή μου ήταν η Αγάπη! Ήταν για μένα η Αγάπη, μα και γι' αυτόν που μ' έπλασε, το παν του παντός!

Αξαφνα βρέθηκα μέσα σε μια συμπαγή σκοτεινιά, που δεν μπορούσε να τη διαπεράσει μήτε καν μια αμυδρή ανταύγεια από το φάσμα φωτός που ενεδρεύει στα σπήλαια των ματιών. Μα η καρδιά μου, που τίποτε δε φοβόταν και άπειρα έλπιζε, ήταν γεμάτη γαλήνη. Έμεινα έτσι να φαντάζομαι πώς θα ήταν όταν ερχόταν το φως, και ποια καινούρια πλάση θα έφερνε μαζί του... όταν, άξαφνα, δίχως να το θέλω συνειδητά, ανασηκώθηκα και κοίταξα γύρω μου.

Το φεγγάρι κοίταζε μέσα, απ' τα πιο χαμηλά, οριζόντια, σαν κρύπτες παράθυρα του Οίκου των Νεκρών, με το φως του να πέφτει λοξά -έτσι μου φάνηκε-πάνω στα άγουρα ακόμη δεμάτια της σοδειάς του μεγάλου γεωργού. Μα όχι! Εκείνη η σοδειά είχε φύγει, είχε χαθεί! Μήτε ένα ιερό δεμάτι δεν υπήρχε απ' όσα είχαν μαζευτεί μέσα κει ή παρασυρθεί απ' τη χαοτική θύελλα. Οι νεκροί μου είχαν φύγει! Ήμουν μόνος! Στη φριχτή ερημιά έχασκαν βάθη ακόμη πιο άπατα απ' όσο είχα γνωρίσει μέχρι τότε. Αραγε, να μην υπήρξε ποτέ κανένας νεκρός που δεν είχε ωριμάσει; Να τους είχα άραγε απλώς ονειρευτεί, κι αυτούς και την ομορφιά τους; Γιατί τότε αυτοί οι τοίχοι; Γιατί τ' αδειανά κρεβάτια; Μα όχι! Είχαν όλοι σηκωθεί, είχαν όλοι τους φύγει γι'

αλλού μέσα στη νέα αιώνια ημέρα, και μ' είχαν εκεί εγκαταλείψει! Με είχαν αφήσει πίσω ολομόναχο! Δέκα φορές πιο φριχτός ήταν ο τάφος με φευγάτους τους ενοίκους του! Οι ήρεμοι κι αθόρυβοι μ' είχαν κάνει κι εμένα ήρεμο με την παρουσία τους... είχαν πλημμυρίσει την ψυχή μου με τη μακάρια γαλήνη τους· τώρα, δεν είχα φίλο, κι οι λατρεμένοι μου βρίσκονταν μακριά. Κάθισα για μια στιγμή και κοίταξα κατατρομαγμένος. Είχα βρεθεί μονάχος μου με το φεγγάρι πάνω σε μια βουνοκορφή στον ουρανό' τώρα ήμουν μονάχος μαζί του μέσα σ' ένα πελώριο κενοτάφιο· ακόμα κι εκείνο τώρα κοίταζε γύρω του, ψάχνοντας για τους νεκρούς του με βλέμμα άχρωμο, πεθαμένο! Τινάχτηκα όρθιος και παραπατώντας απομακρύνθηκα απ' τον τρομερό εκείνο τόπο. Το σπίτι ήταν αδειανό. Βγήκα τρέχοντας έξω στη νύχτα.

Δεν υπήρχε φεγγάρι εδώ! Ακόμα και τη στιγμή που άφηνα τον Οίκο των Νεκρών, ένα θολό τείχος είχε ορθωθεί και τον είχε κρύψει. Όμως, μια εκθαμβωτική μαρμαρυγή ερχόταν από μακριά, πάνω απ' το χέρσο, ανάκατη με μια φασματική ψιθυριστή μουσική, σαν να 'βρέχε το φεγγάρι ένα φως που πιτσίλιζε το χώμα καθώς έπεφτε. Πέρασα τρέχοντας και σκουντουφλώ-ντας το χέρσο, και ανακάλυψα μια πανέμορφη λίμνη, περιζω-σμένη με βούρλα και καλάμια. Το φεγγάρι πίσω απ' το σύννεφο έριχνε το βλέμμα του πάνω στο άντρο των τεράτων, γεμάτο τώρα με το διαυγέστερο, φωτεινότερο και πιο ήσυχο νερό. Όμως ο μουσικός ψιθυρισμός συνεχιζόταν γεμίζοντας την ήρεμη ατμόσφαιρα και μ' έσερνε κοντά του.

Ακρη άκρη έκανα το γύρο στη μικρή λίμνη και μετά ανέβηκα ψηλά στους λόφους. Τι θέα ήταν αυτή που πρόβαλε στα μάτια μου! Ολόκληρη η έκταση, που τα βαθιά φαγωμένα αυλάκια της και τις χαράδρες της ξερής κοίτης του ποταμού της είχα περάσει και ξαναπεράσει κάποτε με πυρωμένα, πονεμένα πόδια, τώρα είχε ζωντανέψει από ρυάκια, χείμαρρους και ακύμαντες λίμνες -ένας βαθύς και πλατύς ποταμός! Πώς στραφτάλιζε το φεγγάρι πάνω στο νερό! Πώς το νερό ανταποκρινόταν στο φεγγάρι με δικά του στραφταλίσματα! -λευκές αστραπές που διακόπτονταν παντού όπου η ροή του

αντάμωνε τα βράχια. Κι ένα μεγαλόπρεπο τραγούδι, χαρωπό, υψώθηκε απ' τα έγκατα της, το τραγούδι μιας νιογέννητης ελευθερίας. Στάθηκα για μια στιγμή αποθαυμάζοντας, κι άρχισε η καρδιά μουκι αυτή ν' αναγαλλιάζει· όχι, δεν ήταν μια αποτυχία η ζωή μου! Είχα βοηθήσει κι εγώ να λευτερωθεί εκείνο το ποτάμι! Οι νεκροί μου δεν είχαν χαθεί. Δεν είχα παρά να τραβήξω ίσια και να τους βρω. θα τους έπαιρνα από πίσω, θα τους ακολουθούσα μέχρι να φτάσω εκεί όπου πήγαν! Μπορεί να τους αντάμωνα ύστερ' από χιλιάδες χρόνια από τούτη τη στιγμή, μα τελικά... τελικά θα τους έβρισκα. Για ποιον άλλο λόγο τάχα ηχούσαν βουεροί οι χείμαρροι;

Κατέβηκα από τους λόφους βιαστικά' το προσκύνημα μου είχε αρχίσει! Δεν ήξερα ποια κατεύθυνση να πάρω, έπρεπε όμως να προχωρήσω, να προχωρώ συνέχεια μέχρι να βρω τους ζωντανούς νεκρούς μου! Ένας χείμαρρος έτρεχε ορμητικός και φαρδύς στους πρόποδες των λόφων χίμηξα μέσα, δε με άρπαξε· τον πέρασα τσαλαβουτώντας. Τον επόμενο χείμαρρο τον πέρασα μ' ένα άλμα· στον τρίτο κολύμπησα· τον τέταρτο, τον πέρασα κιαυτόν τσαλαβουτώντας.

Σταμάτησα για να ρίξω μια ματιά στην εξαίσια ομορφιά του ασταμάτητου φλοίσβου των νερών, και ν' αφουγκραστώ την πο-λύηχη διακεκομμένη μουσική. Κάθε τόσο, κάποιο διστακτικό αεράκι φαινόταν έτοιμο ν' αποκοπεί απ' τη γλυκιά εκείνη σύγχυση μόνο και μόνο για να ξαναγίνει ένα με τον αρμονικό βό-γκο. Στιγμές στιγμές, ο κόσμος των νερών μουφαινόταν πως θα πλημμύριζε σαν να 'θελε να με καταπιεί - όχι με τη δύναμη της θαλασσόπνοης ορμής του, ούτε με το βουητό του απελευθερωμένου του πλήθους, αλλά με τη μεγαλοσύνη της σιωπής που μεταμορφώνεται σε ήχο.

Καθώς στεκόμουν παραδομένος στη μαγεία, ένα χέρι ακούμπησε στον ώμο μου. Γύρισα και αντίκρισα έναν άντρα στην άνοιξη του σφρίγους του, ωραίο σαν να είχε βγει μόλις εκείνη τη στιγμή απ' την καρδιά του χαρωπού δημιουργού, νέο όπως εκείνον που δεν μπορεί να γεράσει. Τον κοίταξα προσεχτικά' ήταν ο Αδάμ. Στεκόταν εκεί, μπροστά μου, με το

πλατύ του στήθος, μεγαλόπρεπος, στ' άσπρα ντυμένος, με το φεγγάρι στα μαλλιά του.
-Πατέρα! φώναξα. Πού είν' εκείνη; Πού είναι οι νεκροί; Να ήρθε τάχα και να 'φύγε η μεγάλη ανάσταση; Με είχε κυριέψει ο τρόμος της μοναξιάς μου· μου ήταν αδύνατο να βυθιστώ στον ύπνο δίχως τους νεκρούς μου' έφυγα τρέχοντας από τον Οίκο των Νεκρών. Πού πρέπει να στραφώ για να τους βρω;
-Γιε μου, κάνεις λάθος, απάντησε εκείνος με μια φωνή που ήταν παρηγοριά και μόνο η πνοή της. Βρίσκεσαι ακόμη στον Οίκο των Νεκρών, ακόμα πάνω στο κρεβάτι σου, βυθισμένος στον ύπνο κι ονειρεύεσαι, με τους νεκρούς ολόγυρα σου.
-Αλίμονο! Πότε θα μάθω ότι δεν ονειρεύομαι; Πότε θα μάθω πως τ' ομορφότερο όνειρο δεν είναι η αλήθεια;
-Όταν ολότελα πεθάνεις, τότε θα πάψεις να βλέπεις απατηλά όνειρα. Η ψυχή που είν' αληθινή, τίποτε δεν μπορεί να γεννήσει που να μην είν' αληθινό, ούτε και η απάτη μπορεί να εισχωρήσει μέσα της.
-Μα, Κύριε μου, ψέλλισα, πώς θα μπορώ να κάνω τη διάκριση ανάμεσα στο αληθινό και στο ψεύτικο όταν και τα δυο μαζί μοιάζουν πραγματικά;
-Δεν το καταλαβαίνεις; είπε εκείνος μ' ένα χαμόγελο που θα μπορούσε να εξαφανίσει όλες τις λύπες όλων του των παιδιών. Δεν μπορείς τέλεια να ξεχωρίσεις το αληθινό απ' το ψεύτικο όσο ακόμα δεν είσαι ολότελα νεκρός' ούτε και τότε θα μπορείς στην πραγματικότητα, όταν δηλαδή θα 'σαι ολότελα νεκρός... δηλαδή, ολότελα ζωντανός, γιατί τότε το ψεύτικο δε θα παρουσιάζεται ποτέ. Αυτή τη στιγμή, πίστεψε με, βρίσκεσαι στο κρεβάτι σου μέσα στο σπίτι των νεκρών.
-Κάνω μεγάλη προσπάθεια να σε πιστέψω, πατέρα. Σε πιστεύω, ναι, αν κι ούτε να σε δω μπορώ, ούτε να νιώσω την αλήθεια αυτού που μου λες.
-Δε φταις εσύ που δεν μπορείς. Κι επειδή με πιστεύεις, ακόμη και μέσα στ' όνειρο, θα σε βοηθήσω. 'πλωσε τ' αριστερό σου χέρι, άνοιξε το και μετά κλείσ' το απαλά' θα το νιώσεις να σφίγγει το χέρι της Λόνας σου, που κοιμάται βαθιά, ενώ εσύ ονειρεύεσαι πως είσαι ξυπνητός.

Απλωσα το χέρι μου και το 'νιωσα να κλείνει πάνω στο χέρι της Λόνας, σταθερό, απαλό και ζωντανό.
-Μα, πατέρα, είπα, η Λόνα είναι ζεστή!
-Το ίδιο ζεστό είναι και το χέρι σου γι' αυτήν. Το κρύο είναι κάτι άγνωστο στη χώρα μας. Ούτε εκείνη ούτε εσύ βρίσκεστε ακόμη στα χώματα της γενέτειρας, αλλά ο ένας προς
τον άλλο είστε κάτι ζωντανό, ζεστό και γεμάτο υγεία.
Τότε ανακουφίστηκε η καρδιά μου. Αμέσως όμως τρύπωσε στο νου μου μια επώδυνη αμφιβολία.
-Πατέρα, του είπα, συγχώρεσε με, μα πώς ξέρω με σιγουριά ότι κι αυτό που συμβαίνει τώρα δεν είναι μέρος ενός εξαίσιου ονείρου που το ζω αυτή τη στιγμή;
-Αμφιβάλλεις, επειδή αγαπάς την αλήθεια. Μερικοί θα πίστευαν ευχαρίστως πως η ζωή δεν είναι παρά μια φαντασίωση, φτάνει μόνο να τους παρείχε διαρκώς έναν κόσμοευχάριστων ονείρων εσύ δεν ανήκεις σ' αυτούς! Πρέπει ν' αρκεστείς για λίγο σ' αυτή την κατάσταση, του να μην ξέρεις τίποτε. Θα έρθει η ώρα, κι αυτό θα γίνει σύντομα, όταν, αληθινός όντας, θα βρεθείς πέρα κι από την ίδια την αλήθεια, και η αμφιβολία θα εξαλειφθεί για πάντα. Σπάνια, τότε, θα θυμάσαι τις μορφές της φαντασίας. Γιατί τότε θα ξέρεις αυτό που τώρα δε γίνεται να ονειρευτείς. Ακόμη δεν έχεις κοιτάξει την Αλήθεια κατά πρόσωπο -το πολύ πολύ, να την έχεις διακρίνει μεσ' από ένα σύννεφο· είναι αυτό που δε βλέπεις και ποτέ δεν το είδες παρεκτός μέσα σ' ένα θολό καθρέφτη... αυτό που ποτέ, στην πραγματικότητα, δεν μπορεί να γίνει γνωστό εκτός από την έμφυτη μεγαλοσύνη που λάμπει κατευθείαν μέσα σε μάτια καθαρά... αυτό που δεν μπορείς παρά να αμφιβάλλεις πως υπάρχει, και δε φταις εσύ που αμφιβάλλεις μέχρι να το δεις κατά πρόσωπο, όταν πια δε θα μπορείς άλλο να το αμφισβητήσεις. Αλλά γι' αυτόν που έχει δει έστω και μια φορά μονάχα μια σκιά απ' την αλήθεια και με την ελπίδα έστω ότι την έχει δει όταν πια είναι απούσα, πασχίζει να την υπακούει... γι' αυτόν θα έρθει πραγματικά το αληθινό όραμα, η ίδια η Αλήθεια, και πια δε θα τον εγκαταλείψει αλλά θα μείνει μαζί του στην αιωνιότητα.

-Νομίζω ότι καταλαβαίνω, πατέρα, είπα.
-Τότε να θυμάσαι και να μην ξεχνάς. Σε περιμένουν κι άλλες δοκιμασίες ακόμη, δυσβάσταχτες, από μια φύση που αυτήν τη στιγμή δε γνωρίζεις. Να θυμάσαι τα πράγματα που έχεις δει. Στην πραγματικότητα, δεν τα γνωρίζεις εκείνα τα πράγματα, ξέρεις όμως πώς σου είχαν φανεί και τι σήμαιναν για σένα. Να θυμάσαι επίσης και τα πράγματα που θα δεις ακόμη. Η Αλήθεια είναι το παν μέσα στο παν και η αλήθεια των πραγμάτων βρίσκεται, κρυμμένη και συνάμα φανερή, σ' αυτό που φαίνονται.
-Πώς μπορεί να γίνει αυτό, πατέρα; ρώτησα σηκώνοντας τα μάτια μου, γιατί τον άκουγα τόση ώρα με σκυφτό το κεφάλι έχοντας επίγνωση μόνο της φωνής του Αδάμ.
Είχε φύγει' στ' αφτιά μουδεν απόμενε άλλο απ' την ηχηρή σιωπή των νερών που κυλούσαν γοργά. Απλωσα τα χέρια μου να τον αγγίξω, αλλά κανένα άγγιγμα δεν ανταποκρίθηκε στην αναζήτηση τους. Ήμουν μόνος... ολομόναχος μες στο βασίλειο των ονείρων. Εμένα μου φαινόταν πως ήμουν απόλυτα ξυπνητός, πίστευα όμως ότι βρισκόμουν σ' ένα όνειρο, επειδή έτσι μου είχε πει εκείνος.
Ωστόσο, ακόμα και μέσα σ' ένα όνειρο, πρέπει κάτι να κάνει αυτός που ονειρεύεται. Δεν είναι δυνατόν να κάθεται και να αρνείται να σαλέψει ωσότου το όνειρο τον βαρεθεί και τον εγκαταλείψει! Αρχισα πάλι να περιπλανιέμαι συνεχίζοντας το δρόμο μου.
Πέρασα πλήθος αυλάκια κι έφτασα σε μια έκταση με βράχια· εκεί, ονειρευόμενος πως ήμουν κατάκοπος, ξάπλωσα καταγής, κι ένιωσα τη λαχτάρα να ξυπνήσω.
Ετοιμαζόμουν να σηκωθώ και να ξαναρχίσω το περπάτημα, όταν διαπίστωσα ότι βρισκόμουν πλάι σ' ένα λάκκο στο βράχο, που το στόμιοτου έμοιαζε με ανοιγμένο στόμα τάφου. Ήταν βαθύ και σκοτεινό' μου φάνηκε άπατο.
θυμάμαι ότι στα όνειρα της παιδικής μου ηλικίας, με ξυπνούσε συνέχεια ένας καταρράχτης· κι έτσι μπορούσα όποτε ήθελα να διακόψω το όνειρο, ν' αναζητήσω μια προεξοχή απ' όπου έπεφτα και ξυπνούσα. Ρίχνοντας μια ματιά στο γαλήνιο

ουρανό κι άλλη μια στα ορμητικά νερά, κατρακύλησα μέχρι την άκρη του λάκκου.
Για μια στιγμή, έχασα τη συνείδηση μου. Όταν την ξαναβρήκα, βρέθηκα όρθιος στη σοφίτα του σπιτιού μου, μες στο μικρό ξύλινο παράπηγμα με την κουκούλα και τον καθρέφτη.
Ανέκφραστη απελπισία, φριχτή και απέραντη απόγνωση με πλημμύρισαν όταν συνειδητοποίησα ότι ανάμεσα σ' εμένα και στη Λόνα μου έχασκε μια αδιάβατη άβυσσος, μια απόσταση απλωνόταν που δεν μπορούσε καμιά αλυσίδα να μετρήσει. Χώρος και Χρόνος και Κατάσταση Ζωής, θαρρείς σαν τείχη από σκληρό, αδιαπέραστο διαμάντι, με έκλειναν από κείνο το χάος. Δεν αποκλείεται να ήταν ακόμη στο χέρι μου να διαπεράσω την πόρτα του φωτός και να ταξιδέψω πίσω πάλι στον Οίκο των Νεκρών κι αν ναι, από κείνον το νεκροθάλαμο με χώριζε μόνο μια απέραντη χέρσα έκταση, και η χλομή, έναστρη νύχτα ανάμεσα σ' εμένα και στον ήλιο, που αυτός μονάχα θα μπορούσε να μου ανοίξει τον καθρέφτη-πόρτα, κι ήταν αυτήν τη στιγμή πολύ μακριά, στην άλλη πλευρά του κόσμου. Όμως μια άβυσσος άπειρα μεγαλύτερη ανοιγόταν ανάμεσα μας κατά τούτο: εκείνη κοιμόταν βαθιά ενώ εγώ ήμουν ξυπνητός! Δεν ήμουν άξιος πια να μοιραστώ μαζί της εκείνο τον ύπνο και δεν μπορούσα πια να ελπίζω πως θα ξυπνούσα μαζί της απ' αυτό τον ύπνο. Γιατί, ναι, εγώ είχα όλο το φταίξιμο· είχα δραπετεύσει απ' τ' όνειρο μου. Και τ' όνειρο δεν ήταν δικό μου δημιούργημα περισσότερο απ' ό,τι ήταν η ζωή μου· έπρεπε να το 'χω δει ως το τέλος· και, δραπετεύοντας, είχα αφήσει πίσω μου τον ίδιο τον ιερό ύπνο! θα ξαναγύριζα στον Αδάμ, θα του έλεγα την αλήθεια και θα υπάκουα στη διαταγή του.
Σύρθηκα ως το δωμάτιο μου, έπεσα στο κρεβάτι μου και πέρασα μια νύχτα χωρίς όνειρα.
Σηκώθηκα και γεμάτος ανησυχία αναζήτησα τη βιβλιοθήκη. Στο δρόμο δε συνάντησα κανέναν το σπίτι έμοιαζε νεκρό. Κάθισα συντροφιά μ' ένα βιβλίο και περίμενα τον ήλιο· δεν μπορούσα να καταλάβω ούτε μια φράση! Το ακρωτηριασμένο χειρόγραφο μου φάνηκε ότι μου έγνεφε απ' την καμουφλαρισμένη πόρτα· βλέποντας το ένιωσα ναυτία· το ίδιο

μου προξενούσε και η πριγκίπισσα με τις σατανικές της πράξεις!
Σηκώθηκα και κοίταξα έξω απ' το παράθυρο. Ήταν ένα ολόλαμπρο πρωινό. Το νερό του συντριβανιού τιναζόταν ορμητικά ψηλά κι ύστερα ξανάπεφτε με θόρυβο. Ο ήλιος καθόταν στην αφρισμένη κορυφή του. Ούτε ένα πουλί δεν κελαηδούσε ούτε ένα πλάσμα δε φαινόταν. Ούτε κοράκι ούτε και βιβλιοθηκάριος με επισκέφθηκαν. Ο κόσμος γύρω μου ήταν νεκρός. Πήρα κάποιο άλλο βιβλίο, ξανακάθισα και συνέχισα να περιμένω.
Κόντευε μεσημέρι. Ανέβηκα απ' τη σκάλα στη βουβή, μισοσκότεινη στέγη. Έκλεισα πίσω μουτην πόρτα στο ξύλινο παράπηγμα και γύρισα για ν' ανοίξω την άλλη και να βγω από το ζοφερό κόσμο μου.
Έφυγα από κει με καρδιά βαριά σαν πέτρα. Ό,τι κι αν έκανα, δεν έφερνα κανένα αποτέλεσμα. Είχα τραβήξει τις αλυσίδες, είχα ρυθμίσει κι επαναρυθμίσει το κάλυμμα, είχα προσαρμόσει κι επαναπροσαρμόσει τους καθρέφτες, αλλά τίποτε! Κανένα αποτέλεσμα. Περίμενα κι όλο περίμενα να δώσω χρόνο στο όραμα· όμως το όραμα δεν ήρθε· ο καθρέφτης έμενε αδειανός· τίποτε δε φαινόταν στο θαμπό παλιό του βάθος εκτός απ' τον αντικριστό καθρέφτη και το δυστυχισμένο, απελπισμένο μου πρόσωπο.
Ξαναγύρισα στη βιβλιοθήκη. Τα βιβλία εκεί μου φάνηκαν μισητά -κάποτε τα είχα αγαπήσει.
Εκείνη τη νύχτα έμεινα ξύπνιος απ' τη στιγμή που έπεσα στο κρεβάτι ως την ώρα που σηκώθηκα. Την άλλη μέρα επανέλαβα τις προσπάθειες μου με τη μυστική πόρτα. Μάταιες και οι νέες μου προσπάθειες. Δεν μπορώ να θυμηθώ πώς πέρασαν οι ώρες. Κανείς δεν εμφανίστηκε και πάλι· ούτ' ένας ήχος απ' το σπίτι κάτω δεν έφτασε στ' αφτιά μου. Ούτε μια φορά δεν ένιωσα κουρασμένος... μονάχα απελπισμένος, θλιβερά απελπισμένος.
Πέρασα και τη δεύτερη νύχτα ξάγρυπνος. Το πρωί πήγα για ύστατη φορά στη σοφίτα και για ύστατη φορά αναζήτησα μια πόρτα ανοιχτή· δε βρήκα καμιά. Η καρδιά μου έσβηνε μέσα μου. Είχα χάσει τη Λόνα, τη δική μου Λόνα!

Να ήταν άραγε κάπου; (αν ποτέ είχε υπάρξει εκτός απ' τις αραχνιασμένες κυψέλες του μυαλού μου;) "Πρέπει να πεθάνω μια μέρα", συλλογιζόμουν, "και τότε, κατευθείαν απ' το νεκρικό μου κρεβάτι θα ξεκινήσω και θα πάω να τη βρω! Αν δεν υπάρχει, θα πάω στο Μεγάλο Πατέρα και θα του πω, "Αν δεν μπορείς να με βοηθήσεις ούτε εσύ, τότε σε παρακαλώ, αποτέλειωσε με!""

44. ΤΟ ΞΥΠΝΗΜΑ

Την τέταρτη νύχτα μουφάνηκε πως αποκοιμήθηκα, κι εκείνη τη νύχτα ξύπνησα πραγματικά. Ανοιξα τα μάτια μου και κατάλαβα, παρόλο που ολόγυρα μου ήταν σκοτάδι, ότι βρισκόμουν στον Οίκο των Νεκρών κι ότι κάθε στιγμή απ' την ώρα που αποκοιμήθηκα εκεί ονειρευόμουν, και τώρα ξυπνούσα για πρώτη φορά. "Επιτέλους!" φώναξα απ' τα κατάβαθα της καρδιάς μου και αναπήδησα χαρούμενος. Έστρεψα τα μάτια μου να δω· η Λόνα στεκόταν πλάι στο κρεβάτι μου περιμένοντας με. Ποτέ δεν την είχα χάσει! Μόνο για λίγο είχε χαθεί απ' τα μάτια μου. Ναι, δεν ήταν ανάγκη να τη θρηνήσω τόσο πικρά!

Ήταν σκοτάδι, όπως είπα, την έβλεπα όμως: από κείνη διαχεόταν το φως! Τα μάτια της έλαμπαν με την ίδια ακτινοβολία των ματιών της Μεγάλης Μητέρας και το ίδιο φως πήγαζε απ' το πρόσωπο της... όχι μόνον απ' το πρόσωπο της, γιατί το νεκροσάβανό της, γεμάτο απ' το φως του σώματος της, τώρα δεκαπλάσια ξυπνητό από τη δύναμη της ανάστασης του, ήταν άσπρο σαν χιόνι και σπινθηροβολούσε. Είχε αποκοιμηθεί κοπελίτσα· και είχε ξυπνήσει γυναίκα, ώριμη απ' την ομορφιά της αιώνιας ζωής. Την έσφιξα στην αγκαλιά μουκαι κατάλαβα ότι ζούσα πραγματικά.

-Ξύπνησα πρώτη! μου είπε μ' ένα θαμπωτικό χαμόγελο.

-Ναι, αγαπημένη μου, και ξύπνησες κι εμένα!

-Σε κοίταζα μόνο και σε περίμενα, μουαποκρίθηκε.

Το κερί πλέοντας ερχόταν προς το μέρος μας και ύστερα από λίγο έφτασαν κοντά μας ο Αδάμ, η Εύα κι η Μάρα. Μας χαιρέτησαν με μια ήρεμη και χαμογελαστή καλημέρα· ήταν συνηθισμένοι σε τέτοιου είδους ξυπνήματα.
-Ελπίζω να κοιμήθηκες σ' ένα ευχάριστο σκοτάδι! είπε η Μεγάλη Μητέρα.
-Όχι πολύ, απάντησα, αλλά το ξύπνημα απ' το σκοτάδι αυτό είναι υπέροχο.
-Είναι τουλάχιστον ντυμένος με το θάνατο, που αποτελεί το φωτοβόλο ένδυμα της Ζωής, είπε ο Αδάμ.
Αγκάλιασε τη Λόνα και το παιδί του με το ένα χέρι, αγκάλιασε κι εμένα με το άλλο, κοίταξε μια δυο στιγμές ερωτηματικά την πριγκίπισσα και χάιδεψε το κεφάλι της λεοπάρδαλης.
-Νομίζω πως θα σας ανταμώσουμε σύντομα πάλι εσάς τους δύο, είπε κοιτάζοντας πρώτα τη Λόνα κι έπειτα εμένα.
-θα πρέπει να ξαναπεθάνουμε; ρώτησα.
-Όχι, απάντησε εκείνος, μ' ένα χαμόγελο σαν της Μεγάλης Μητέρας. Έχετε πεθάνει για να βρεθείτε εν ζωή, και δε θα ξανα-πεθάνετε πια· αλλά πρέπει να μείνετε πεθαμένοι. Απ' τη στιγμή που πεθαίνει κανείς όπως πεθαίνουμεεμείς εδώ, κάθε θάνατος καταργείται. Τώρα πρέπει μόνο να ζείτε, κι αυτό θα πρέπει να το κάνετε με όλη την ευλογημένη δύναμη σας. Όσο περισσότερο ζείτε, τόσο δυνατότεροι γίνεστε για να ζήσετε.
-Μα δε θα με κουράσει να ζω με τόση δύναμη; είπα. Τι θα γίνει αν πάψω να ζω έτσι;
-Μόνο θέληση χρειάζεται και να την η δύναμη! είπε η Μεγάλη Μητέρα. Η αγνή Ζωή γεννά διαρκώς τη δική μας. Εκείνοι που δεν πεθαίνουν, πεθαίνουν άπειρες φορές, πεθαίνουν διαρκώς, μ' έναν όλο και βαθύτερο θάνατο, δίχως ποτέ να αξιωθούν τον πραγματικό θάνατο· εδώ, τα πάντα είναι ανύψωση, αγάπη και χαρά.
Σταμάτησε μ' ένα χαμόγελο και μ' ένα βλέμμα που έδειχναν να λένε, "Είμαστε μητέρα και γιος· καταλαβαίνουμε ο ένας τον άλλο! Ανάμεσα μας δε θα υπάρξει ποτέ κανένας αποχαιρετισμός".
Η Μάρα με φίλησε στο μέτωπο και είπε χαρούμενη:

-Σ' το είπα, αδερφέ μου, πως όλα θα πήγαιναν καλά! Όταν ζητήσεις παρηγοριά την επόμενη φορά, να πεις, "Ό,τι θα πάει στο μέλλον καλά, μπορεί να πάει κι από τώρα καλά".
’φησε ένα μικρό στεναγμό, κι εμένα μου φάνηκε πως εννοούσε, "Μα δε θα σε πιστέψουν".
-...Εσύ πια με καταλαβαίνεις, κατέληξε μ' ένα χαμόγελο σαν εκείνο της Μεγάλης Μητέρας.
-Σε καταλαβαίνω! της αποκρίθηκα· είσαι η φωνή του βοώντος εν τη ερήμω, πριν έρθει ακόμη ο Βαπτιστής! Είσαι ο ποι-μήν που συνάζει τους αμνούς του στη στάνη προτού να πέσει η νύχτα!
-Το έργο μου θα τελειώσει κάποια μέρα, είπε εκείνη, και τότε θα χαρώ χαρά μεγάλη μαζί με τη χαρά του Μεγάλου Ποιμένα που με έστειλε.
-Όσο μακριά κι αν είναι η νύχτα, έρχεται πάντα το ξημέρωμα, είπε ο Αδάμ.
-Τι είν' αυτό το φτεροκόπημα που ακούω; ρώτησα εγώ.
-Είναι ο Ίσκιος που πετάει πάνωθέ μας, αποκρίθηκε ο Αδάμ· υπάρχει κάποιο πλάσμα εδώ που το λογαριάζει για δικό του. Απ' τη στιγμήόμως που γίνηκε δικό μας, δεν είναι δυνατόν να του ανήκει ποτέ πια!
Γύρισα να κοιτάξω τα πρόσωπα του πατέρα μου και της μητέρας μου, και να τους δώσω ένα φιλί πριν φύγουμε· τα κρεβάτια τους ήταν αδειανά εκτός απ' των Μικρών, που είχαν με την τολμηρή αγάπη τους σφετεριστεί τη φιλοξενία τους. Για μια στιγμή, με τύλιξε πάλι κείνο το φριχτό όνειρο της ερημιάς και απομακρύνθηκα λιγάκι.
-Τι σου συμβαίνει, αγαπημένε μου; με ρώτησε η Λόνα.
-Με τρόμαξαν τα αδειανά κρεβάτια τους, της απάντησα.
-Έχουν σηκωθεί εδώ και ώρα κι έχουν φύγει! είπε ο Αδάμ. Σε φίλησαν πριν φύγουν και ψιθύρισαν, "θα ξαναρθούμε σύντομα".
-Και πώς εγώ ούτε τους ένιωσα ούτε τους άκουσα;
-Πώς ήταν δυνατόν! Βρισκόσουν πολύ μακριά, σ' εκείνο το φριχτό παλιό σου σπίτι! Ξαναθυμήθηκες ακόμα μια φορά το απαίσιο μέρος που είχες! Τώρα πήγαινε και βρες τους. Οι

γονείς σου, παιδί μου, πρόσθεσε γυρίζοντας στη Λόνα, θα πρέπει να 'ρθουν να σε βρουν!
Η ώρα ν' αναχωρήσουμε πλησίαζε. Η Λόνα ζύγωσε στο κρεβάτι της μητέρας που την είχε σκοτώσει και τη
-Αυτό το φιλί, καλή μου Λόνα, θα τη φέρει στο σπίτι, είπε ο Αδάμ.
-Ποιοι ήταν οι δικοί της γονείς; ρώτησε η Λόνα.
-Ο πατέρας μου, αποκρίθηκε ο Αδάμ, είναι και δικός της πατέρας. Εκείνη γύρισε κι ακούμπησε το χέρι της στο δικό μου. Γονάτισα και ευχαρίστησα ταπεινά και τους τρεις που με βοήθησαν να πεθάνω. ΗΛόνα γονάτισε πλάι μου
και όλοι τους έστειλαν πάνω μας την πνοή τους.
-Ακούω τον ήλιο! είπε ο Αδάμ.
Έστησα αφτί ν' αφουγκραστώ' ο ήλιος ερχόταν με την ορμή δεκάδων θαρρείς χιλιάδων φτεροκοπημάτων, με το βρυχηθμό ενός ξαναγεννημένου και φλεγόμενου κόσμου εκατομμύρια εκατομμυρίων μιλίων μακριά. Το πλησίασμα του ήταν ένα χορωδιακό κρεσέντο από μυριάδες αρμονικές φωνές.
Οιτρεις τους κοίταζαν ο ένας τον άλλο και χαμογελούσαν, κι εκείνο το χαμόγελο ανέβαινε πλέοντας προς τα ουράνια, ίδιο με τρία πέταλα άνθος, η πρωινή ευχαριστήρια προσευχή της οικογένειας. Από τα χείλη κι απ' το πρόσωπο τους απλωνόταν κι αγκάλιαζε ολόκληρο το σώμα τους κι άστραφτε μεσ' απ' τα ενδύματα τους. Πριν προλάβω να πω, "θεέ μου, μεταμορφώνονται!", Αδάμ και Εύα στάθηκαν μπροστά μου άγγελοι της ανάστασης, και η Μάρα Μαγδαληνή μαζί τους στον Πανάγιο Τάφο. Η μορφή του Αδάμ άστραφτε ουράνιο φέγγος, και η Εύα, κρατώντας ένα θεϊκό πέπλο, έραινε ολόγυρα το χώρο με νιφάδες μεγαλοσύνης. Ένας αγέρας άρχισε να μουγκρίζει με παλμικά ξεσπάσματα.
-Ακούς τα φτερά του! είπε ο Αδάμ, κι εγώ κατάλαβα ότι δεν εννοούσε τα φτερά της αυγής.
-Είναι ο Μέγας Ίσκιος που φτεροκοπά για να φύγει, συνέχισε. Ήθλιο πλάσμα! Κρύβει μέσα του τον εαυτό του και δεν μπορεί να βρει ανάπαυση.
-Μα δεν υπάρχει μέσα του κάτι ακόμα βαθύτερο; είπα.

-Δίχως υπόσταση, μου αποκρίθηκε, δεν μπορεί να υπάρξει ίσκιος... ναι, ή δίχως φως πίσω από την υπόσταση αυτή!
Αφουγκράστηκε για μια στιγμή κι ύστερα φώναξε μ' ένα χαρούμενο χαμόγελο:
-'κου το χρυσό πετεινό! Σιωπηλός κι ασάλευτος εδώ κι εκατομμύρια χρόνια έμενε έτσι στο ρολόι του σύμπαντος! Τώρα επιτέλους ανοίγει τα φτερά του! Τώρα θ' αρχίσει να λαλεί! Και κάθε τόσο θα τον ακούν ον άνθρωποι ώσπου να ξημερώσει η αιώνια μέρα.
Αφουγκραζόμουνπροσεχτικά. Πέρα μακριά... σαν μέσα απ' την καρδιά μιας σιγαλιάς αιώνων, άκουσα το κρυστάλλινο χαρμόσυνολάλημα απ' το χρυσό λαρύγγι να εκτοξεύει την αψηφι-σιά στο θάνατο και στο σκοτάδι, να τραγουδά την άπειρη ελπίδα και την επερχόμενη γαλήνη. Ήταν η "προσδοκία του όντος" που βρίσκει επιτέλους μια φωνή, η κραυγή του χάους που θα γινόταν βασίλειο!
Ακουσα τότε ένα ηχηρό πλατάγισμα.
-Έπεσε η μαύρη νυχτερίδα! είπε η Μάρα.
-Αμήν! είπε ο Αδάμ, και η λέξη αντήχησε μέσα σ' όλο το σπίτι της σιωπής κι ανέβηκε ψηλά στον αιθέρα.
Κι αυτό το Αμήν του... σαν ένα σμήνος περιστέρια που ανυψώνεται με ασημένια φτερά ανάμεσα από θρύψαλα κεραμιδιών, σήκωσε πάνω τα Μικρά που στάθηκαν γονατισμένα πάνω στα κρεβάτια τους φωνάζοντας δυνατά:
-Φώναξε πάλι! Λάλησε, χρυσό πουλί! σαν να το είχαν όχι μονάχα δει μα και ακούσει μέσα στα όνειρα τους.
Μετά, γύρισε το καθένα και κοίταξε τον κοιμισμένο σύντροφο του ύπνου για μια στιγμή με μάτια γεμάτα αγάπη, φίλησε το σιωπηλό ομόκλινο της νύχτας και πετάχτηκε πάνω απ' το κρεβάτι. Τα Μικρά που είχαν συντροφέψει στον ύπνο τους τη μητέρα και τον πατέρα μου κοίταξαν βουβά και λυπημένα για λίγο τις άδειες θέσεις τους, κι έπειτα γλίστρησαν αθόρυβα στο πάτωμα. Έπεσαν τότε το ένα στην αγκαλιά του άλλου, λες κι έτσι, κοιτάζοντας τα μάτια το ένα του άλλου, να σιγουρεύονταν πως ήταν ξύπνια και ζωντανά. Ξαφνικά, βλέποντας τη Λόνα, ήρθαν τρέχοντας, λάμποντας από ευτυχία,

για να την αγκαλιάσουν. Ο Οντού, πιάνοντας με τη ματιά του τη λεοπάρδαλη στα πόδια της πριγκίπισσας, βρέθηκε μ' ένα σάλτο πλάι της και, αγκαλιάζοντας με το ένα του χέρι το μεγάλο κοιμισμένο κεφάλι, το χάιδεψε και το φίλησε.
-Ξύπνα, ξύπνα, καλή μου! φώναξε. Είναι ώρα να ξυπνήσεις! Η λεοπάρδαλη δε σάλεψε.
-Κοιμήθηκε και πάγωσε! είπε στη Μάρα σηκώνοντας απάνω της τα μάτια του με μια φοβισμένη επίκληση.
-Περιμένει να ξυπνήσει η πριγκίπισσα, παιδί μου, είπε η Μάρα.
Ο Οντού κοίταξε την πριγκίπισσα και είδε πλάι της να κοιμούνται ακόμη δυο από τους συντρόφους του. Σαν το πουλί πήγε κοντά τους.
-Ξυπνάτε! Ξυπνάτε! φώναξε κι έσπρωχνε και τραβούσε πότε τον ένα και πότε τον άλλο.
Σε λίγο όμως άρχισε να δείχνει ταραγμένος και γύρισε προς το μέρος μου με μάτια θολά.
-Δε θα ξυπνήσουν! είπε. Και γιατί είναι τόσο παγωμένοι;
-Περιμένουν κι αυτοί την πριγκίπισσα, αποκρίθηκα. Τέντωσε το σώμα του και άπλωσε το χέρι του στο πρόσωπο της.
-Είναι κι αυτή παγωμένη! Τι είν' αυτό; έκανε και κοίταξε γύρω του με φόβο κι απορία. Ο Αδάμ πήγε κοντά του.
-Το ξύπνημα της δεν ωρίμασε ακόμα, του είπε. Αυτή τη στιγμή έχει απορροφηθεί προσπαθώντας να ξεχάσει. Όταν θα έχει ξεχάσει αρκετά ώστε να μπορεί να θυμάται αρκετά, τότε θα ωριμάσει γρήγορα και θα ξυπνήσει.
-Και θα θυμάται;
-Ναι... μα όχι πάρα πολλά με την πρώτη σκέψη.
-Μα έχει λαλήσει το χρυσό πουλί! διαμαρτυρήθηκε το παιδί κι έπεσε πάλι πάνω στους συντρόφους του.
-Πίτερ! Πίτερ! Κρίσπι! φώναξε. Ξύπνα, Πίτερ! Ξύπνα, Κρίσπι! Είμαστε όλοι ξύπνιοι εκτός από σας τους δύο! Το χρυσό πουλί λάλησε πολύ δυνατά! Ο ήλιος έχει ξυπνήσει και ετοιμάζεται να βγει! Αχ, γιατί εσείς δεν ξυπνάτε;
Ο Πίτερ όμως δεν ξυπνούσε ούτε κι ο Κρίσπι, και τότε ο Οντού έβαλε τα κλάματα.

-Αφησε τα να κοιμηθούν, αγαπημένο μου! του είπε ο Αδάμ. Μη μου πεις ότι θα ήθελες να ξυπνήσει η πριγκίπισσα και να μη βρει πλάι της κανένα! Είναι πολύ ευτυχισμένα τα παιδιά. Το ίδιο κι η λεοπάρδαλη.

Ο Οντού παρηγορήθηκε και σκούπισε τα μάτια του, λες και ήταν σ' όλη του τη ζωή συνηθισμένος να κλαίει και να σκουπίζει τα μάτια του, αν και τώρα για πρώτη φορά κυλούσαν δάκρυα στα μαγουλά του, που θα 'πρεπε σε λίγο να σκουπιστούν ολότελα.

Ακολουθήσαμε την Εύα στο ερημόσπιτο. Εκεί, ούτε ψωμί μας πρόσφερε ούτε κρασί, μα στάθηκε ακτινοβολώντας από χαρά για την αναχώρηση μας. Έτσι, δίχως ούτε για μια στιγμή να ειπωθεί μια λέξη αποχαιρετισμού, βγήκαμε έξω. Στην πόρτα μας περίμεναν οι ελέφαντες και το άλογο. Ήμασταν πολύ ευτυχισμένοι για ν' ανεβούμε πάνω τους. Μας ακολούθησαν σιωπηλά.

45. ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΓΥΡΙΣΜΟΥ

Το σκοτάδι είχε διαλυθεί πια· προχωρούσαμε μέσα σ' ένα σύθαμπο, που εμφυσούσε μεσ' απ' το αμυδρό φως την πνοή της άνοιξης. Μια θαυμαστή αλλαγή είχε συντελεστεί στην κόσμο - ή μάλλον μήπως δεν ήταν μια αλλαγή ακόμη πιο εξαίσια αυτή που είχε γίνει μέσα μας; Αν και δεν υπήρχε αρκετό φως στον ουρανό ούτε στην ατμόσφαιρα για να φαίνεται το καθετί, κάθε θαμνόδεντρα, κάθε ρείκι, κάθε λόγχη χορτάρι, όλα φαίνονταν πολύ καλά... είτε απ' το φως που πήγαζε από μέσα τους, σαν φωτιά στη βάτο που είδε στην έρημο ο Μωυσής, είτε απ' το φως που έβγαινε απ' τα μάτια μας. Τίποτε δεν έριχνε σκιά' το καθετί αντάλλασσε με κάτι άλλο ένα μικρό φως. Το καθετί που φύτρωνε μου έδειχνε, από το σχήμα και το χρώμα του, την εσώτερη ιδέα του... την κυρίαρχη σκέψη δηλαδή, που ήταν ο πυρήνας του είναι του, σταλμένη προς τα έξω. Τα γυμνά πόδια μου χαίρονταν κάθε φυτική ύπαρξη που άγγιζαν. Ο κόσμος και η ζωή του, το είναι μου και η ζωή του ήταν ένα και το αυτό. Ο μικρόκοσμος και ο μακρόκοσμος είχαν τελικά εξισορροπηθεί, είχαν τελικά εναρμονιστεί! Ζούσα μέσα στο καθετί' το καθετί εισχωρούσε και ζούσε μέσα μου. Το να γνωρίζω ένα πράγμα, σήμαινε να ξέρω τη ζωή του και συνάμα τη δική μου, να ξέρω από πού ήρθαμε και πού πηγαίναμε -στη γενέθλια γη-να ξέρω ότι είμαστε όλοι αυτό που είμαστε, επειδή το 'λλο είναι αυτό που είναι! Η μια αίσθηση μετά την άλλη, κοιμισμένες μέχρι τότε, ξυπνούσαν μέσα μου... αισθήσεις δυσπερίγραπτες, επειδή δεν υπάρχουν λόγια αντίστοιχα, ομοιότητες ή έννοιες φανταστικές για να τις αποδώσουν. Ναι, ήταν πλήρες -κι ωστόσο διαρκώς διογκούμενο, διαρκώς κάνοντας χώρο για να δεχτεί και άλλα-το συνειδητό είναι, όπου τα πράγματα εισχωρούσαν ακατάπαυστα από τόσο πολλές ανοιχτές πόρτες! Όποτε η απαλή αύρα χάιδευε το θάμνο ενός ρεικιού και έκανε να ηχούν τα πορφυρά του καμπανάκια, ήμουν εγώ μες στη χαρά τους, εγώ ο ίδιος μες στη χαρά της αύρας που δεχόταν

σαν ανταπόκριση το γλυκό τους ντιντίνισμα, ήμουν εγώ μες στη χαρά της αίσθησης και της ψυχής που δεχόταν όλες μαζί τις χαρές. Σε καθετί χαρμόσυνο παραχωρούσα όλη την έκταση της ψυχής μου για ν' αναγαλλιάσει. Ήμουν μια γαλήνια θάλασσα όπου πάνω της το φουρτούνιασμα μιας ζωντανής χαράς σήκωνε διαρκώς και νέα κύματα· ωστόσο ήταν η χαρά η ίδια πάντα, η αιώνια χαρά, με δεκάδες χιλιάδες μεταλλασσόμενες μορφές. Η ζωή ήταν μια γιορτή σε κλίμακα κοσμική.

Τώρα ήξερα πως η ζωή και η αλήθεια ήταν ένα, πως η απλή και πάναγνη ζωή είν' από μόνη της μια ευλογία και ότι όπου η ύπαρξη δεν είναι ευλογία δεν είναι ζωή, αλλά ζωή εν θανάτω. Κάθε πνοή του σκοτεινού ανέμου που φυσούσε κατά πού ήθελε, απελευθέρωνε ένα στεναγμό θείας ευχαριστίας. Υπήρχα επιτέλους! Ζούσα! Και τίποτε δεν μπορούσε να θίξει τη ζωή μου. Πλάι μου προχωρούσε η αγάπη μου. Γυρίζαμε κι οι δυο στο Μεγάλο Πατέρα.

Φτάσαμε στο τρομερό κοίλωμα που κάποτε έβριθε από τα τέρατα της γης· ναι, ήταν πράγματι, όπως την είχα δει στο όνειρο μου, μια υπέροχη λίμνη. Κοίταξα στα πεντακάθαρα βάθη της. Μια ρουφήχτρα είχε ανασκάψει το έδαφος όπου κρύβονταν τα εκτρώματα, και στο βυθό της λίμνης κειτόταν ορατή ολόκληρη η φρικαλέα ράτσα' ένα θολό πρασινωπό φως πλημμύριζε το κρυστάλλινο νερό και αποκάλυπτε κάθε αποκρουστική μορφή εκεί κάτω. Κουβαριασμένα σε σχήματα κωνικά, μπλεγμένα και μπερδεμένα μεταξύ τους, ή φαρδιά πλατιά τεντωμένα, τα τέρατα έπηζαν σε ασάλευτους σωρούς... σχήματα πιο εξωπραγματικά, πιο τερατώδη και πιο φρικαλέα απ' όσο μπόρεσε ποτέ το μεθυσμένο από κρασί μυαλό του ποιητή, μες στην εξάντληση του πυρετού, να πλάσει. Όποιος βούτηξε μέσα στη ρουφήχτρα του Μάελστρομ δεν είδε κανένα τέρας ισάξιο σε φρίκη· πλοκαμοει-δείς σπείρες, πρησμένοι και πεταγμένοι έξω βολβοί ματιών κιτρινωπής ασκήμιας, θα φάνταζαν στα μάτια του σαν αθώες παραμορφώσεις πλάι σε τέτοιες ενσαρκώσεις μίσους -κάθε κεφάλι κι ένα απαίσιο άνθος, που, ανοίγοντας στην κορυφή ενός αποτρόπαιου μίσχου, ολοκλήρωνε τη φρικώδη σημασία του.

Ούτε ένα δεν εσάλεψε καθώς προσπερνούσαμε. Δεν ήταν όμως πεθαμένα. Όσο θα υπάρχουν μυαλά αρρωστημένα, εκείνη η λίμνη θα εξακολουθεί να κατοικείται απ' τη φρικαλεότητα.
Μα να, ο κήρυκας του ήλιου, ο αυγινός άνεμος, ανάερα προαναγγέλλοντας τον ερχομό του. Όπου να 'ναι θα φανεί ο μέγας αρχιερέας του ανθρώπινου σκηνώματος. Σηκώνοντας μπροστά στην πλώρη του ένα θεόρατο κύμα διάστικτο από κοκκινόχρυ-σους ιριδισμούς, ορμάει στα ύψη, σαν μόλις να εκσφενδονίστηκε απ' το βιαστικό χέρι του πλάστη του στα πάνω στρώματα της θάλασσας... σταματά και ατενίζει από ψηλά τον κόσμο. Μ' αφρούς κοχλάζοντας λευκή καταιγίδα από λιωμένα μέταλλα, άλλο δεν είναι παρά εν' αναμμένο κάρβουνο από τον ιερό βωμό της ατέρμονης θυσίας του Μεγάλου Πατέρα στα παιδιά του. Δες το κάθε ανθάκι πώς ισιώνει το μίσχο του, πώς σηκώνει το λαιμό του και με κεφάλι τεντωμένο ολόρθο στέκεται γεμάτο προσδοκία· κάτι πιο πολύ από τον ήλιο, μεγαλύτερο απ' το φως είν' αυτό που έρχεται, καταφθάνει... το ίδιο σίγουρα όσο και το μακρόστενο σώμα του στο δρόμο! Τι μπορεί να μετρά το σήμερα ή το αύριο ή το σε δέκα χιλιάδες χρόνια για την ίδια τη Ζωή, για την ίδια την Αγάπη! Αυτός έρχεται, καταφθάνει, κι ολάκερη η ανθρωπότητα τεντώνει το λαιμό της για να τον δει! Έτσι θα γίνεται κάθε πρωί, όπως και κάθε βράδυ θα γίνεται το αντίθετο, κι η ανθρωπότητα θα ξαναπεριμένει... ωσότου να ξαναρθεί. Να είναι τάχα αυτό ένα αιθέριο όραμα; θα τους βρει τάχα έτσι να κοιτάζουν πραγματικά όταν θα 'ρθει;
Ήταν ένα λαμπρό αναστάσιμο πρωινό. Η νύχτα είχε περάσει προετοιμάζοντας το.
Τα παιδιά προχωρούσαν μπροστά χοροπηδώντας, και τα ζώα ακολουθούσαν πίσω μας. Πεταλούδες φτεροκοπούσαν, χρυσόμυγες έκαναν γύρους πάνω απ' τα κεφάλια μας, ένα σύννεφο από χρώματα και αστραπές, που άλλοτε κατέβαινε πάνω μας σαν χιονοθύελλα από νιφάδες ουράνιου τόξου κι άλλοτε ανυψωνόταν μες στον υγρό αέρα, όμοια με περιστρεφόμενο υδρατμό από ενσαρκωμένες ευωδιές. Έμοιαζε πιο πολύ μεημέρα καλοκαιρινή, πιο ιδεατή απ' όποια

καλοκαιρινή ημέρα αντίκρισε ποτέ στον κόσμοόποιος δεν είχε πεθάνει. Βάδιζα πάνω στη νέα γη, κάτω απ' το νέο ουρανό, ίδια όπως παλιά, μόνο που τώρα μου ανοίγαν τις ψυχές τους κι εγώ έβλεπα μέσα τους. Τώρα, η ψυχή του καθετί που αντάμωνα έβγαινε να με χαιρετήσει και να γίνουμε φίλοι, λέγοντας μου πως είχαμε την ίδια καταγωγή και τον ίδιο προορισμό. Εγώ πήγαινα σ' εκείνον, έλεγαν, που μαζί του έμεναν πάντα, κι αυτόν είχαν πάντα για προορισμό. Ήταν, έλεγαν, αστραπές που έπαιρναν σχήμα καθώς έπεφταν απ' αυτόν. Τα σκοτεινά βράχια ρουφούσαν, ίδια σφουγγάρια, τις ακτίνες που έπεφταν απάνω τους πλημμύρα· ο απέραντος κόσμος απορροφούσε το φως κι έστελνε προς τα έξω τη ζωντάνια. Δυο φλόγες χαράς ήμασταν η Λόνα κι εγώ. Η Γη ανάπεμπε στα ουράνια τη γλυκόγευστη καταχνιά της. Γυρίζαμε στο σπίτι. Είχαμε επίγνωση γι' αυτό. Κι όλα εκείνα ήταν μια έκφραση ευχαριστίας.

Φτάσαμε στα αυλάκια, τόσο ξερά κάποτε και κακοτράχαλα· τώρα, εκεί έτρεχε κι άστραφτε αφρίζοντας το ζωντανό νερό που πανηγύριζε μες στη χαρά του! Μακριά, όσο μπορούσε το μάτι να δει, τα πάντα ήταν ένας ορμητικός, βουερός, χειμαρρώδης ποταμός που απ' τα βράχια του αποκτούσε φωνή.

Δεν τον περάσαμε τον ποταμό, μα τον βαδίσαμε χαρούμενοι κι ευτυχισμένοι, ανηφορίζοντας τη δεξιά του όχθη, μέχρι που φτάσαμε στο μεγάλο καταρράχτη, εκεί που ξεκινούσε η αμμουδερή έρημος κι εκεί όπου βρυχώμενος και στρουφηχτός ο ποταμός κοβόταν στις δυο του διακλαδώσεις. Σκαρφαλώσαμε στα ύψη· έρημοδεν είδαμε καμιά' μεσ' από χλοερά λιβάδια, ανάμεσα σε όχθες χλοερές, κυλούσε βαθύς, πλατύς, σιωπηλός ο ποταμός, ξέχειλος ως απάνω. Τότε η δόξα του θεού αποκαλύφθηκε πρώτα στα Μικρά με το κρυστάλλινο κύλισμα του νερού. Σαν από ένστικτο θαρρείς σπρωγμένα, βούτηξαν μέσα και κολύμπησαν το ίδιο έκαναν και τα ζώα.

Η έρημος, περιχαρής, είχε ανθίσει σαν τριαντάφυλλο. Δάση απέραντα είχαν ξεπεταχτεί κι είχαν γεμίσει ωδικά πουλιά οιολάνθιστοι θάμνοι από κάτω. Κάθε συστάδα δέντρων γεννούσε ένα ρυάκι, και κάθε ρυάκι το νεροτράγουδό του.

Το μέρος με το θαμμένο χέρι δε φαινόταν πουθενά. Από πέρα, κι από πιο μακριά ακόμα, κατέβαινε πλούσιος ο ποταμός. Ανηφορίζαμε, ανηφορίζαμε συνεχώς, άλλοτε βαδίζοντας πλάι στη χλοερή όχθη κι άλλοτε περνώντας μεσ' από δάση με δέντρα εξαίσια. Η χλόη γινόταν απαλότερη και τ' άνθη της πιο όμορφα και πιο διαφορετικά καθώς βαδίζαμε. Τα δέντρα γίνονταν πιο μεγάλα και πιο γεμάτος από μηνύματα ο άνεμος.
Φτάσαμε στο τέλος σ' ένα δάσος, όπου τα δέντρα ήταν μεγαλύτερα, επιβλητικότερα και ομορφότερα απ' όσα είχαμε δει μέχρι τότε. Οι ζωντανοί κίονες του στήριζαν ψηλά μια πυκνή, σκιερή σκεπή, που δεν τη διαπερνούσε ούτε μια ηλιαχτίδα. Μες στα δοκάρια του εναέριου εκείνου θόλου τρύπωσαν σκαρφαλώνοντας τα παιδιά, για να βρεθούν λίγο μετά σ' έναν τόπο ολάνθιστο· άρχισαν τότε να φωνάζουν στους αθέατους από κάτω ελέφαντες και ν' ακούν τις δικές τους αποκρίσεις. Η Λόνα καταλάβαινε τις ομιλίες ανάμεσα τους, ενώ εγώ μόνον αδέξια μπορούσα να τις μαντέψω. Τα Μικρά κυνηγούσαν τα σκιουράκια, και τα σκιουράκια, με τρόπο παιχνιδιάρικο, τα παράσερναν ολοένα και πιο μακριά... αφήνοντας τα πάντοτε στο τέλος να τα πιάσουν και να τα χαϊδέψουν. Συχνά κάποιο πουλί με εξαίσιο φτέρωμα και σχήμα προσγειωνόταν σε κάποιο απ' αυτά, έλεγε ένα τραγούδι για ό,τι ήταν να 'ρθει κι έφευγε πάλι πετώντας. Καμιά μαϊμού όμως κανενός είδους δε συνάντησαν μέσα στα πυκνά φυλλώματα.

46. Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Καθώς βαδίζαμε κάτω απ' τα δέντρα η Λόνα κι εγώ, ακούσαμε στο τέλος από ψηλά μια κραυγή, και σε μια δυο στιγμές άρχισαν τα Μικρά να κατεβαίνουν μεσ' απ' τις καταπράσινες φυλλωσιές με την είδηση ότι σκαρφαλώνοντας στην κορυφή ενός δέντρου ακόμα ψηλότερου απ' όλα τ' άλλα είχαν διακρίνει, πολύ μακριά, στην άλλη άκρη της κοιλάδας, κάτι περίεργο στην πλαγιά ενός ερημικού βουνού... και το βουνό αυτό, είπαν, ανέβαινε κι ανέβαινε μέχρι εκεί που η κορυφή του άγγιζε τον ουρανό.

-Μπορεί να είναι κάποια πόλη, είπαν, αλλά δε μοιάζει καθόλου με την Μπούλικα.

Ανέβηκα τότε κι εγώ για να δω, κι αντίκρισα μια μεγάλη πολιτεία που ανέβαινε ψηλά μέσα σε γαλάζια σύννεφα, μέχρι εκεί όπου πια δεν μπορούσα να ξεχωρίσω βουνό από ουρανό και σύννεφο, ούτε βράχια από κατοικίες. Βουνό και σύννεφο και ουρανός, παλάτι και γκρεμός έσμιγαν όλα μαζί σ' ένα αξεδιάλυτο χάος που το διασκέδαζαν μόνο σκιές και λάμψεις.

Όταν κατέβηκα, τα Μικρά ήρθαν μαζί μου κι αρχίσαμε να προχωράμε με γρήγορο βήμα. Τα Μικρά γίνονταν όλο και πιο χαρούμενα καθώς προχωρούσαν βαδίζοντας μπροστά, χωρίς ποτέ να κοιτάζουν πίσω τους. Το ποτάμι γινόταν ολοένα και πιο όμορφο, μέχρι που μ' έκανε να νιώσω ότι ποτέ μέχρι τότε δεν είχα αντικρίσει αληθινό νερό.

Ύστερ' από λίγο, μπορέσαμε απ' την κοιλάδα να δούμε την πολιτεία ανάμεσα στα γαλάζια σύννεφα. Μα κι άλλα σύννεφα μαζεύονταν γύρω από ένα ψηλό πύργο -ή μήπως ήταν βράχος;- που ορθωνόταν πάνω απ' την πόλη, κοντύτερα στην κορυφή του βουνού. Το σταχτί και το γκριζόμαυρο και το πορφυρό στριφογύριζαν σε κινήσεις μπερδεμένες, αντιθετικές, και πετούσαν ψηλά έναν αφρό σαν υδρατμό, ενώ μέσα τους κάτι σημάδια περιστρέφονταν σαν ρουφήχτρες. Στο τέλος έπεσε μια εκτυφλωτική αστραπή, που φάνηκε για μια στιγμή να

παιχνιδίζει γύρω απ' τα Μικρά που προπορεύονταν. Επακολούθησε σκοτάδι, αλλά μεσ' απ' το σκοτάδι ακούσαμε τις φωνές τους, σιγανές, γεμάτες δέος.
-Είδες;
-Είδα.
-Τι είδες;
-Τον ομορφότερο άνθρωπο του κόσμου.
-Εγώ τον άκουσα να μιλάει!
-Εγώ όχι. Και τι είπε;
Στο σημείο αυτό, απάντησε η πιο ψιλή και η πιο παιδική φωνούλα -η φωνούλα της Λούβα:
-Είπε, "Μικρά, όλα δικά μου. Ελάτε!"
Εγώ είχα δει την αστραπή, μα δεν άκουσα λόγια· η Λόνα όμως, όπως και τα παιδιά, και την αστραπή είχε δει και τα λόγια είχε ακούσει. Μια δεύτερη αστραπή ήρθε, και τότε άνοιξαν τα μάτια μου, μόλο που δεν άνοιξαν τ' αφτιά μου. Εκείνο το μέγα τρεμουλιαστό φως ήταν γεμάτο από αγγελικά πρόσωπα, που έγιναν για λίγο ορατά σε μια λάμψη κι ύστερα χάθηκαν.
Ήρθε και τρίτη αστραπή με ανθρώπινη υπόσταση και λάμψη.
-Βλέπω τη μητέρα μου! φώναξα.
-Εγώ βλέπω χιλιάδες μητέρες! είπε η Λούβα.
Το σύννεφο άστραψε ακόμα μια φορά... Πόσα πλάσματα, θεέ μου! ’λογα κι ελέφαντες, λιοντάρια και σκύλοι, ω πόσα ζώα! Και πόσα πουλιά! Μεγάλα πουλιά, που τα φτερά τους αχτιδοβολούσαν εκθαμβωτικά όλα τα χρώματα που μπορεί να συγκεντρώσει το ηλιοβασίλεμα ή το ουράνιο τόξο! Μικρά πουλάκια, που τα φτερά τους στραφτάλιζαν λες κι έλαμπαν όλες μαζί οι πολύτιμες πέτρες που αποθησαύρισε η γη! Ασημόχρωμοι γερανοί, κατακόκκινα φλαμίνγκος, οπάλινα περιστέρια, παγώνια πλουμιστά από χρυσό, πράσινο και γαλάζιο, πεταλούδες με τεράστια φτερά, ζούδια μικροσκοπικά, σουρνάμενα στο χώμα... όλα μέσα σε μια ουράνια λάμψη!
-Βλέπω πως εδώ τα ερπετά μεγαλώνουν και γίνονται πουλιά, όπως οι κάμπιες γίνονται πεταλούδες! παρατήρησε η Λόνα.

-Είδα το άσπρο μου αλογάκι, αυτό που πέθανε όταν ήμουν μικρός!... Δε χρειαζόταν να λυπηθώ τόσο πολύ! Έπρεπε απλώς να περιμένω! είπα.
Μπουμπουνητό, κεραυνός, δεν ακούστηκε τίποτε! Και ήρθε τώρα μια απαλή βροχή, γεμίζοντας την ατμόσφαιρα με χαϊδευτική δροσιά. Πήραμε βαθιά ανάσα και ξανοιχτήκαμε με ζωηρότερο βήμα. Οι σταγόνες της βροχής αντανακλούσαν τα χρώματα απ' όλα τα διαμάντια της γης που είχαν ζωντανέψει, και η βροχή, δυνατή τώρα, τύλιγε ολάκερη την πόλη.
Τα γαλάζια σύννεφα πύκνωσαν ακόμα περισσότερο, η βροχή έπεφτε σαν καταρράκτης και τα παιδιά παραληρούσαν από χαρά. Δεν τα χάναμεόμως απ' τα μάτια μας.
Με σιωπηλό, λαμπερό κύλισμα, το ποτάμι ορμούσε μπροστά, γεμίζοντας ως απάνω τις γαλήνιες όχθες του. Γιατί, αντί να κυλά πάνω από τρόχαλα, βότσαλα και άμμο, γλιστρούσε πάνω σε χορτάρι όπου φύτρωναν ηλίανθοι και μαργαρίτες, κρόκοι και νάρκισσοι, νεραγκούλες κι ανεμώνες, ένα σύμπαν έναστρο, απέραντο και φεγγοβόλο μεσ' απ' το αστραφτερό νερό. Το ποτάμιδεν είχε συγκεντρώσει καμιά λασπουδερή θολούρα απ' τη βροχή, ούτε καν είχε πάρει κιτρινωπή ή καστανωπή χροιά' ο διάφανος όγκος του φωτιζόταν από την απαλή ανταύγεια που ανέβαινε απ' τη βαθιά, ακύμαντη κοίτη του.
Πλησιάζοντας ολοένα και περισσότερο το βουνό, είδαμε πως το ποτάμι πήγαζε από τα σπλάχνα της κορυφής του και ορμούσε με όλο του τον όγκο για να περάσει μεσ' από την κεντρική αρτηρία της πολιτείας. Κατέβαινε προς την πύλη από μια κλίμακα με ψηλά, πλατιά σκαλοπάτια, ένα μείγμα από πορφυρίτη και οφίτη που συνέχιζε μέχρι τους πρόποδες του βουνού. Φτάνοντας εκεί, βρήκαμε κάτι βολικότερα σκαλοπάτια και στις δυο όχθες, που οδηγούσαν ως απάνω στην πύλη, ακολουθώντας τον ανηφορικό δρόμο. Δίχως πουθενά να σταματήσουν έστω και για λίγο, τα Μικρά ανέβηκαν τρέχοντας τα σκαλοπάτια προς την πύλη που έστεκε ολάνοιχτη.
Απ' έξω, στο πλατύσκαλο, καθόταν η πορτιέρισσα, μια γυναίκα-άγγελος με σκούρα φυσιογνωμία, γέρνοντας το μέτωπο της, γεμάτο σκιές, πάνω στο άπρακτο χέρι της. Τα παιδιά

όρμησαν απάνω της, γεμίζοντας την με χάδια και, πριν εκείνη καταλάβει, είχαν αιφνιδιάσει τα ουράνια και είχαν κιόλας μπει στην πολιτεία, ανεβαίνοντας πάντα τα σκαλοπάτια πλάι στο χείμαρρο που κατέβαινε ορμητικά. Ένας μεγαλόπρεπος άγγελος, συνοδευόμενος από μια κουστωδία φωτοβόλων αγγέλων, κατέβηκε να τα προϋπαντήσει, αλλά εκείνα, χαρούμενα παρακάμπτοντας την κουστωδία, συνέχισαν ν' ανηφορίζουν τρέχοντας. Ωστόσο, μ' έναν εύθυμο χορό, μια ομάδα από γυναίκες-αγγέλους τους έκλεισε το δρόμο και, μέσα σε μια στιγμή, βρέθηκαν δέσμια της ουράνιας αγκαλιάς. Τα φωτοβόλα πλάσματα πήραν τα παιδιά μακριά και δεν τα 'βλεπα πια.

-Α, τι ωραία! είπε οεπιβλητικός άγγελος, συνεχίζοντας να κατεβαίνει για να μας υποδεχθεί -βρισκόμασταν σχεδόν στην πύλη και μπορούσαμεν' ακούμε τα λόγια του. "Να οι στρατιώτες που θα κατακυριεύσουν τον ουρανό! Ακούω τάγματα νυχτερίδων στα σύνορα. Τούτοι εδώ θα ξεμπερδέψουν γρήγορα μαζί τους!"

Βλέποντας το άλογο και τους ελέφαντες ν' ανηφορίζουν λαχανιάζοντας πίσω μας,

-Οδηγήστε αυτά τα ζώα στους βασιλικούς στάβλους, φώναξε. Περιποιηθείτε τα, και ύστερα πηγαίνετε τα στο δάσος του βασιλιά.

-Καλώς ήρθατε στην πατρίδα! μας είπε κάνοντας μια βαθιά υπόκλιση με το γλυκύτερο χαμόγελο.

Αμέσως γύρισε και προπορεύτηκε, ανεβαίνοντας ακόμα πιο ψηλά. Τα "λέπια" της πανοπλίας του άστραψαν σαν νιφάδες κεραυνού.

Η σκέψη είν' αδύνατο να εκφραστεί για να πει τι αισθανόμουν μπροστά σ' αυτή την υποδοχή που μας επιφύλαξαν οι αξιωματούχοι των ουρανών. Όλα όσα ζητούσα και δεν τα ήξερα, θα έπρεπε να είναι καθ' οδόν για να 'ρθουν να με συναντήσουν.

Σταθήκαμε για μια στιγμή στην πύλη απ' όπου έβγαινε ορμητικό το φωτοβόλο ποτάμι. Δεν ξέρω από πού έρχονταν οι πολύτιμες πέτρες που τον σχημάτιζαν, αλλ' ανάμεσα τους είδα

τα αρχέτυπα όλων των κοσμημάτων που είχα αγαπήσει στη γη -πολύ πιο όμορφα από κείνα, γιατί ετούτα εδώ ήταν πέτρες ζωντανές-τέτοια μάλιστα όπου έβλεπα όχι μονάχα το σκοπό αλλά και τον φορέα του, όχι μονάχα την ιδέα μα και τον ενσαρκωτή της· τίποτε δεν ήταν νεκρό στο βασίλειο τούτο, τίποτε δεν ήταν μονοδιάστατο, τίποτε δεν ήταν απλά και μόνο ένα πράγμα.

Ανηφορίσαμε περνώντας μεσ' απ' την πόλη και βγήκαμε έξω. Δεν υπήρχε τείχος στην απάνω πλευρά, μα ένας πελώριος όγκος από κομματιασμένα βράχια που πυργώνονταν σαν το απομεινάρι ενός αιωνόβιου παγετώνα, και μεσ' από τ' ανοίγματα των βράχων ορμούσε αφρίζοντας ο ποταμός. Στην κορυφή τους, αμυδρά μπορούσα να διακρίνω ό,τι μου φάνηκε σαν τρία τέσσερα πελώρια σκαλοπάτια από μια σκάλα που χανόταν σ' ένα σύννεφο άσπρο σαν χιόνι· και πάνω απ' τα σκαλοπάτια αντίκρισα, μα μόνο με τα μάτια της ψυχής μου, σαν να ήταν μια μεγαλόπρεπη παλιά πολυθρόνα, το θρόνο του Ατελεύτητου. Πάνω και κάτω και ανάμεσα σ' εκείνα τα σκαλοπάτια ξεχυνόταν άφθονος, διαρκώς νεογέννητος ο ποταμός του ύδατος της ζωής.

Ο επιβλητικός άγγελος δεν μπορούσε να μας οδηγήσει παραπέρα· εκείνα τα βράχια έπρεπε μόνοι μας να τ' ανεβούμε!

Με την καρδιά μου να χτυπά από ελπίδα και λαχτάρα, κράτησα πιο σφιχτά το χέρι της Λόνας κι αρχίσαμε να σκαρφαλώνουμε· σε λίγο όμως αφήσαμε ο ένας τον άλλο να πορευτεί μοναχός του, χρησιμοποιώντας χέρια και πόδια στο κουραστικό ανέβασμα πάνω σ' εκείνες τις πελώριες πέτρες. Στο τέλος φτάσαμε κοντά στο σύννεφο, πουκρεμόταν πάνω απ' τα σκαλοπάτια σαν τη δαντέλα ενός φορέματος, περάσαμε μεσ' απ' τα κρόσια και μπήκαμε στις βαθιές του πτυχές. Ένα χέρι, ζεστό και δυνατό, κράτησε το δικό μου και μ' έσυρε σε μια πορτούλα με χρυσή κλειδαριά. Η πόρτα άνοιξε, το χέρι άφησε το δικό μου και μ' έσπρωξε απαλά να μπω μέσα. Γύρισα απότομα και είδα το χοντρό εξώφυλλο ενός πελώριου βιβλίου τη στιγμή ακριβώς που έκλεινε πίσω μου. Βρέθηκα να στέκομαι ολομόναχος μες στη βιβλιοθήκη μου.

47. ΤΟ "ΑΤΕΛΕΙΩΤΟ ΤΕΛΟΣ"

Δεν έχω βρει τη Λόνα μέχρι τώρα, όμως η Μάρα είναι μαζί μου όλες τις ώρες. Μου έμαθε πράγματα πολλά και με μαθαίνει ακόμα περισσότερα.
Μπορεί τάχα το τελευταίο ξύπνημα να έγινε κι αυτό στο όνειρο μου; Μπορεί τάχα να βρίσκομαι ακόμα στον Οίκο των Νεκρών, βυθισμένος στον ύπνο και στο όνειρο, όχι ακόμη αρκετά ώριμος για να ξυπνήσω; Ή μήπως μπορεί να μην πήγα αμέσως και μ' όλη μουτην προθυμία να κοιμηθώ, και έτσι να ξύπνησα πολύ νωρίς; Αν εκείνο το ξύπνημα δεν ήταν καθεαυτό παρά ένα όνειρο, στα σίγουρα ήταν ένα όνειρο ενός καλύτερου ξυπνήματος που δεν ήρθε ακόμη και δεν υπήρξα το παιχνίδι ενός απατηλού οράματος. Ένα τέτοιο όνειρο θα πρέπει να διαθέτει μια ακόμαομορφότερη αλήθεια στον πυρήνα του.
Στιγμές στιγμές αμφιβάλλω και φωνάζω: "Μπόρεσε τάχα ο ίδιος ο θεός να δημιουργήσει τόσο όμορφα πράγματα σαν αυτά που ονειρεύτηκα;"
-Από πού, λοιπόν, προήλθε τ' όνειρο σου; απαντά η Ελπίδα.
-Από πού όμως πρωτομπήκε στο σκοτεινό σου είναι; ξαναρωτά η Ελπίδα.
-Μητέρα του ήταν το μυαλό μου, και πατέρας του ο πυρετός του αίματος μου.
-Πες καλύτερα, με συμβουλεύει η Ελπίδα, πως το μυαλό σου ήταν το βιολί απ' όπου βγήκε κι ο πυρετός του αίματος σου το δοξάρι που του έδωσε υπόσταση. Ποιος όμως έφτιαξε το βιολί; Και ποιος ακούμπησε το δοξάρι στις χορδές του; Πες καλύτερα ακόμα μια φορά: ποιος τοποθέτησε τα ωδικά πουλιά το καθένα στο δικό του κλωνάρι στο δέντρο της ζωής; Από πού προήλθε η φαντασία; Κι από πού η ζωή που χόρεψε μ' αυτήν; Μήπως κι εσύ δεν είπες μες στο σκοτάδι του ασυνείδητου εγώ σου, "Ας έρθει τώρα η ομορφιά, ας φανεί η αλήθεια!" κι αμέσως να την η ομορφιά, να την και η αλήθεια;

Ο άνθρωπος ονειρεύεται κι επιθυμεί. Ο θεός επωάζει και θέλει κι επιταχύνει.
Όταν ένας άνθρωπος βλέπει το δικό του όνειρο, γίνεται παιχνίδι στα χέρια του ονείρου του· όταν κάποιος ’λλος του το δίνει, αυτός ο ’λλος μπορεί μόνο να το εκπληρώσει.
Ποτέ άλλη φορά δεν αναζήτησα τον καθρέφτη. Το χέρι μ' έστειλε πάλι πίσω· δε θα ξαναβγώ από κείνη την πόρτα! Όλες τις μέρες που μου ορίστηκαν, θα περιμένω μέχρι να έρθει η αλλαγή μου.
Πότε πότε, όταν ρίχνω μια ματιά ολόγυρα στα βιβλία μου, μου φαίνονται ότι αργοσαλεύουν λες και κάποιος άνεμος μετακινεί το συμπαγή τους όγκο, και ένας άλλος κόσμος είναι έτοιμος να ξεπροβάλει. ’λλοτε πάλι, όταν βρίσκομαι στα ξένα, κάτι παρόμοιο γίνεται· ο ουρανός και η γη, τα δέντρα και το χορτάρι, μου φαίνεται για μια στιγμή ότι αναταράζονται σαν να 'ναι έτοιμα να φύγουν και να χαθούν και τότε -να!ξαναπαίρνουν και πάλι το παλιό τους σχήμα. Κάποιες φορές μου φαίνεται πως ακούω ψίθυρους γύρω μου, σαν να μιλά για μένα κάποιος που μ' αγάπησε· όταν όμως αρχίζω να ξεχωρίζω τα λόγια, οι ομιλίες σταματούν και όλα ησυχάζουν. Δεν ξέρω αν τα πράγματα αυτά αναδύονται απ' το μυαλό μου, ή αν μπαίνουν μέσα του απ' έξω. Δεν είμ' εγώ αυτός που τ' αναζητά' εκείνα έρχονται, κι εγώ τ' αφήνω.
Παράξενες αμυδρές αναμνήσεις, χωρίς ταυτότητα, πολλές φορές, μεσ' από τα θολά παράθυρα του παλιού καιρού, προβάλλουν και με κοιτάζουν μέρα μεσημέρι, όμως εγώ ποτέ μου πια δεν ονειρεύομαι. Μπορεί, παρ' όλ' αυτά, να συμβαίνει να ονειρεύομαι ακόμα περισσότερο, όσο περισσότερο ξυπνητός είμαι! Όταν όμως ξυπνήσω επιτέλους σ' εκείνη τη ζωή που, σαν μητέρα το παιδί της, σφίγγει στον κόρφο της αυτή τη ζωή, θα ξέρω ότι είμαι ξυπνητός και πια δε θ' αμφιβάλλω.
Περιμένω' βυθισμένος στον ύπνο ή ξυπνητός, περιμένω.
Ο Νοβάλις λέει, "Η ζωή μας δεν είναι όνειρο, ίσως όμως θα πρέπει κάποτε να γίνει".

ΤΖΟΡΤΖ ΜΑΚΝΤΟΝΑΛΝΤ

Η Λίλιθ, σύμφωνα με τον πανάρχαιο εβραϊκό μύθο, υπήρξε η πρώτη γυναίκα του Αδάμ. Πλάστηκε μαζί με τον Πρώτο Άνθρωπο σε ένα ενιαίο ανδρόγυνο πλάσμα. Ο διαχωρισμός έγινε για να δοθεί στον Αδάμ μια σύντροφος. Το θηλυκό πλάσμα όμως που προήλθε μετά το διαχωρισμό, συνευρέθη με το Σατανά με αποτέλεσμα να αποκτήσει διαβολικά χαρακτηριστικά, και αυτό κι η οι απόγονοί του. Η Λίλιθ-Νύχτα είναι το πρώτο βαμπίρ.

Ο σκοτσέζος ποιητής και συγγραφέας Τζόρτζ Μακντόναλντ (1824-1903), που παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, προσεγγίζει στο φανταστικό μυθιστόρημά του τη δική του Λίλιθ μέσα από το αρχέγονο σχήμα της. Είναι ωραία, σαγηνευτική αλλά και επικίνδυνη. Είναι η σκοτεινή βασίλισσα της Νύχτας. Ο ήρωας, περνώντας ένα κανάλι χρόνου, θα την συναντήσει σε μιαν άλλη διάσταση να περιβάλλεται από τέρατα, φαντάσματα, στοιχειωμένα δάση και αλλόκοτα όντα. Βιώνοντας τον εφιάλτη θα έρθει αντιμέτωπος με την Κόλαση και τους αγγέλους της σε μια μεγαλειώδη αναμέτρηση του Καλού με το Κακό σ' ένα μνημειώδες έργο από έναν κλασικό της φανταστικής λογοτεχνίας.

ISBN 960-7267-68-0